

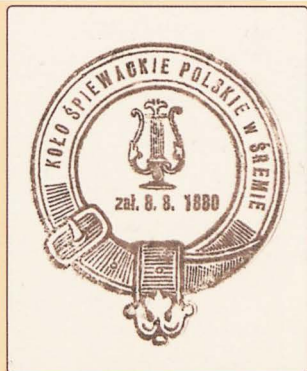
ŚREM

W MAŁYCH
MONOGRAFIACH

5

Życie muzyczne
w Śremie
(1880-2012)

ŚREM 2013

Słowa: Karolina Cieriejska I, II zwrot. ref.

Walczyk Władysław Kozielec I, II zwrot.

Moje M

Handwritten musical score for a waltz in G major, 3/4 time. The score consists of five systems of music with lyrics in Polish. The lyrics are: "1. Nad rzeką wataż leży to miasto, jeśli nie wie-tysz przy pięknej rzek-ka, Refr. Daje miastu tę pro-sen-kę w po-po-ca - tun - ków z nim prze-ży-wam no - si mo-je miasto. Stem". The score includes various musical notations such as treble clef, key signature (one sharp), time signature (3/4), and dynamic markings like 'am' and 'A7'.

2. Siedemset przeszło lat sobie liczy,
 lecz prężne jest, lecz prężne jest.
 Sztóby tam wstąpić - niezapomniamy,
 będzie to gest, będzie to gest.

Refr. Daje miastu tę pro
 i w dodatku tysiąc
 z nim przeżywam
 nazwę moji moje

Miasto Strem (1967+) Muż. Stanisław Błaszy

które ja znam, które ja znam
które ja znam, które ja znam
które ja znam, które ja znam, które ja znam
które ja znam, które ja znam, które ja znam

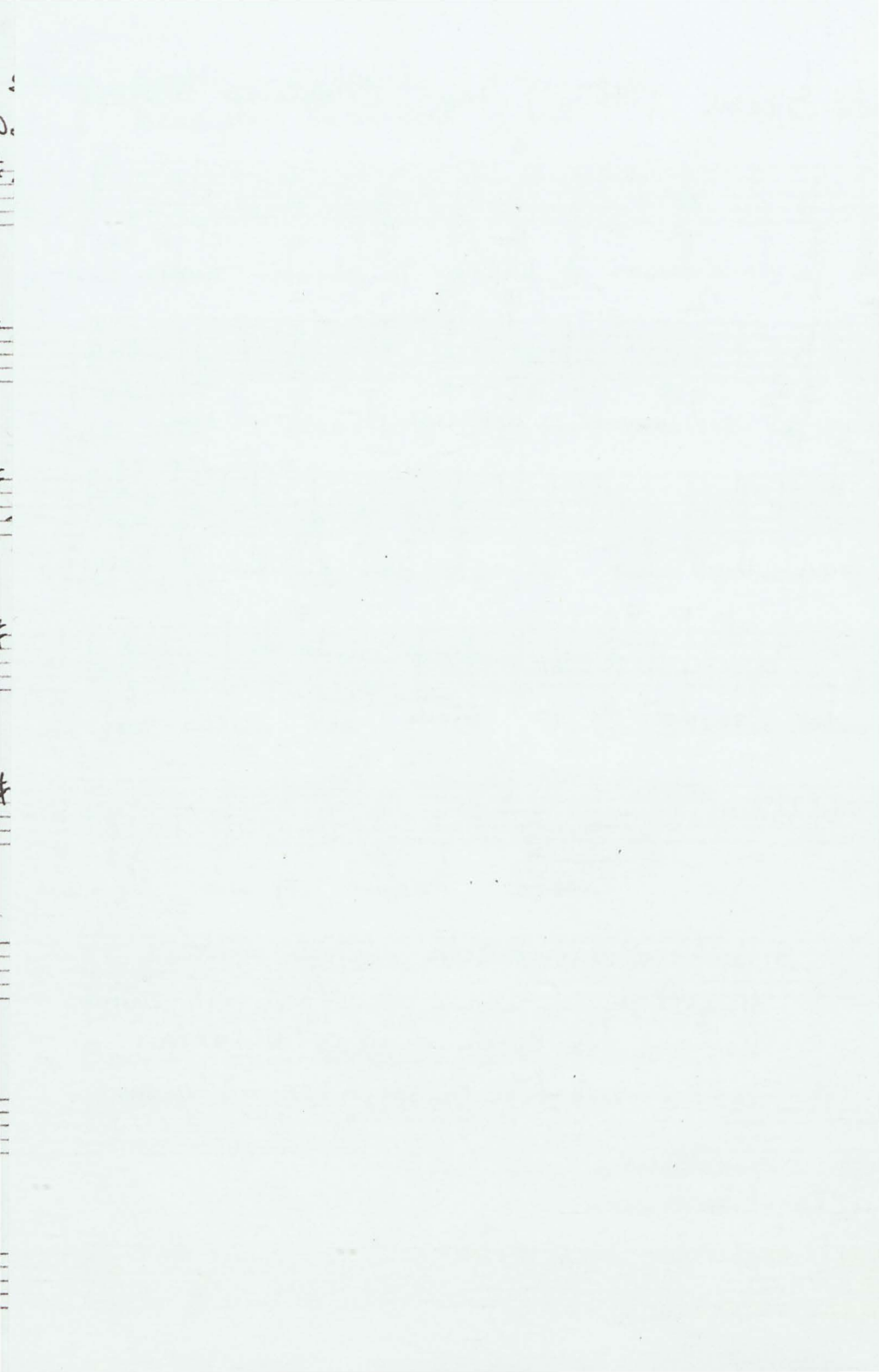
da-tun-ku i w do-datku ty-się
am smutek ta-dosć to ja wiem na-zwę

S. Błaszy

3. Kocham mieszkańców swojego miasta,
wszystkich ich znam, wszystkich ich znam
Kocham też każdy dom co wyosta,
każdy zakątek w sercu swoim mam.

piosenkę w podatunku
z pocatunków.

smutek, radość - to ja wiem,
miasto - Strem!

Życie muzyczne w Śremie
(1880-2012)

Seria:
Śrem w małych monografiach

Rada Redakcyjna
*Jerzy Kondras (przewodniczący), Ewa Bąk (sekretarz),
Dorota Gandecka, Adam Lewandowski, Danuta Płygawko, Adam Podsiadły*

Konsultacja naukowa:
dr Danuta Płygawko

Zdjęcia na okładce:
*Pieczęć Koła Śpiewackiego Polskiego w Śremie z 1880 roku
Stowarzyszenia Śpiewackiego im. St. Moniuszki
Stanisław Ciesielski – arch. rodzinne Urszuli Ciesielskiej
Marian Zieliński – arch. Muzeum Śremskie
Zespół „Kapstel” – foto: Mariusz Dziuba*

Wyklejki:
*Oryginalny zapis nut i słów piosenki „Moje Miasto Śrem (1967 r.)
- arch. Stanisława Błoszyka
Oryginalny zapis nut Mariana Zielińskiego (marsz „Śremskie dzieci)
- arch. Towarzystwa Muzycznego im. Mariana Zielińskiego*

153315

D. B. H. Reg.
XIV. 4

Wydawca:
*Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy
im. Heliodora Święcickiego w Śremie*

© Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy
im. Heliodora Święcickiego w Śremie

ISBN
798-83-932164-1-3

Druk:
ARKOCH
Zbrudzewo, ul. Długa 41, 63-100 Śrem

Urszula Ciesielska
Jerzy Kondras
Janusz Skotarczak
Zuzanna Tomczyk

Życie muzyczne w Śremie (1880-2012)

Praca zbiorowa pod redakcją
Jerzego Kondrasa

Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy
im. Heliodora Święcickiego w Śremie

ŚREM 2013

Przedmowa

XXI wiek poraża wszechobecnością nowości cywilizacyjnych, pędem życiowym, rozwojem infrastruktury. Dlatego tak ważnym jest, aby codziennie zastanawiać się nad dorobkiem przeszłości, by ją jak najwierniej przekazywać potomnym.

Śrem jest miastem o wieloletnich tradycjach historycznych, społecznych, kulturowych. Mijające w 2013 roku 760 lat historii grodu upoważnia nas do świadomego uczestnictwa w dorobku naszego kraju, regionu. Jak pisał Czesław Miłosz, świat jest tworem złożonym – z jednej strony opisującym w najdrobniejszych szczegółach fakturę czasu, a z drugiej strony próbującym zrozumieć czym jest czas i jaki dorobek pozostawił dla innych. Te słowa idealnie odzwierciedlają sens wydawania serii *Śrem w małych monografiach*. Tym razem autorzy dokonali analizy *Życia muzycznego w Śremie (1880-2012)*. Pretekstem do powstania tego wydawnictwa były pojedyncze publikacje dotyczące 130 letniego dorobku chóru Moniuszko, czy świętowanego w 2011 roku stulecia Towarzystwa Muzycznego w Śremie, którego historię najdłużej tworzyli dyrygenci Stanisław Ciesielski i Marian Zieliński. Nie można zapomnieć o muzycznej współczesności, tradycjach festiwalowych, czy wreszcie dokonaniach indywidualnych twórców muzyki, jak o rodzeństwie Piotrze i Barbarze Milewskich, Robercie Kasprzyckim, Robercie Łuczaku czy Sławomirze Krammie. W historii śremskiej kultury dopatrzeć się można licznych prób teatralnych, koncertów, prezentacji tanecznych, czy filmowych. Tym razem przybliżone zostaną obyczaje muzyczne końca XIX wieku, XX wieku i początku XXI wieku.

Wydawnictwo jest próbą uporządkowania naszej, regionalnej historii, a co za tym idzie - stworzenia dziedzictwa narodowego dla kolejnych pokoleń. Pamiętajmy, że oceniamy one nas nie tylko po działalności inwestycyjnej, ale również po uporządkowaniu wiedzy historycznej.

Po raz kolejny mam zaszczyt zaprosić Państwa do lektury.

Burmistrz Śremu
Adam Lewandowski

Foreword

The 21st century stupefies us with its omnipresence of civilization novelities, life rush, the development of infrastructure. This is why it is so important to reflect on the achievements of the past every day in order to pass it to posterity as faithfully as possible.

Śrem is a town with long-established historical, social and cultural traditions. The 760th anniversary of granting the charter to the town, which we are celebrating in 2013, entitles us to participate consciously in the achievements of our country and region. As Czesław Miłosz wrote, the world is a complex creation – on the one hand describing the texture of time in every detail, on the other hand trying to understand what time is and what achievements it has left for others. These words ideally reflect the sense of publishing the series *Śrem in Brief Monographs*. This time, the authors analyze *The Musical Life of Śrem in the Years 1880-2012*. The book was preceded by single publications concerning the achievements of the Moniuszko Choir during its 130 years of existence, or the 100th anniversary of the Musical Society in Śrem, which we celebrated in 2011, the Society whose history was created longest by its directors Stanisław Ciesielski and Marian Zieliński. We cannot also forget about the present of music, festival traditions or the achievements of individual musicians, such as Piotr Milewski and his sister Barbara, Robert Kasprzycki, Robert Łuczak or Sławomir Kramm. We can find many examples of concerts, theatre, dance or film projects in the history of culture in Śrem. This time, what is outlined is the musical traditions of the late 19th, 20th and early 21st centuries.

The publication is an attempt to present our regional history in an organized manner and, consequently, create national heritage for future generations. We must remember that the next generations will not only judge us on the basis of our new building projects, but also putting the historical knowledge in order.

It gives me great honour again to invite you to read the book.

Mayor of Śrem
Adam Lewandowski

Tłumaczenie: Andrzej Matras

Rozbrzmiewał więc Śrem muzyką - można by powiedzieć - we dnie i w nocy: częste koncerty na Rynku, co niedzielę prawie przemarsze z orkiestrą towarzystw organizujących zabawy u Kuby, nocne zabawy taneczne, defilady podczas świąt narodowych, a jeszcze procesje i wianki...

Marceli Szczęsny¹

Wstęp

Tradycje kultury muzycznej w Śremie sięgają połowy XIX wieku. Mają one bogatą dokumentację gromadzoną przez regionalistów, zarządy kół śpiewaczych, towarzystwa muzyczne, instytucje kultury i osoby prywatne. Zachowały się protokoły zebrań, sprawozdania, fotografie i afisze. Dziś są nieocenionym źródłem wiedzy i dokumentują fakty związane z życiem muzycznym naszego miasta. Powstało już kilka okolicznościowych, rocznicowych opracowań i prac magisterskich, których tematem była działalność śremskich stowarzyszeń i zespołów muzycznych. Wiele informacji wnosi także lokalna prasa, odnotowująca wydarzenia muzyczne regionu. Nieocenionym źródłem wiadomości są wspomnienia mieszkańców miasta, naocznych świadków, uczestników i animatorów życia kulturalnego. Ze wszystkich tych źródeł skrzętnie korzystali autorzy niniejszej publikacji.

Wydanie *Życia muzycznego w Śremie (1880-2012)* jest kolejną inicjatywą edytorską Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy im. Heliodora Święcickiego w Śremie. Okazją do druku stały się ponad stuletnie dzieje najstarszych towarzystw muzycznych w mieście. W 2010 roku minęło 130 lat od założenia Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki. Obchody 100-lecia działalności Towarzystwa Muzycznego w Śremie przypadły w 2011 roku. Te rocznice przywołały wspomnienia, skłoniły do uporządkowania zachowanych dokumentów, fotografii i opisanie tak długiej działalności.

Przedstawione w publikacji wydarzenia, związane z kulturą muzyczną Śremu toczyły się w złożonych realiach politycznych Wielkopolski pod zaborem pruskim. Po zjednoczeniu państw niemieckich i utworzeniu w 1871 roku II Rzeszy Niemieckiej, rozpoczął się proces germanizacji i prześladowania wszystkiego co polskie. Wielkopolanie podjęli walkę o utrzymanie polskości w sferze gospodarczej i szeroko pojętej kulturze i oświacie. Walka ta przejawiała się m.in. w organizowaniu samopomocy ekonomicznej oraz zakładaniu przez Polaków różnych towarzystw szerzących oświatę i kulturę polską. Jednym z nich było Kółko Śpiewu utworzone w 1871 roku z inicjatywy mianożarza śremskiej fary ks. Floriana Stablewskiego, w ramach działalności Towarzystwa Przemysłowego. W 1880 roku, za sprawą ks. Piotra Wawrzyniaka,

¹ M. Szczęsny, *O śremskiej muzyce*. Z cyklu „Sentymenty”, „Głos Śremski” nr 11/1985.

powołany został do życia pierwszy zorganizowany zespół śpiewaczy o nazwie Towarzystwo Śpiewu Kościelnego pod opieką św. Cecylii. Około 1890 roku zmieniło ono nazwę na Koło Śpiewackie Polskie w Śremie. Kontynuatorem tej chóralnej tradycji jest obecnie Śremskie Stowarzyszenie Śpiewackie im. Stanisława Moniuszki (nazwę „Moniuszko” koło przyjęło w 1939 roku).

Przed pierwszą wojną światową w Śremie miały miejsce wydarzenia o wysokiej randze artystycznej i patriotycznej. Do nich należy zaliczyć chociażby zjazdy kół śpiewackich, podczas których wspólnie koncertowano i przeprowadzano konkursy. Do historii przeszedł zjazd urządzony w Śremie w 1905 roku z okazji 25-lecia Koła Śpiewackiego. Uczestniczyło w nim ponad sześćuset przedstawicieli zaproszonych kół śpiewackich z Wielkopolski, a nawet przybyłych z głębi Niemiec.² W okresie niewoli działające w Śremie Koło Śpiewackie było głównym ośrodkiem polskiej kultury, zwłaszcza muzycznej i teatralnej (z powodzeniem wystawiano sztuki teatralne), pielęgnującym polską pieśń i polski język. W tej atmosferze zrodziła się również potrzeba posiadania własnej polskiej orkiestry, która z czasem miała zastąpić koncertującą na uroczystościach niemiecką orkiestrę wojskową. Założone 10 grudnia 1911 roku Towarzystwo Muzyczne działa do dziś i szczyty się już ponad 100 letnią tradycją.

Rozwijające się życie muzyczne Śremu zahamowane zostało wraz z wybuchem wojny w 1914 roku. Dopiero po jej zakończeniu i odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku powoli rozwijało się życie kulturalne miasta. Wielkie w tym zasługi mają Stanisław Ciesielski i Jan Borowiak, którzy na początku lat dwudziestych rozpoczęli w Śremie swoją działalność muzyczną. „Obaj byli dobrymi muzykami, lecz mieli na tyle silne osobowości, że nie mogli ze sobą współpracować. Może właśnie dzięki tej rywalizacji powstawały w Śremie coraz to nowe zespoły, zwłaszcza instrumentalne, które konkurując ze sobą, osiągały wysoki poziom wykonawczy. Odbywało się to czasem kosztem zespołów już istniejących, które podupadały, gdy ich dyrygent angażował się mocno w pracę z nową orkiestrą” – podkreślił w swojej pracy Jerzy Andrzejczak³. O dynamice zmian w działalności muzycznej tamtego okresu świadczy wiele faktów. W 1921 roku Stanisław Ciesielski z zespołem smyczkowym utworzył Towarzystwo Miłośników Muzyki; w 1924 Jan Borowiak został dyrygentem orkiestry dętej Towarzystwa Muzycznego i mniej czasu poświęcił pracy z chórem. Jednak jako organista doprowadził do budowy nowych organów w kościele farnym, a w 1926 roku założył własny komercyjny zespół dęty. W 1928 roku Stanisław Ciesielski utworzył Dętą Orkiestrę Gimnazjalną, co z kolei spowodowało pewien kryzys w prowadzonych przez niego orkiestrach Towarzystwa Muzycznego i Towarzystwa Miłośników Muzyki. W latach 1920-1938 w gimnazjum śremskim działał chór kierowany

² *Dzieje Śremu*, pod redakcją M. Rezlera, Poznań 2003, s. 207.

³ J. Andrzejczak, *Życie muzyczne Śremu w latach 1880-1939*, Poznań 1977 (praca magisterska napisana na PWSM), s. 70.

kolejno przez Franciszka Wrzeszczyńskiego, Józefa Kwaśniewskiego i Tadeusza Zbiegienia. W latach 1929-1938 działała orkiestra dęta Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej. W 1936 roku Towarzystwo Miłośników Muzyki połączyło się z Towarzystwem Muzycznym i Stanisław Ciesielski kierował obu zespołami. Prowadził też własną orkiestrę taneczną, która grała na dancingach i zabawach. Od 1934 roku orkiestra smyczkowa Towarzystwa Miłośników Muzyki rozpoczęła koncerty szkolne w gimnazjum.

Nic dziwnego, że przy takiej ilości zespołów w okresie międzywojennym w życiu kulturalnym Śremu dominowała muzyka. Działające zespoły współpracowały ze sobą, często wspólnie występowały, organizowały uroczystości, koncerty, zabawy i wystawiały sztuki teatralne. W 1933 roku wytworzyła się w Śremie tradycja niedzielnych koncertów na rynku, na których prezentowały się wszystkie orkiestry miasta: Towarzystwa Muzycznego, gimnazjalna, orkiestra Jana Borowiaka i orkiestra Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej. W 1938 roku dołączyła do nich piąta orkiestra - Szkoły Podoficerskiej Piechoty dla Małoletnich⁴. Świadczy to o tym, że miasto miało bardzo rozwiniętą kulturę muzyczną i ceniło tę dziedzicę sztuki⁵. Jerzy Andrzejczak podkreślił w swojej pracy, że „biorąc pod uwagę liczebność wszystkich zespołów w stosunku do ilości mieszkańców, wypada, że co dwudziesty statystyczny obywatel Śremu grał lub śpiewał w zespole”⁶.

Druga wojna światowa i okupacja hitlerowska brutalnie przerwała ten szeroki nurt życia muzycznego. Okupant zlikwidował wszystkie polskie towarzystwa, organizacje społeczne i kulturalne. Skonfiskowano nuty i instrumenty muzyczne. Część z nich udało się ukryć śremskim muzykom.

Po wyzwoleniu miasta, 23 stycznia 1945 roku, rozpoczął się okres odbudowy wszystkich dziedzin życia. Podejmowano próby reaktywowania towarzystw muzycznych, ale w politycznych realiach tworzonej Polski Ludowej działalność ich, podobnie jak innych organizacji społecznych, została przez władze zawieszona do 1959 roku. Zezwolono jedynie na działalność muzyczną zakładowych orkiestr dętych, które od tej pory wspierać miały budowę nowej, socjalistycznej rzeczywistości kształtowanej na wzór stalinowski. Do jej wznoszenia wykorzystywane były również ówczesne szkolne chóry i zespoły instrumentalne, które brały udział w wielu akademiach i koncertach „ku czci”.

Wielokrotnie próbowano odrodzić przedwojenne tradycje muzyczne w Śremie. Pierwsza orkiestra powstała już w 1946 roku przy byłej fabryce wozów Stanisława Malinowskiego. Prowadził ją Marian Zieliński, który po śmierci Stanisława Ciesielskiego stał się najbardziej znanym i cenionym muzykiem Śremu. Po nieudanych próbach utworzenia orkiestr dętych Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej (ORMO) w Dolsku i Śremie, z początkiem 1953 roku powstała orkiestra przy Państwowym Ośrodku Maszynowym

⁴ Tamże, s. 71.

⁵ *Dzieje Śremu*, op. cit., s. 207.

⁶ J. Andrzejczak, op. cit., s. 71.

(POM). Dyrygował nią Stanisław Ciesielski a do 1957 roku Marian Zieliński. W latach 1949-1952 pewnego kolorytu miastu nadawała Kapela Ludowa, związana z powstałym w 1950 roku Ogniskiem Muzycznym. Mimo, że instytucję tę spotykały różne zmiany organizacyjne i zmiany nazwy, to już ponad sześćdziesiąt lat spełnia ważną rolę w edukowaniu muzycznym dzieci i młodzieży.

Ważnym wydarzeniem w ruchu muzycznym Śremu było reaktywowanie 15 listopada 1959 roku Towarzystwa Muzycznego. Od tego momentu rozpoczął się nowy rozdział towarzystwa i rozkwit jego działalności. Kapelmistrzem został Marian Zieliński i dyrygował zespołem aż do śmierci w 1991 roku. Orkiestra na stałe wpisała się w życie kulturalne miasta, aktywnie uczestnicząc w wielu imprezach regionalnych, świętach, uroczystościach i koncertach. W latach 1992-2008 batutę po Marianie Zielińskim przejął Michał Ratajczak, a od 2009 roku orkiestrę prowadzi Szymon Ratajczak. Obok orkiestry Towarzystwa Muzycznego od 1969 do 2008 roku koncertowała zakładowa Orkiestra Dęta Odlewni Żeliwa, która również wpisała się w nurt tradycji muzycznych miasta.

W latach sześćdziesiątych w Śremie zaczęły występować pierwsze młodzieżowe zespoły, powstające na ówczesnej „bigbitowej fali”. Rozpoczęła się era muzyki rockowej, którą prezentowały śremskie grupy: Złote Struny, Kolorowi, Lechici. Dokonał się wówczas swoisty przełom na muzycznej scenie. Po mocno eksploatowanych na różnych imprezach zespołach chóralnych i orkiestrach dętych, życie swoje rozpoczęły młodzieżowe zespoły rozrywkowe.

Ważną rolę w upowszechnianiu muzyki i kształtowaniu gustów muzycznych odgrywały szkoły i placówki kulturalno-oświatowe. Wiele cennych inicjatyw w tej dziedzinie w latach 1968-1994 podejmował Międzyspółdzielniący Klub Kulturalno-Oświatowy „Maciuś”. Działały w nim zespoły muzyczno-wokalne, organizowano koncerty i prowadzono edukację muzyczną. Szeroką działalność muzyczną prowadzi od wielu lat Śremski Ośrodek Kultury. Szczególną rolę w rozwoju muzycznym młodzieży szkolnej odegrał młodzieżowy ruch „Pro Sinfonika”. W Śremie pierwsze Koło Młodych Melomanów powstało w 1984 roku w Szkole Podstawowej nr 5. W latach 1993-2007 odbywały się koncerty w kinoteatrze „Słonko”.

Jesteśmy obecnie świadkami kształtowania się współczesnych tradycji muzycznych, powstawania zespołów, tworzenia się nowych form przekazu muzyki czy prowadzenia nowoczesnej edukacji muzycznej. Działania te są świadectwem bogactwa szeroko rozumianej kultury muzycznej w Śremie. Przykładem mogą być młodzieżowe kapele, które na początku XXI wieku zaznaczyły swoją obecność w życiu kulturalnym miasta. Koncertują one na różnych scenach, biorą udział w festiwalach i przeglądach muzycznych, programach telewizyjnych, a także publikują swoje osiągnięcia w Internecie i utrwalają na płytach CD.

Życie muzyczne w Śremie (1880-2012) wydane w serii *Śrem w małych monografiach* jest opracowaniem popularno-naukowym, przeznaczonym dla osób zainteresowanych kulturą miasta. Rozdziały opatrzone są przypisami, a w bibliografii wskazano źródła i opracowania wykorzystane przez autorów książki. Sporządzono także indeks osobowy.

W rozdziale pierwszym omówiono historię śremskich chórów i zespołów wokalnych. Najwięcej miejsca poświęcono Śremskiemu Stowarzyszeniu Śpiewackiemu im. Stanisława Moniuszki. Przedstawiono także działalność Towarzystwa Chóru Kościelnego pod wezwaniem św. Cecylii, działającego w latach 1922-1949 i odrodzonego w 1990 roku. Ukazano tradycje muzyczne pofranciszkańskiego zespołu klasztorного i omówiono działalność kilku szkolnych chórów i zespołów wokalnych. Rozdział kończy się prezentacją współczesnych, śremskich chórów: *Concentio*, *Corda Cordi*, *Cantavi ad Homini* oraz chóru *Animando*.

Rozdział drugi poświęcono działalności towarzystw muzycznych i orkiestr. Czytelnik zapozna się z historią Towarzystwa Muzycznego im. Marianna Zielińskiego, przedwojenną działalnością Towarzystwa Miłośników Muzyki, sukcesami, także poza granicami Polski, Dętej Orkiestry Gimnazjalnej. W rozdziale tym przedstawiono również działalność zespołu instrumentalnego 10. drużyny harcerskiej z lat 1959-1961. Opracowano także działalność Orkiestry Dętej Odlewni Żeliwa w Śremie.

Ważną rolę w kulturze odgrywa upowszechnianie muzyki i edukacja muzyczna. W książce nie pominięto tego wątku i znalazł on miejsce w rozdziale trzecim. W nim także czytelnik znajdzie wiadomości o działalności śremskiego Ogniska Muzycznego, muzycznych inicjatywach klubu „Maciuś” i Śremskiego Ośrodka Kultury, informacje o młodzieżowym ruchu muzycznym „Pro Sinfonika” i utworzonej 1 września 2010 roku Katolickiej Niepublicznej Szkole Muzycznej I stopnia.

Rozdział czwarty ukazuje działalność w latach 1948-1980 licealnych zespołów muzycznych i innych zespołów lat sześćdziesiątych. Na przełomie XX i XXI wieku rozpoczęły swoje życie współczesne zespoły rozrywkowe (JiM Band, Capella Canta Brass) i kapele (Chabry, Śrymioki). W rozdziale tym przedstawiono również kilkanaście współczesnych młodzieżowych zespołów i piosenkarzy, którzy swoją działalność na śremskiej scenie muzycznej rozpoczęły z początkiem XXI wieku. To swoiste śremskie „zagłębienie młodych zespołów”, przybliżające mieszkańcom różne gatunki muzyki, znane jest w lokalnym młodzieżowym środowisku i stanowi istotny nurt życia kulturalnego młodych. Wspomniano również o kilku „kultowych” miejscach, w których odbywają się koncerty. Śrem to również miasto, w którym organizuje się wiele różnorodnych przeglądów i konkursów muzycznych i wokalnych. Wystarczy wymienić Przegląd Zespołów Rockowych, Rockpastwisko, Polski Dzień Bluesa, Tandem Show, Przystanek I Love Śrem, Festiwal Piosenek

Retro, Festiwal Pieśni Patriotycznej, Powiatowy Przegląd Piosenki Romantycznej i inne.

Bogatej historii przeglądu piosenki religijnej *Śremsong* poświęcono piąty rozdział. Festiwal ten, swoją ponad dwudziestoletnią historią, na trwałe wpiął się w nurt życia muzycznego Śremu, zyskał ogólnopolski zasięg i stale się rozwija. W 2013 roku zorganizowano go już po raz dwudziesty drugi. Jego twórca, Janusz Skotarczak, obliczył, że to 109 wyśpiewanych dni z udziałem 29 tysięcy młodych artystów.

Śrem ma w świecie swoich muzycznych ambasadorów. To artyści pochodzący z naszego miasta, realizujący się w zawodach muzycznych i odnoszący sukcesy w kraju i na świecie. Należy do nich rodzeństwo Barbara i Piotr Milewscy, Sławomir Olgierd Kramm, Robert Łuczak i Robert Kasprzycki. Z ich działalnością zapozna się czytelnik w rozdziale szóstym.

Przedstawiona w monografii historia ruchu muzycznego w Śremie kończy się w grudniu 2011 roku, kiedy Towarzystwo Muzyczne im. Mariana Zielińskiego w Śremie, obchodziło 100-lecie swojej działalności. Ale ruch muzyczny Śremu rozwija się nadal...

Książka adresowana jest przede wszystkim do mieszkańców Śremu. Tym najstarszym na pewno przypomni wydarzenia, których byli świadkami a innym uświadomi w jak różnych warunkach rozwijało się życie muzyczne miasta. Młodzież może przeczytać historię współczesnych kapel muzycznych i koncertach, w których uczestniczy a także śledzi ich rozwój w Internecie.

Autorami rozdziałów są: Urszula Ciesielska – wieloletnia członkini Chóru „Moniuszko”, autorka *Monografii Towarzystwa Muzycznego* i wielu artykułów w prasie lokalnej; Zuzanna Tomczyk – dziennikarka działu kulturalnego „Tygodnia Ziemi Śremskiej”; Janusz T. Skotarczak - pomysłodawca i twórca „Śremsongu”, Ogólnopolskiego Festiwalu Piosenki Religijnej. Książka powstała pod redakcją Jerzego Kondrasa - dyrektora Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy im. Heliodora Święcickiego w Śremie.

Wydawca składa podziękowania burmistrzowi Śremu Adamowi Lewandowskiemu za wyrażaną troskę nad kontynuowaniem serii *Śrem w małych monografiach* oraz za wsparcie finansowe udzielane przez Urząd Miejski w Śremie.

Za pomoc merytoryczną i konsultacje historyczne przy pisaniu książki szczególne podziękowania autorzy kierują do dr Danuty Płygawko. Dziękują także wszystkim Osobom i Instytucjom za informacje, udostępnienie zbiorów archiwalnych i materiałów ikonograficznych, które stały się podstawą źródłową tej monografii.

Music resounded throughout the town of Śrem day and night: frequent concerts in the Market Square, the Sunday marches with the band of the societies organising the parties at Kuba's, the night dances, the parades on national holidays, not to mention processions and the Kupala Night...

Marceli Szczęsny⁷

Introduction

The musical traditions of Śrem date back to the mid-19th century. They have been richly documented by regionalists, boards of singing groups, musical associations, cultural institutions as well as citizens themselves. There are minutes of meetings, reports, photographs and posters which managed to survive until the present day and serve as an invaluable source of information and document the events from the musical life of our town. Several commemorative publications and dissertations which discuss the activity of music associations and bands in Śrem have already been created. Also the local press contributes a lot by reporting on the musical events of the region. The invaluable sources of information are recollections and memories of the town citizens, eyewitnesses, participants in and animators of the cultural life. The authors of this publication have extensively used these sources.

The publication of *The Musical Life in Śrem (1880-2012)* is yet another editorial initiative of the Heliodor Święcicki Town and Commune Public Library in Śrem. The occasion for this publication were the over one hundred-year-old traditions of the oldest musical associations in the town. In 2010 the Stanisław Moniuszko Singing Association of Śrem celebrated its 130th anniversary and in 2011 the celebrations of the centenary of the Musical Society in Śrem took place. These anniversaries evoked memories and inspired us to catalogue all the surviving documents and photographs and to write down this long tradition.

The publication depicts the events connected with the musical culture of Śrem which occurred in the complicated political circumstances of Greater Poland under Prussian rule. After the German Unification and the foundation of the Second Reich, the process of Germanization and oppression of anything Polish began. The people of Greater Poland began their fight for maintaining the Polish national identity in the sphere of economy as well as in the broadly defined education and culture. This fight manifested itself in such initiatives as organising economic self-help or establishing various associations in order to promote Polish education and culture. One of them was the Singing Club established in 1871 on the initiative of the Rev. Florian Stablewski, the curate

⁷ M. Szczęsny, *O śremskiej muzyce*. Published in the series "Sentymenty", "Głos Śremski" No 11/1985.

from the Parish Church in Śrem, as part of the activity of the Industrial Association. In 1880, thanks to the Rev. Piotr Wawrzyniak, the first organised singing group called the Saint Cecilia Church Singing Association was founded. Around 1890 the name was changed to the Polish Singing Group in Śrem. Currently, the continuator of this choir tradition is the Stanisław Moniuszko Singing Association of Śrem (the name "Moniuszko" was adopted in 1939).

Before the First World War, events of highly artistic and patriotic value took place in Śrem. These were, for example, conventions of singing groups during which they would give joint concerts and hold competitions. The convention which was organised in Śrem in 1905 on the occasion of the 25th anniversary of the Singing Club was particularly memorable. Over six hundred representatives of the singing clubs invited to the convention participated in this event; some of them came even all the way from Germany.⁸ During the time of partitions, the Singing Club operating in Śrem served as the main centre of Polish culture, especially music and theatre (they successfully staged theatre plays), preserving Polish song traditions as well as the Polish language. These circumstances generated a need for a Polish orchestra which would eventually replace the German military band giving concerts during various celebrations and festivities. The Musical Society, which was founded on 10 December 1911, has continued its activity until the present day and can boast over 100 years of tradition.

The outbreak of the war in 1914 halted the development of the musical life of Śrem. Only after the war and regaining by Poland its national independence in 1918 did the cultural life of the town start to slowly revive. Stanisław Ciesielski and Jan Borowiak, who started their musical activity in Śrem in the early 1920s, are among those who take the most credit for the development of the musical life of the town. "They were both great musicians but their strong personalities made their cooperation impossible. Perhaps it was due to this rivalry that more and more bands, mostly instrumental, were formed in Śrem which, competing with one another, were able to achieve a high level of performance. It sometimes happened at the cost of the already existing bands which would fall into decline after their conductor got strongly involved in working with a new orchestra," pinpoints Jerzy Andrzejczak⁹ in his thesis. The pace of changes in the musical activity of that period may be illustrated by numerous facts. In 1921 Stanisław Ciesielski together with a string orchestra founded the Music Lovers Society; in 1924 Jan Borowiak became the conductor of the brass orchestra of the Musical Society and could devote less time to working with the choir. However, as an organist he contributed to the construction of a new organ in the parish church and in 1926 he formed his own commercial brass band.

⁸ *Dzieje Śremu*, red. M. Rezler, Poznań 2003, p. 207.

⁹ J. Andrzejczak, *Życie muzyczne Śremu w latach 1880-1939*, Poznań 1977 (MA thesis written at the State College of Music in Poznań), p. 70.

In 1928 Stanisław Ciesielski formed the High School Brass Band, which, in turn, caused a sort of a crisis in his other orchestras, i.e. the orchestra of the Musical Society and the orchestra of the Music Lovers Society. Between 1920 and 1938, a choir conducted first by Franciszek Wrzeszczyński, then by Józef Kwaśniewski and Tadeusz Zbiegień operated in the high school in Śrem. Another musical entity carrying out its music activity was the brass orchestra of the Young Men's Catholic Association, which operated between 1929 and 1938. In 1936 the Music Lovers Society merged with the Musical Society. Stanisław Ciesielski conducted both bands. He also had his own dance orchestra which played at dances and parties. In 1934 the string orchestra of the Music Lovers Society started to give concerts at the high school.

No wonder that with such a large number of bands in the interwar period music dominated the cultural life of Śrem. The bands cooperated with one another, very often performed together, organised celebrations, concerts, parties and staged theatre plays. 1933 was the beginning of the tradition of Sunday concerts in the Market Square in Śrem where citizens could admire all the town orchestras: the orchestra of the Musical Society, the high school orchestra, Jan Borowiak's Orchestra or the orchestra of the Young Men's Catholic Association. In 1938 they were joined by the fifth band – the orchestra of the Army Infantry School for Youths.¹⁰ This only proves that the town had a well-developed musical culture and highly valued this field of art.¹¹ As Jerzy Andrzejczak emphasised in his thesis, “taking into account the number of all band members in relation to the number of citizens, it appears that, statistically, every twentieth citizen of Śrem either played or sang in a band.”¹²

This great flow of musical life was abruptly interrupted by the Second World War and the Nazi occupation. The Nazis banned all the Polish community and cultural associations and organisations, and confiscated their notes and musical instruments. Fortunately, the musicians managed to hide some of them.

The liberation of Śrem on 23 January 1945 was the beginning of a new era of reconstruction in all fields of life. The citizens tried to re-establish the musical societies but, due to the political circumstances of the newly established People's Republic of Poland, the activity of these societies, as well as any other community initiatives, was suspended until 1959. They only allowed the musical activity of company brass bands, which, from then on, were supposed to support the authorities in building a new socialist reality following the example of Stalin's doctrine. Other organisations used in this development of the socialist society were school choirs and instrumental bands participating in numerous celebrations, commemorations and concerts “in honour of”.

¹⁰ Ibidem, p. 71.

¹¹ *Dzieje Śremu*, op. cit., p. 207.

¹² J. Andrzejczak, op. cit., p. 71.

There had been many attempts to revive the pre-war musical traditions in Śrem. The first orchestra was formed in 1946 at Stanisław Malinowski's cart factory. It was conducted by Marian Zieliński, who, after Stanisław Ciesielski's death, became the most famous and highly regarded musician in Śrem. After failed attempts to establish brass bands of the Volunteer Reserve Militia (ORMO) in Dolsk and Śrem, in 1953 the orchestra at the State Centre of Agricultural Machines was formed. It was conducted by Stanisław Ciesielski and since 1957 by Marian Zieliński. Between 1949 and 1952, the town's cultural atmosphere was enriched by a folk band connected with the Music Centre which was established in 1950. Despite various changes in its organisational structure or even its name, this institution has played a vital role in the music education of children and youths for over sixty years now.

A very important event in the musical activity of Śrem was the re-establishment of the Musical Society on 15 November 1959. This was the beginning of a whole new chapter in the history of the society. This was also when its heyday started. Marian Zieliński became its bandmaster and he conducted the band until his death in 1991. The orchestra became an inherent part of the town's cultural life through its active participation in many local events, feasts, celebrations or concerts. Between 1992 and 2008, Marian Zieliński's successor was Michał Ratajczak and since 2009 the orchestra has been conducted by Szymon Ratajczak. Apart from the orchestra of the Musical Society, the Brass Orchestra of the Iron Foundry performed between the years 1969 and 2008. This band also made its mark in the musical tradition of the town.

In the 1960s the first youth bands of the so-called big beat wave started to give concerts in Śrem. The rock music era was about to begin and the representatives of this trend in Śrem were such bands as the *Złote Struny*, the *Kolorowi* or the *Lechici*. It was a real breakthrough on the music scene. After choirs and brass orchestras performing on so many different events, now it was the time for popular music bands.

Schools as well as cultural and educational institutions played an important role in promoting music and shaping musical tastes. Between 1968 and 1994 many valuable initiatives in this respect were undertaken by the Inter-Cooperative Club of Culture and Education "Maciuś". It housed music and singing bands, organised concerts and conducted music classes. Also the Śrem Culture Centre has continued its music activity for many years. Another initiative was the youth movement called *Pro Sinfonika* which played a crucial role in the musical development of school children. The first Club of Young Music Lovers in Śrem was established in 1984 in the Primary School No. 5. And between 1993 and 2007 concerts were held at the cinema theatre *Słonko*.

We are currently witnessing the process of formation of contemporary music traditions, formation of bands, creation of new forms of expression in music as well as modern music education. These activities are a manifestation

of the rich musical culture of Śrem understood in a wide sense. A perfect example of this can be youth bands which became present in the cultural life of the town at the beginning of the twenty-first century. They perform on various stages, take part in festivals and TV programmes and make their music available on the Internet or record it on CDs.

The Musical Life in Śrem (1880-2012) published as part of the series *Śrem in Brief Monographs* is a popular study for people interested in the culture of the town. The chapters have been annotated and the list of references includes the resources and studies used by the authors of the book. We have also drawn up an index of names.

Chapter one discusses the history of the choirs and singing bands of Śrem. Most attention has been devoted to the Stanisław Moniuszko Singing Association of Śrem. This section also presents the activity of the Saint Cecilia Church Singing Association which operated between 1922 and 1949 and was revived in 1990. It also outlines the music traditions of the *post-Franciscan* monastic complex and discusses the activity of several school choirs and singing bands. The chapter ends with an overview of contemporary choirs of Śrem, namely *Concentio*, *Corda Cordi*, *Cantavi ad Homini* and *Animando*.

Chapter two is devoted to the activity of the music societies, bands and orchestras. The readers can learn about the history of the Marian Zieliński Musical Society, the pre-war activity of the Music Lovers Society and the achievements (also those outside Poland) of the High School Brass Band. Chapter two also presents the activity of the instrumental band at the scout team No 10 between 1959 and 1961 and provides an overview of the activity of the Brass Orchestra of the Iron Foundry in Śrem.

Music promotion and music education have played very important role in culture. The book discusses this aspect in chapter three. This chapter also includes information on the activity of the Music Centre in Śrem, music initiatives of the “Macius” club and the Śrem Culture Centre, the youth movement „Pro Sinfonika” and the Non-public Catholic Music School (first level).

Chapter four depicts the activity of high school music bands between 1948 and 1980 as well as other bands of the 1960s. At the turn of the twenty-first century, contemporary popular music bands (JiM Band, Capella Canta Brass) and folk bands (Chabry, Śrymioki) started their activity. This chapter also presents a dozen or so contemporary youth bands and singers who started their careers at the music scene of Śrem at the beginning of the twenty-first century. This proper crop of young bans which introduces various music styles to citizens is known among young people and constitutes a vital trend of young cultural life of the town. Also a few “legendary” concert venues have been described.

Śrem is also a town which hosts many music and singing festivals and contests. It is enough to mention The Rock Bands Festival, Rockpastwisko,

the Polish Blues Day, Tandem Show, Przystanek I Love Śrem, Retro Songs Festival, Patriotic Songs Festival, the Regional Festival of Romantic Songs and many more.

The long and rich history of the Festival of Religious Song *Śremsong* has been discussed in chapter fifth. With over twenty years of history, the festival has become strongly rooted in the musical life of Śrem. It has also become a nation-wide event which develops more and more every year. In 2013, it was organised for the twenty-second time. Its creator, Janusz Skotarczak, has estimated that the festival can boast 109 days of songs performed by 29 thousand young artists.

Śrem even has its music ambassadors worldwide. These are the artists who come from our town and successfully realise their music careers both in Poland and abroad. These include Piotr Milewski and his sister Barbara, Sławomir Olgierd Kramm, Robert Łuczak and Robert Kasprzycki. Their music careers have been presented in chapter six.

The musical history of Śrem presented in this monograph ends in December 2011 with the centenary of the Marian Zieliński Musical Society. But the musical movement in Śrem lives on...

The book is mostly directed to the citizens of Śrem. It will make the older readers recall the events they have witnessed. As for other readers, it should make them realise how changeable the circumstances for the development of musical life of Śrem were. Younger readers will be able to learn about the history of contemporary bands as well as concerts they have taken part in or followed on the Internet.

The authors of the individual chapters are: Urszula Ciesielska – a long time member of the Moniuszko choir, the author of a monograph of the Musical Society and numerous articles in the local press; Zuzanna Tomczyk – a cultural journalist of the local weekly “Tydzień Ziemi Śremskiej”; Janusz T. Skotarczak – the originator and creator of the *Śremsong* Festival of Religious Song. The book has been edited by Jerzy Kondras – the head of the Heliodor Święcicki Town and Commune Public Library in Śrem.

The Publisher would like to thank Mr Adam Lewandowski, the mayor of Śrem, for his concern to continue the series *Śrem in Brief Monographs* and the financial support granted by the Town Council in Śrem.

The authors would like to thank Dr. Danuta Płygawko for her factual and historical assistance in the course of creating this book. They would also like to express their gratitude to all people and institutions for providing information, collections and iconographic materials which became the basis for this monograph.

Jerzy Kondras

Tłumaczenie: Anna Michalska-Orlik

The first part of the document is a letter from the Secretary of the State of New York to the Governor, dated January 1, 1912. The letter discusses the proposed amendments to the Constitution of the State of New York, which were adopted by the people at the election held on November 5, 1911. The Secretary states that the amendments have been approved by the Governor and are now being published in the Constitution of the State of New York, 1912.

The second part of the document is a list of the amendments to the Constitution of the State of New York, which are numbered 1 through 10. The amendments are as follows:

1. To amend Article III, Section 1, by striking out "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the people" and inserting "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the Governor and the Senate."
2. To amend Article III, Section 2, by striking out "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the people" and inserting "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the Governor and the Senate."
3. To amend Article III, Section 3, by striking out "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the people" and inserting "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the Governor and the Senate."
4. To amend Article III, Section 4, by striking out "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the people" and inserting "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the Governor and the Senate."
5. To amend Article III, Section 5, by striking out "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the people" and inserting "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the Governor and the Senate."
6. To amend Article III, Section 6, by striking out "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the people" and inserting "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the Governor and the Senate."
7. To amend Article III, Section 7, by striking out "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the people" and inserting "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the Governor and the Senate."
8. To amend Article III, Section 8, by striking out "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the people" and inserting "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the Governor and the Senate."
9. To amend Article III, Section 9, by striking out "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the people" and inserting "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the Governor and the Senate."
10. To amend Article III, Section 10, by striking out "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the people" and inserting "and the judges of the Court of Appeals shall be elected by the Governor and the Senate."

The document concludes with a statement that the amendments have been approved by the Governor and are now being published in the Constitution of the State of New York, 1912.

I. Chóry i zespoły wokalne

1. Śremskie Stowarzyszenie Śpiewacki im. Stanisława Moniuszki (1880-2012)

a. Lata 1880-1897 (czasy ks. Piotra Wawrzyniaka i dyrygenta Wiktora Kozłowskiego)

Rozwój polskich Kół Śpiewackich w Wielkopolsce, która od 1871 roku weszła w skład zjednoczonej Rzeszy Niemieckiej, przypada na lata siedemdziesiąte XIX wieku. Istniały tu chóry niemieckie, w skład których wchodziłi również Polacy. W 1823 roku powstało „Gesangverein” [koło śpiewacze], a zrzeszonym w nim Polakom pozwalano nieraz śpiewać pieśni w języku polskim. W maju 1868 roku powstał w Śremie chór niemiecki pod nazwą Towarzystwo Śpiewu „Orfeusz”. Chór ten urządzał koncerty pt. „Święto Pieśni”, podczas których śpiewającym Polakom pozwalano wykonać cztery utwory w języku polskim. Taka sytuacja była możliwa w okresie jeszcze łagodnej polityki pruskiej wobec społeczeństwa polskiego. Po zjednoczeniu Niemiec rozpoczął się okres wzmożonej germanizacji, zaczęły wtedy powstawać kółka śpiewacze polskie¹³.

Pierwsze chóry zakładane były przez działaczy Towarzystw Przemysłowych, w których prym wiodło drobnomieszczaństwo i duchowieństwo, sporadycznie - ziemiaństwo. Jak pisze Lech Trzeciakowski, w 1871 roku w Poznaniu było ich 21, a w 1885 roku już 42. W ramach tych stowarzyszeń pielęgnowano także tradycyjne formy działalności: odczyty, wypożyczanie książek, organizowano przedstawienia teatralne i pielęgnowano ruch śpiewaczy¹⁴. Śremskie Towarzystwo Przemysłowe (właściwie Rzemieślniczo-Przemysłowe) założone zostało przez ks. Floriana Stablewskiego (1841-1906)¹⁵ w 1871 roku i liczyło 92 członków, a w 1911 roku było ich prawie 150. Od 1873 do 1910 roku działało Towarzystwo Przemysłowe pod prezesurą ks. Piotra Wawrzyniaka (1849-1910)¹⁶.

¹³ Patrz.: *Zorganizowany amatorski ruch chóralny w Wielkopolsce 1892-1992*. Praca zbiorowa, redaktor naukowy Jan Hellwig, Poznań 1990, s. 41.

¹⁴ Zob.: L. Trzeciakowski, *Pod pruskim zaborem 1850-1918*, Warszawa 1973, s. 177.

¹⁵ Patrz.: *Słownik biograficzny Śremu*, op. cit., biogram ks. Floriana Stablewskiego, oprac. D. Płygawko, s. 310-313.

¹⁶ Patrz.: *Dzieje Śremu*, red. Stefan Chmielewski, Warszawa – Poznań 1972, s. 212. Także: *Słownik biograficzny Śremu*, op.cit., biogram ks. Piotra Wawrzyniaka, oprac. E. Mielcarek, s. 371-373.

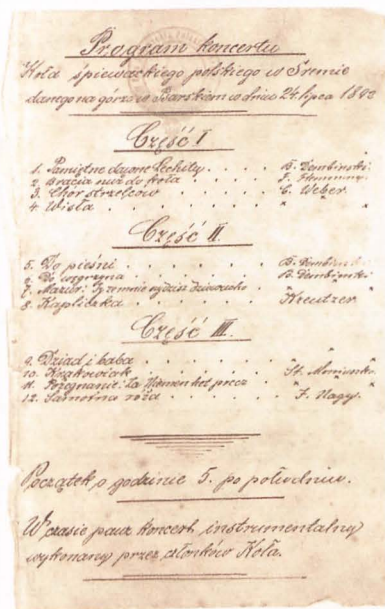
1. Koło Śpiewackie w 1890 roku. Trzeci od prawej Wiktor Kozłowski - dyrygent, w środku siedzi ks. Piotr Wawrzyniak – prezes

Poszukiwanie początku historii Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki wiedzie nas do sprawozdania, jakie ukazało się w 1896 roku z okazji 25 lat działalności Towarzystwa Przemysłowego¹⁷. Z analizy tej publikacji, dokonanej przez Jerzego Andrzejczaka¹⁸, dowiadujemy się, że „... dnia 5 marca 1871 obrano na wniosek X. Prezesa [ks. Floriana Stablewskiego] patronem Towarzystwa św. Wojciecha: utworzono również kółko śpiewackie z 16 członków i wybrano Komisję do urządzania zabaw z P. Grabowskim na czele”¹⁹. Następną wzmianką o chórze pojawia się dopiero w roku 1877 i dotyczy uchwał w sprawie „reorganizacji biblioteki i założonego kółka śpiewu”. Niestety, nie zachowały się dokumenty, które dałyby możliwość przytoczenia choć kilku faktów z działalności koła. Istotnym w sprawozdaniu jest natomiast zapis mówiący o wyodrębnieniu w dniu 8 sierpnia 1880 roku z Towarzystwa Przemysłowego osobnego Towarzystwa Śpiewu Kościelnego pod opieką św. Cecylii. Powstało ono z inspiracji prezesa Towarzystwa Przemysłowego ks. Piotra Wawrzyniaka, który zdołał zjednoczyć wokół siebie chętnych do śpiewu śremsian i napisał statut towarzystwa. On też został prezesem chóru, a jego dyrygentem mianowano organistę Wiktora Kozłowskiego. O fakcie tym pisał też w 1930 roku „Kurier

¹⁷ N. Kucharski, *Jubileuszowe sprawozdanie z czynności 25-cio letniej działalności Towarzystwa Przemysłowego w Śremie, założonego pod wezwaniem św. Wojciecha z dnia 1 marca 1871*, Poznań 1896.

¹⁸ J. Andrzejczak, op. cit., s. 19-20.

¹⁹ N. Kucharski, op. cit. s. 6.

2. Program koncertu odbytego w 1892 roku na wzgórzach wioski Psarskie

3. Pieczęć Koła Śpiewackiego Polskiego w Śremie

Śremski” wykorzystując relację jedyne go żyjącego wówczas współzałożyciela koła, Andrzeja Zwierzchowskiego (1854-1936)²⁰. Jak pisze Andrzejczak, z zestawienia relacji N. Kucharskiego z 1896 roku i A. Zwierzchowskiego z 1930 wynika, że datę 8 sierpnia 1880 roku należy przyjąć jako datę powstania Koła Śpiewackiego w Śremie – najstarszej w Wielkopolsce organizacji śpiewaczej posiadającej własny statut i władze organizacyjne²¹

Chór liczył 23 członków, wyłącznie mężczyzn, i w pierwszym okresie działalności skupiał się na nauce i prezentacji śpiewu kościelnego. Nie odmawiał też występów podczas uroczystości świeckich. Nie ulega wątpliwości, że od momentu powstania Towarzystwo Śpiewu Kościelnego podtrzymywało wśród mieszkańców Śremu ducha narodowego. W 1885 roku utworzono przy nim grupę śpiewających chłopców, którzy po uzyskaniu pełnoletności mieli zasilać chór. Jednak, po pewnym czasie, zrezygnowano z tego planu²².

Za okres pierwszych 12 lat zaginęła dokumentacja działalności koła i dlatego trudno jest ustalić kiedy zmieniono nazwę Towarzystwo Śpiewu Kościelnego na Koło Śpiewackie Polskie w Śremie. Przyjmuje się, że było to

²⁰ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, op. cit., biogram Andrzeja Zwierzchowskiego, oprac. A. Podsiadły, s. 299-400.

²¹ J. Andrzejczak, op. cit. s. 20.

²² Patrz: J. Andrzejczak, *Koło Śpiewackie „Moniuszko”*, „Gazeta Śremska” nr 9/2000, s. 10-13.

4. Koło Śpiewaczek Polskich w Śremie 1892 rok. Siedzą od lewej: Seweryna Kozłowska, Wiktor Kozłowski – dyrygent, Pelagia Stelmaszyk. Stoją od lewej: H. Trzeciak, K. Rychter, W. Stelmaszyk, M. Niedzielska, F. Stajewska, W. Szubert

około 1890 roku. Nazwę tę można odczytać z pieczęci na programie koncertu, który odbył się 24 lipca 1892 roku na wzgórzach wioski Psarskie koło Śremu. W programie koncertu znalazły się utwory Moniuszki, Fleminga, Kreutzera.

Działające w Wielkopolsce koła śpiewackie utrzymywały ze sobą kontakt, wytyczały kierunki działania wobec bezwzględnej antypolskiej polityki zaborcy. Zrodziła się też myśl utworzenia polskiej organizacji skupiającej działające zespoły chóralne. Dnia 5 marca 1892 roku, w Poznaniu, w Hotelu Francuskim, odbyło się spotkanie delegatów kół śpiewackich, na którym uchwalono utworzenie Związku Kół Śpiewackich Polski na Wielkie Księstwo Poznańskie z siedzibą w Poznaniu. W ten sposób Wielkopolska stała się pierwszym w kraju regionem skupiającym rozproszoną działalność amatorskich zespołów śpiewaczych²³.

Wprowadzono odznaki śpiewacze, które zastąpiły białoczerwone kokardy noszone przez niektóre zespoły podczas występów. Były one często powodem zatargów z policją pruską, ponieważ odznaki miały kształt liry, która stylizowała orla polskiego. Można ją było spotkać na programach zjazdów,

²³ Patrz: B. Nowak, *Tradycje ruchu chóralnego w Wielkopolsce*, „Przegląd Wielkopolski” nr 4/1988, s. 36.

5. Pierwszy sztandar Koła Śpiewackiego Polskiego z 1893 roku znajdujący się w zbiorach Muzeum Śremskiego

koncertów i okolicznościowych plakatach²⁴. Każde koło posiadało swój sztandar. Dla koła w Śremie ufundowany on został w 1893 roku. Obecnie znajduje się w zbiorach Muzeum Śremskiego.

Podczas Walnego Zjazdu Śpiewaczego w Bydgoszczy w 1896 roku przyjęto wspólne hasło dla wszystkich polskich Kół Śpiewaczych, działających nie tylko na terenie Polski. Hasło: „Cześć pieśni polskiej” zastąpiono hasłem: „Cześć pieśni”²⁵.

b. Lata 1897-1948 (czasy Czesława Dutkiewicza i Stanisława Mikołajczaka oraz innych dyrygentów)

Od 1897 roku funkcję dyrygenta w śremskim Kole Śpiewackim Polskim objął Czesław Dutkiewicz (1872-1923)²⁶ - kontroler Banku Ludowego, członek koła od 1880 roku. W 1893 roku był sekretarzem pierwszego zarządu

²⁴ Patrz: *Amatorski zorganizowany ruch śpiewaczy Wielkopolski w latach 1892-1992*, op. cit., s. 133.

²⁵ Tamże, s. 84.

²⁶ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, op. cit., biogram Czesława Dutkiewicza oprac. A. Podsiadły, s. 84-85. Do pracy w Banku Spółdzielczym przyjęty został za radą i pomocą ks. Piotra Wawrzyńska. Do Koła Śpiewackiego Polskiego wstąpił w 1880 roku.

6. Koło Śpiewackie Polskie w 1897 roku. Siedzą od lewej: Czesław Dutkiewicz, Feliks Matuszewski, ks. Zdzisław Zakrzewski, ks. Piotr Wawrzyniak, Nikodem Kucharski, Andrzej Zwierchowski, Ignacy Kuntze. W pierwszym rzędzie stoją od lewej: Andrzej Ruszczyński, Antoni Szuwalski, Stefan Skokalski, Władysław Sałaciński, Stanisław Olszewski, Jan Sawarzyński, Stanisław Mačkiewicz, Wincenty Kaźmierczak, Feliks Skalski. Drugi rząd od lewej: Władysław Świetlik, Teofil Schütz, Wincenty Klaczyński, Franciszek Zydlewicz, Wincenty Kachlicki

Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” i pierwszym burmistrzem Śremu po 1918 roku. Koło stało się bardziej aktywne. Zwiększyła się liczba koncertów i wystawianych sztuk teatralnych, a śpiewacy urozmaicali też śremianom zabawy i imprezy plenerowe. Chór wziął udział w uroczystościach z okazji jubileuszu dwudziestopięciolecia kapłaństwa i działalności społeczno-narodowej ks. Piotra Wawrzyniaka, które odbyły się w Dalewie 11 sierpnia 1897 roku. Zaśpiewał swemu założycielowi podczas mszy w kościele pod wezwaniem św. Wojciecha i św. Stanisława²⁷

Śpiewacy w chórze robili postępy nie tylko jako chórzycy, ale również jako aktorzy sceniczni. Świadczy o tym fakt wystawienia przez nich w 1893 roku sztuki Wojciecha Bogusławskiego *Krakowiacy i górali*²⁸. Koło Śpiewackie Polskie było zespołem męskim, więc do ról kobiecych zaproszono panie z istniejącego Koła Śpiewaczek Polskich. Spektakl zagrany został także w Środzie Wlkp. na zaproszenie Towarzystwa Przemysłowego.

Pod koniec roku wystawiono komedię Aleksandra Bergena *Umrzeć*

²⁷ Patrz.: D. Płygawko, *Jubileusz ks. Piotra Wawrzyniaka*, „Gazeta Śremska” nr 1-2/2011, s. 20-23.

²⁸ Wystawienie „Krakowiaków i górali” uważane jest za początek działalności scenicznej w Śremie. Patrz: M. Szczęsny, *Na śremskiej scenie*, „Głos Śremski” nr 7/86.

z miłości oraz obrazek dramatyczny z życia ludu wiejskiego *Przybłąda*. W bogatym dorobku scenicznym chóru znajduje się jeszcze wiele premier. Wspólnie z Towarzystwem Gimnastycznym „Sokół” Koło Śpiewackie wystawiło dnia 12 lutego 1898 roku sztukę *Papugi naszej babuni i Radca pana Radey*. Na koncerty do Śremu przyjeżdżali też uznani i wykształceni muzycznie artyści. Przykładem może być występ Heleny Dutkiewicz - śpiewaczki pochodzącej ze Śremu, absolwentki Konserwatorium Muzycznego w Dreźnie. W dniu 29 stycznia 1901 roku recital artystki odbył się z udziałem Towarzystwa Panien Śpiewu i Koła Śpiewackiego²⁹. W tym samym roku, 20 stycznia i 10 lutego, chór dwa razy wystawił sztukę pt. *Gwiazda Syberii*. Dnia 23 lutego 1908 roku wystawiono komedię Aleksandra Fredry *Kalosze*.

W następnych latach śremskie koło śpiewackie nadal prężnie działało. Urządzało koncerty, wieczornice, majówki i wystawiało wiele sztuk teatralnych. W latach 1909-1914 co roku urządzało przedstawienia teatralne: w kwietniu 1910 chór wystawił sztukę w czterech aktach pod tytułem *Azja Tuhajbeyowicz*, oparte na powieści Henryka Sienkiewicza *Pan Wołodyjowski*; w lutym 1911 - *Ach to Zakopane*; w listopadzie - *Klub Kawalerów*; w 1912 - *Skalmierzanki*; w 1913 - *Ulani ks. Józefa*; w 1914 jednoaktówki - *Szpital wariatów*, *Dwóch głuchych* i *Czuła struna*. Pierwsza wojna światowa przerwała tę bogatą działalność sceniczną. Kontynuowano ją dopiero po roku 1917.

Śrem umacniał swoją pozycję, jako liczący się ośrodek ruchu śpiewackiego w Wielkopolsce. Dowodem na to było zorganizowanie w mieście, 10 lipca 1898 roku, „Zjazdu parcyalnego śpiewaków polskich”³⁰. Miasto miało możliwość nawiązania kontaktów z innymi kołami śpiewackimi. Gdy w dniach od 22 do 24 lipca 1899 roku odbył się Walny Zjazd Kół Śpiewackich Polskich w Poznaniu, wśród 16 chórów uczestniczących w zjeździe był także chór ze Śremu.

O tym, jak ważna była wtedy polska pieśń dowiadujemy się z protokołu walnego zebrania koła, które odbyło się 29 listopada 1903 roku. We wstępie protokołu z tego zebrania jest wzmianka: „Cwierz wieku upływa wkrótce, gdzie po raz pierwszy zabrzmiała w grodzie naszym pieśń swojska, pieśń

Teatr amatorski
W Śremlu na sali Hotelu Francuzkiego
w niedzielę, dnia 15go Stycznia 1893 r.
Dobob na cele dobroczynne.
Odcygnane będą:
Krakowiacy i Górale.
Kasyna i Adretemo ale wstalo pod adretemo wstawianiu przed sceną niżej...

7. Plakat wystawionego w 1893 roku przedstawienia *Krakowiacy i górale*

²⁹ L. May, *80-lecie Kola Śpiewackiego Moniuszko w Śremlu*, Warszawa 1960, s. 14.

³⁰ Parcyalnego - okręgowego [U. C.]

8. Życzenia od chóru berlińskiego „Harmonia” z 1905 roku

polska. Dwadzieścia pięć lat temu w pierw jako Towarzystwo Śpiewu pod opieką patronki św. Cecylii, a od lat kilku jako Koło Śpiewackie Polskie krzepimy pieśnią serce i ducha, krzepimy miłość do tego co jest nasze i rozbudzamy nadzieję, że nadejdzie – bo nadejść musi – czas kiedyś, iż lepiej nam będzie. Jeśli wróg odbierze nam pieśń – to odbierze nam duszę – odbierze nam wszystko³¹.

Chór utrzymywał stałe kontakty z innymi zespołami, które spotykały się na zjazdach i wzajemnie się zapraszały. W dniach 14-15 sierpnia 1904 roku odbył się w Jarocinie VIII Zjazd Kół Śpiewackich Polskich. Uczestniczyło w nim 28 chórów, w tym chór męski ze Śremu. Zaśpiewał on dwie pieśni: *Powitanie wiosny* i *Gdy człek w polski taniec stanie*.

W 1905 roku minęło 25 lat działalności Koła Śpiewackiego Polskiego w Śremie. Z tej okazji, w dniach 20 i 21 sierpnia, uroczyste obchodzono jubileusz. Na wysłane zaproszenia odpowiedziało 19 kół z: Berlina, Borku Wlkp., Bydgoszczy, Charlottenburgu, Czarnkowa-Naclawia, Dolska, Gostynia, Jarocina, Jeżyc, Kościana, Kruszwicy, Lwówka, Miłostawia, Poznań, Poznań-Lazarza, Środy Wlkp., Wilkowyji i Żerkowa. W uroczystości wzięło udział 11 zaproszonych chórów. Nie obyło się bez problemów, które stwarzała administracja zaborecza. W archiwum koła zachował się protokół, w którym zapisano że z trudem uzyskano zezwolenie policji pruskiej na pochod ulicami miasta zaproszonych chórów ze sztandarami. Musiały także

³¹ Wpis w „Kronice Koła Śpiewackiego imienia Stanisława Moniuszki” znajdującej się w Izbie Pamięci Banku Ludowego im. Ks. Piotra Wawrzyniaka w Śremie.

1880

Jubileuszowy Zjazd Kół Śpiewackich Polskich w Śremie

20-21 sierpnia 1905.

1905

Program

śpiewów:

Część I.

CHÓRY MĘSKIE.

1. Chór ogólny: (z tow. orkiestry) „Polonez jubileuszowy”
„Muzyka Fr. Chopina”	opracował A. Minhejmer.
2. Berlin. „Nocturn”	Eguzki.
3. Witkowskia. „Chłopek et ja chłopek”	B. Dembiński.
4. Charlottenburg. „Pieśń więźnia”	Czabaki.
5. Dolek. „W łonie”	S. Szaryński.
6. Bydgoszcz. „Dunka”	A. Minhejmer.
7. Gostyń. „Nasz Mazur”	Horosz.
8. Swarzędz. „Samośna Róża”	P. Studziński.
9. Łazarz. „Nocturn”	A. Minhejmer.
10. Chór ogólny: (z tow. orkiestry) „W starym dworze”	

Część II.

CHÓRY MIĘSZANE.

11. Chór ogólny inieszany: „Pieśń o Mazurze” z tow. ork.	P. Maszyński.
12. Berlin. „Najpiersza pieśń”	Jaszc.
13. Kościeln. a) „Metody ludowa”	Z. Noskowski.
b) „Wielkie wesele”	
14. Poznań. „Pieśń o Mazurze”	Jaszc.
15. Jarocin. „Najpiersza pieśń”	W. Żeleński.
16. Gostyń. „Nasa Hanka”	Urbanek.
17. Czarków-Naślaw. „Buket melodyj polskich”	A. Minhejmer.
18. Jerzyce. „Barcarola”	K. Studziński.
19. Śrem. „Róża”	

Część III.

CHÓRY MĘSKIE.

20. Chór ogólny: (z tow. orkiestry) „Z-Mazowiecka”	B. Dembiński.
21. Poznań. „Na szczytach Tatr”	P. Maszyński.
22. Środa. „Hej, kto żyje z młodzieżą”	L. Lewandowski.
23. Jarocin. „Pieśń żeglarska”	S. Szaryński.
24. Borek. „Haj Mazury”	B. Dembiński.
25. Jerzyce. „Krakowiak”	W. Żeleński.
26. Kościeln. „Pieśń septymy”	A. Minhejmer.
27. Miłostaw. „Pioscy”	B. Dembiński.
28. Czarków-Naślaw. „Idy w czystym polu”	S. Ogórkowski.
29. Lwówek. „Dobranoc”	

W pałaszach koncert orkiestry Towarzystwa Muzycznego z Poznania.
Wydziałenie nagród o godz. 8-mej.

Program występów kół śpiewackich z okazji jubileuszu
25-lecia Koła Śpiewackiego w Śremie - 20-21 sierpnia 1905 roku

9. Program występów kół śpiewackich z okazji jubileuszu 25-lecia Koła Śpiewackiego w Śremie (1905 rok)

10. Medal pamiątkowy jubileuszowego Zjazdu Śpiewaków Polskich (1905 rok)

11. Zjazd jubileuszowy Śpiewaków Polskich (1905 rok). W środku na prawo ks. Piotr Wawrzyniak, za nim stoi Czesław Dudkiewicz, na lewo Andrzej Zwierzchowski i ks. Zdzisław Zakrzewski

wszystkie dostarczyć policji teksty śpiewanych na uroczystości utworów.

Od grudnia 1906 roku w ramach koła śpiewackiego działał też chór żeński. Pod kierunkiem Heleny Sałacińskiej śpiewało w nim 28 pań nie będących formalnie członkiniami koła. Odnosiły one też swoje sukcesy. Dnia 14 lutego 1909 roku, podczas Walnego Zebrania koła, doszło do połączenia śpiewaczek z kołem męskim, a dyrygentka Helena Sałacińska weszła w skład zarządu.

Na zakończenie roku jubileuszowego, 22 lipca 1906 roku, w Starej Strzelnicy w Śremie, odbył się Wielki Koncert Ludowy, obejmujący popisy chóru oraz koncert orkiestry Towarzystwa Muzycznego z Poznania pod dyrekcją kapelmistrza Leona Ponieckiego. Część dochodu z koncertu postanowiono przeznaczyć na budowę kościoła w Wieszczyzynie.

Kolejny zjazd chórów odbył się 29 lipca 1907 roku w Gostyniu. Był to Zjazd Kół Śpiewackich okręgu kościańsko-leszczyńskiego-gostyńskiego, w którym brało udział 15 zespołów. Nie zabrakło oczywiście Koła Śpiewackiego Polskiego ze Śremu. Chór męski odśpiewał pieśni: *Polonez jubileuszowy* i *Sam jeden*. Na zakończenie wszyscy przybyli na zjazd chórzyci, wraz z orkiestrą, wspólnie odśpiewali *Pamiętne dawne Lechity*, *Cześć Przemysłowi*, *Kochajmy się bracia mili*.

W 1909 roku dokonano zmiany dyrygenta. Funkcję tę objął Stanisław Mikołajczak, natomiast Czesław Dutkiewicz został jego prezesem.

W 1909 roku przypadała 160. rocznica śmierci Juliusza Słowackiego. Z tej okazji, 29 sierpnia, zorganizowano wieczornicę poświęconą pamięci wieszca. W programie były deklamacje, śpiewy, odczyty, przeprowadzono też zbiórkę pieniężną na sprowadzenie zwłok poety z Francji do kraju i budowę pomnika. Niestety, niemiecka prokuratura nałożyła karę pieniężną na prezesa Koła Śpiewackiego za nieprzedłożenie tekstów wykonywanych utworów oraz za organizowanie bez zawiadomienia policji zebrań prowadzonych w języku polskim, wbrew pruskim zarządzeniom³².

W 1910 roku przypadł jubileusz 30. rocznicy założenia koła. W połowie sierpnia odbyły się uroczystości odnotowane też przez dzienniki poza zaborem pruskim. Dla przykładu „Kurier Warszawski” 16 sierpnia 1910 roku donosił: „W dniu 14-ym b. m. w Poznańskim w mieście Śremie odbył się zjazd śpiewaczy okręgu czwartego, połączony z obchodem 30-ej rocznicy założenia Koła śremskiego. Zjazd wypadł świetnie. [...] Na niedzielny zjazd do Śremu przybyli „śpiewacy” nawet z odleglejszych powiatów; byli też goście z Królestwa oraz znany działacz społeczny w Księstwie [Poznańskim] ks. Wawrzyniak, założyciel Koła w Śremie. Na zaproszenie Komitetu stawił się również z Warszawy jako członek jury p. Czesław Minchejmer syn znakomitego kompozytora, którego świetne utwory stanowiły ozdobę zapowiadzianego programu. Bogaty to był i przepięknie wykonany program. [...] Podczas uroczystości zjawili się dwaj żandarmi pruscy, którzy nie przeszkadzając przebiegowi programu, poprosili tylko o teksty pieśni i udzielili pozwolenia

³² Patrz: *Zorganizowany amatorski ruch chóralny w Wielkopolsce 1892-1992*, op. cit., s. 120.

12. Pamiątka Zjazdu Okręgu IV Kół Śpiewackich w Śremie, 14 sierpnia 1910 roku.

na pochód przez miasto z orkiestrą na czele”³³.

Jubileusze chórów, obok zjazdów, były okazją do odwiedzania się zespołów z różnych miast. Dnia 31 lipca 1910 roku, kiedy swój jubileusz 25-lecia obchodził bydgoski chór „Halka”, prasa pisała: „Przede wszystkim zaś z uznaniem podnosimy szczegół ten, że aż z Śremu przyjechało 10 dzielnych śpiewaków, którzy obecnością naznaczyć chcieli udział tego najstarszego koła w obchodzie jubileuszowym „Halki”. [...] Jaksmy już donieśli pochód do kościoła odbyć się nie mógł, bo policja się obawiała, że widok kupy Polaków szeregami do kościoła idących mógłby na nerwy hakatystów źle podziałać. Uzasadnienie jej zakazu nadające się do muzeum osobliwości podamy osobno. Dziś tylko nadmieniamy, że policja potraktowała nas znowu jako obywatele drugiej klasy, nie mających praw żadnych, jeno tylko obowiązki”³⁴.

Dnia 10 listopada 1910 roku społeczeństwo polskie poniosło wielką stratę. Po bardzo pracowitym dniu, w Domu Katolickim w Poznaniu, zmarł „Król czynu” - ks. Piotr Wawrzyniak. W pierwszym, poznańskim, pogrzebie księdza, jaki odbył się 12 listopada, brało udział wielu mieszkańców Śremu. Przemawiał między innymi, pochodzący ze Śremu, doktor Heliodor

³³ „Kurier Warszawski”, 16 VIII 1910.

³⁴ „Dziennik Bydgoski”, 2 VIII 1910.

13. Jubileuszowy Zjazd Śpiewacki w Bydgoszczy 31 lipca 1910 roku. Drugi od prawej siedzi Stanisław Mikołajczak

Święcicki³⁵. Po nabożeństwie żałobnym w poznańskiej farze uformowany kondukt żałobny przeszedł ulicami miasta do towarowego dworca kolejowego. Tam trumnę ze zwłokami ks. Wawrzyniaka przełożono do wagonu. Podczas tych czynności śpiewał śremski chór, założony przez zmarłego księdza. Następnie trumnę przewieziono do Mogilna, gdzie 13 listopada, odbył się drugi pogrzeb³⁶.

Po śmierci ks. Wawrzyniaka działalność chóru była kontynuowana. Sprawnie zarządzano kołem i doceniano chórzystów. Na kwartalnym zebraniu, 10 listopada 1911 roku, mianowano członkiem honorowym pierwszego dyrygenta – Wiktora Kozłowskiego, a dyplom wręczono mu na uroczystej wieczornicy. Chór reprezentował wysoki poziom artystyczny, czego dowodem było zajęcie pierwszego miejsca podczas Zjazdu Kół Śpiewackich okręgu IV w Gostyniu 4 sierpnia 1912 roku. Urządzano też zabawy w Starej Strzelnicy, w oddalonej o dwa kilometry od Śremu wsi Zbrudzewo. W pamięci starszego pokolenia śremsian miejsce to zapamiętane zostało z okresu działalności restauracji oraz popularnych *latowych* zabaw „u Kuby Błoszyka”.

³⁵ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, op. cit., biogram Heliodora Święcickiego, oprac. E. Mielcarek, s. 343-344.

³⁶ Cz. Łuczak, *Ks. Piotr Wawrzyniak (1849-1910)*, Poznań 2000, s. 78-82; P. Kaźmierczak, *Król czynu – fragment mowy żałobnej ks. Józefa Klosa*, „Orędownik na powiat Mogileński” 10-12 listopada 2000, s. 2 i 6.

W okresie zaborów przychodzili tam zarówno Polacy jak i Niemcy. Podczas zabaw przygrywali do tańca tacy muzycy jak: Tulke, Funke, Teofil Schutz i inni. Najpopularniejszy był jednak zespół muzyczny Polaka Zagórskiego. Tutaj również, z dala od miasta, co pewien czas pod osłoną nocy odbywały się patriotyczne zebrania tzw. „fidułki”, ze śpiewem i recytacjami wyrażającymi przywiązanie do Ojczyzny, inicjowanymi przez członków konspiracyjnego gimnazjalnego Towarzystwa Tomasza Zana w Śremie. W budynku restauracyjnym na parterze po lewej stronie, naprzeciwko sali bufetowej, był duży pokój z pianinem. Pomieszczenie to przeznaczone było do kameralnych spotkań towarzyskich, podczas których przygrywano na różnych instrumentach z akompaniamentem pianina. W dwudziestoleciu międzywojennym najpopularniejsze były z pewnością zabawy *latowe* organizowane przez różne towarzystwa ze Śremu. Muzyczną część każdej imprezy zapewniały zamówione orkiestry. Najczęściej były to zespoły muzyczne Stefana Ciesielskiego, Stanisława Ciesielskiego, Jana Borowiaka, którzy skupiali członków wywodzących się z Towarzystwa Muzycznego, czy Towarzystwa Miłośników Muzyki. Repertuar orkiestr był tak dobrany, że muzyki w ich wykonaniu można było z przyjemnością słuchać lub przy niej tańczyć. Najprzyjemniej było wieczorem przy świetle lampionów. Muzyka rozlegała się wokół tak, że słycać ją było w promieniu kilku kilometrów³⁷. W niedzielę, 19 kwietnia 1914 roku, Koło Śpiewackie Polskie urządziło koncert ze współudziałem znakomitej orkiestry [?] Kujawy z Poznania. Chór odśpiewał między innymi: *Pieśń o domu* Ottona Żukowskiego, *Zalecankę* Feliksa Nowowiejskiego, *Poloneza* z opery *Halka* Stanisława Moniuszki oraz fragment jego kantaty *Milda*.

W 1915 roku w czasie wojny światowej do armii niemieckiej powołano dyrygenta Stanisława Mikołajczaka i kilku młodych śpiewaków śremskiego chóru. By nie dopuścić do całkowitego zahamowania pracy koła, w zastępstwie funkcję dyrygenta objął Czesław Dutkiewicz. Do końca wojny chór występował jedynie podczas świąt kościelnych. W listopadzie 1916 roku śremskie koło włączyło się w obchodzone we wszystkich zaborach uroczystości poświęcone pamięci Henryka Sienkiewicza, zmarłego w połowie miesiąca w Szwajcarii³⁸.

W czasie wojny, mimo, że spadło zainteresowanie występami chóru, przygotowywano jednak kolejne spektakle i organizowano koncerty; 18 lutego wystawiono dramat historyczny *Irena - czyli poświęcenie córki dla ojca* i operetkę *Wiesław - czyli krakowskie wesele*. Chór włączył się też w akcję charytatywną, organizując 29 lipca 1917 roku koncert, na którym zebrano kwotę 400 marek i przekazał na rzecz „głodnych i bezdomnych w Królestwie”. Za dar ten podziękował specjalnym pismem arcybiskup poznański i gnieźnieński

³⁷ S. Błoszyk, *Tradycje muzyczne w „Starej Strzelnicy” w Zbrudzewie*, maszynopis.

³⁸ X. J. Kłos, *Mowa żałobna na nabożeństwie żałobnym za duszę ś.p. Henryka Sienkiewicza w kolegiacie farniej w Poznaniu dnia 28 listopada 1916 roku*, Poznań 1916.

Edmund Dalbor³⁹: „Zechcę Kołu Śpiewackiemu w Śremie podziękować za ofiarę w wysokości 400 marek przesłaną na moje ręce dla głodnych w Królestwie Polskim. Dni przebyte w Śremie pozostały mi w miłej pamięci; z uznaniem wspominam gorącą chęć Koła Śpiewackiego z jaką pragnęło mi pobyt uprzyjemnić, a choć pogoda wówczas przeszkodziła występowi nie mniej przeto umiem docenić starania Koła. Szanownemu Kołu Śpiewackiemu życzę pomyślnego dalszego rozwoju”⁴⁰. Z innego koncertu, zorganizowanego 26 grudnia 1917 roku, podczas którego wystawiono przedstawienie w trzech aktach Józefa Ignacego Kraszewskiego *Panie Kochanku*, zebrany dochód chór przeznaczył na bezdomnych. W 1918 roku ponownie zorganizowano koncert na rzecz biednych. „Kurier Poznański” pisał: „Koło Śremskie, jako najstarsze w Związku dobrym pragnie w tym względzie posłużyć przykładem i urządza w niedzielę 28 lipca w ogrodzie Starej Strzelnicy koncert, z którego czysty dochód przeznaczony będzie na bezdomnych”⁴¹.

W końcu 1917 roku obchodzono w całym kraju setną rocznicę śmierci Tadeusza Kościuszki. W Śremie na tę okoliczność odbyła się msza żałobna oraz akademie, na której chór śpiewał pod dyrekcją Czesława Dutkiewicza. W wykonaniu chóru zabrzmiała *Kantata* ks. Kleina *Pogrzeb Kościuszki*, krakowiak *Dalej Bracia, dalej żywo* i *Patrz Kościuszko na nas z nieba*. W zachowanym w rękopisie sprawozdaniu z Walnego Zebrania odbytego 24 lutego 1918 roku Czesław Dutkiewicz, podsumowując rok 1917, napisał: „Wprawdzie szeregi głosów męskich skutkiem wojny znacznie się przerzedziły, jednakowoż należy z uznaniem podnieść, iż w miejsce nieobecnych młodszych druhów starzy, dawniejsi czynni śpiewacy ohocho podjęli się na nowo trudów ćwiczenia i pilnie uczęszczali na lekcje śpiewów kościelnych i świeckich. Jako weteranów takich wymieniam p.p. Zwierzchowskiego, Olszewskiego, Maćkiewicza, Klaczyńskiego, Sawarzyńskiego, Mocka, Ruszczyńskiego. Cześć im za to! I niech tak dalej jeszcze – dopóki będzie potrzeba – wiernie przy sztandarze naszym wytrwają!”⁴².

Po powrocie Stanisława Mikołajczaka z wojny w 1919 roku, kontynuowano działalność śpiewaczą i organizacyjną. Dnia 18 lutego 1920 roku zorganizowano *Wieczór Pieśni* oraz przedstawiono komedię w jednym akcie A. Walewskiego *Farbiarze*, 23 czerwca mieszkańcy Śremu uczestniczyli w *Wiankach* - plenerowej imprezie nad Wartą z udziałem Koła Śpiewackiego Polskiego w Śremie, Towarzystwa Muzycznego i Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Gazeta powiatu śremskiego „Orędownik” pisała: „Po upływie ćwierć wieku w wigilię św. Jana 23 czerwca 1920 roku od godziny 10. wieczorem ujrzyć ma znów Śrem i okolica narodowy obchód *Wianków*

³⁹ L. May, *op. cit.* s. 18.

⁴⁰ Archiwum Stowarzyszenia Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki w Śremie.

⁴¹ „Kurier Poznański”, 18 VII 1918.

⁴² *Sprawozdanie zastępcy dyrygenta Koła Śpiewackiego Polskiego w Śremie na Walnym Zebraniu dnia 24 lutego 1918*, rękopis.

14. Plakat informujący o nabożeństwie i wieczornicy z okazji 10 rocznicy śmierci ks. Piotra Wawrzyniaka

grała „Marsz Sokolów”, „Hej flisacza dziatwo” i „Rotę” Marii Konopnickiej. Kółko Dramatyczne przedstawiło żywe obrazy: „Wiara, nadzieja, miłość” i „Wanda”. Wszystkie występy nagradzane były przez publiczność rześistymi brawami. Odbywało się też puszczanie wianków, które pięknie udekorowane tworzyły wraz z oświetlonymi łódkami malowniczy widok na tle ciemnej nocy. Straż ogniowa odpalała ze swej łodzi piękne ognie bengalskie. Na zakończenie chór odśpiewał pieśń *Dobranoc*, a orkiestra odegrała *Wszystkie nasze dzienne sprawy*. Oprócz śremian na uroczystości byli też goście z Zaniemiśla, Kórnik, Dolska i Czempinia”.

W roku 1920 przypadała dziesiąta rocznica śmierci ks. Piotra Wawrzyniaka. Na tę okoliczność, 12 listopada 1920 roku, odbyło się w kościele farnym nabożeństwo żałobne, a po południu w sali Sałacińskiej uroczysta wieczornica ku czci zmarłego, na którą zapraszał zarząd koła.

W latach 1920-1923 Koło Śpiewackie Polskie w Śremie nawiązało współpracę z działającym Towarzystwem Muzycznym i Towarzystwem Miłośników Muzyki. Nastąpiła też zmiana dyrygenta chóru. Pierwszy dyrygent koła Wiktor Kozłowski zmarł 29 lipca 1921 roku. Pochowany został na cmentarzu przy kościele farnym⁴⁵.

we wspaniałej szacie pod osłoną nie pruskich pikielhaubów, lecz naszych dzielnych i mężnych rogatywek. Na uroczystość powyższą zaprasza wielkich i maluczkich, bogatych i ubogich, w których sercu goreje prawdziwa miłość Ojczyzny⁴³. Sekretarz Koła Śpiewackiego Michał Zydlewicz w protokole koła tak opisuje całą uroczystość: „Śpiewacy wraz z orkiestrą Towarzystwa Muzycznego wyruszyli do klasztoru nad Wartę by zająć miejsca na gustownie udekorowanej berlince⁴⁴. Na znak wystrzału z armatki popłynięto przy dźwiękach orkiestry za most na Warcie, gdzie zarzucono kotwicę. Podczas programu artystycznego chór odśpiewał pieśni „Pieśń o Wiśle”, „Wisło moja”, „Domek rodzinny”, „Pieśń o orle”. Orkiestra odegrała „Marsz Sokolów”, „Hej flisacza dziatwo” i „Rotę” Marii Konopnickiej. Kółko Dramatyczne przedstawiło żywe obrazy: „Wiara, nadzieja, miłość” i „Wanda”. Wszystkie występy nagradzane były przez publiczność rześistymi brawami. Odbywało się też puszczanie wianków, które pięknie udekorowane tworzyły wraz z oświetlonymi łódkami malowniczy widok na tle ciemnej nocy. Straż ogniowa odpalała ze swej łodzi piękne ognie bengalskie. Na zakończenie chór odśpiewał pieśń *Dobranoc*, a orkiestra odegrała *Wszystkie nasze dzienne sprawy*. Oprócz śremian na uroczystości byli też goście z Zaniemiśla, Kórnik, Dolska i Czempinia”.

⁴³ *Wianki znów w Śremie*, „Orędownik” – Organ Urzędu powiatu śremskiego, 17 VI 1920.

⁴⁴ Berlinka – płaskodenny, bezpokładowy statek rzeczny [U. C.].

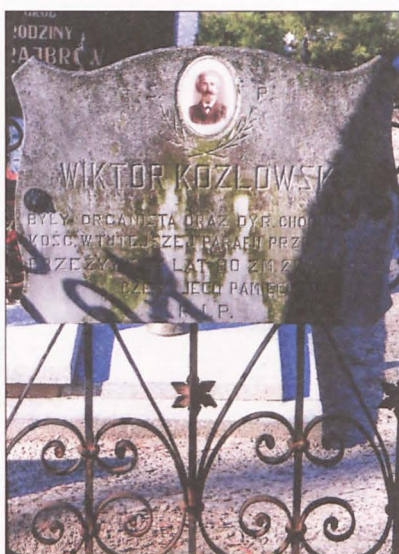
⁴⁵ Grób Wiktora Kozłowskiego został zlikwidowany przez rodzinę w kwietniu 2012 r.

Jeszcze przed śmiercią Kozłowskiego, 10 marca 1921 roku, prośbę o objęcie dyrygentury wystosowano do profesora gimnazjum Franciszka Wrzeszczyńskiego. Po jego odmowie zarząd poprosił o to samo Teofila Kozłowskiego (syna zmarłego dyrygenta), który również odmówił. Zgodził się natomiast Edmund Mocek. Funkcję tę powierzył mu zarząd 17 kwietnia 1921 roku. Chór pod nową dyrekcją wystąpił 3 maja 1921 roku, kiedy to odbyła się wieczornica patriotyczna dla uczczenia 130. rocznicy Konstytucji 3 Maja. Podczas koncertu na fortepianie grały J. Dutkiewiczówna i Z. Konopnicka, „*Krakoviaka*” Henryka Wieniawskiego na skrzypcach wykonał Stanisław Ciesielski. Kolejna zmiana dyrygenta koła nastąpiła na Walnym Zebraniu 2 lutego 1923 roku. Na dyrygenta wybrano wtedy Jana Borowiaka.

Dnia 20 lutego 1923 roku zmarł wieloletni członek, prezes i dyrygent chóru - Czesław Dutkiewicz. Zarząd uchwalił by kwotę, za jaką zakupiono by wieniec, przeznaczyć na biednych miasta, dla których zmarły tak wiele robił. Poproszono też wszystkie chóry miejscowe o współdziałanie w odśpiewaniu pieśni pogrzebowych.

Śremskie Koło Śpiewackie włączało się w najważniejsze wydarzenia patriotyczne. W październiku 1924 roku, kiedy sprowadzono zwłoki Henryka Sienkiewicza ze Szwajcarii do Polski, chór wraz z Towarzystwem Miłośników Muzyki zorganizował uroczysty wieczór ku czci pisarza⁴⁶.

W latach 1923-1926 dyrygentem chóru był Jan Borowiak. Ten zasłużony dla Śremu muzyk bardziej jednak angażował się w prowadzenie utworzonej orkiestry Towarzystwa Muzycznego. Nie było systematycznej pracy w kole i ostatecznie, w październiku 1926 roku, Borowiak zrezygnował z funkcji dyrygenta i ponownie funkcję tę przyjął Stanisław Mikołajczak. Krótko, bo tylko w ciągu roku 1927, dyrygentem chóru był Józef Kwaśniewski – profesor śremskiego gimnazjum. Niestety, po roku zrezygnował i ponownie obowiązki dyrygenta zmuszony był przyjąć Stanisław Mikołajczak. Ciągłe zmiany zniechęcały członków chóru do uczęszczania na lekcje. Pomimo trwającego

15. Grób Wiktora Kozłowskiego zlikwidowany przez rodzinę w kwietniu 2012 roku. Na tablicy nagrobnej widniał napis: „Wiktor Kozłowski – były organista oraz dyrygent chóru i muzyk kościelny w tutejszej parafii przez 60 lat, przeżywszy lat 80 zm. 29.7.1921 r. Cześć Jego pamięci”

⁴⁶ Patrz: Henryk Sienkiewicz. *Wspomnienie. Drugi pogrzeb Sienkiewicza z Vevey do Warszawy w październiku 1924 roku*, Warszawa 1997.

16. Jubileusz 50-lecia Koła Śpiewackiego (1930 rok) – szósty od lewej siedzi Stanisław Mikołajczak

zastoju w próbach, 1 lipca 1928 roku podczas Zjazdu Okręgowego w Kościannie dla śremskich chórzystów męskich przyznano pierwsze miejsce, a „łańcuch przechodni” dla dyrygenta Stanisława Mikołajczaka.

W roku 1930 koło świętowało jubileusz pięćdziesięciolecia działalności. Uroczystości odbyły się 6 lipca 1930 roku. Wzięło w nich udział 16 zaproszonych kół śpiewaczych, którym towarzyszyła orkiestra dęta Towarzystwa Muzycznego pod batutą Stanisława Ciesielskiego⁴⁷.

Podczas koncertu połączone chóry wykonały: *Gaude Mater Polonia* – Gorczyckiego, *Sztandary polskie na Kremlu* – Lechmana, *Poloneza A-dur* Chopina w opracowaniu Minchejmera i *Z Mazowiecka* – Dembińskiego w opracowaniu Kwaśnika⁴⁸. Podniosłym momentem było uczczenie członków jubilatów i wręczenie im dyplomów zasługi, wśród których wyróżniał się dyplom dla Andrzeja Zwierzchowskiego – współzałożyciela koła. W uznaniu zasług zarząd mianował go prezesem honorowym. Miejscowe Towarzystwo Przemysłowe ofiarowało kołu artystycznie wykonana szarfę do sztandaru⁴⁹.

W latach 1930-1932, w okresie kryzysu gospodarczego spadło zainteresowanie chórzystów nie tylko lekcjami, ale też organizowaniem i uczestnictwem w zebraniach zarządu. Dopiero w 1933 roku nie chcąc dopuścić do zachwiania działalności koła, zarząd zorganizował 10 zebrań. Próby odbywały się w miarę potrzeb, wystawiono nawet sztukę teatralną *Królowa Przedmieścia*.

Rok 1934 przyniósł kolejną zmianę dyrygenta. Został nim Stanisław Papiernik. Chór występował podczas organizowanych *Wianków*, wystawił też przedstawienie *Skalmierzanki*. Solistom towarzyszyła orkiestra Stanisława Ciesielskiego.

⁴⁷ Patrz rozdział: *Towarzystwo Muzyczne im. Mariana Zielińskiego oraz Stanisław Ciesielski*.

⁴⁸ Zob.: J. Andrzejczak, op. cit., s. 34.

⁴⁹ *Święto pieśni w Śremie*, „Kurier Poznański”, 7 VII 1930.

17. Zespół Koła Śpiewackiego Polskiego, który wystawił w 1934 roku sztukę *Skalmierzanki*

Dnia 13 listopada 1934 roku, na wniosek ówczesnego wiceprezesa Wojciecha Lewandowskiego, zmieniono dotychczasową nazwę Koło Śpiewackie Polskie w Śremie na Koło Śpiewackie w Śremie. W 1935 roku Stanisław Papiernik zrezygnował z funkcji dyrygenta. Prace artystyczne przerwano, ale rozpoczęto usilne starania o osobę, która poprowadzi chór. Dnia 25 lipca 1935 roku zarząd wystosował pismo do Kuratorium Poznańskiego Okręgu Szkolnego, o treści: „Udajemy się z wielką prośbą do Szanownego Kuratorium, o łaskawe przydzielenie do Śremu nauczyciela muzyki, który równocześnie mógłby objąć kierownictwo dyrygenta w tutejszym Kole Śpiewackim. [...] Koło Śpiewackie w Śremie pracowało za czasów zaborczych w trudnych warunkach nad pielęgnowaniem pieśni polskiej. [...] Prześladowani przez władze pruskie nie ugięli się brutalnej przemocy i chlubiście przetrwali znieawidzoną pruską niewolę. [...] Ciekawe, że za czasów niewoli Koło rosło w siłę, obecnie w wolnej Polsce jedynie dla braku dyrygenta Koło powoli zamiera, a szkoda aby ta najstarsza w Wielkopolsce placówka kulturalna upaść miała”⁵⁰.

Na początku 1936 roku kuratorium wyznaczyło kołu nowego dyrygenta – nauczyciela Józefa Lizakowskiego. Niestety, zmarł on przed objęciem tego stanowiska. Zaangażowano ponownie Józefa Kwaśniewskiego. Za jego dyrygentury wystawiono lwowski wodewil pt. *Porwana Narzeczona*

⁵⁰ Kopia listu znajduje się w archiwum Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. St. Moniuszki.

Cześć Pieśni!

Koło Śpiewackie w Śremie
urządza

w niedzielę, d. 10 maja 1936 r. o g. 20-tej (8-iej wiecz.)
w sali p. Salacińskiej przedstawienie amatorskie p. t.

„Porwana Narzeczona”

lwowski wodewil w 3-ch aktach
ze śpiewami i tańcami
Henryka Zbierzchowskiego.

CENY MIEJSC: balkon 1,49; I. m. 1,49; II. -99; III. -75; IV. -49.

Z uwagi na to, że czysty zysk przeznaczają się na sfinansowanie wyjazdu chóru na zawody okręgowe, oraz na zakup nut uprasza się o poparcie tej imprezy.

W przerwach koncert doborowej orkiestry
p. St. Ciesielskiego.

Zarząd Koła Śpiewackiego.

18. Plakat z wystawianego przedstawienia „Porwana Narzeczona”

Kwaśniewskiego z pełnionej funkcji. Zastąpił go Feliks Tomaszewski, który dyrygenturę objął 23 września 1936 roku. Wprawdzie w październiku wzrosła liczba członków chóru, jednak nie występował on na ważniejszych uroczystościach. Po kilku miesiącach Tomaszewski też zrezygnował z dyrygentury.

W sierpniu 1937 roku miał się odbyć w Śremie Okręgowy Zjazd Kół Śpiewackich. Poproszono więc Stanisława Papiernika, by przygotował chórzystów do występu. I znów zwracano się do władz o przydział nauczyciela i dyrygenta. Z dniem 1 lutego 1938 roku funkcję tę objął Roman Weroniczak. Za jego dyrygentury, 3 kwietnia 1938 roku, odbył się koncert koła z orkiestrą Towarzystwa Muzycznego. Na zakończenie wystawiono operetkę *Papugi naszej babuni*. W marcu roku następnego przedstawiono sztukę *Wiktoria i jej huzar*. Był to ostatni przedwojenny spektakl chórzystów⁵¹. Miesiąc wcześniej, 23 lutego 1939 roku, zarząd uchwalił nową nazwę: Koło Śpiewackie „Moniuszko”. Nazwa ta, w skróconej wersji -Chór „Moniuszko” - przyjęła się i jest używana do dziś.

Z chwilą wybuchu wojny, jeszcze na początku września, odbył się Zjazd Śpiewaczy w Kościanie, w którym chór śremski zajął pierwsze miejsce. Rozpoczęta we wrześniu wojna światowa przerwała działalność koła. Starano się zabezpieczyć jego majątek. Nuty i protokolarze przechowywał wiceprezes Roman Chojnacki, a dyplomy i fotografie Leon May. Sztandar znajdował się w domu Franciszka Malińskiego przy ulicy Józefa Piłsudskiego (obecnie

ze śpiewami i tańcami Henryka Zbierzchowskiego.

Na nadzwyczajnym Walnym Zebraniu, które odbyło się 1 marca 1936 roku, nadano tytuł członka honorowego Stanisławowi Mikołajczakowi. Na wręczonym dyplomie widniały słowa: „Koło Śpiewackie w Śremie w dowód uznania wieloletnich zasług położonych wokół rozwoju pieśni polskiej i Koła Śpiewackiego nadaje panu Stanisławowi Mikołajczakowi – długoletniemu prezesowi i dyrygentowi godność Członka Honorowego”. Nie był to jednak najlepszy czas dla koła. Wielu chórzystów opuszczało zespół i wstępowało do innych stowarzyszeń, zwłaszcza do chóru kościelnego. Odeszły prawie wszystkie kobiety. Brak głosów żeńskich spowodował rezygnację Józefa

⁵¹ Patrz: M. Szczęśny, *Na śremskiej scenie*, „Głos Śremski” 7/86.

19. Zespół który w 1936 roku wystawił sztukę „Porwana Narzeczona”

Władysława Sikorskiego). Franciszek Maliński był chorążym i z chwilą wybuchu wojny ukrył sztandar na strychu pod okapem dachu. W październiku rodzina Malińskich została wysiedlona na ulicę Farną, a ich mieszkanie zajęli oficerowie Wehrmachtu. Mimo ogromnego niebezpieczeństwa Franciszek wrócił do poprzedniego domu, odpiął sztandar od drzewca, owinął wokół siebie, założył płaszcz i wrócił na ulicę Farną przed godziną policyjną. W następnym dniu wrócił po drzewiec sztandar z pamiątkowymi gwoździami. Przeniesienie drzewca w całości było niemożliwe, więc przepiłował go na cztery części i w podobny sposób jak sztandar, przeniósł na ulicę Farną. Tam, na strychu oficyny, sztandar był przechowywany do końca wojny. W maju 1945 roku Franciszek Maliński przekazał go prezesowi chóru Stanisławowi Mikołajczakowi⁵².

Po zakończeniu działań wojennych, od 6 maja 1945 roku, wznowiono działalność koła. Staraniem druhów Mariana Łącznego i Jana Górnego zebrał się członkowie zarządu, a inauguracyjne zebranie całego koła miało miejsce 13 maja 1945 roku. Prezes Stanisław Mikołajczak powitał obecnych członków podkreślając, że po latach okupacji mają obowiązek powołać do życia koło choćby tylko dlatego, że jest ono kolebką kół śpiewających w Wielkopolsce, a ich zadaniem jest skupianie młodzieży przy polskiej pieśni. W czerwcu wybrano nowy zarząd i rozpoczęto pracę organizacyjną i artystyczną. Dyrygentem ponownie został Stanisław Mikołajczak. Pierwsza lekcja odbyła się w kamienicy Zygmunta Nowakowskiego przy Rynku, a następnie już w Szkole Podstawowej nr 2 przy ul. Szkolnej. W pierwszych powojennych latach

⁵² Tę historię, zasłyszaną od ojca, opisał syn Franciszka Malińskiego - prof. Tadeusz Maliński w elektronicznym liście do Ewy Janiszewskiej, pisanym z Ohio University, Athens, OH, USA.

chór występował głównie na akademiach lokalnych w sali Sałacińskich. Dnia 21 czerwca 1945 roku uchwalono, by założyć przy kole kwartet męski, aby w razie potrzeby mógł występować publicznie na różnych imprezach, kiedy koło w pełnym składzie nie mogło uczestniczyć.

Lokalne władze rodzącej się Polski Ludowej bacznie śledziły repertuar chóru. Szczególnie niechętnie patrzyły, gdy w jego repertuarze znajdowały się pieśni o charakterze religijnym. Jak wspomina Franciszek Grajewski – chórzysta z tamtych lat – na jednej z akademii chór zaśpiewał dumkę o Kozaku, który na wojnie zdobył sznur koralu. Chciał je po powrocie ofiarować swej dziewczynie. Ona niestety zmarła, więc korale zawiesił pod obrazem Matki Bożej w kościele. Po występie Stanisław Mikołajczak miał wiele nieprzyjemności, łącznie z groźbą rozwiązania koła z powodu, iż na politycznej akademii chór śpiewa „pieśń religijną”⁵³.

W 1948 roku przypadło 20 lat przesowania i 25 lat dyrygentury Stanisława Mikołajczaka. Franciszek Grajewski wspominał, że Mikołajczak spotkał się z chórzystami w sali Jednostki Wojskowej, w której świętowano ten podwójny jubileusz. Od Krajowego Związku Kół Śpiewaczych otrzymał jako pierwszy odznaczenie „Złotą Lirę z Laurem”. Władze miasta nie przyznały mu natomiast żadnego wyróżnienia, mimo jego niewątpliwych zasług dla kultury Śremu. Z końcem maja 1948 roku Mikołajczak opuścił na zawsze Śrem i zamieszkał w Kraśniku Lubelskim.

c. Lata 1948-1982 (pod dyrekcją Bolesława Zielińskiego i Mariana Wielińskiego)

Funkcję dyrygenta po Mikołajczaku objął Bolesław Zieliński, pod batutą którego chór, w październiku 1949 roku, podczas zorganizowanych w Śremie zawodach śpiewaczych, zajął pierwsze miejsce⁵⁴. Chór występował też w zjazdach śpiewaczych w Krobi, Żerkowie i w Poznaniu. W ciągu roku śpiewano na uroczystościach lokalnych. Dnia 20 sierpnia 1950 roku odbyły się skromne obchody 70-lecia działalności koła. Do pięćdziesiątego roku, prezesami chóru byli kolejno: Stanisław Mikołajczak (1939-1945), Roman Chojnacki (1945-1947), Michał May (1947-50)⁵⁵.

Lata 1950-1955 to okres załamania pracy koła. Dopiero w maju 1956 roku wznowiono pracę artystyczną. Prezesem został stolarz Stanisław Szczyński, który zwerbował nowych druhów i druhny i rozpoczęto regularne lekcje. Nawiązano też łączność z Cechem Rzemiosł Różnych. Starszy Cechu – Stefan Raszewski obiecał poparcie finansowe. O objęcie dyrygentury poproszono

⁵³ F. Grajewski, *W Kole Śpiewackim „Moniuszko” (1945-1956)*, „Gazeta Śremska” nr 4/2003, s. 30-32.

⁵⁴ L. May, *op. cit.*, s. 24.

⁵⁵ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu, op. cit.*, biogram Michała Maya, oprac. U. Ciesielska, s. 208-209.

20. Koło Śpiewackie „Moniuszko” w dniu jubileuszu 80-lecia (1960 rok). W środku siedzą: dyrygent M. Wieliński i prezes L. May

pedagoga, ekonomistę i muzyka, wówczas kierownika Szkoły Podstawowej nr 2, Mariana Wielińskiego (1910-1993)⁵⁶.

Przed wojną Marian Wieliński ukończył Wydział Nauczycielski Państwowego Konserwatorium Muzycznego w Poznaniu i pracował w szkole powszechnej w Kórniku. W 1945 roku został nauczycielem w szkole powszechnej w Śremie i jednocześnie studiował na Akademii Handlowej w Poznaniu, uzyskując tytuł magistra nauk ekonomiczno-handlowych. W latach 1953-1967 pełnił funkcję kierownika Szkoły Podstawowej nr 2 w Śremie. Uczył muzyki w Liceum Ogólnokształcącym oraz przedmiotów zawodowych w Technikum i Liceum Ekonomicznym. W pracy pedagogicznej wiele czasu poświęcał edukacji muzycznej młodzieży. W placówkach oświatowych zakładał i prowadził chóry szkolne. W latach 1956-1984 był dyrygentem i kierownikiem artystycznym chóru „Moniuszko”, z którym zdobywał wiele nagród i wyróżnień, m.in., II miejsce na Festiwalu Chórów Polskich w Poznaniu w 1957 roku, I miejsce na zjeździe chórów z wielkopolski w Kościanie w 1959 roku, brał udział w Ogólnopolskim Przeglądzie Chórów w Poznaniu w 1981 roku.

Rok 1958 został ogłoszony Rokiem Moniuszkowskim, więc koło, którego patronem był i jest Stanisław Moniuszko, zwiększyło w swoim repertuarze ilość utworów tego kompozytora. W ramach „Roku Moniuszkowskiego” 24 czerwca odbył się w Śremie koncert poświęcony twórczości kompozytora. Zadań koncertu była szeroka popularyzacja utworów Moniuszki w szerokich

⁵⁶ Tamże, biogram Mariana Wielińskiego, oprac. U. Ciesielska, s. 377-378.

21. Koło Śpiewackie w 1963 roku. W środku siedzi dyrygent M. Wieliński

masach społeczeństwa. Z tej okazji przyjechała do naszego miasta Symfoniczna Orkiestra Objazdowa Towarzystwa Filharmonii Robotniczej w Poznaniu. Jej dyrygent, Jerzy Młodziejowski, opowiedział słuchaczom o życiu i twórczości Stanisława Moniuszki, po czym nastąpił koncert. Dobrym pomysłem było połączenie orkiestry z Zespołem Śpiewaczym Moniuszko, którym dyrygował Marian Wieliński. Koncert z entuzjazmem został przyjęty przez mieszkańców Śremu.

W 1959 roku trwała intensywna praca artystyczna celem przygotowania chóru do zbliżającego się w roku następnym jubileuszu osiemdziesięciolecia działalności. Z tej okazji wydano okolicznościowy biuletyn opracowany przez Leona Maya⁵⁷.

W uroczystościach, które odbyły się 25 i 26 czerwca 1960 roku, uczestniczyło dwadzieścia zaproszonych chórów. Pierwszego dnia wieczorem odbył się koncert chóru jubilata z towarzyszeniem orkiestry symfonicznej z Poznania. Na drugi dzień wszystkie chóry zebrały się na dziedzińcu liceum ogólnokształcącego, skąd przemaszerowano na Plac 20 Października, a potem do sali widowiskowej na uroczystą akademię. Chór „Moniuszko” odznaczony został Odznaką Honorową Stopnia I z Laurem. Na uroczystość przybył wieloletni dyrygent i prezes Chóru Stanisław Mikołajczak, którego odznaczono Złotą Odznaką Honorową. Władze Śremu w imieniu mieszkańców przyznały chórowi Złotą Odznakę Honorową Miasta. Przebieg tego jubileuszu został dokładnie udokumentowany na kartach *Kroniki*. Prezes Leon May tak w niej napisał: „Zadaniem obecnego pokolenia i pokoleń następnych jest zapisać tych kart

⁵⁷ L. May, 80-lecie Koła Śpiewackiego „Moniuszko”, Warszawa 1960.

22. 90-lecie Koła Śpiewackiego (1970 rok). Chórzyści razem z członkami orkiestry Towarzystwa Muzycznego

jak najwięcej i pokazać społeczeństwu, że idea pieśni polskiej jest idea żywa i twórczą, zdolną stanowić o życiu i kulturze narodu polskiego”⁵⁸. Zarząd postanowił też wykonać album pamiątkowy ze zdjęciami oraz wszystkimi dyplomami i wyróżnieniami od początku istnienia chóru do września 1960 roku. Miało to stanowić dokładne udokumentowanie wieloletniej historii chóru⁵⁹. Po obchodach jubileuszowych dyrygent Marian Wieliński powiększył chór, angażując do śpiewu uczennice ze śremskiego liceum ogólnokształcącego.

W dniach od 5 do 8 lipca 1962 roku odbył się w Poznaniu II Festiwal Chórów Polskich (pierwszy miał miejsce we wrześniu 1957 roku). W Festiwalu wzięło udział blisko dziesięć tysięcy śpiewaków skupionych w 173 chórach. Oprócz krajowych, wystąpiły też chóry polonijne z Niemieckiej Republiki Federalnej, Czechosłowacji, Francji, Kanady i USA. W Festiwalu brał też udział Chór Moniuszko ze Śreму. Impreza stanowiła część składową obchodów 1000-lecia państwa polskiego i 70-lecia Wielkopolskiego Związku Śpiewaczego⁶⁰.

W roku następnym Śrem świętował 710-lecie miasta. Z tej okazji, 15 września 1963 roku, odbyło się Wielkie Święto Pieśni, w którym oprócz Chóru Moniuszko brały udział najstarsze chóry Wielkopolski, między innymi chór męski Arion z Kościana, Chopin z Piaskowa, Lutnia z Kościana, Halka z Czarnkowa i Lutnia z Dolska. Przemaszerowano do Nowej Strzelnicy, gdzie wspólnie odśpiewano hymn narodowy, *Pieśń o Odrze* i *Białe gołębie*.

⁵⁸ *Kronika Koła Śpiewackiego* znajduje się w Izbie Pamięci Banku Ludowego im. Ks. Piotra Wawrzyniaka w Śreмі.

⁵⁹ Tamże.

⁶⁰ *Wielkie dni śpiewactwa polskiego*, „Gazeta Poznańska” 4 VII 1962.

23. Pamiątkowe zdjęcie:100-lecie Koła Śpiewackiego Moniuszko (1980 rok). Siedzą od lewej: Marian Zieliński, Leon May, Ludwik Wojna, Maria Urbaniak, Marian Wieliński, Albin Śmiejezak

W związku z planowanymi obchodami kolejnego jubileuszu chóru, który przypadał w 1970 roku, zarząd postanowił ufundować pamiątkową tablicę ku czci śpiewaków z okresu całego dziewięćdziesięciolecia. Zwrócono się do Prezydium Miejskiej, a następnie Powiatowej Rady Narodowej w Śremie, z prośbą o wyrażenie zgody na umieszczenie tablicy w Parku im. Powstańców Wielkopolskich, na skrzyżowaniu alei głównej z alejką prowadzącą do ogródka jordanowskiego (dziś naprzeciw pomnika Dobosza). Do wniosku dołączono szkic tablicy z jej obudową oraz proponowany tekst: „W 90-tą rocznicę założenia najstarszego chóru w Wielkopolsce – Koła Śpiewackiego „Moniuszko” w Śremie, w hołdzie jego członkom, którzy sławili pieśń polską”. Niestety, Prezydium PRN nie odpowiedziało Zarządowi w żadnej formie, co było jednoznaczne z nieudzieleniem zezwolenia⁶¹.

Pod koniec 1972 roku grupa członków Cechu Rzemiosł Różnych w Śremie postanowiła założyć zespół śpiewaczy, aby zapewnić sobie i swym rodzinom rozrywkę kulturalną. Zajęcia śpiewu prowadził Marian Zieliński⁶². Po pewnym czasie powstała myśl połączenia chóru przy cechu z chórem „Moniuszko”. Nastąpiło to 18 października 1978 roku, kiedy zawarto porozumienie między zarządem Cechu Rzemiosł a zarządem Koła Śpiewackiego w Śremie. Na jego mocy cech zobowiązał się udzielić chórowi pomocy

⁶¹ Archiwum Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. St. Moniuszki.

⁶² Patrz: rozdział *Marian Zieliński* oraz *Słownik biograficzny Śremu*, biogram Mariana Zielińskiego, oprac. J. Kondras, s. 397-399.

24. Chór w 1992 roku. Pierwszy z lewej dyrygent Jan Bromberk

organizacyjnej i materialnej oraz opłacać dyrygenta. Chór miał działać pod nazwą Koło Śpiewackie „Moniuszko” przy Cechu Rzemiosł Różnych w Śremie”. Ze strony Koła Śpiewackiego porozumienie podpisali Leon May, Stanisław Chwieralski i Kazimierz Cieślak, a ze strony Cechu Ludwik Wojna, Maria Urbaniak i Albin Śmieczak⁶³. W 1978 roku prezesem nowego chóru został Ludwik Wojna⁶⁴ (funkcję tę pełnił do 2000 roku). Chórzyści nawiązali współpracę z orkiestrą dętą Towarzystwa Muzycznego. Oba zespoły występowały podczas wielu uroczystości miejskich. Chór brał udział w przeglądach chórów rzemieślniczych, w 1980 roku zdobył drugie miejsce na eliminacjach w Częstochowie, kwalifikując się do udziału w przeglądzie ogólnopolskim w Poznaniu. Występował też podczas Wielkopolskich Dniach Muzyki w Dusznikach Wlkp.

W 1980 roku minęło sto lat od założenia chóru. Obchody jednak zaplanowano na 9 maja 1981 roku. Jubilaci zebrał się przy Domu Rzemiosła i przemaszzerowali na Plac Pamięci Narodowej, gdzie wykonali, wspólnie z orkiestrą Towarzystwa Muzycznego, utwór Karola Kurpińskiego *Warszawianka*. Podczas uroczystości na rynku dokonano odsłonięcia pomnika gen. Józefa Wybickiego. Akademia jubileuszowa odbyła się w sali Klubu Odlewnika. Zasłużeni chórzyści otrzymali odznaczenia i dyplomy. Uroczystość zakończyła się krótkim koncertem chóru⁶⁵.

⁶³ Na podstawie: *Sprawozdania z działalności Koła Śpiewackiego „Moniuszko” przy Cechu Rzemiosł Różnych w Śremie za okres od stycznia 1978 do 30 maja 1979*, (arch. chóru).

⁶⁴ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, op.cit., biogram Ludwika Wojny, oprac. U. Ciesielska, s. 388-389.

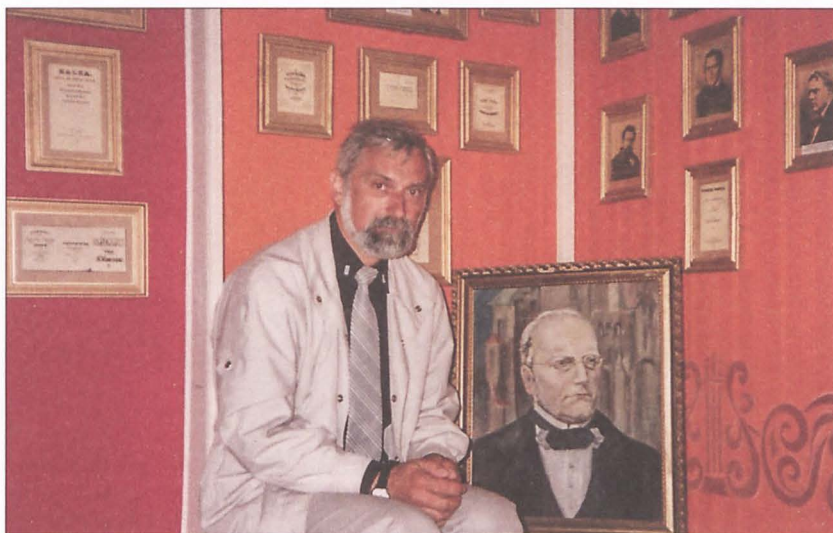
⁶⁵ Na podstawie: *Program obchodu jubileuszowego istnienia Koła – 9 maja 1981*, (arch. chóru).

25. Chórzyści przed gmachem opery i baletu w Mińsku (1994 rok)

d. Lata 1982-2000 (pod dyrekcją Jana Bromberka)

W 1982 roku dyrygentem „Moniuszki” został Jan Bromberk, absolwent Wyższej Szkoły Muzycznej w Poznaniu. Chór, który Bromberk prowadził do 2000 roku, występował podczas uroczystości lokalnych, koncertował i brał udział w konkursach poza Śremem. W 1984 roku zajął pierwsze miejsce na Przeglądzie Chórów Rzemieślniczych w Obornikach Wielkopolskich i Przeglądzie Chórów II Okręgu Polskiego Związku Chórów i Orkiestr w Śremie. Z okazji 40-lecia PRL Oddział Wielkopolskiego Związku Chórów i Orkiestr zorganizował przegląd zespołów chóralnych i orkiestr dętych. Imprezę zaplanowano na kilka etapów. Zapoczątkowana została 14 kwietnia 1984 roku w Śremie. Miasto wybrano ze względu na działające w nim najstarsze koło śpiewackie. Przegląd poprzedzony był przemarszem chórów przy dźwiękach orkiestry dętej Towarzystwa Muzycznego. Po wysłuchaniu hejnału Śremu wszystkie chóry odśpiewały hymn narodowy i pieśń Tadeusza Sygetyńskiego do słów Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego *Ukochany kraj*. Następnie w Klubie Odlewnika odbył się popis poszczególnych zespołów. Wystąpiły chóry z Koła, Kaźmierza Wielkopolskiego, Obornik, Sulęcinka, Tarnowa Podgórnego oraz chór śremski, któremu jury przyznało pierwsze miejsce i puchar naczelnika miasta. W 1986 roku odbył się wspólny koncert chóru z orkiestrą dętą Towarzystwa Muzycznego z okazji jej 75-lecia.

26. Dyrygent Jan Bromberek w Muzeum Stanisława Moniuszki w Mińsku (1994 rok)

W 1989 roku koło otrzymało nowy sztandar dzięki ofiarodawcom prywatnym i śremskim instytucjom. Stary sztandar oddano w 1993 roku do zbiorów Muzeum Śremskiego.

Chór nawiązywał kontakty z innymi zespołami, również zagranicznymi. Dnia 25 września 1993 roku, na zaproszenie śremskich chórzystów przyjechał chór „Soniejka” z Mińska. Goście koncertowali w liceum śremskim, kościele farnym i kościele pod wezwaniem Ducha Świętego. Zwiedzali też Śrem, Kórnik i Poznań. W dniach od 2 do 8 czerwca 1994 roku chór „Moniuszko” pojechał z rewizytą do Mińska. Chórzyci zwiedzali miasto, obejrzeli sztukę baletową w Teatrze Muzycznym. Występowali w koncercie galowym z udziałem konsula generalnego Polski na Białorusi oraz Polaków zamieszkałych w Mińsku. Odbył się też koncert przy pomniku Stanisława Moniuszki.

W dniach od 24 do 26 maja 1995 roku gościł w Śreмі chór „The Rejoice Singers” z Holandii. Chór liczył 72 członków, a towarzyszyła mu 8-osobowa orkiestra. Odbyły się trzy koncerty. Jeden w sali Cechu Rzemiosł Różnych zakończony wspólną kolacją z członkami chóru „Moniuszko”. Do rewizyty śremskiego chóru w Holandii nie doszło. W listopadzie 1996 roku chórzyci brał udział w Ogólnopolskim Zjeździe Chórów Moniuszkowskich w Poznaniu.

Dnia 11 marca 2000 roku w dzielnicy Śreму – Jeziorany, przy kościele pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusa, odsłonięto pomnik ks. Piotra Wawrzyniaka. Uroczystości zostały poprzedzone mszą świętą w kościele farnym, którą chór uświetnił śpiewem⁶⁶.

⁶⁶ J. Chmielewska, K. Dudek, *Spizowym okiem*, „Tydzień Ziemi Śremskiej” nr 11/2000, s. 6-7.

27. Zarząd Koła w 2005 roku w dolnym rzędzie od lewej stoją Jerzy Andrzejczak – dyrygent, Elżbieta Urbańska przewodnicząca Komisji Rewizyjnej, Urszula Ciesielska – sekretarz, Mieczysław Cichowski – prezes w górnym rzędzie od lewej Jerzy Zeidler – członek zarządu, Kornelia Konieczna – członek zarządu, Irena Dopierała – skarbnik, Maria Grzempowska – członek zarządu, Henryk Talaska – z-ca prezesa.

e. Lata 2000-2012 (pod dyktando Jerzego Andrzejczaka)

W maju 2000 roku w zarządzie koła zaszły duże zmiany - 30 marca 2000 roku prezes Ludwik Wojna złożył rezygnację z pełnionej funkcji. Za zasługi swojej wieloletniej kadencji otrzymał tytuł Prezesa Honorowego. W sierpniu tegoż roku Związek Rzemiosła Polskiego nadał chórowi „Moniuszko” w Śremie Złoty Medal im. Jana Kilińskiego. Nowym prezesem chóru został Jerzy Zieliński, dyrygenturę powierzono Jerzemu Andrzejczakowi – absolwentowi Wyższej Szkoły Muzycznej w Poznaniu. Jako nauczyciel muzyki prowadził chóry szkolne. Przez wiele lat śpiewał w Chórze Nauczycieli Miasta Poznania im. Karola Kurpińskiego. Od 1976 roku jest dyrektorem śremskiego Ogniska Muzycznego.

Rok 2000 to również jubileusz 120-lecia chóru⁶⁷. Uroczystości rozpoczęły się spotkaniem w nowopowstałej sali pamięci ks. Piotra Wawrzyniaka w Banku Ludowym. Po uroczystej mszy w kościele farnym, wraz z orkiestrą dętą, przemaszerowano pod pomnik ks. Piotra Wawrzyniaka. Po złożeniu kwiatów odbył się koncert chóru kościelnego z fary oraz koncert w wykonaniu Sławomira Kramma⁶⁸. Na zakończenie wystąpił chór jubilat.

Dnia 12 listopada chór pojechał do Mogilna, gdzie podczas obchodów dziewięćdziesiątej rocznicy śmierci ks. Piotra Wawrzyniaka dwa razy koncertował i złożył kwiaty na mogile swego założyciela. W 2001 roku prezesa Jerzego Zielińskiego zastąpił Mieczysław Cichowski.

⁶⁷ J. Andrzejczak, *120 lata Koła Śpiewackiego „Moniuszko” w Śremie*, Śrem 2000.

⁶⁸ Patrz rozdział: *Sławomir Olgierd Kramm*.

28. Pierwsze Chóralne Święto Wiosny (2004 rok)

Chór włączył się aktywnie w działalność kulturalną miasta. Od 2002 roku uczestniczył w Spotkaniach Chóralnych czterech zaprzyjaźnionych chórów: Harfa z Czempinia, Lutnia z Kościana, Św. Cecylii z Mosiny⁶⁹. W 2003 roku brał udział w uroczystościach z okazji 750-lecia lokalizacji miasta Śremu, śpiewając *Piosenkę o Śremie*. Jej autorami są śremianie Karolina Ciesielska i Stanisław Błoszyk⁷⁰. W 2004 roku chór wszedł w skład Konfraterni Wielkopolskiej najstarszych chórów Wielkopolski – „Macierzy” Śpiewactwa Polskiego.

Od tego roku organizowane jest, z inicjatywy ówczesnego prezesa Mieczysława Cichowskiego, Chóralne Święto Wiosny. Do Śremu przyjeżdżają chóry z różnych miast,

29. Akt potwierdzający przynależność do Konfraterni Wielkopolskiej

⁶⁹ U. Ciesielska, *Uroczystość w Turwi*, „Gazeta Śremska” 2002, nr 10, s. 35; Też, *Spotkanie chóralne w Psarskiem*, „Gazeta Śremska” nr 11-12/2003, s. 32.

⁷⁰ U. Ciesielska, *Miasto w podarunku*, „Wiadomości Śremskie” nr 1(73), 10 I 2004; M. Tomczak, *Dedykujemy miastu tę piosenkę*, „Gazeta Poznańska” 30 XII 2003; S. Błoszyk, *Moje miasto Śrem*, „Gazeta Śremska” nr 11-12/2003, s. 19-21.

30. Odebranie prestiżowej nagrody im. Wł. Reymonta w Warszawie (2004 rok)

prezentując swoje umiejętności śpiewacze. Święto Wiosny weszło na stałe w kalendarz imprez kulturalnych miasta⁷¹.

W okresie Świąt Bożego Narodzenia chór organizował koncerty kolęd w Śremie i innych miastach. Tradycyjnie też występował w Domu Pomocy Społecznej w Psarskiem, śpiewając kolędy dla pensjonariuszy. Były też koncerty na rzecz renowacji kościoła pofranciszkańskiego, koncerty z okazji świąt patriotycznych i lokalnych. Do ważniejszych imprez wyjazdowych zaliczyć należy udział w Wielkopolskich Konfrontacjach Chóralnych w Kole, w Integracyjnym Zjeździe Chórów Województwa Wielkopolskiego w Żerkowie⁷², w Spotkaniach Chóralnych włączonych w dziękczynienie za pontyfikat Jana Pawła II w katedrze gnieźnieńskiej i poznańskiej⁷³. Chór występował w Częstochowie razem z chórem Harfa z Czempinia podczas Ogólnopolskiej Pielgrzymki Rzemiosła Polskiego na Jasną Górę⁷⁴. W maju 2005 roku odbył się w Licheniu Ogólnopolski Zlot Chórów i Orkiestr pod patronatem prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego. Przyjechało pięć tysięcy muzyków z 97 orkiestr i 46 chórów, którzy wzięli udział w koncercie „Janowi Pawłowi II w dowód wdzięczności”. Chór „Moniuszko” uczestniczył w koncercie jako jedyny ze Śremu⁷⁵. W tym samym roku obchodzono jubileusz 125-lecia⁷⁶.

W 2005 roku chór został zarejestrowany w Sądzie Rejonowym w Poznaniu jako stowarzyszenie i zmienił nazwę na Śremskie Stowarzyszenie Śpiewackie

⁷¹ U. Ciesielska, *Chór Moniuszko w 2004 roku*, „Gazeta Śremska” nr 11-12/2004, s. 24-26.

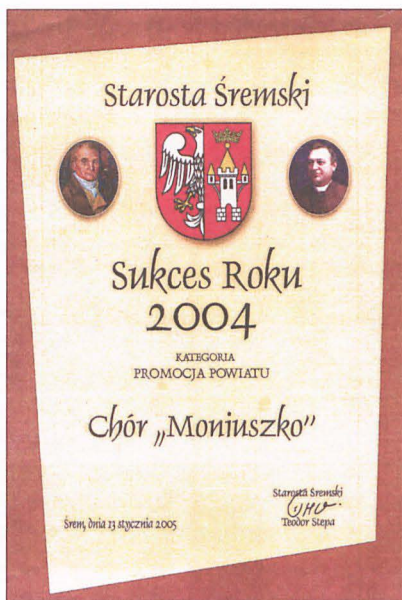
⁷² L. Sokowicz, *Nie tylko występy*, „Gazeta Jarocińska” nr 28, 9 VII 2004, s. 18; U. Ciesielska, *Chór „Moniuszko” w Żerkowie*, „Gazeta Śremska” nr 9-10/2004, s. 37.

⁷³ *Chóralne dziękczynienie*, „Przemiany na szlaku piastowskim” nr 47, 25 XI 2005.

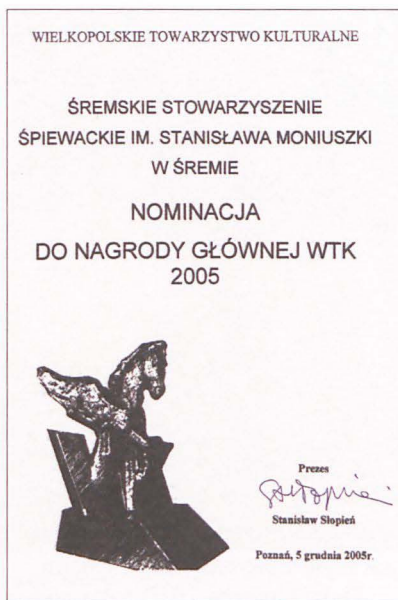
⁷⁴ U. Ciesielska, *Chór „Moniuszko” w Częstochowie*, „Gazeta Śremska” nr 7-8/2003, s. 6.

⁷⁵ R. Grucza, *Niezwykły Zlot*, „Życie Muzyczne”. Miesięcznik Polskiego Związku Chórów i Orkiestr, nr 4-6/2005, s. 4-5; *Ojcu Świętemu z wdzięcznością*, „Przegląd Koniński” nr 21, 24-30 V 2005.

⁷⁶ U. Ciesielska, *Chórowi strzeliło 125 lat*, „Gazeta Śremska” nr 9-10/2005, s. 17-19; J. Zalewski, *150 lat dla „Moniuszki”*, „Tydzień Ziemi Śremskiej” nr 26, 30 VI 2005.

31. Nominacja w plebiscycie Sukces Roku

32. Nominacja do Nagrody Głównej Wielkopolskiego Towarzystwa Kulturalnego

im. Stanisława Moniuszki. Za różnorodną działalność chór otrzymał wiele nagród i wyróżnień. Najbardziej prestiżowe było wyróżnienie Krajowego Zarządu Rzemiosła Polskiego otrzymane w 2004 roku w Warszawie. Honorowe wyróżnienie przyznawane jest w ramach Nagrody im. Władysława Reymonta, a chór „Moniuszko” otrzymał je za chlubne kontynuowanie ponad stuletniej tradycji kulturalnej, historycznej i patriotycznej⁷⁷.

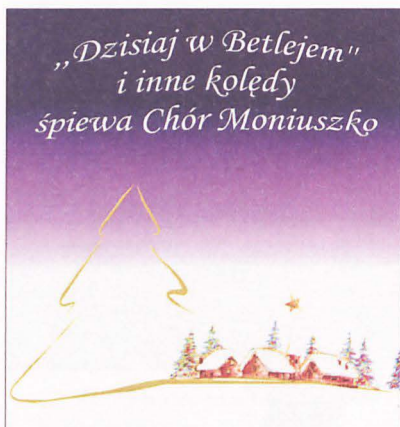
W 2005 roku chór otrzymał nominację w plebiscycie „Sukces Roku 2004” w kategorii „Promocja Powiatu”, a w następnym roku taką samą nominację w kategorii „Osiągnięcie artystyczne”. Dużym wyróżnieniem była nominacja do Nagrody Głównej za 2005 rok otrzymana od Wielkopolskiego Towarzystwa Kulturalnego w Poznaniu⁷⁸.

Dnia 2 marca 2007 roku wybrano nowy zarząd. Prezesem została Henryka Socha. Stowarzyszenie nadal aktywnie włącza się w życie kulturalne miasta, kontynuując tradycyjne występy⁷⁹. Uświetnia swym śpiewem uroczystości patriotyczne, świeckie i kościelne. Jest współorganizatorem Powiatowego

⁷⁷ S. Sydor, *Chór Moniuszko nagrodzony*, „Wiadomości Śremskie” nr 4, 31 I 2004; U. Ciesielska, *Chór Moniuszko w Warszawie*, „Gazeta Śremska” nr 3-4/2004, s. 6-7.

⁷⁸ U. Ciesielska, *Sukcesy Chóru Moniuszko*, „Gazeta Śremska” nr 5-6/2006, s. 24-25; Tejże, *Udane dwie kadencje Zarządu Chóru Moniuszko*, „Gazeta Śremska” nr 5-6/2007, s. 26-28.

⁷⁹ H. Socha, *Chóralne Święto Wiosny w Śremie – historia i współczesność*, „Gazeta Śremska” nr 7-8/2008, s. 2-5.

33. Koperta płyty z nagraniem kołędami

Festiwalu Pieśni Patriotycznej oraz powiatowych obchodów Święta Niepodległości w Śremie. Chór koncertował też w Tarnowie Podgórnym, Kościanie, w Katedrze Gnieźnieńskiej podczas Spotkań Chóralnych „Stąd nasz ród”, w Koźminie, Wrzesni, Mosinie. Jako jeden z chórów założycielskich śpiewał w Auli UAM w Poznaniu z okazji 115-lecia Wielkopolskiego Związku Śpiewaczego.

Chórzyści uczestniczą w spotkaniach opłatkowych, wieczorkach karnawałowych, spotkaniach z okazji święta patronki śpiewu św. Cecylii. Organizowane były w Ostrowiecznie

i Łęknie warsztaty szkoleniowo-rekreacyjne. W grudniu 2008 roku chór nagrał płytę z piętnastoma kołędami.

Dnia 1 marca 2010 roku wybrano nowy zarząd. Prezesem ponownie została Henryka Socha. Dnia 29 maja tego roku chór obchodził jubileusz 130-lecia swej działalności oraz 10-lecia pracy z chórem dyrygenta Jerzego Andrzejczaka⁸⁰.

Z tej okazji została opracowana przez Urszulę Ciesielską i Henrykę Sochę okolicznościowa monografia⁸¹. W sierpniu chór wraz z orkiestrą śremskiego Towarzystwa Muzycznego im. Mariana Zielińskiego uświetnił uroczystość Wojewódzko-Archidiecezjalnych Dożynek Wielkopolskich, które odbyły się w Śremie.

Z okazji 160. rocznicy urodzin i 100. rocznicy śmierci ks. Piotra Wawrzyniaka, Jacek Kubiak z Telewizji Poznańskiej nakręcił film pt.: „Król Czynu - Ksiądz Piotr Wawrzyniak 1849-1910”. W trzecim odcinku wystąpił chór „Moniuszko” założony przez ks. Wawrzyniaka⁸². Na zakończenie obchodów odsłonięto na Promenadzie nad Wartą ławeczkę ks. Wawrzyniaka. Uroczystość tę uświetnił także chór „Moniuszko” wraz z orkiestrą Towarzystwa Muzycznego im. Mariana Zielińskiego w Śremie⁸³.

⁸⁰ H. Socha, *130 lat Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki*, „Gazeta Śremska” nr 3-4/2010, s. 18-20.

⁸¹ H. Socha, U. Ciesielska, *130 lat Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki*, Śrem 2010; Z. Tomczyk, *Chór ze 130-letnią tradycją*, „Tydzień Ziemi Śremskiej”, nr 29, 22 VII 2010.

⁸² E. Mączka, *Ks. Piotr Wawrzyniak zakrętuje na ekranach!*, „Tygodnik Śremski” nr 230, 1 X 2010, s. 8.

⁸³ J. Zalewski, *Pamięci księdza zwanego królem*, „Tydzień Ziemi Śremskiej” nr 46, 18 XI 2010, s. 23; M. Czubak, P. Mikos, *„Król czynu” spogląda na Śrem*, „Tygodnik Śremski” nr 270, 19 XI 2010, s. 16-17.

34. Jubileusz 130-lecia Stowarzyszenia (2010 rok)

Chór wystąpił też 25 listopada 2010 roku w gmachu poznańskiej Biblioteki Raczyńskich uświetniając otwarcie wystawy „Moja ziemia śremska”, na której ukazano zbiory Krzysztofa Budzyna, śremskiego przedsiębiorcy, bibliofila, kolekcjonera, zamiłowanego historyka i wydawcy⁸⁴. Dnia 29 kwietnia 2011 roku chór brał udział w koncercie chóralno-orkiestrowym zorganizowanym przez PZCHiO Oddział Wielkopolski „Macierz”. Koncert odbył się w poznańskiej farze, poświęcony był Janowi Pawłowi II na krótko przed jego beatyfikacją.

W maju 2011 roku zorganizowano już VIII Chóralne Święto Wiosny w auli Katolickiego Centrum Edukacji i Kultury przy parafii NSJ w Śremie. Wystąpiło sześć chórów, które prezentowały utwory ze swego repertuaru⁸⁵. Dnia 4 września 2011 roku odbyło się jubileuszowe dziesiąte spotkanie czterech zaprzyjaźnionych chórów. Podczas mszy św. w kościele garnizonowym w Śremie chóry Harfa z Czepinia, Lutnia z Kościana, Św. Cecylii z Mosiny i śremski chór „Moniuszko” zaśpiewały wspólnie między innymi: *Nie lękajcie się*, *Wszystko Tobie*, *Ave Verum* Wolfganga Amadeusza Mozarta. Natomiast po mszy św. każdy z chórów zaprezentował się w swoim repertuarze⁸⁶.

⁸⁴ W. Mączka, *Śremianin Krzysztof Budzyna pokaże swoje zbiory na wystawie w Poznaniu*, „Tygodnik Śremski”, nr 270, 19 XI 2010, s. 12-13; K. Budzyna, *Moja ziemia śremska (ze zbiorów Krzysztofa Budzyna)*, Poznań 2010.

⁸⁵ *Chóralne święto wiosny*, „Kurier Śremski”, 26 V 2011.

⁸⁶ H. Socha, *X Jubileuszowe Spotkanie Chóralne w Śremie*, „Gazeta Śremska” 2011, nr 9-10, s. 18.

35. Zarząd z nowym dyrygentem. W pierwszym rzędzie od lewej stoją: Mieczysław Cichowski - z-ca prezesa, Henryka Socha – prezes, Leszek Wawrzynowicz – dyrygent. Drugi rząd od lewej: Stanisława Mozgawa – sekretarz, Aldona Andrzejczak – skarbnik, Ewa Janiszewska – członek Zarządu

W grudniu 2011 roku Jerzy Andrzejczak złożył rezygnację z pełnienia funkcji dyrygenta. Przejął ją Leszek Wawrzynowicz – absolwent Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej i Rytmiki Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu. Nowy dyrygent gra na instrumentach klawiszowych, organach kościelnych, gitarze i puzonie. Jest nauczycielem muzyki w Gimnazjum nr 1 w Śremie, organistą w kościele garnizonowym. Pod batutą nowego dyrygenta chór występował z koncertami kolęd w Śremie, Psarskiem i w Poznaniu.

W maju 2012 roku zorganizowano kolejne, dziewiąte już Chóralne Święto Wiosny, na które zaproszone zostały chóry z Turku, Kaźmierza Wielkopolskiego, Dolska i Sulęcinka. Również w maju chór „Moniuszko” wystąpił w Gostyniu, w sanktuarium na Świętej Górze, które w tym roku obchodziło 500-letni jubileusz. Z tej okazji 24 czerwca obraz Matki Bożej został ozdobiony złotą różą, którą ofiarował papież Benedykt XVI. W październiku chór uczestniczył w jedenastym już spotkaniu chóralnym, które tym razem organizował chór Lutnia z Kościana.

W zbiorach chóru znajdują się nuty ponad 120 utworów. Są to pieśni świeckie i sakralne. W repertuarze chóru są pieśni polskie jak i wykonywane w wersji angielskiej, włoskiej, francuskiej, rosyjskiej i po łacinie.

36. Koncert poprzedzający uroczystości 500-lecia Świętej Góry w Gostyniu

37. Jubileusz najstarszej chórzystki Franciszki Skrzyckiej (w srodku). Śpiewa w chorze 60 lat (wrzesień 2012 rok)

Prezisi Koła Śpiewackiego Moniuszko

ks. Piotr Wawrzyniak 1880 - 1897
 ks. Zdzisław Zakrzewski 1897 -1899
 Nikodem Kucharski 1899 -1908
 Ignacy Madaliński 1908 - 1909
 Czesław Dutkiewicz 1909 - 1923
 Stanisław Mikołajczak 1923 -1936
 Tadeusz Zbiegień 1936 -1938
 Roman Chojnacki 1938 – 1939, 1945 -1947
 Michał May 1947 -1950
 Edmund Sikora 1950 -1951
 Stanisław Szczęsny 1956 - 1958
 Leon May 1958 - 1978
 Ludwik Wojna 1978 -2000
 Jerzy Zieliński 2000 - 2001
 Mieczysław Cichowski 2001 - 2007
 Henryka Socha od 2007

Dyrygenci Koła Śpiewackiego Moniuszko

Wiktor Kozłowski 1880-1897
 Czesław Dutkiewicz 1897-1909
 Stanisław Mikołajczak 1910-1915
 Czesław Dutkiewicz 1915-1919
 Stanisław Mikołajczak 1919-1921
 Edmund Mocek 1921-1923
 Jan Borowiak 1923-1926
 Stanisław Mikołajczak 1926-1927
 Józef Kwaśniewski 1927-1928
 Stanisław Mikołajczak 1928-1934
 Stanisław Papiernik 1934-1935
 Józef Lizakowski 1936
 Józef Kwaśniewski 1936
 Feliks Tomaszewski 1936-1937
 Roman Weroniczak 1938-1939
 Stanisław Mikołajczak 1945-1948
 Bolesław Zieliński 1948-1951
 Marian Wieliński 1956-1982
 Jan Bromberek 1982-2000
 Jerzy Andrzejczak 2000 – 2011
 Leszek Wawrzynowicz (od grudnia) 2011

2. Towarzystwo Chóru Kościelnego pod wezwaniem św. Cecylii przy śremskiej farze (1922-2012)

a. Pod dyrekcją Wiktora Kozłowskiego i Jana Borowiaka (lata 1922-1940)

W grudniu 1911 roku przy Towarzystwie Muzycznym w Śremie został założony chór kościelny. Swoją działalność ograniczał on tylko do śpiewu podczas nabożeństw odprawianych w języku polskim. Chór prowadził organista kościoła farnego – Wiktor Kozłowski⁸⁷.

Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę, w listopadzie 1918 roku, dążono do utrzymania w parafii tradycji śpiewu kościelnego. Wtedy to, grupa śpiewaków z chóru Kozłowskiego, 3 maja 1922 roku, utworzyła nowy chór kościelny. Za swoją patronkę chórzyci obrali św. Cecylię.

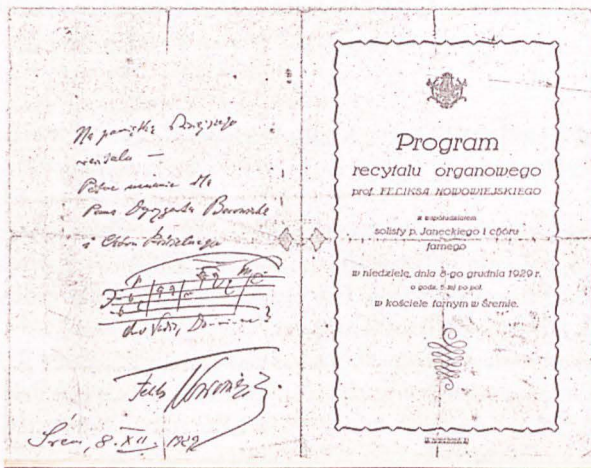
Trudno odtworzyć dokładnie pierwszy okres działalności chóru, ponieważ podczas II wojny światowej zniszczone zostało jego archiwum. Wiemy, że skład pierwszego zarządu tworzyli: Antoni Sobkowiak – prezes; Antoni Brygier – sekretarz; Wojciech Magnuszewski – skarbnik. Dyrygentem został Jan Borowiak (1903-1940)⁸⁸, organista kościoła farnego. Chór miał około 50 czynnych śpiewaków. Pierwsze lekcje odbywały się w prywatnym mieszkaniu Jana Borowiaka, a później w małej salce przy hotelu „Bazar”.

Jan Borowiak urodził się 3 września 1903 roku w Ordzinie koło Obrzycka w rodzinie robotniczej. Mając kilkanaście lat pobierał lekcje muzyki u organisty Przybylskiego w Szamotułach. Pierwsze kroki jako organista stawiał w wiejskiej parafii w Popówku. W 1923 roku został organistą w kościele w Zaniemyślu, gdzie proboszczem był ks. Stanisław Michalski (1877-1942)⁸⁹. Borowiak, rok później, przeniósł się do Śremu i objął po Wiktorze Kozłowskim posadę organisty w śremskim kościele farnym. Dążył do doskonalenia swoich muzycznych umiejętności pobierając lekcje gry na organach i śpiewu u wybitnego poznańskiego kompozytora, muzykologa i dyrygenta ks. Wacława Gieburowskiego (1877-1943). W latach 1925-1939 ks. Gieburowski był profesorem w Państwowym Konserwatorium Muzycznym i zamierzał delegować Borowiaka do Regensburga celem doskonalenia umiejętności zawodowych. W tym jednak czasie Borowiak poślubił Antoninę Marię Sobkowiak i zrezygnował z wyjazdu. Będąc organistą dorabiał dodatkowo jako nauczyciel gry na fortepianie.

⁸⁷ Aleksander Tomyślak, *Sprawozdanie z 50-letniej działalności Chóru Kościelnego pod wezwaniem św. Cecylii w Śremie, maszynopis*.

⁸⁸ Patr.: *Słownik biograficzny Śremu*, op.cit. biogram Jana Borowiaka, oprac. U. Ciesielska, s. 49.

⁸⁹ Tamże: biogram ks. Stanisława Michalskiego, oprac. A. Podsiadły, s. 209-211.

38. Dedykacja Feliksa Nowowiejskiego dla dyrygenta Jana Borowiaka i chóru

Wspólnie z proboszczem ks. Teodorem Taczakiem (1878-1941)⁹⁰ doprowadził do budowy organów w kościele farnym, według projektu ks. Gieburowskiego. Pierwszy etap budowy zakończył się w grudniu 1928 roku. Z tej też okazji odbył się w kościele koncert chóru, organisty katedralnego Józefa Pawlaka z Poznania i skrzypka Mieczysława Matuszewskiego ze Śremu. Budowę organów zakończono pod koniec 1929 roku. Z okazji poświęcenia organów, 8 grudnia, odbył się koncert z udziałem chóru kościelnego i recital na organach uznanego już w polskim świecie muzycznym, kompozytora, organisty i wybitnego chóralnego dyrygenta - Feliksa Nowowiejskiego (1877-1946). Pobyt w Śremie uwiecznił on dedykacją na programie swojego recytalu: „Na pamiątkę dzisiejszego recytalu, pełne uznanie dla Pana Dyrygenta Borowiaka i Chóru Kościelnego – Feliks Nowowiejski”.

Chór głównie uświetniał śpiewem uroczystości kościelne, ale także brał udział w różnych wydarzeniach śpiewaczych poza Śremem. W 1926 roku zespół wystąpił podczas „Święta Pieśni” w Książu, a w roku następnym w Śnieciskach. W dniu swojej patronki, św. Cecylii, chórzyci organizowali wieczorki taneczne, które miały na celu integrowanie wszystkich członków. Żeby zdobyć fundusze niezbędne chociażby na zakup nut, organizowano koncerty i przedstawienia w mieście. W sierpniu 1927 roku chór wystawił sztukę teatralną Wojciecha Bogusławskiego *Krakowiacy i górale*. Tym, i kolejnymi występami, śpiewacy zyskali ogólne uznanie mieszkańców Śremu.

W 1932 roku przypadła dziesiąta rocznica działalności. Z tej okazji, 5 czerwca, odbył się Zjazd Jubileuszowy, w którym udział wzięły chóry z okolicznych miejscowości.

⁹⁰ Tamże: biogram ks. Teodora Taczaka, oprac. P. Dogondke, s. 348-350.

39. Zjazd jubileuszowy zorganizowany 5 czerwca 1932 roku. W środku stoi Jan Borowiak

Zarząd chóru w tamtym czasie tworzyli: Zieliński Stanisław – prezes, May Michał – zastępca prezesa, Kossmann Hieronim – sekretarz, Chwierański Zdzisław – skarbnik, Kaczmarek Franciszek – bibliotekarz. Patronat nad zespołem sprawował ks. Stanisław Michalski (1877-1942)⁹¹.

W następnych latach przygotowywano kolejne spektakle teatralne - 29 grudnia 1935 roku, w sali widowiskowej Sałacińskiego, chórzyci wystawili *Misterium gwiazdkowe*.

Dnia 20 września 1936 roku chór brał udział w IV Kongresie Pieśni i Muzyki Kościelnej w Poznaniu. Spośród 50 uczestniczących zespołów zajął siódme miejsce, a trzecie miejsce jako chór prowincjonalny.

Kolejnym spektaklem, ukazującym niemałe talenty aktorskie zespołu, była operetka *Krysia Leśniczanka*. Premiera odbyła się 4 grudnia 1938 roku.

Piętnastolecie działalności przypadło w 1937 roku. Z okazji tej zarząd, z własnych funduszy, zakupił za kwotę 500 zł sztandar. Widnieje na nim wizerunek patronki - św. Cecylii przy organach, a z drugiej strony lira. Poświęcenie sztandaru odbyło się podczas okolicznościowego zjazdu chórów kościelnych 6 czerwca 1937 roku w Śremie.

Jan Borowiak doskonalił umiejętności młodych muzyków, wśród których był Stanisław Nowicki – jego następcą w śremskiej farze.

Wraz z wybuchem II wojny światowej, we wrześniu 1939 roku, chór formalnie przestał istnieć. Jego członkowie jednak, podczas mszy świętych śpiewali po polsku w każdą niedzielę, aż do momentu zamknięcia kościołów przez okupanta hitlerowskiego.

⁹¹ Tamże: biogram ks. Stanisława Michalskiego, oprac. Adam Podsiadły, s. 209-210.

40. Zespół, który wystawił Misterium Gwiazdkowe (1936 rok)

41. Sztandar chóru ufundowany w 1937 roku

42. Zjazd chórów kościelnych w Śremie, 6 czerwca 1937 roku

43. Chórzyści wystawiający operetkę pt. *Kryśka Leśniczanka* (1938 rok)

44. Jan Borowiak i Stanisław Nowicki (1938 rok)

b. Pod dyrekcją Stanisława Nowickiego (lata 1945-1990)

Po wyzwoleniu Śremu, 23 stycznia 1945 roku, chór kościelny natychmiast wznowił swoją działalność. Pierwsza po wojnie msza w kościele farnym z uczestnictwem chórzystów odprawiona została 28 stycznia 1945 roku. Chórem nie dyrygował już Jan Borowiak, który zmarł 1 października 1940 roku, lecz nowy dyrygent - Stanisław Nowicki (1913-1990).

Urodził się on w niemieckim Klettwitzach. W 1921 roku wraz z rodziną przyjechał do Polski i zamieszkał w Śremie, gdzie ukończył szkołę powszechną. Gry na organach uczył się u Jana Borowiaka. Do 1938 roku w śremskiej farze odbywał praktykę. Następnie otrzymał posadę organisty w Dolsku i pełnił ją do wybuchu drugiej wojny światowej. Podczas okupacji został wywieziony na przymusowe roboty do Niemiec. Po wyzwoleniu wrócił do Śremu i został organistą w kościele farnym. Podczas okupacji Nowicki zabezpieczył przed zniszczeniem bibliotekę utworów muzycznych, ukrywając je w różnych zakamarkach kościoła. Ocalał też sztandar ukryty w kościele przez członka chóru, Czesława Kwieciaka.

Po wyzwoleniu miasta chór oficjalnie reaktywowano 6 maja 1945 roku. Działalność jego ograniczyła się głównie do występów w kościele i uczestnictwa przedstawicieli w ważnych wydarzeniach, np. 27 września 1946 roku delegacja chóru ze swoim sztandarem uczestniczyła w doniosłej uroczystości żałobnej sprowadzenia z warszawskiego cmentarza na Powązkach zwłok znanego w całej Europie muzykologa, kompozytora, twórcy poznańskiego

45. Stanisław Nowicki przy organach w kościele farnym

Chóru Katedralnego – ks. Wacława Gieburowskiego (1877-1943). Spoczywa on wśród zasłużonych Wielkopolan na Wzgórzu św. Wojciecha, nazywanym też Poznańską Skalką.

Dwudziestopięciolecie chór świętował we własnym gronie 20 lipca 1947 roku. Przygotowany na jubileusz zjazd okolicznościowy chórów kościelnych nie mógł się odbyć z powodu sprzeciwu ówczesnych władz.

Dnia 2 marca 1948 roku reaktywowano Śremski Okręg Chórów Kościelnych, do którego zaliczono dziesięć zespołów. W tym samym roku, podczas pierwszego zjazdu okręgowego, odbyły się oceniane przez jury popisy zespołów chóralnych. Chór ze śremskiej fary zdobył wtedy pierwsze miejsce.

Kolejny publiczny występ odbył się 31 sierpnia 1948 roku. Chórzyści śpiewali podczas mszy św. polowej z okazji święta 28. Pułku Artylerii, połączonego z dożynkami powiatowymi. W 1949 roku, w Wieszczyźnie, odbył się kolejny zjazd okręgowy, podczas którego występ chóru uzyskał bardzo dobrą ocenę.

Niestety, na podstawie uchwały Zarządu Związków Chórów Kościelnych Archidiecezji Poznańskiej z 30 października 1949 roku, śremski chór kościelny został rozwiązany. Uchwała była konsekwencją dekretu, wydanego przez Radę Państwa dnia 5 sierpnia oraz rozporządzenia wykonawczego Ministerstwa Administracji Publicznej z 6 sierpnia 1949 roku, dotyczącego rozwiązania wszystkich chórów kościelnych z dniem 4 listopada 1949 roku. Dnia 3 listopada zwołano Nadzwyczajne Walne Zebranie, na którym podjęto uchwałę o zakończeniu działalności chóru kościelnego pod wezwaniem św. Cecylii. Majątek rzeczowy złożono w biurze parafialnym, przekazując go na własność kościoła farnego w Śremie. Pozostałe fundusze chóru w wysokości 1479 zł przeznaczono na zakup ornatu. Byli członkowie chóru nadal jednak uświetniali śpiewem msze św. i nabożeństwa⁹².

Jako zespół chórzyści dali o sobie znać dopiero po dwudziestu latach, kiedy to 21 września 1969 roku, w kościele farnym w Kościanie, odbywała się uroczystość odsłonięcia i poświęcenia tablicy pamiątkowej ufundowanej z okazji 50. rocznicy śmierci, pochodzącego ze Śremu, kompozytora i muzykologa ks. Józefa Surzyńskiego (1851-1919)⁹³. W uroczystości tamtej uczestniczyli członkowie śremskiego chóru kościelnego. Odbyła się też akademie połączona z występami chórów archidiecezji poznańskiej. Każdy z chórów zaprezentował dwie pieśni, w tym jedną kompozycji ks. Surzyńskiego. Po wydarzeniu owym znowu nastąpiła dwudziestoletnia przerwa w działalności chóru.

⁹² A. Tomyślak, *Sprawozdanie z 50-letniej działalności Chóru Kościelnego pod wezwaniem św. Cecylii w Śremie, Śrem 1961 [maszynopis]*.

⁹³ T. Bartkiewicz, *Ksiądz Józef Surzyński, „Śpiewak” [Miesięcznik. Organ Kół Śpiewackich Polskich w Niemczech], nr 6 z 1 II 1919, s. 3-5: Księga społecznicy w Wielkopolsce...t. III (P-S), biogram ks. Józefa Surzyńskiego, oprac. L. Wilczyńskiego, s. 268-272.*

c. Odrodzony chór pod dyrekcją Ryszarda Zielińskiego (lata 1990-2012)

Dopiero w 1990 roku, kiedy dyrygentem został Ryszard Zieliński, działalność chóru w parafii farnej została wznowiona. Najpierw zorganizował on chór męski złożony z trzech basów i pięciu tenorów. Pod koniec roku, podczas świąt Bożego Narodzenia, śpiewał już chór mieszany.

Ryszard Zieliński urodził się 2 kwietnia 1962 roku w Śremie, w rodzinie o dużych tradycjach muzycznych. Jego zainteresowania muzyczne w domu rozwijał wujek – Bolesław Zieliński, a w szkole nauczycielka muzyki – Karolina Ciesielska. W 1977 roku rozpoczął naukę gry na gitarze w śremskim Ognisku Muzycznym. W 1988 roku został studentem Akademii Muzycznej w Poznaniu na Wydziale Dyrygentury Chóralnej. Od 1989 roku grał na organach w kościele pofranciszkańskim, a od stycznia 1990 roku w kościele farnym w Śremie.

Chór pod dyrekcją Ryszarda Zielińskiego śpiewa już ponad dwadzieścia lat podczas wielu uroczystości kościelnych w mieście. Często reprezentuje parafię farną poza Śremem. Brał udział w przeglądach chórów kościelnych w Gostyniu, Wrześni, Poznaniu i Jarocinie. Mimo przerwy w działaniu w 2002 roku obchodził swój jubileusz 80-lecia.

Na spotkanie jubileuszowe zaproszono pięć chórów, które uświetniły mszę św. w kościele farnym. Następnie chóry poprowadzone przez orkiestrę dętą Towarzystwa Muzycznego w Śremie udały się na rynek, gdzie przed ratuszem odśpiewały trzy pieśni patriotyczne. W repertuarze śremskiego chóru

46. Ryszard Zieliński – dyrygent chóru kościelnego

47. Jubileusz 80-lecia Towarzystwa Chóru Kościelnego pw. Świętej Cecylii

są pieśni liturgiczne i sakralne a także utwory Wolfganga Amadeusza Mozarta, Geoga Friedricha Haendla, Feliksa Nowowiejskiego, ks. Józefa Surzyńskiego i wielu innych.

W maju 2012 roku chór obchodził swoje 90-lecie. Jubileusz rozpoczęła uroczysta msza św., którą uświetniał chór jubilat oraz sekstet dęty orkiestry Towarzystwa Muzycznego w Śremie w składzie: Szymon Ratajczak, Jakub Czubanowski, Mateusz Jaskiewicz – trąbki, Dariusz Wójcik – waltornia, Karol Chalił – puzon oraz Tomasz Fąs – bas. Po mszy odbył się koncert, w którym wystąpiły, oprócz chóru jubilata, zaproszone chóry śremskie: Cantavi Ad Homini, Corda Cordi oraz Śremskie Stowarzyszenie Śpiewackie im. Stanisława Moniuszki Chóry wykonały po dwa utwory.⁹⁴

Dyrygenci Towarzystwa Chóru Kościelnego pod wezwaniem św. Cecylii

Wiktor Kozłowski 1911 -1918

Jan Borowiak 1922 – 1940

Stanisław Nowicki 1945 – 1990

Ryszard Zieliński od 1990

⁹⁴ Zieliński Ryszard, *90 lat śpiewania w śremskiej farze*, „Kurier Śremski”, 31 maja 2012.

3. Tradycje muzyczne pofranciszkańskiego zespołu klasztornego w Śremie

Pofranciszkański zespół klasztorny to miejsce szczególnie związane z tradycjami muzycznymi naszego miasta. Siedemnastowieczne mury budowli pamiętają przechodzących krążgankami braci zakonnych wykonujących modlitewne śpiewy gregoriańskie. Podczas nabożeństw w przyległym kościele pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, dziś zwanym pofranciszkańskim⁹⁵, zakonnicy włączali się do wspólnego śpiewu z wiernymi. Po kasacji zakonu franciszkanów w 1835 roku, w latach 1840-1916 w zabudowaniach poklasztornych funkcjonowała szkoła elementarna. W tradycje muzyczne Śremu wpisał się też internat szkolny zwany konwiktem, który został otwarty w 1915 roku dzięki staraniom ks. prefekta Mieczysława Matuschka (1888-1942)⁹⁶. W latach 1928-1935 opiekunem tej placówki był ks. prefekt Antoni Banaszak (1901-1999)⁹⁷, a w latach 1935-1939 ks. prefekt Antoni Rzadki (1898-1939)⁹⁸. Świątynia spełniała rolę kościoła gimnazjalnego, a w dwudziestoleciu międzywojennym była kościołem garnizonowym. Podczas uroczystości kościelnych, państwowych, szkolnych i wojskowych nabożeństwa odbywały się przy oprawie muzycznej z udziałem chórów szkolnych, zespołów instrumentalnych, w tym orkiestry Wojskowej Szkoły Podoficerskiej Piechoty dla Małoletnich nr 2 w Śremie, której kapelmistrzem był organista śremskiej fary Jan Borowiak.

Po II wojnie światowej w latach 1945-1953 opiekę nad konwiktem sprawował ks. prefekt Władysław Mniejżyński (1906-1983)⁹⁹ – wielki miłośnik śpiewu, muzyki i teatru. Prowadził chór szkolny, był też reżyserem wielu uroczystości rocznicowych i okolicznościowych. W 1953 roku konwikt zamknięto, a część jego pomieszczeń została pusta. W niektórych z nich, po usunięciu religii ze szkół na początku lat pięćdziesiątych, aż do 1990 roku prowadzono katechezę dla młodzieży szkół śremskich. Inne, staraniem Stanisława Ciesielskiego, zostały udostępnione Ognisku Muzycznemu, które mieściło się w konwikcie aż do 2003 roku. Od 1992 roku ma tam swoją siedzibę Towarzystwo Muzyczne im. Mariana Zielińskiego.

Interesująca historia wiąże się z organami kościoła. W czasie II wojny światowej zostały one zdewastowane. Nie udało się ich usprawnić, dlatego ówczesny organista, Stanisław Nowicki, wstawił na chór swoją fisharmonię.

⁹⁵ Kościół pofranciszkański Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Śremie (dawny kościół Franciszkanów) znajdujący się przy ulicy Poznańskiej jest kościołem filialnym parafii Najświętszej Marii Panny Wniebowziętej w Śremie.

⁹⁶ Patrz: Słownik biograficzny Śremu, op. cit., biogram ks. Mieczysława Matuschka (Matuszka) oprac. D. Płygawko, s. 200-2003.

⁹⁷ Tamże, biogram ks. Antoniego Banaszaka, oprac. B. Schellera, s. 29-30.

⁹⁸ Tamże, biogram ks. Antoniego Rzadkiego, pióra B. Żeleźnego i Z. Żeleźnego, s. 295-296.

⁹⁹ Tamże, biogram ks. Władysława Mniejżyńskiego, oprac. B. Scheller, s. 221-222.

48. Zespół barokowych budowli (XVII/XVIII w.) składa się z kościoła p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i dawnego klasztoru Franciszkanów

Przez wiele lat grał na niej Stanisław Mróz, prowadząc jednocześnie kwartet męski uświetniający nabożeństwa. Organy kościelne długo były nieczynne, aż w 1965 roku zainteresował się nimi Stanisław Błoszyk, który wraz z muzykiem Zdzisławem Pawlacykiem z Poznania postanowili je wyremontować. Przedsięwzięcie zakończyło się sukcesem. Pierwszy raz, po 26 latach, organy zagrały 15 sierpnia 1965 roku.

Stanisław Błoszyk zachęcił także do śpiewu kilkanaście dziewcząt, z którymi wyćwiczył wiele kolęd w układzie dwugłosowym. W późniejszym czasie do zespołu dołączyło kilku mężczyzn i już w składzie czterogłosowym uświetniali przez

49. Organy w kościele pofranciszkańskim

50. Chór przed kościołem pofranciszkańskim, Wielkanoc 1967. Stanisław Błoszyk stoi drugi z prawej, w drugim rzędzie

kilka lat msze św. i nabożeństwa w kościele pofranciszkańskim, klasztoru, a później w kościele pw. Ducha Świętego¹⁰⁰.

Kościół pofranciszkański był także szczególnym miejscem dla młodzieży, dla której nieodłącznym elementem modlitwy były piosenki religijne. Śpiewano je podczas mszy świętych, katechez, rekolekcji czy pielgrzymek. W 1976 roku, z inicjatywy ks. Franciszka Jęcza, przy kościele pofranciszkańskim powstało Duszpasterstwo Młodych „Franki” i stąd rozchodziły się piosenki religijne po mieście. Ks. Jęcz przyczynił się także do powstania przy duszpasterstwie zespołu beatowego o nazwie „Alfa”. W jego skład wchodził: Violetta Bentka – śpiew, Krzysztof Maciejewski – organy, Stanisław Perfiowski – gitara, śpiew i Janusz T. Skotarczak – gitara¹⁰¹.

Z czasem, nieremontowany kościół uległ zniszczeniu i przez wiele lat był nieczynny. Dopiero w roku 2008, dzięki dotacjom celowym (m.in. z budżetu gminy w kwocie 50 000 zł) i pozyskanym funduszom przez parafię pw. Najświętszej Maryi Panny Wniebowziętej w Śremie, do której kościół należy,

¹⁰⁰ Przez rok funkcję organisty w tym kościele pełnił Stanisław Błoszyk. Była to funkcja społeczna, którą traktował jako ciekawą formę doskonalenia swoich umiejętności muzycznych. W 1968 roku etatowym organistą w kościele pw. Ducha Świętego został Wawrzyniec Hasiński, który prowadził też czterogłosowy chór mieszany.

¹⁰¹ Informacji udzielił Janusz Skotarczak.

wykonano prace remontowo - konserwatorskie i udostępniono świątynię wiernym. Po odrestaurowaniu kościoła istniejące stare organy spełniają dziś jedynie rolę ozdobnej atrapy. Zastąpione zostały przez nowy elektroniczny instrument, na którym gra organista Robert Lorek.

W roku 2007 roku Gmina Śrem uzyskała dotację od Wojewody Wielkopolskiego na remont konwiktu. Na ten cel przeznaczone zostało 150 000 zł. W odrestaurowanym obiekcie mieści się Środowiskowy Dom Samopomocy.

Zarówno kościół pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Maryi Panny jak i pomieszczenia po klasztorze pofranciszkańskim swoją bogatą tradycją na stałe wpisały się w dzieje naszego miasta¹⁰².

51. Kościół pofranciszkański Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Śremie

¹⁰² Na podstawie: Stanisław Błozzyk Pofranciszkański zespół klasztorny w Śremie i jego tradycje muzyczne. cz. I „Gazeta Śremska” nr 3-4/2011, s. 13-15, cz. II „Gazeta Śremska” nr 5-6/2011, s. 10-13.

4. Chóry i szkolne zespoły wokalne (1920-2012)

Bogatą tradycję muzyczną Śremu wzbogaca działalność szkolnych chó-rów i zespołów wokalnych. Młodych chórzystów i piosenkarzy nigdy nie brakowało na ważniejszych uroczystościach środowiskowych.

a. Dawne chóry gimnazjalne

W latach 1920-1939 chór szkolny funkcjonował w śremskim gimnazjum. Wybrani przez nauczyciela uczniowie mieli obowiązek uczęszczania dwa razy w tygodniu na zajęcia „śpiewu chórowego”. Lekcje prowadzili kolejno: do 1924 roku - Franciszek Wrzeszczyński; do 1930 - Józef Kwaśniewski; do 1939 - Tadeusz Zbiegień. Chór występował na uroczystościach szkolnych i podczas różnych wieczornic. W 1920 roku, z okazji Święta 3 Maja, wykonał pieśni: *Witaj majowa jutrzenko* i *Zalety naszej ziemi*. W okresie świątecznym uświetniał wieczory kolęd organizowane dla uczniów gimnazjum i ich rodziców.

Po drugiej wojnie światowej, w latach 1946-1968, tradycje chóralsne podtrzymał Marian Wieliński (1910-1993) – nauczyciel muzyki w liceum. W innych placówkach oświatowych też zakładał i prowadził chóry szkolne, poświęcając wiele czasu na edukację muzyczną młodzieży. Prowadzone przez niego zespoły występowały na uroczystościach szkolnych, uczestniczyły też w imprezach kulturalnych organizowanych przez miasto, a w wielu konkursach zdobywały nagrody i wyróżnienia. Uczennice uzupełniały głosy żeńskie Chóru „Moniuszko”, którego Marian Wieliński, w latach 1956-82, był dyrygentem i kierownikiem artystycznym. Wielu reprezentantów, zwłaszcza na wojewódzki etap Ogólnopolskiego Konkursu Piosenki Radzieckiej w Poznaniu, rekrutowało się spośród piosenek szkolnych zespołów muzycznych. Wybitniejsze indywidualności wśród ówczesnych solistek to: M. Matuszak, D. Kramer, A. Ratajczak. A. Karwacka, M. Ratajczak. Ich występy były jednak skromną kontynuacją wspaniałych tradycji muzycznych śremskiego liceum, którego absolwentami byli znani w całym kraju artyści, tacy jak: H. Guzek (1922-1988)¹⁰³ - solista Opery Poznańskiej, M. Drzewiecka - pianistka mieszkająca w Niemczech, A. Saciuk - solista Opery Wrocławskiej, M. Łączna - solistka Filharmonii Poznańskiej i inni¹⁰⁴.

W latach 1954-1955 w gimnazjum działał zespół wokalny o nazwie „Dziesiątka Miłośniczek Śpiewu” w składzie: H. Nowak, L. Tyśper, H. Hampel, A. Jaśkiewicz, D. Nowicka, M. Paul, E. Nowak, M. Urbaniak, D. Olejniczak. Zespół brał udział w eliminacjach wojewódzkich w Poznaniu przed Światowym Festiwalu Młodzieży i Studentów w Warszawie.

¹⁰³ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, op. cit., biogram H. Guzka, oprac. A. Podsiadły, s. 104-106.

¹⁰⁴ T. Warot, *Zarys działalności zespołów muzycznych w Gimnazjum, Liceum i Zespole Szkół im. gen. Józefa Wybickiego w Śremie w latach 1928-1980*, „Pierwiosnek”, Śrem 1983, s. 22.

52. Zespół wokalny „Niezapominajki” po akademii w towarzystwie zespołu jednostki wojskowej. Od lewej stoją: Barbara Buchwald, Maria Mikołajewska, Danuta Pływawko, ? Helbich, Elwira Musielak, Barbara Jankiewicz, Barbara Cofa. Siedzą: Lidia Kaczmarek i Gabriela Wasielewska z domu Nowak (deklamacja wierszy)

b. „Niezapominajki” i „Margaretki” Elwiry Musielak

W latach sześćdziesiątych na fali wielkiej popularności, jakie odniosły w Polsce dwa żeńskie zespoły wokalne - „Filipinki” (debiut w 1960 roku) i „Alibabki” (debiut w 1964 roku) - powstawały liczne amatorskie zespoły, o podobnym charakterze. Także w Śremie, najczęściej z inicjatywy uczennic – artystek amateerek. W 1964 roku sześć uczennic Liceum Ogólnokształcącego postanowiło utworzyć zespół wokalny. Animatorką przedsięwzięcia była

53. Elwira Musielak, twórczyni i kierownik artystyczny żeńskich zespołów wokalnych w Śremie

54. Zespół wokalny „Margaretki”

Elwira Musielak¹⁰⁵. Miała dobre przygotowanie muzyczne, pasję i talent by wyszkolić i poprowadzić grupę śpiewających koleżanek. Od 1957 do 1964 roku była uczennicą Społecznego Ogniska Muzycznego w Śremie. Uczyła się gry na fortepianie, a jej nauczycielami byli kolejno: Helena Olszewska, Marian Zieliński (1916-1991), Katarzyna Konieczna (absolwentka konserwatorium w Poznaniu).

W skład zespołu, który przyjął nazwę „Niezapominajki”, wchodziły:

Barbara Buchwald, Barbara Cofta, Barbara Jankiewicz, Maria Mikołajewska, Danuta Płygawko i akompaniująca Elwira Musielak. Zespół zyskał przychylność dyrekcji szkoły, a także wsparcie Wydziału Kultury Urzędu Miasta, który sfinansował materiał na sukienki zespołu. Dziewczyny uszyły je same. Próby odbywały się w mieszkaniu Elwiry Musielak przy ulicy Kilińskiego 1, dzięki czemu zespół uzyskał także wiele fachowych wskazówek od mamy Elwiry – Stanisławy z Nagengastów Musielak. Zespół w swym repertuarze miał stare standardy (np. utwór z 1947 r. *Portowe światła* – J. Kennedy, słowa T. Millera), a także piosenki z repertuaru „Filipinek”, „Alibabek” czy Kasi Sobczyk. Uświetniał swymi występami akademie szkolne, akademie z różnych okazji w mieście (np. „Dnia Kobiet”). Kilka razy śpiewał zespołem muzycznym przy śremskiej jednostce wojskowej.

¹⁰⁵ Wspomnienia E. Musielak-Naskręt i M. Naskręta nadesłane z Kanady 31 XII 2011 r. oraz członkiń „Niezapominajek”: D. Płygawko i B. Buchwald-Żurawik.

55. Zespół wokalny z ZSZ. Od lewej: Mirosława Błoszyk, Halina Getka, Maria Kapuścińska, Wiesława Rozstańska.

„Niezapominajki” brały też udział w przeglądach amatorskich zespołów wokalnych w Poznaniu. Zespół rozwiązał się po ukończeniu przez dziewczęta szkoły w 1967 roku.

Natomiast Elwira Musielak we wrześniu tegoż roku, na prośbę dziewcząt z X klasy Liceum Ogólnokształcącego, utworzyła kolejny zespół wokalny pod nazwą „Margaretki”. W jego skład wchodziły: Lucyna Lorek, Irena Owczarzak, Magdalena Sławińska, Ewa Michalak, Mariola Stefaniak i Małgorzata Naskręt. Zespół występował na wszystkich akademiach szkolnych, powiatowych i miejskich. Był również zapraszany na uroczystości w okolicznych miasteczkach np. w Książu czy Dolsku. W takim składzie, w 1968 roku, zespół został wysłany przez Wydział Oświaty i Kultury, kierowanym wówczas przez Stanisława Faleckiego (1928-2004)¹⁰⁶, na Ogólnopolski Przegląd Zespołów Młodzieżowych do Jeleniej Góry. Sekstet wrócił wprawdzie bez nagrody, ale z dyplomem uczestnictwa.

Zespół zakończył działalność kiedy „Margaretki” zdały maturę i kontynuowały naukę w różnych szkołach lub podjęły studia.

We wrześniu 1968 roku, dziewczęta z IX klasy LO zwróciły się do Elwiry Musielak (po mężu Naskręt) o poprowadzenie nowego zespołu wokalnego. Zgodę na działalność zespołu wyraziła ówczesna dyrektor liceum Stanisława Malińska (1914-1987)¹⁰⁷. Rozpoczęto znowu regularne próby w mieszkaniu Elwiry. Podkreśla ona, że jak na amatorki „były to dziewczęta o bardzo dużym potencjale głosowym”. Zespół nie miał nazwy i występował jako „Zespół wokalny Liceum Ogólnokształcącego w Śremie”. W jego skład wchodziły:

¹⁰⁶ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, op. cit., s. 90-91, biogram S. Faleckiego, opr. J. Kondras s. 90-91.

¹⁰⁷ Tamże, s.194-195, biogram S. Malińskiej, opr. L. Owczarzak.

Halina Getka, Halina Ratajczak (niski alt), Elżbieta Końszczyńska, Regina Blamka (wysoki sopran), Maria Zwierzycka. Zespół działał dwa lata, ale odniósł spore sukcesy. Miał na koncie wiele występów na akademiach szkolnych, środowiskowych wieczornicach i koncertach. Brał też udział w eliminacjach miejskich, powiatowych i rejonowych w Jarocinie oraz wojewódzkich w Poznaniu na Festiwal Piosenki Radzieckiej. Po tych występach zespołem kierowała już inna osoba.

W 1978 roku poproszono Elwirę Musielak-Naskręt o prowadzenie zespołu wokalnego w Zasadniczej Szkole Zawodowej, gdzie zajęcia świetlicowe prowadziła znana nauczycielka Irena Kostrzewska. Była w latach pięćdziesiątych śpiewającą aktorką Zespołu Teatralnego przy Spółdzielni PSS „Spółem”. Pani Elwira podjęła próby z zespołem czterech dziewcząt: Mirosławą Błoszyk, Haliną Getką, która przeniosła się do ZSZ z LO, Marią Kapustyńską i Wiesławą Rozstałską. Zespół ten śpiewał przez trzy lata, do momentu ukończenia przez dziewczyny szkoły handlowej.

Także pani Elwira zakończyła swoją działalność kierownika artystycznego zespołów wokalnych w Śremie. Z mężem Marianem Naskrętem, w lipcu 1981 roku, opuścili Śrem i Polskę. Osiedlili się w Kanadzie. Jej artystyczna dusza nadal była niespokojna. Przez wiele lat w Toronto oddawała się swej muzycznej pasji. W polskim etnicznym kościele przez jakiś czas prowadziła zespół „Siedem Darów” (nagrał nawet płytę) oraz chórek dziecięcy „Nazaretańskie Nutki”.

O innych zespołach wokально-instrumentalnych w śremskim liceum, działających od lat sześćdziesiątych do osiemdziesiątych, napisał nauczyciel historii, utalentowany muzyk Tadeusz Warot¹⁰⁸.

c. Mandolińscy i chórek Karoliny Ciesielskiej

W czerwcu 1967 roku, z inicjatywy Mariana Dominicząka, po raz pierwszy zorganizowano w naszym mieście Dni Ziemi Śremskiej, które z czasem weszły na stałe w kalendarz imprez kulturalnych jako Dni Śremu¹⁰⁹. Podczas dwóch dni występowali zapraszani artyści oraz popularyzowany był dorobek kulturalno-oświatowy miasta. Z tej okazji powstawały, najczęściej w szkołach, nowe zespoły muzyczne i wokalne.

Jednym z nich był chór i zespół mandolinistów utworzony w 1967 roku przez Karolinę Ciesielską (1915-1993)¹¹⁰. Pracę pedagogiczną rozpoczęła krótko przed wybuchem drugiej wojny światowej w Koźmierzach. Po wojnie przyjechała do Śremu wraz z poślubionym w Zaborowie (Generalna Gubernia) śremskim muzykiem Stanisławem Ciesielskim. Pracowała w Szkole

¹⁰⁸ T. Warot, op.cit., s. 21-24.

¹⁰⁹ *Dzieje Śremu*, pod redakcją M. Rezlera, Poznań 2003, s. 377.

¹¹⁰ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, op. cit., biogram K. Ciesielskiej, opr. U. Ciesielska, s. 63-64.

56. Karolina Ciesielska z chórem i zespołem mandolinistów

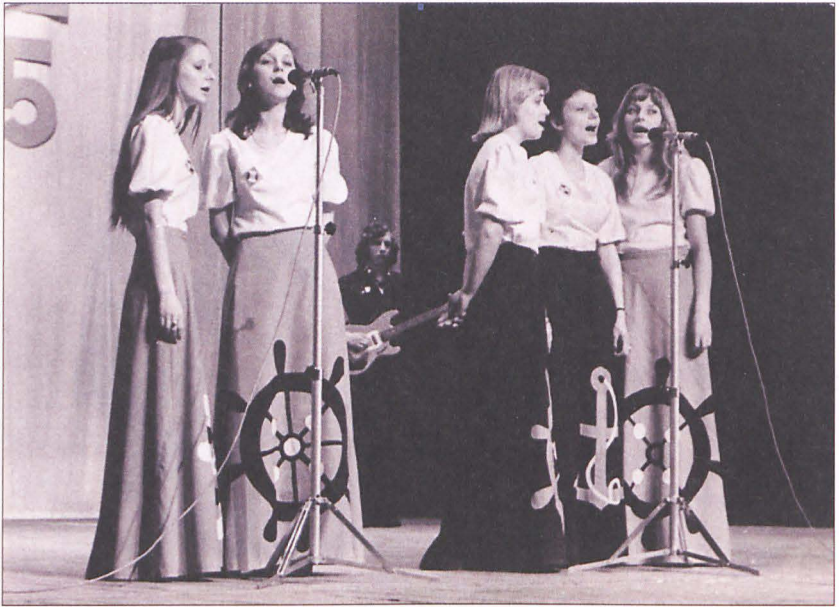
Podstawowej nr 3, w Liceum Ogólnokształcącym i w Szkole Podstawowej nr 2 (dziś Gimnazjum nr 2 im. Ks. Piotra Wawrzyniaka) w Śremie. Zdobyła dyplom nauczyciela muzyki w Studium Nauczycielskim w Poznaniu.

Zespół mandolinistów Karoliny Ciesielskiej uświetniał w latach 1969-1975 większość uroczystości szkolnych i miejskich w Śremie. Brał udział w konkursach i przeglądach artystycznych, np. w Konkursie Piosenki Harcerskiej w Ostrowiecznie w 1969, w przeglądzie szkolnych zespołów muzycznych w Poznaniu w 1970 roku.

Karolina Ciesielska utrwaliła się w pamięci śremian jako autorka tekstu „Piosenki o Śremie”, do której melodię skomponował Stanisław Błoszyk¹¹¹ w 1967 roku. Piosenka znalazła się w programie lekcji muzyki śremskich szkół oraz w repertuarze różnych zespołów i chórów. Za rozwijanie zainteresowań muzycznych i kształcenie utalentowanej młodzieży otrzymała Odznakę Honorową „Za zasługi w rozwoju województwa poznańskiego” i Medal Pamiątkowy „Za zasługi dla powiatu śremskiego”.

W listopadzie 1974 roku, w ramach popularnego wówczas programu „Telewizyjny Bank Miast”, Śrem rywalizował z innym wielkopolskim miastem położonym nad Wartą – Międzyrzeczem. Wśród przeprowadzonych różnych konkurencji, oba miasta przedstawiły także propozycję muzyczną. Śrem reprezentował dziewczęcy zespół wokalny z Liceum Ogólnokształcącego, prowadzony przez Tadeusza Warota w składzie: Ewa Paż, Maria Ratajczak, Anna Nicke, Aneta Wnuk, Halina Kozielczyk i Danuta Kramer, który zaśpiewał

¹¹¹ S. Błoszyk, *Moje miasto Śrem*, „Gazeta Śremska” nr 11-12/2003, s. 19-21.

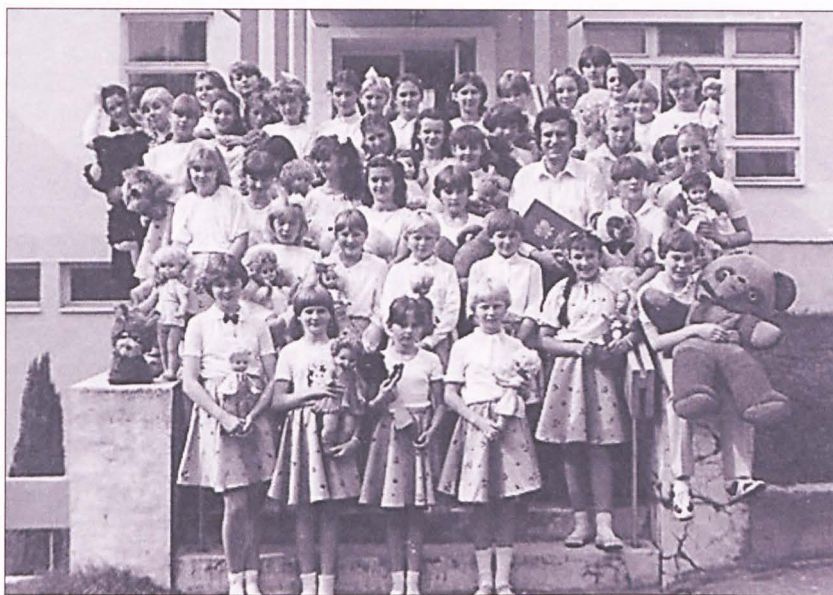
57. Zespół dziewcząt z LO w Śremie podczas występu w Jessen (NRD). Stoją od lewej: Ewa Paż, Maria Ratajczak, Anna Nicke, Aneta Wnuk, Halina Kozielczyk, Danuta Kramer (1975 rok)

„Piosenkę o Śremie”. Utwór ten nadal jest symbolem muzycznym miasta, a do jego popularyzacji przyczynia się także Chór „Moniuszko”. W 1974 roku licealny zespół wokalny występował w Poznaniu z okazji Wielkopolskiego Festiwalu Dożynkowego, Międzynarodowych Targów Technicznych i w czasie Dożynek Powiatowych w Śremie. Wraz z zespołem tanecznym śremskiej Poradni Kulturalno-Oświatowej, od 18 do 21 kwietnia 1975 roku, koncertował w Niemieckiej Republice Demokratycznej, gdzie siedem razy zaprezentował się podczas półtoragodzinnych koncertów w miejscowości Jessen i Annaburg.

W latach 1975-1979 w liceum założony został kolejny zespół wokalny, w którym śpiewały: Aleksandra Sobik, Małgorzata Perlińska, Anna Ratajczak, Aleksandra Kowalska, Grażyna Żabińska, Beata Hauk, Ariana Karwacka, a na gitarze grał Jarosław Cwojdzinski. Zespół brał udział w Chorągwanym Przeglądzie Piosenki Harcerskiej w Poznaniu i występował, m.in., podczas imprez kulturalnych na Starym Rynku w Poznaniu z okazji trwania Jarmarku Świętojańskiego.

d. Chóry w szkołach podstawowych

Zespoły wokalne prowadzone były również prawie we wszystkich szkołach podstawowych. Najczęściej występowały one podczas uroczystości szkolnych, niektóre z nich wykazywały się większą aktywnością i występowały

58. Zespół wokально-taneczny Janusza Roszczki

podczas imprez powiatowych oraz brały udział w przeglądach i konkursach wojewódzkich.

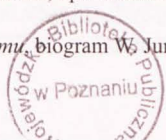
W 1983 roku, w Szkole Podstawowej nr 5 w Śremie, powstał chór szkolny kierowany przez nauczyciela muzyki Janusza Roszczkę¹¹². Chór tworzyli uczniowie klas czwartych i piątych. Zespół zakwalifikował się do etapu wojewódzkiego konkursu chórów a cappella, który odbywał się w Zespole Szkół Muzycznych w Poznaniu. Janusz Roszczka wspomina: „Ćwiczyliśmy nieustannie do późnych godzin wieczornych, dwugłosowo obowiązkową pieśń *Śpiew dla Ojczyzny* ze słowami Tadeusza Kubiaka, *Wiosna*, którą polecił mi mój nauczyciel muzyki, nieżyjący już wspaniały Śremianin Marian Zieliński i pieśń *Po ten kwiat* w moim własnym, dwugłosowym opracowaniu. Do wspólnego wykonania z innymi chórami, przygotowaliśmy historyczną pieśń *Hymn do miłości Ojczyzny*. Ćwiczenia nad wdechem, torem oddechowym, podparciem, rezonansem, ćwiczenia emisyjne były tak wyęczone, że pamiętam, gdy kiedyś późnym wieczorem podczas próby wyłączono prąd, nie było żadnej reakcji uczniów i spokojnie, w ciemnościach wychodziliśmy z sali”¹¹³.

Po występie w Poznaniu, chór nawiązał współpracę z instruktorem tańca w Śremskim Ośrodku Kultury Władysławem Juniewiczem (1912-1998)¹¹⁴.

¹¹² J. Roszczka, *Muzyczne wspomnienia „Piątki” Nasza szkoła, Śrem 28-29 V 1993*, okolicznościowe wydanie jednodniówki, opr. Wanda Sołtysiak.

¹¹³ Tamże: str. 69-70.

¹¹⁴ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, biogram W. Juniewicza, opr. J. Kondras, s. 129-131.

Współpraca zaowocowała tym, że na początku chór a cappella przyśpiewywał zespołowi tanecznemu do wiązanki tańców wielkopolskich, aby ostatecznie przeistoczyć się w zespół wokalny-taneczny. Szczytem powodzenia była interpretacja wokalny-taneczna piosenek z repertuaru Natalii Kukulskiej. Zespół występował w zakupionych przez szkołę spółdzielniach, z lalkami, miasami, kotkami, podczas ważnych uroczystości w gminie i okolicy, zyskując sobie powszechny aplauz. Był też filmowany przez telewizję poznańską.

Obecnie (2012 rok) tradycje szkolnej chóralistyki kontynuują: Anna Laska-Szmyt w Zespole Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Zbrudzewie, Marta Mikołajczak-Niewińska w Zespole Szkoły Podstawowej i Gimnazjum im. Jana Pawła II w Dąbrowie, Maciej Paterczyk w Gimnazjum Nr 2 im. ks. Piotra Wawrzyniaka w Śremie, Leszek Wawrzynowicz w Gimnazjum nr 1 im. Polskich Noblistów, Tadeusz Kościelniak w Szkole Podstawowej nr 4 im. Marii Konopnickiej.

5. Chór Concentio i warsztaty gospel (1996-2010)

Chór Concentio powstał w 1996 roku przy Śremskim Ośrodku Kultury. Jego założycielem i dyrygentem był nauczyciel muzyki Maciej Paterczyk. W kwietniu rozpoczęły się pierwsze zajęcia, na które przychodziło 9 osób. We wrześniu zespół powiększył się o grupę dziewcząt ze Szkoły Podstawowej nr 6 i Zespołu Szkół Ekonomicznych w Śremie. Chórzyści swój debiut mieli 13 stycznia 1997 roku, kiedy to wraz z zespołem Skaldowie wystąpili w czasie koncertu pt. „Moje Betlejem” w śremskiej farze.

We wrześniu 1997 roku chór przyjął nazwę Concentio, co z łaciny oznacza harmonię i wspólny śpiew łączący chórzystów. W 2000 roku, decyzją dyrygenta, zespół mieszany został przekształcony w żeński. Ostatni występ w składzie głosów żeńskich i męskich odbył się 18 czerwca 2000 roku w śremskiej farze. Wkrótce skład żeńskiego zespołu zwiększył się do ponad 30 osób.

Tradycją Concentio stał się coroczny udział w Śremsongu - przeglądzie piosenek religijnych. W 2001 i 2003 roku chór zdobył tam nagrodę główną, a Maciej Paterczyk nagrodę dla najlepszego dyrygenta. W latach 2002, 2004, 2005 chórzyci otrzymywali wyróżnienia. W 2002 roku zespół nagrał i wydał samodzielnie, w nakładzie 80 szt., płytę demo, której egzemplarze trafiły w ręce darczyńców i sponsorów chóru.

Istotne dla podniesienia umiejętności śpiewaczych Concentio były obozy szkoleniowe, odbywające się raz w roku. Pierwszy z nich miał miejsce w Sierakowie (1997), gdzie zespół przygotowywał się do udziału w obchodach Dożynek Wojewódzkich. Później były wyjazdy do Gołuchowa (1988), Zaniemyśla (1999) i Czmońca (2000). Najchętniej jednak chórzystki odwiedzały Dom Rekolekcyjny księży filipinów na Świętej Górze w Gostyniu, lub Schronisko Młodzieżowe w Lubiniu. W 2003 roku zespół wyjechał do

59. Dyrygent Maciej Paterezyk z chórzystkami.

bretońskiego miasta Guignen we Francji, gdzie poznawał muzykę Bretanii oraz życie jej mieszkańców. Chórzystki zwiedziły też Paryż, a w drodze powrotnej Antwerpię i Brukselę.¹¹⁵

Chór *Concentio* często brał udział w konkursach oraz wiele razy występował podczas różnych uroczystości. Zapadającym w pamięć chórzystów wydarzeniem był koncert na śremskim Finale Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy 13 stycznia 2002 roku, a więc dokładnie w piątą rocznicę pierwszego występu chóru z zespołem Skaldowie. Tradycyjnie też ważnym okresem był czas poprzedzający Boże Narodzenie, gdy zespół śpiewał kolędy w parafiach Śremu.

Od 2002 roku rozpoczęła się przygoda chóru z muzyką gospel. Wiosną 2002 roku dyrygent z trzema chórzystkami wyjechał do Cieszyna na pierwsze warsztaty gospel¹¹⁶. Tam, po dwóch dniach prób, pod kierunkiem dyrygenta Hansa Christiana Jochimsena z Danii, wystąpili w koncercie finałowym. To wtedy, jak wspomina dyrygent chóru Maciej Paterezyk, „pieśni gospel zawładnęły naszymi duszami, myślami i sercami, a także dotknęły naszego wnętrza”. Pierwszy koncert gospel w Śremie w wykonaniu chóru miał miejsce 21 listopada 2003 roku w kościele garnizonowym. Młodzieży towarzyszyli śremscy muzycy – Dorota Mielcarek – śpiew, Krzysztof Dudek

¹¹⁵ Martyna Frąckowiak, *10 lat z chórem Concentio – obchody jubileuszu*, „Gazeta Śremska” nr 1-2/2006, s. 16-19.

¹¹⁶ Gospel – ang. *god spell* (*dobra nowina*), rodzaj chrześcijańskiej muzyki sakralnej mającej rodowód w XIX-wiecznej kulturze czarnoskórych mieszkańców USA. Muzyka gospel charakteryzuje się dominacją wokalu, teksty mają charakter chrześcijański.

60. Pocztówka chóru Concentio wydana z okazji 10 lat działalności

61. Okładka płyty CD wydanej przez chór Concentio

– instrumenty klawiszowe, Tomasz Fąs – gitara basowa, Mariusz Tomczak – perkusja.

Od 2003 roku stylistyka gospel dominowała w śpiewie Concentio. W następnych latach zespół wyjeżdżał na warsztaty w różne miejsca Polski. Koncertował też w Wielkopolsce - w Nowym Tomyślu, Gostyniu, Rawiczu i innych miastach.

Zainspirowany muzyką gospel dyrygent Maciej Paterczyk zaangażował na nowo polskie koledy, które miały premierę w grudniu 2005 roku w Klubie Odlewnika podczas

obchodów 10-lecia działalności chóru. Utwory te zostały wydane na jedynej oficjalnej płycie chóru p.t. „Chrystus nam się narodził” w nakładzie 1300 szt.

Nagranie zostało zarejestrowane w Śremie w sali Klubu Odlewnika w dniach 1-2 października 2005 roku. Oprócz chóru Concentio pod dyrekcją Macieja Paterczyka udział w nagraniu wzięli: Krystian Kabała - instrumenty klawiszowe, Paweł Karliński - gitara basowa, Andrzej “Endriu” Kownacki – perkusja, Maciej “Kocin” Kociński – saksofon, Maciej “Mustafa” Giżejewski - instrumenty perkusyjne, Rafał Adamczak, Krzysztof Leśniewski – gitary. Wokalnie towarzyszyła zespołowi młoda, obiecująca wokalistka - Monika

62. Ruth Lynch Waldron podczas warsztatów gospel (2008 rok)

Kręć. Płyta zawierała 13 tradycyjnych polskich kolęd w autorskich, gospelowych opracowaniach.

Jubileusz 10-lecia chórzyci świętowali 17 grudnia 2005 roku w Klubie Odlewnika. Uroczystość prowadzili byli chórzyci (Marta i Horacy Kondras), którzy z humorem przedstawiali historię zespołu i wiele ciekawostek, np. związanych z nazwą chóru: „zespół zaczął oficjalnie występować pod nazwą Concentio. Słowo to czasami sprawiało niemal trudność konferansjerom zapowiadającym chór. Zdarzały się różne wersje: Conczencio, Concziento, Conczentino... Dla ścisłości dodajmy, że nazwa myliła się nie tylko konferansjerom, ale czasami samym chórzystom. Kiedyś na próbie jeden z chłopaków stwierdził nawet, że śpiewa w chórze Cinquecento...¹¹⁷ W części oficjalnej uroczystości wystąpił zaproszony chór Corda Cordi pod dyrekcją Agnieszki Panas. Chórowi towarzyszył solista Sławomir Olgierd Kramm.

Kulminacyjnym punktem obchodów 10-lecia Concentio był koncert jubileuszowy, który odbył się 28 grudnia 2005 roku w sali Klubu Odlewnika. Zaproszeni goście, rodzice chórzystek, sympatycy i przyjaciele

63. Plakat reklamujący koncert finałowy II warsztatów gospel (2009 rok)

¹¹⁷ H. Kondras, *Scenariusz Jubileuszu X-lecia chóru CONCENTIO, 17 grudnia 2005.*

64. Warsztaty gospel (2008 rok)

oraz wielu mieszkańców Śremu wysłuchało wspaniałych aranżacji znanych kołęd.

Po dziesięciu latach ciężkiej pracy i prób chór mógł poszczycić się wieloma nagrodami i wyróżnieniami. Ponad sto razy występował przed publicznością i uczestniczył w dwudziestu czterech konkursach i przeglądach chóralnych zdobywając osiem znaczących nagród i wyróżnień. W szeregach chóru przewinęło się ok. 130 młodych śpiewaków.

Najistotniejsze osiągnięcia chóru Conciento to: Srebrna Maska Orfeusza – nagroda zdobyta podczas Wielkopolskich Dni Muzyki w Dusznikach (2002); Brązowe Koło – III miejsce oraz puchar prezesa Polskiego Związku Chórów i Orkiestr za najlepsze wykonanie utworu współczesnego kompozytora z terenu Wielkopolski podczas XIII Wielkopolskich Konfrontacji Chóralnych w Kole (2002); Nagroda Główna Wielkopolskiego Przeglądu Piosenki Religijnej „Śremsong” (2001, 2003) i wyróżnienia (2002, 2004, 2005); Złoty Medal podczas IV Prezentacji Kultury Wielkopolski w Krotoszynie (2004); udział w największych w Polsce IV Warsztatach Gospel w Krakowie (2002); udział w III Festiwalu Warsaw Gospel Days oraz II Warsztatach Gospel One Spirit w Warszawie (2004); udział w IX i X Zamkowych Spotkaniach Chóralnych w Głogowie (2004, 2005); udział w Wieczorze Gospel w Parku Wilsona w Poznaniu, na zaproszenie chóru Gospel Joy (2004); udział w Ogólnopolskim Festiwalu Kołęd i Pastorałek w Będzinie (1998-Poznań, 2001-Gniezno); udział w IX Gnieźnieńskich Spotkaniach Chóralnych (2001).

Przygoda chóru z muzyką gospel zaowocowała zorganizowaniem w Śremie dwóch edycji warsztatów „Sing To God”. Pierwsze odbyły się w lutym 2008 roku Liceum Ogólnokształcącym. Przyjechało na nie 111 osób z 25 miast z całej Polski. Najmłodsza chórzystka miała zaledwie 8 lat, a najstarszy uczestnik 69. Instruktorem warsztatów była czarnoskóra wokalistka z Londynu Ruth Waldron wraz z mężem Emmanuelem. Drugim instruktorem był Maciej Paterczyk. Uwieńczeniem trzydniowych ćwiczeń był koncert finałowy,

65. „Sing to God” - Koncert galowy

który odbył się 10 lutego 2008 roku w sali Klubu Odlewnika. Podczas występu uczestnicy warsztatów gospel zaśpiewali po angielsku dziesięć utworów. Publiczność przyjęła wykonawców entuzjastycznie i „Nawet, kiedy koncert finałowy już dobiegł końca i kurtyna zasłoniła się, to ze sceny nadal słychać było żywiołowe dźwięki gospelowej muzyki, a tańcom i radości wciąż nie było końca. Bardzo cieszy fakt, że na gospelowej mapie Polski pojawił się Śrem. Pozostaje mieć tylko nadzieję, że nie pierwszy i ostatni raz...”¹¹⁸.

Równie entuzjastyczne recenzje o warsztatach ukazały się w lokalnej prasie: „Dwudniowe warsztaty muzyczne zwieńczone pełnym ekspresji koncertem muzyki gospel oklaskiwanym przez wypełnioną do ostatniego miejsca salę w Klubie Odlewnika – tak w telegraficznym skrócie można opisać zjawisko jakiego jeszcze w Śremie nie było. (...) Ostatni utwór zachwycona publiczność śpiewała i tańczyła razem z artystami. Maciej Paterczyk – dyrygent i organizator warsztatów, powiedział nam po koncercie: - Jestem zaskoczony wysoką frekwencją na koncercie, a warsztaty gospel to spełnienie moich marzeń. Nie myślałem, że kiedykolwiek uda mi się stworzyć ponad stuosobowy chór i dyrygować nim w asyście tak znakomitej solistki jaką jest Ruth Lynch Waldron”¹¹⁹.

Po raz drugi warsztaty odbyły się w dniach 20-22 lutego 2009 roku. Prowadził je londyńczyk, pastor i wokalista David Daniel – twórca i dyrygent The Peoples Christian Fellowship Gospel Choir. Uczestnicy stworzyli około stuosobowy chór. Próby odbywały się w hali Bazar, gdzie uczestnicy

¹¹⁸ Informacja: www.poznan.pl/mim/oswiata/news/spiewali-dla-boga,24253.html.

¹¹⁹ A. Szmyt, *Śpiewali na chwałę Panu*, „Tydzień Ziemi Śremskiej” nr 7/2008, s. 20.

efekty swojej trzydniowej pracy przedstawili podczas koncertu finałowego dla publiczności. „Finałowy występ wart był godzin spędzonych w Bazarze na ćwiczenia głosu i szlifowaniu piosenek. W niedzielę uczestnicy dali z siebie wszystko. Było po prostu bosko – powiedziała nam po koncercie Anna Ratajczak, zmęczona, ale bardzo zadowolona uczestniczka warsztatów”.¹²⁰

Krótko po bardzo udanych warsztatach gospel, w 2010 roku, chór „Concentio” zakończył działalność.

6. Nowe chóry na początku XXI w.

66. Agnieszka Panas

Z początkiem XXI wieku przy śremskich parafiach powstały trzy nowe chóry. Ich głównym celem było wzbogacanie liturgii i uroczystości kościelnych, ale szybko zaczęły brać udział w wielu wydarzeniach kulturalnych parafii i miasta. W skład chórów wchodzi osoby z różnych środowisk. Dzięki profesjonalnym dyrygentom w krótkim czasie zaczęły odnosić znaczące sukcesy w różnych ogólnopolskich przeglądach i festiwalach. Niektóre przekształciły się w stowarzyszenia. Chóry te prowadzi: Agnieszka Panas (chór Corda Cordi), Marta Mikołajczak-Niewińska (chór Cantavi Ad Homini) i Anna Laska-Szmyt (chór Animando).

a. Corda Cordi

Chór powstał w 2002 roku przy parafii pw. Najświętszego Serca Jezusa w Śremie. Jego pomysłodawcą był proboszcz ks. Ryszard Adamczak i ks. Jędrzej Piasek¹²¹. Głównym celem chóru jest wzbogacanie liturgii oraz uroczystości parafialnych. Chór zrzeszony jest w Związku Chórów Kościelnych CAECILIANUM i z tego tytułu uczestniczy w corocznych diecezjalnych przeglądach odbywających się w Poznaniu. W jego skład wchodzi osoby

¹²⁰ (zut), *Gospel w Bazarze*, „Tydzień Ziemi Śremskiej” nr 9/2009, s. 18.

¹²¹ Informacje ze strony internetowej chóru: www.cordacordi.dl.pl i od chórzystki Anny Młodak.

67. Chór Corda Cordi na festiwalu Kolęd i Pastorałek w Będzinie, 2007 r. (Archiwum Chóru)

z różnych środowisk: nauczyciele, urzędnicy, przedsiębiorcy. Od momentu założenia chórem dyryguje Agnieszka Panas, absolwentka Wyższej Szkoły Muzycznej w Poznaniu.

W styczniu 2006 roku chór śpiewał w Katedrze Poznańskiej podczas mszy św. transmitowanej przez Radio Emaus. Przez zorganizowanie dwóch koncertów charytatywnych przyczynił się do odrestaurowania zabytkowych organów w kościele św. Wojciecha w Dalewie. Dużym osiągnięciem chóru w 2007 roku było zdobycie pierwszego miejsca w kategorii zespołów działających przy parafiach w XIII Ogólnopolskim Festiwalu Kolęd i Pastorałek w Będzinie. Chór reprezentował na nim diecezję poznańską. Nie mniej cennym sukcesem było zdobycie III miejsca w Ogólnopolskim Konkursie Chórów Caecilianum w Warszawie.

W 2008 roku w Konkursie Kolęd i Pastorałek w Chełmie chór wyśpiewał „Złote pasmo” – pierwsze miejsce, a w Ogólnopolskim Konkursie Chóralnym „Musica Sacra – Ars Liturgica” w Toruniu zdobył trzecie miejsce. Następny rok przyniósł chórowi wiele sukcesów. W roku 2010 na Ogólnopolskim Konkursie Kolęd i Pastorałek w Chełmie chórzyści wyśpiewali „Brazowe Pasma”, a w czerwcu tego samego roku, na Ogólnopolskim Przeglądzie Pieśni Sakralnej w Prusicach, zajęli drugie miejsce w kategorii chórów mieszanych.

Dużym osiągnięciem chóru było zdobycie „Brazowego Dyplomu” podczas festiwalu „Ars Liturgica” w katedrze gnieźnieńskiej. Festiwal, w którym wzięło udział kilkadziesiąt zespołów z całego kraju, miał miejsce 23 października 2010 roku. W konkursie chór zaprezentował: *Cantate Domino* (Giuseppe Ottavio Pitoni), *Ave Maria II* (Marek Jasiński), *Bogoroditse Devo, radujcja* (S. Rachmaninow), *Alleluja* (Nonoy V. Diestro).

Kolejnym, udanym występem był udział w Ogólnopolskim Konkursie

68. Plakat zapraszający na koncert kolęd w wykonaniu śremskich chórów (2011 rok)

Chóralnym im. Wacława z Szamotuł, podczas którego, 13 listopada 2010 roku, Corda Cordi zajął drugie miejsce w kategorii chórów parafialnych. Występował także na V Ogólnopolskim Przeglądzie Pieśni Sakralnej w Prusicach i zajął tam drugie miejsce w kategorii chórów mieszanych. W repertuarze znalazły się między innymi: *Laudate Dominum*, *Ave Verum* i *Alleluja* Wiliama Boyce'a.

W październiku 2011 roku w poznańskiej farze zorganizowany był Ogólnopolski Konkurs Pieśni Maryjnej „Maryi Matce”. Chór zaprezentował między innymi: *O Matko Miłościwa* - Jacka Sykulskiego; *Ave Maria* – Arcadelta; *Zdrowaś bądź Maryja* – Mikołaja Góreckiego zajmując drugie miejsce.

W 2012 roku Corda Cordi z koncertem kolęd i pastorałek występował w domach pomocy społecznej, brał udział w uroczystościach jubileuszu 90-lecia działalności chóru parafii farnej w Śremie, uczestniczył w uroczystej mszy św. w kościele pw. św. Jana Chrzciciela w Owińskach k/Poznań, koncelebrowanej w rycie trydenkiem i XI Przeglądzie Chórów Archidiecezji Poznańskiej w Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Poznaniu.

Od dnia 2 czerwca 2008 roku Chór Corda Cordi zyskał status organizacji pożytku publicznego i stał się stowarzyszeniem, którego prezesem jest Leszek Narożny.

b. Cantavi Ad Homini

Chór powstał jesienią 2007 roku z inicjatywy dyrygentki Marty Mikołajczak-Niewińskiej, absolwentki Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego w Kaliszu oddziału UAM w Poznaniu (kierunek: edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej). Studia ukończyła w 2004 roku i uzyskała tytuł magistra sztuki muzycznej. Edukację muzyczną dyrygentka rozpoczęła już w Ognisku Muzycznym w Śremie, w klasie fortepianu. W latach 1997-1999 była chórzystką młodzieżowego chóru Concentio. W październiku 2007 roku zainicjowała powstanie chóru Cantavi Ad Homini, którego członkami są miłośnicy muzyki ze Śreму nieposiadający wykształcenia muzycznego. Założenie chóru możliwe było dzięki współpracy z księdzem prałatem Marianem Bruckim – proboszczem parafii pw. Najświętszej Marii Panny Wniebowziętej

w Śremie.

Od października 2008 roku Cantavi Ad Homini, liczący 12 osób, ma siedzibę w Śremskim Ośrodku Kultury. W repertuarze chóru znajdują się utwory muzyki dawnej i współczesnej muzyki liturgicznej. Zespół brał udział w przedsięwzięciach organizowanych przez Śremski Ośrodek Kultury oraz w innych wydarzeniach artystycznych w Śremie i okolicach. Swoim śpiewem uświetnia również msze św. w kościele pofranciszkańskim oraz w śremskiej farze.

Chór współdziałał z poznańskim kompozytorem Zbigniewem Małkowiczem¹²² i prowadzonym przez niego zespołem muzyki sakralnej „LUMEN”. W ramach współpracy zespół wziął udział w realizacji projektu „Psalmy Dawida”, w którym jednym z solistów był czołowy polski wokalista jazzowy Janusz Szrom. Chórzyści uczestniczyli również w koncercie muzyki Zbigniewa Preisnera zatytułowanym „Trzy Kolory”, który odbył się w Filharmonii Płockiej.

„Cantavi Ad Homini” występował wraz z chórem kameralnym Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego UAM w Poznaniu, orkiestrą Filharmonii Płockiej oraz znakomitą polską sopranistką Elżbietą Towarnicką¹²³. Jednym z ważniejszych osiągnięć chóru jest zajęcie trzeciego miejsca w III Ogólnopolskim

69. Dyrygent Marta Mikołajczak-Niewińska

Cantavi Ad Homini
zaprasza na koncert pod honorowym patronatem
księdza Prałata Mariana Bruckiego
oraz Burmistrza Śremu Adama Lewandowskiego

**koncert
muzyki
pasyjnej**

31.03.2012 (sobota) g. 17.30
śremska Fara

w programie

Fragmety mszy na fagot i chór
Egil Hovland - AGNUS DEI - koncert na fagot i chór a cappella op. 167
cz. I - Agnus Dei
cz. IV - Dona nobis pacem

Muzyka pasyjna
polskich oraz zagranicznych kompozytorów m.in.:
G. P. da Palestrina, W. Byrd, S. Rachmaninow, G. Croce

wykonawcy

Nikodem Antosik fagot
Chór Cantavi Ad Homini pod dyr. Marty Mikołajczak-Niewińskiej
Chór Kameralny WPA UAM pod dyr. Beaty Szymańskiej

70. Plakat koncertu muzyki pasyjnej z udziałem chóru Cantavi Ad Homini i Chóru (2012 rok)

¹²² Zbigniew Małkowicz - dyrygent, kompozytor, pianista; prowadził Młodzieżową Orkiestrę Kameralną przy Teatrze Wielkim w Warszawie; pracował jako dyrygent w Teatrze Muzycznym Roma w Warszawie; nagrywał dla potrzeb teatru i telewizji; współpracował z kompozytorem Zygmuntem Koniecznym i reżyserem Janem Szurmiejem.

¹²³ Elżbieta Towarnicka – polska śpiewaczka operowa (sopran); rozgłos przyniosły jej nagrania do filmów Krzysztofa Kieślowskiego: Trzy kolory (Niebieski oraz Czerwony), Dekalog, Podwójne życie Weroniki; występowała w wielu miastach Europy, w Argentynie, Stanach Zjednoczonych, Kanadzie.

71. Chór Cantavi Ad Homini

Konkursie Chóralnym im. Wacława z Szamotuł w Szamotułach. W styczniu 2011 roku, razem z chórem Corda Cordi, wystąpił z kolędowym repertuarem w kościele pw. Najświętszej Maryi Panny Wniebowziętej w Śremie. Dnia 12 czerwca w kościele garnizonowym pw. św. Wojciecha i Stanisława w Kaliszu, podczas otwarcia IV Kaliskiego Forum Organowego, odbył się koncert „Artyści Kalisza swojemu miastu”. Chór wystąpił wraz z Chórem Kameralnym UAM pod dyrekcją dr Beaty Szymańskiej. W październiku 2011 roku Cantavi Ad Homini wziął udział w I Międzyrzeckiej Uczcie Chórów Amatorskich. Jury doceniło zespół przyznając mu wyróżnienie za najlepiej wykonany utwór muzyki dawnej. W styczniu 2012 roku, podczas VII Ogólnopolskiego Konkursu Kolęd i Pastoralek w Chełmnie, chór znalazł się w gronie laureatów Brązowego Pasma. W batalii o laury wzięły udział 32 chóry z całej Polski.

W 2009 roku powołano stowarzyszenie „Cantavi Ad Homini”, którego celem jest działalność społeczno-kulturalna realizowana poprzez tworzenie i upowszechnianie kultury muzycznej w Polsce, a w szczególności na terenie gminy i miasta Śrem. Stowarzyszenie popularyzuje w kraju i za granicą dawną i tradycyjną muzykę polską, jak również muzykę i kulturę innych krajów. Prezesem stowarzyszenia jest Maciej Strugarek¹²⁴.

c. Animando

W lutym 2009 roku ksiądz Mariusz Małecki, proboszcz parafii pw. Ducha Świętego w Śremie, poparł prośbę parafian w sprawie powołania przykościelnego chóru. Dyrygentem chóru, który przyjął nazwę Animando, została Anna Laska-Szmyt, absolwentka edukacji muzycznej w zakresie sztuki muzycznej. Kierunek ten wraz ze specjalizacjami: dyrygentura oraz muzyka estradowa,

¹²⁴ Informacje od dyrygentki chóru Marty Mikołajczak-Niewińskiej oraz ze strony internetowej: www.cantaviadhomini.pl.

ukończyła na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym w Kaliszu. Prezesem chóru została Aleksandra Mieloszyńska. Pierwsze spotkanie organizacyjne odbyło się w domu parafialnym parafii pw. Ducha Świętego, w którym też próby odbywają się raz, lub dwa razy w tygodniu.

Chór w swoim repertuarze posiada utwory sakralne, głównie cztero-głosowe pochodzące z różnych epok. Jego praca ma na celu upiększanie liturgii w parafii pw. Ducha Świętego, zespole poklasztornym Klarysek i w kościele pw. św. Jadwigi Królowej w Pyszącej. Chór Animando wystąpił też w kościele farnym w Śremie, w ramach Dni Kultury Chrześcijańskiej w 2011 roku. Był to koncert dedykowany papieżowi Janowi Pawłowi II, w którym wzięły udział wszystkie śremskie chóry.

72. Dyrygent chóru Animando – Anna Laska-Szmyt

II. Towarzystwa muzyczne i orkiestry

1. Towarzystwo Muzyczne im. Mariana Zielińskiego

73. Chór Animando (koncert w kościele pw. św. Jadwigi Królowej w Pyszącej - 29 stycznia 2012)

(1911-2012)

a. Pierwsze lata działalności (1911-1921)

Na początku XX wieku w Wielkopolsce zaborca bezwzględnie ingerował w życie kulturalne ludności polskiej. W różny sposób wyrażała ona swoje niezadowolenie. Mieszkańcy Śremu marzyli o niepodległej Polsce i polskiej muzyce. Powstał plan utworzenia stowarzyszenia muzycznego i orkiestry złożonej z muzyków - Polaków. O podjętych działaniach, których celem było utworzenie Towarzystwa Muzycznego w Śremie, dowiadujemy się ze źródeł pośrednich¹²⁵, ponieważ nie zachowały się dokumenty mówiące o pierwszych latach pracy towarzystwa. Najwcześniejszym opracowaniem jest maszynopis pt. *Dzieje Towarzystwa Muzycznego w Śremie podane do wiadomości ogółu na zebraniu jubileuszowym tegoż Towarzystwa w dniu 4 lipca 1937 roku* autorstwa Tadeusza Zbiegień. Cennym źródłem informacji o początkach towarzystwa są wywiady, jakie przeprowadził Stanisław Falecki zjednymi z trzech założycieli - Andrzejem Łaznowskim, Janem Przybylskim i Szczepanem Nowickim. Fragmenty wywiadów Falecki zamieścił w swoich opracowaniach na temat towarzystwa muzycznego.

Według wypowiedzi Andrzeja Łaznowskiego „Zasadniczym celem założenia orkiestry dętej w Śremie było to, że na różnych imprezach, bądź uroczystościach kościelnych występowała zawsze niemiecka orkiestra wojskowa. To nie podobało się mieszkańcom naszego miasta, zawsze marzyliśmy o niepodległej Polsce i o polskiej muzyce. Zebrania, jakie odbywały się w sprawie założenia Towarzystwa Muzycznego, miały charakter tajny, a w ich przebiegu dominował polski ruch narodowo-wyzwoleńczy...”. Spotkania odbywały się od listopada 1911 roku w salce hotelu „Victoria”¹²⁶. Na jednym z nich, 10 grudnia 1911 roku, został wybrany zarząd towarzystwa.

Skład zarządu towarzystwa tworzyli: Teofil Kozłowski, Teofil Schutz, Erazm Kozłowski, Paweł Górny. Prezesem został ksiądz Józef Małecki (1876-1934)¹²⁷, który od grudnia 1902 roku pełnił w śremskiej farze obowiązki mansjonarza i wikariusza. Szacunek w mieście zjednała mu wcześniej

¹²⁵ Dzieje Towarzystwa Muzycznego opracowywali: T. Zbiegień, *Dzieje Towarzystwa Muzycznego w Śremie podane do wiadomości ogółu na zebraniu jubileuszowym tegoż Towarzystwa w dniu 4 lipca 1937 roku Śrem 1937 (maszynopis)*; S. Falecki, *50 lat pracy Towarzystwa Muzycznego w Śremie, Śrem 1962 (maszynopis)*; B. Danielewicz, *Na 55 lecie Towarzystwa Muzycznego”, Śrem 1966 (maszynopis)*; J. Andrzejczak, *65 lat działalności Towarzystwa Muzycznego w Śremie, Śrem 1976 (maszynopis)*; J. Andrzejczak, *Życie muzyczne Śremu w latach 1880-1939, Poznań 1977 (praca magisterska napisana na PWSM w Poznaniu)*; S. Falecki, *Historia Towarzystwa Muzycznego w Śremie opracowana z okazji jubileuszu 70-lecia, Śrem 1981 (maszynopis)*.

¹²⁶ Obecnie w byłym Hotelu Victoria na parterze znajduje się kinoteatr Słonko.

¹²⁷ Patrz: *Księga społecznicy w Wielkopolsce 1894-1919. Słownik biograficzny, Gniezno 2007, t. II, biogram ks. Józefa Małeckiego, oprac. L. Wilczyński, s. 270-271.*

praca z młodzieżą rzemieślniczą i prezesowanie Katolickiemu Towarzystwu Terminatorów. Pomagał mu w tym, przebywający w Śremie od listopada 1900 roku, wikariusz i mansjonarz ks. Stanisław Kubski (1876-1942)¹²⁸. Pośród licznych obowiązków poza parafią ks. Kubski z czasem został wiceprezesem Rady Nadzorczej Banku Ludowego.

Jednym z celów, jakie wytyczyło sobie Towarzystwo, było założenie orkiestry dętej. Na zakup niezbędnych instrumentów Bank Ludowy w Śremie, zapewne dzięki wsparciu ks. Kubskiego, udzielił Towarzystwu pożyczki w wysokości 850 marek. Weksle bankowe podpisało jedna-

stu jego członków. Umożliwiło to zakupienie w Poznaniu instrumentów dla całej orkiestry dętej. Szybko znaleźli się w mieście chętni do wstąpienia w jej szereg. W skład pierwszego zespołu weszli: Antoni Szubert – alt, Szczepan Nowicki – tenor I, Stanisław Pawlicki – klarnet, Michał Sobolewski – alt, Bronisław Służewski – skrzydłówka, Czesław Sobolewski – alt, J. Urbaniak – baryton, Jan Litka – trąbka I, Teofil Schutz – flet piccolo, Stanisław Gawroński – trąbka I, Waław Kozłowski – klarnet, Jan Łaznowski – bas II, Paweł Górny – bas Es, [?] Kolasiński – trąbka I, Kazimierz Kasperski – klarnet Es, [?] Pindras – flet.

Pierwsze próby orkiestry odbywały się w piwnicy domu Stanisława Olszewskiego przy ulicy Dąbrowskiego. Później, w domu Stefana Ciesielskiego przy ulicy Wielka Rzeźnicka. Pomieszczenie było małe i lekcje odbywały się w grupach po kilka osób. Dyrygentem tego pierwszego zespołu był Teofil Kozłowski, ale częściej ćwiczył i występował z orkiestrą Teofil Schutz, gdyż – jak mówiono – pierwszy dyrygent wstydził się występować z początkującym zespołem.

Władze pruskie niechętnie patrzyły na próby polskiej orkiestry, utrudniały jej pracę zabraniając grać i ćwiczyć w mieście. Próby odbywały się w prywatnych mieszkaniach, w lesie, lub na polu za wiatrakiem młynarza Pawła Górnego. Wiatrak stał w okolicach dzisiejszego sklepu BricoMarché. Po raz pierwszy orkiestra koncertowała na zebraniu członków towarzystwa 28 stycznia 1912 roku grając dwa marsze. Drugi koncert odbył się 15 sierpnia tego samego roku, a w repertuarze zespół miał już sześć utworów: dwa marsze, dwa walce, poloneza i wiązankę melodii. Pierwszy publiczny występ odbył

74. Hotel Victoria w Śremie, w którym na tajnym zabranii wybrano zarząd Towarzystwa Muzycznego

¹²⁸ Tamże, s. 192-193, biogram ks. Stanisława Kubskiego, oprac. L. Wilczyński.

75. Pierwszy skład Towarzystwa Muzycznego w 1913 roku. Pierwszy rząd od lewej: Jan Litka, Stanisław Gawroński, Teofil Kozłowski, Waclaw Kozłowski, Kazimierz Kasperski, Stanisław Nowicki. Drugi rząd od lewej: Bronisław Służewski, Michał Sobolewski, Kolasieński, Antoni Szubert, Stanisław Pawlicki. Trzeci rząd od lewej: Erazm Kozłowski, Teofil Schutz, Szczepan Nowicki, Jan Hehma, Czesław Sobolewski. Czwarty rząd od lewej: Paweł Górny, Michał Łaznowski, Jan Łaznowski

się latem na zabawie w Wieszczyzynie. Przez cały 1912 rok zespół występował przeważnie na zabawach, by za uzyskane honoraria spłacać pożyczkę z Banku Ludowego. Orkiestra powoli zdobywała uznanie mieszkańców Śremu i przybywało chętnych do wstąpienia w jej szeregi. Dzięki staraniom Franciszka Owczarczaka, pełniącego funkcję skarbnika towarzystwa, wybudowano salkę ćwiczeń dla orkiestry, obok dzisiejszego kinoteatru „Słonko”. Owczarczak za zasługi dla towarzystwa otrzymał tytuł Członka Honorowego.

Wraz z wybuchem I wojny światowej działalności Towarzystwa Muzycznego w Śremie została przerwana. Wielu jego członków powołanych do armii niemieckiej brało udział w walkach na frontach. Dopiero po zwycięstwie Powstania Wielkopolskiego, w pierwszej połowie 1919 roku, wznowiono działalność. Dyrygentem orkiestry został niejaki A. Funke, o którym nie udało się ustalić bliższych danych. Prowadził on systematycznie lekcje orkiestry. Zespół grał podczas uroczystości państwowych i kościelnych wspólnie z Towarzystwem Gimnastycznym „Sokół”, Kołem Śpiewackim i orkiestrą smyczkową Towarzystwa Miłośników Muzyki. Późnym wieczorem, 23 czerwca 1921 roku, zorganizowano pierwsze w wolnej Polsce „Wianki” – święto na plaży przy śremskich „Łazienkach” nad Wartą. Dochód z biletów przeznaczony był na pomoc dla zniszczonego podczas trzech powstań Górnego Śląska. W bogatym programie muzycznym były popisy dzieci szkolnych, występ

76. Próba orkiestry na Kawczu. W środku dyrygent Stefan Ciesielski, pierwszy z lewej Stanisław Ciesielski (1921 rok)

orkiestry Towarzystwa Muzycznego i chóru Koła Śpiewackiego¹²⁹.

Na początku 1921 roku obowiązki dyrygenta orkiestry dętej towarzystwa powierzono Stefanowi Ciesielskiemu. Pod jego batutą orkiestra podniosła swoje umiejętności częstokoncercowała. Uświetniła także swój jubileusz 10-lecia. Na walnym zebraniu, 14 maja 1922 roku, został postawiony wniosek, by utworzyć fundusz dla kształcącej się muzycznie młodzieży. Wniosek został przyjęty jednogłośnie, jednak problemy materialne sprawiły, że pozostał nadal jedynie jako projekt¹³⁰.

W 1924 roku Stefan Ciesielski stanowisko dyrygenta oddał Janowi Borowiakowi, który przeprowadził się do Śremu z Zaniemyśla, a od 1922 roku był organistą w śremskiej farze. Dzięki jego wysiłkom i pracy orkiestra doskonalili poziom. Towarzystwo zakupiło nowe instrumenty, orkiestra często była angażowana przez wiele organizacji ze Śremu i okolicznych miast. Występowała w Dolsku, Gostyniu, a 24 maja 1924 roku, koncertowała na Wyspie Edwarda w Zaniemyślu¹³¹. Pracę z orkiestrą Borowiak dzielił jednocześnie z pracą dyrygenta Koła Śpiewackiego.

W 1925 roku wewnętrzne nieporozumienia między członkami zespołu a dyrygentem spowodowały kryzys w towarzystwie. W takiej sytuacji, podczas walnego zebrania, jakie odbyło się w marcu 1926 roku, Jan Borowiak

¹²⁹ Informacja z plakatu „*Wianki w Śremie!*”, arch. Śremskiego Towarzystwa Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki.

¹³⁰ T. Zbiegień, *Dzieje Towarzystwa Muzycznego w Śremie*, Śrem 1937 (maszynopis).

¹³¹ J. Andrzejczak, op. cit., s.43.

77. Orkiestra Towarzystwa Muzycznego. W środku stoją z lewej Stanisław Ciesielski obok Stefan Ciesielski (1926 rok)

złożył rezygnację z pełnienia funkcji dyrygenta. Mógł teraz zrealizować swój zamiar utworzenia własnej orkiestry tanecznej.

b. Pod batutą Stanisława Ciesielskiego (1926-1954)

Kierowanie orkiestrą zarząd towarzystwa zaproponował Stanisławowi Ciesielskiemu.

Urodził się on 20 października 1895 roku w Śremie. Ojciec Michał był obuwnikiem, matka Michalina z domu Mirecka zajmowała się domem i dziećmi. Stanisław miał cztery siostry: Annę, Stanisławę, Marię, Władysławę

i brata Czesława. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Śremie. Od dziecka interesował się muzyką. Na domowym pianinie potrafił wygrywać proste melodie, wykazywał jednak większe zainteresowanie skrzypcami. Rodzice widząc talent dziecka obdarzonego nieprzeciętnym słuchem muzycznym od 1908 roku opłacali jego naukę gry na skrzypcach i pianinie u prywatnych nauczycieli.

Kiedy w połowie 1914 roku wybuchła wojna światowa Ciesielski został powołany do armii niemieckiej. W Legnicy odbył przeszkolenie rekruckie, a już w 1915 roku wyjechał do Wittenbergu skąd wysłano go na front. W 1916 roku brał udział w kampanii serbskiej. W maju 1917 roku dostał się do niewoli francuskiej. Był więźniem w obozie jenieckim w Le Puy. Trudy obozowego życia ułatwił mu talent i umiejętności muzyczne. Został członkiem obozowej orkiestry dętej i smyczkowej.

78. Stanisław Ciesielski

Jako stały członek orkiestry obozowej miał możliwość uczęszczania do szkoły muzycznej doskonaląc swoje umiejętności pod kierunkiem profesora Pitacco. W obozie w Le Puy przebywał do października 1918 roku. W tym samym roku został skierowany do utworzonej we Francji, w czerwcu 1917 roku, Armii Polskiej. Początkowo większość żołnierzy tej armii stanowili Polacy – jeńcy francuscy z armii niemieckiej. Naczelnym dowódcą Armii Polskiej we Francji został gen. Józef Haller. Stanisław Ciesielski grał w orkiestrze 1. Pułku Armii. Jako „hallerczyk” (podoficer) przebywał we Francji do końca 1920 roku.

W 1921 roku Ciesielski wrócił do Polski i w 43. Pułku Piechoty pełnił służbę w charakterze zastępcy kapelmistrza. Ukończył kursy muzyczne dla oficerów-kapelmistrzów w Warszawie i Dębnie. W końcu 1921 roku, zwolniony z wojska, wrócił do Śremu, gdzie od razu zajął się działalnością muzyczną, zostając dyrygentem orkiestry symfonicznej Towarzystwa Miłośników Muzyki¹³². W czerwcu 1926 roku przyjął propozycję dyrygowania orkiestrą dętą Towarzystwa Muzycznego. W ten sposób skupił wokół siebie obie śremskie orkiestry.

Większość muzyków występowała w obu orkiestrach i towarzystwa miały

¹³² Patrz rozdział: *Towarzystwo Miłośników Muzyki*.

79. Orkiestra dęta w Le Puy w obozie jenieckim. Stanisław Ciesielski leży pierwszy z prawej (1918 rok)

też wspólnego prezesa – Tadeusza Ullmanna. Dla Towarzystwa Muzycznego rozpoczął się pomyślny okres jego rozwoju. Liczne występy rozslawiły zespół, a Rada Miejska w Śremie uchwaliła dla towarzystwa stałą pomoc finansową. Liczne stowarzyszenia z sąsiednich miast ubiegały się o to, by orkiestra grała podczas ich lokalnych uroczystości i zabaw. Miejscowe gimnazjum zwróciło się z prośbą o zorganizowanie cyklu koncertów szkolnych. Cieszyły się one wielką popularnością.

Ówczesny dyrektor gimnazjum Henryk Ogonowski (1880-1955)¹³³ zaproponował Ciesielskiemu utworzenie w szkole orkiestry dętej. Powstała ona w 1928 roku i wkrótce stała się jedną z najlepszych orkiestr szkolnych w Polsce¹³⁴.

Orkiestra Towarzystwa Muzycznego, 6 lipca 1930 roku, uświetniła obchody jubileuszu pięćdziesięciolecia śremskiego Koła Śpiewackiego Polskiego. Na koncercie obecny był Stanisław Kwaśnik – członek jury, który napisał¹³⁵: „Towarzyszyła miejscowa orkiestra dęta dość dobrze, lepiej może od niejednej orkiestry zawodowej”¹³⁶.

¹³³ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu, Śrem 2008, biogram H. Ogonowskiego, oprac. A. Podsiadły, s. 243-245.*

¹³⁴ Patrz rozdział: *Gimnazjalna Orkiestra Dęta.*

¹³⁵ S. Kwaśnik, *Zawody okręgu XI –go i 50-lecie Koła Śpiewackiego w Śremie, „Przegląd Muzyczny” nr 6-7/1930.*

¹³⁶ J. Andrzejczak, op. cit., s. 43.

80. Orkiestra 1. Pulku Armii gen. Hallera (1920 rok)

81. Podoficerowie orkiestry 1 Pulku Armii gen. Hallera (1920 rok)

82. Śremscy muzycy: Borowiak, Herman, Ciesielski, Lewandowski (1921 rok)

83. Orkiestra Towarzystwa Muzycznego (1927 rok)

84. Orkiestra Towarzystwa Muzycznego (1933 rok)

85. Defilada na rynku w Śremie (3 maja 1934 rok)

Trwający od 1930 roku w Polsce kryzys gospodarczy przyczynił się do spadku zainteresowania muzyką wśród społeczeństwa, co spowodowało, że na pewien okres zawieszona została działalność orkiestr. Dopiero w 1933 roku wznowiono próby i muzykowanie. Zwiększyła się też ilość publicznych występów.

Na rynku w Śremie, co niedzielę, odbywały się koncerty, podczas których występowały wszystkie ówczesne śremskie orkiestry: Towarzystwa Muzycznego, Towarzystwa Miłośników Muzyki, Gimnazjalna, Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej (istniała od 1929 do 1938) i orkiestra Jana Borowiaka. Koncerty ściągaly rzesze mieszkańców Śremu, a zespoły miały okazję konfrontować swoje umiejętności.

W grudniu 1936 roku przypadł jubileusz 25-lecia Towarzystwa Muzycznego. Obchody przełożono jednak na rok następny ponieważ, prowadzono rozmowy o połączeniu Towarzystwa Muzycznego i Towarzystwa Miłośników Muzyki. Decyzję podjęto 4 grudnia 1936 roku, a ostateczne połączenie nastąpiło w styczniu 1937 roku. Zachowano nazwę Towarzystwo Muzyczne. Działy w nim dwie sekcje - dęta i smyczkowa. Obie pracowały pod kierunkiem Stanisława Ciesielskiego.

Jubileusz 25-lecia towarzystwa odbył się 4 lipca 1937 roku. Przygotował go bardzo prężnie działający zarząd w składzie: Stefan Ciesielski – prezes, Tadeusz Zbiegień – wiceprezes, Bogusław Danielewicz¹³⁷ – sekretarz, Franciszek Adamski – skarbnik, Stanisław Ciesielski – dyrygent oraz członkowie zarządu: Stefan Grabowski¹³⁸ i Władysław Guzek¹³⁹. Na jubileusz opublikowano opracowaną przez Tadeusza Zbiegienia historię Towarzystwa Muzycznego¹⁴⁰, która była pierwszą tak dokładnie opracowaną monografią. Na zakończenie przemówienia jubileuszowego Tadeusz Zbiegień powiedział: „Musimy stwierdzić, że Towarzystwo nasze doszło do wysokiego dorobku kulturalnego i wyłącznie dzięki olbrzymiemu nakładowi ofiarnej pracy tak dyrygenta [Stanisława Ciesielskiego] – jak członków czynnych, nie potrzebujemy się wstydzić swojej przeszłości. To skromne w swych początkach stowarzyszenie rozrosło się w potężną pod względem fachowym organizację, że wreszcie z otuchą możemy patrzeć w przyszłość. [...] Toteż naszemu jubilatowi – Towarzystwu Muzycznemu, składamy najserdeczniejsze życzenia z okrzykiem «Vivat crescatfloreat»¹⁴¹. Jubileusz uświetniły swoją obecnością orkiestry i koło śpiewackie. Do obchodów dołączyli się mieszkańcy Śremu, którzy doceniali wkład orkiestry w życie kulturalne miasta.

Dzięki występom orkiestr w Poznaniu, Gostyniu, Środzie i Kościanie, uważano Śrem za duży i znany ośrodek muzyczny. Orkiestra Towarzystwa

¹³⁷ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, Śrem 2008, biogram B. Danielewicza, oprac.

¹³⁸ Tamże, biogram S. Grabowskiego, oprac. W. Grabowski, s.100-101.

¹³⁹ Tamże, biogram H.Guzka, oprac. A. Podsiadły, s.104-106.

¹⁴⁰ T. Zbiegień, *Dzieje Towarzystwa Muzycznego w Śremie*, Śrem 1937 (maszynopis).

¹⁴¹ Tenże: op. cit. „Vivat crescatfloreat” – „Niech żyje, wzrasta i kwitnie”. Wyjaśnienie [U.C.]

86. Jubileusz 25-lecia Towarzystwa Muzycznego. W środku z buławą Stanisław Ciesielski, obok po prawej Marian Zieliński (1936 rok)

Muzycznego i Koło Śpiewackie uświetniły swymi występami 50-lecie Towarzystwa Upiększania Miasta Śremu w dniu 12 czerwca 1938 roku¹⁴². Towarzystwo finansowało swoją działalność z dochodów, jakie przynosiły publiczne występy, z zabaw, składek członkowskich i dotacji miasta. Niestety, z czasem władze miasta zmniejszyły pomoc finansową.

Druga wojna światowa przerwała działalność towarzystwa. Wielu członków zginęło na skutek działań wojennych. Wielu zostało wysiedlonych do Generalnej Guberni, między innymi i Stanisław Ciesielski. Majątek Towarzystwa, na które składały się nuty i instrumenty, został zrabowany przez okupanta lub zaginął.

Po wyzwoleniu Śremu spod okupacji hitlerowskiej, 23 stycznia 1945 roku, powoli ożywało życie gospodarcze i społeczne. W kwietniu wrócił do miasta Stanisław Ciesielski i skupił wokół siebie pozostałych przy życiu członków towarzystwa. Niestety, w politycznych realiach tworzonej Polski Ludowej, działalność towarzystwa, podobnie jak innych organizacji społecznych, została przez władze zawieszona do 1959 roku. Zezwolono jedynie na działalność muzyczną zakładowych orkiestr dętych.

W 1946 roku przy Fabryce Przyczep i Wozów (dawna fabryka Stanisława Malinowskiego) utworzono pierwszy po wojnie zespół orkiestry dętej. Prowadził ją Marian Zieliński. Orkiestra istniała do 1947 roku, a po jej rozwiązaniu Zieliński wstąpił do orkiestry prowadzonej przez Stanisława Ciesielskiego. W 1948 roku zaczęto organizować orkiestrę dętą przy Ochotniczej

¹⁴² D. Płygawko, A. Podsiadły, *Towarzystwo Miłośników Śremu. Rys historyczny 1887-1987*, Śrem 1987, s. 17.

87. Orkiestra ORMO w Śremie. Pierwszy z lewej - Stanisław Ciesielski, ostatni z prawej - Marian Zieliński (1949 rok)

Rezerwie Milicji Obywatelskiej w Dolsku. Decyzją władz powiatowych, bez zgody członków Towarzystwa Muzycznego, zarekwirowano posiadane już instrumenty i wywieziono je do Dolska. Członkowie nowotworzonego zespołu dętego nie mieli chęci, ani przygotowania muzycznego, łącznie z brakiem znajomości nut, aby grać w zespole. Po upływie niespełna dwóch lat instrumenty wróciły do Śremu, ale przejęło je ORMO¹⁴³, chcąc założyć zespół muzyczny u siebie. Zespół taki powstał i grali w nim zarówno Stanisław Ciesielski i Marian Zieliński. Jednak, podobnie jak w Dolsku, orkiestra ta nie istniała długo.

Dnia 5 grudnia 1949 roku powstała Śremska Kapela Ludowa, której organizatorem był dyrektor Narodowego Banku Polskiego w Śremie – Romuald Gala. Dyrygentem został Stanisław Ciesielski. Kapela miała swoją siedzibę przy ulicy Ks. Piotra Wawrzyniaka. Aby podkreślić ludowy charakter zespołu zakupiono dla jego członków czarne kapelusze z kolorową wstążką. Zespół występował na wielu uroczystościach lokalnych, brał też udział w Wojewódzkich Dożynkach w Poznaniu w 1951 roku. Kapela istniała do 1952 roku.

W październiku 1952 roku utworzono w Śremie Państwowy Ośrodek Maszynowy. Dyrektor POM-u – [?] Wojcieszak, chcąc by była w nim orkiestra dęta, zakupił instrumenty, jednakowe ubrania dla członków zespołu oraz opłacał stały etat dyrygenta. Został nim Stanisław Ciesielski, który w 1954

¹⁴³ ORMO – Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej. Paramilitarna organizacja ochotnicza i społeczna wspierająca Milicję Obywatelską, powołana w 1946, rozwiązana przez Sejm w 1989.

88. Śremska Kapela Ludowa podczas wojewódzkich dożynek w Poznaniu w 1951 roku

89. Orkiestra dęta POM-u w 1952 roku. Stanisław Ciesielski siedzi czwarty z lewej, Marian Zieliński siódmy z lewej

roku przekazał tę funkcję członkowi orkiestry – Marianowi Zielińskiemu¹⁴⁴.

c. Orkiestra Mariana Zielińskiego (1954-1991)

Marian Zieliński urodził się 6 października 1916 roku w Poznaniu¹⁴⁵. W latach 1923-1930 uczył się w Szkole Powszechnej nr 2 w Śremie, kształcąc się również muzycznie. Ulubionym jego instrumentem stała się trąbka. Jako młody chłopak ćwiczył grę na pianinie u mieszkającej przy śremskim rynku Władysławy Osińskiej¹⁴⁶.

Edukacja muzyczna Zielińskiego szybko przyniosła efekty. Jako trzynastoletni uczeń klasy szóstej, w 1929 roku przyjęty został do prowadzonej przez Stanisława Ciesielskiego orkiestry dętej. Uczył się u niego irównocześnie grał w dętej orkiestrze gimnazjalnej, z którą dzielił sukcesy na międzynarodowych zlotach harcerskich. W 1936 roku zgłosił się jako elew do orkiestry wojskowej 19. Batalionu Korpusu Ochrony Pogranicza w Słobódce (obecnie woj. podlaskie).

Po półrocznym pobycie w Słobódce Zieliński wrócił do Śremu, żeby nadal grać w orkiestrze dętej Towarzystwa Muzycznego i dętej orkiestrze gimnazjalnej. Z orkiestrą tą odnosił kolejne sukcesy.

90. Marian Zieliński

W styczniu 1939 r. Marian Zieliński rozpoczął zasadniczą służbę wojskową w VII Batalionie Saperów w Poznaniu. Dowództwo batalionu, poznając go jako zdolnego muzyka, przydzieliło do orkiestry wojskowej przy szkole podoficerskiej i do września 1939 roku służył w wojsku z „trąbką u boku”. Po wybuchu wojny walczył w czasie kampanii wrześniowej i dostał się do niewoli niemieckiej. Następnie skierowany został na przymusowe roboty w Niemczech gdzie pracował do końca wojny.

W 1946 roku Marian Zieliński

¹⁴⁴ Błędnie wielokrotnie podawano datę objęcia orkiestry dętej Towarzystwa Muzycznego przez Mariana Zielińskiego. Stało się to w 1954 roku [U.C.].

¹⁴⁵ W niektórych źródłach podawana jest mylnie data 16 października 1916 r. [J.K.]

¹⁴⁶ Po latach, 28 sierpnia 1970 roku, Marian Zieliński ożenił się z Władysławą Osińską, kiedy ta została wdową po śmierci swojego męża Michałaka. Mieszkali w Śremie przy ul. Sikorskiego 13.

91. Ćwiczenia wojskowej orkiestry. Marian Zieliński czwarty w pierwszym szeregu (1936 rok)

wrócił do Śremu i stał się jednym z organizatorów życia muzycznego w mieście. W październiku 1952 roku został członkiem orkiestry dętej prowadzonej przez Stanisława Ciesielskiego przy Państwowym Ośrodku Maszynowym w Śremie, a w 1954 roku objął jej dyrygenturę. W 1953 roku uzyskał dyplom Średniej Szkoły Muzycznej w Poznaniu.

Byłym członkom Towarzystwa Muzycznego zależało, żeby wznowić działalność towarzystwa zawieszoną przez powojenną władzę. W latach 1957-1959 przeprowadzili szereg zebrań, na których rozważali możliwość reaktywowania działalności i utworzenia orkiestry dętej. W tym celu zawiązał się komitet organizacyjny, w którego skład weszli: Stanisław Ciesielski, Stanisław Mróz, Bogusław Danielewicz, Marian Zieliński, Marian Adamski, Marian Wieliński, Władysław Liberski, Leon May, Mieczysław Matuszewski, Stefan Grabowski i Maksymilian Kwijas. Komitet organizacyjny, w listopadzie 1959 roku, na kilka dni przed ogólnym zebraniem, wydał odezwę do mieszkańców Śremu, w której czytamy: *Staraniem Komitetu Organizacyjnego reaktywuje się w Śremie Towarzystwo Muzyczne. Jeśli interesujesz się muzyką, jeśli grasz na jakimkolwiek instrumencie, jeżeli sam chodzisz uczyć się gry na fortepianie, akordeonie, skrzypcach i innych instrumentach smyczkowych, na gitarze, mandolinie, instrumentach dętych, na ksylofonie i nowoczesnych instrumentach jazzowych, wstąp do Towarzystwa i przyjdź na Walne Zgromadzenie, które odbędzie się w niedzielę 15 listopada 1959 r. o godz. 16.00 w sali PSS przy ul. Poznańskiej nr 10. Reaktywowane Towarzystwo Muzyczne zapewni Ci Kulturalną rozrywkę, przyjmie Cię chętnie do swoich zespołów muzycznych, da Ci możliwość wystąpienia na scenie. Do Towarzystwa przyjmuje się członków od lat 18. Młodzież i dzieci od lat 7 przyjmuje się do Ogniska Muzycznego, które stanie się jedną z agend Towarzystwa.*

Zgłoszenia przyjmuje się codziennie w Ognisku Muzycznym przy ulicy Poznańskiej w godzinach od 14.00 do 19.00 oraz na Walnym Zgromadzeniu w dniu 15 listopada 1959 r. Wszystkich chętnych a zwłaszcza młodzież męską i żeńską zaprasza Komitet Organizacyjny¹⁴⁷.

W wyniku ogłoszenia, które wydrukowano w liczbie 50 egz. i rozwieszono w mieście oraz po kilku pogadankach wygłoszonych przez miejscowy radiowęzeł, do zespołu orkiestry dętej zgłosiło się 36 kandydatów. Dnia 15 listopada 1959 roku, odbyło się walne zgromadzenie, na którym jednogłośnie podjęto uchwałę reaktywowania Towarzystwa Muzycznego w Śremie. Po czternastu latach przerwy przeprowadzono weryfikację 18 byłych członków towarzystwa oraz przyjęto w szeregi 24 nowych. Wybrano też nowe władze. Prezesem został, dawny jego członek, inicjator reaktywacji, Stanisław Mróz. Na wiceprezesa wybrano, byłego członka towarzystwa z lat międzywojennych, Bogusława Danielewicza. Funkcję sekretarza powierzono Władysławowi Liberskiemu, przewodniczącym komisji rewizyjnej został Leon May, a sądu koleżeńkiego Czesław Gałeki.

Na mocy decyzji Urzędu Spraw Wewnętrznych Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z dnia 10 stycznia 1961 roku do rejestru stowarzyszeń i związków, pod nr 848, wpisano stowarzyszenie pod nazwą Towarzystwo Muzyczne w Śremie. Od tego okresu rozpoczyna się nowy rozdział w historii towarzystwa. W niedługim czasie jego działalność doszła do dużego rozkwitu. W nowym statucie zapisano m.in. takie zadania jak: organizowanie i prowadzenie szkół przysposobienia muzycznego dla młodzieży, organizowanie publicznych występów zespołów muzycznych, propagowanie w każdej formie idei muzycznej, współpracę z bratnimi stowarzyszeniami i organizacjami kulturalnymi, gromadzenie funduszków potrzebnych na zakup i konserwację sprzętu muzycznego.

Istotnym problemem był brak instrumentów. Część z nich, będących kiedyś własnością towarzystwa, zwrócono zarządowi, część wypożyczył Referat Kultury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Śremie z Zakładów Przemysłu Terenowego Materiałów Budowlanych w Dolsku w ramach, tak zwanej wówczas akcji „Miliony”¹⁴⁸. W 1961 roku Referat Kultury Prezydium PRN w Śremie przekazał Towarzystwu w użytkowanie 22 instrumenty.

Dyrygentem orkiestry dętej został Marian Zieliński. Rozpoczął się okres intensywnych prób. Kapelmistrz sam rozpisywał nuty na poszczególne instrumenty oraz komponował własne utwory. Pierwszy publiczny występ orkiestry odbył się już w marcu 1960 roku, zaledwie w kilka tygodni od utworzenia zespołu. W tym samym roku zespół wystąpił jeszcze na uroczystej akademii

¹⁴⁷ S. Falecki, op. cit., s.20.

¹⁴⁸ Akcja „Miliony” - kampania zorganizowana w 1959 roku przez Ministerstwo Kultury i Sztuki polegająca na przekazywaniu instrumentów muzycznych i sprzętu świetlicowego z zakładów pracy, które przerwały pracę kulturalno-oświatową, dla zespołów muzycznych najbardziej potrzebujących.

92. Przemarsz orkiestry Towarzystwa Muzycznego ulicą A. Mickiewicza podczas pochodu pierwszomajowego w 1960 roku

z okazji święta 1 Maja i 22 Lipca.

W 1960 roku Towarzystwo Muzyczne przyjęło w swoje struktury Społeczne Ognisko Muzyczne¹⁴⁹. Po śmierci kierownika ogniska Stanisława Ciesielskiego (zmarł 16 maja 1960 roku) funkcję tę objął Marian Zieliński, stając się kapelmistrzem orkiestry dętej i kierownikiem ogniska. Zieliński mocno był zaangażowany w kształcenie muzyczne młodzieży. W ciągu dwóch lat ilość uczniów w ognisku wzrosła z 34 uczniów do rekordowej liczby 156 uczniów.

Na początku 1960 roku zaczęto przygotowywać się do przypadającej za rok uroczystości jubileuszu 50-lecia powstania Towarzystwa Muzycznego. Intensywnie pracowano nad programem artystycznym. Podczas jubileuszu, który obchodzono 10 grudnia 1961 roku, orkiestra dęta Towarzystwa Muzycznego wystąpiła z godzinnym programem wraz z popisami akordeonistów, mandolinistów, zespołem rozrywkowym i solistami. Około godzinna część artystyczna była jednocześnie przeglądem bogatego muzycznego dorobku śremian. Na uroczystość przyjechało wielu wychowanków i byłych członków towarzystwa. Niektórzy z nich mieli już na swoim koncie znaczące sukcesy muzyczne - byli muzykami i profesorami wyższych uczelni muzycznych w Warszawie, Toruniu, Poznaniu i Łodzi. Towarzystwo zostało odznaczone Honorową Odznaką Miasta Śremu za wybitne zasługi w krzewieniu kultury muzycznej.

Po jubileuszu 50-lecia praca towarzystwa ustabilizowała się, ale zarząd

¹⁴⁹ Patrz rozdział: *Ognisko Muzyczne*.

93. Orkiestra Towarzystwa Muzycznego w 1961 roku z kapelmistrzem Marianem Zielińskim

napotykał trudności lokalowe, a zwłaszcza finansowe. W 1962 roku organizacja zaległa z czynszem dzierżawy pomieszczeń za okres 4 lat. Nieruchomość w konwiktzie kościoła pofranciszkańskiego, w której mieściła się siedziba Towarzystwa Muzycznego i Społecznego Ogniska Muzycznego, była własnością parafii. Zgodnie z obowiązującym prawem parafia została obciążona podatkiem na fundusz gospodarki mieszkaniowej. Ksiądz proboszcz Edward Karwatka (1892-1971)¹⁵⁰, jako reprezentant nieruchomości, zwrócił się do użytkownika celem spłaty należności, ale Towarzystwo Muzyczne nie miało środków. Sprawa ta była również przedmiotem obrad rady miejskiej, która nie widząc możliwości przyznania dotacji finansowej, umorzyła zaległości. Działalność Towarzystwa Muzycznego jeszcze wielokrotnie była jednym z punktów obrad rady narodowej, która doceniając pracę orkiestry dętej próbowała pomóc towarzystwu i znaleźć w budżecie miasta stałe źródło finansowania.

Lata 1962-1975 to okres względnie ustabilizowanej pracy towarzystwa. Środki na swoje utrzymanie organizacja czerpała z opłat od uczniów za naukę gry na instrumentach, składek członkowskich oraz stałych umów zawieranych przez zarząd towarzystwa z Urzędem Miejskim w Śremie. W ciągu roku zawierano umowy na około 15 koncertów. Orkiestra występowała podczas większości imprez państwowych i okolicznościowych, aktywnie uczestniczyła w życiu kulturalnym Śremu¹⁵¹.

¹⁵⁰ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, op. cit., biogram ks. E. Karwatki oprac. P. Dogondke, s.142 – 144.

¹⁵¹ *Dzieje Śremu*, op. cit., s.373-374.

W grudniu 1971 roku Towarzystwo Muzyczne obchodziło 60-lecie działalności. Podczas zorganizowanego koncertu wystąpił, m.in., uczeń Społecznego Ogniska Muzycznego w Śremie, Piotr Milewski¹⁵², późniejszy światowej sławy skrzypek, pedagog i juror międzynarodowych konkursów muzycznych.

W październiku 1976 roku Marian Zieliński przeszedł na emeryturę, ale pozostał nadal dyrygentem orkiestry. Dyrektorem Ogniska Muzycznego został Jerzy Andrzejczak. Dnia 20 września 1977 roku, w wyniku zawartego porozumienia pomiędzy zarządem Towarzystwa Muzycznego w Śremie a Poznańskim Stowarzyszeniem Ognisk Artystycznych, wyłączono z Towarzystwa Muzycznego Społeczne Ognisko Muzyczne w Śremie.

Zmiany nastąpiły też w Towarzystwie Muzycznym. W dniu 25 kwietnia 1978 roku, na walnym zebraniu sprawozdawczo – wyborczym wybrano nowe władze oraz uchwalono poprawki w statucie. Prezesem został Stanisław Falecki¹⁵³, wiceprezesem Bolesław Zieliński, sekretarzem Alojzy Ogierman, skarbnikiem Stanisław Pieprzyk. Orkiestrą nadal dyrygował Marian Zieliński. Zarząd zaczął czynić starania, żeby uzyskać lepsze warunki do odbywania prób. Dzięki przychylności władz miasta, w listopadzie 1979 roku, orkiestra przeniosła się z konwiku z ulicy Poznańskiej do Śremskiego Ośrodka Kultury przy ulicy Mickiewicza 77. Muzycy uzyskali tam 2 pokoje z zabudowanymi szafami na instrumenty i mundury, uszyte na zlecenie Urzędu Miasta. Zarząd, chcąc jeszcze bardziej zespolić członków orkiestry, każdego roku organizował wiele wycieczek krajoznawczych po Wielkopolsce i kraju, a w okresach karnawału wieczorki taneczne dla członków i ich rodzin.

Podstawowym źródłem finansowania towarzystwanadal były środki przekazywane z urzędu na podstawie zawieranych umów na koncerty oraz składki członkowskie i inne dochody wypracowywane z imprez zleconych. Na koniec 1980 roku Towarzystwo Muzyczne liczyło 77 członków, w tym 17 honorowych. Zespół orkiestry dętej tworzyło 38 osób. W okresie od 30 marca 1980 roku do 12 kwietnia 1981 roku orkiestra odbyła 49 lekcji szkoleniowych i 21 razy występowała publicznie.

Po upływie trzyletniej kadencji, 12 kwietnia 1981 roku, odbyło się walne zgromadzenie, na którym ponownie prezesem wybrany został Stanisław Falecki. W roku tym przypadał również jubileusz 70-lecia działalności. W lipcu, w sali reprezentacyjnej ratusza miejskiego w Poznaniu, delegacja zarządu towarzystwa otrzymała dyplom, medal pamiątkowy i nagrodę pieniężną. W końcu września 1981 roku długoletni kapelmistrz, Marian Zieliński uhonorowany został Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Jubileuszowe obchody towarzystwa zaplanowano na 13 grudnia 1981 roku. Nikt wtedy nie

¹⁵² Patrz rozdział: Piotr Milewski.

¹⁵³ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, op. cit., biogram St. Faleckiego oprac. J. Kondras, s. 90 – 92.

94. 70-lecie Towarzystwa Muzycznego w pamiętnym dniu 13 grudnia 1981 roku

podejrzewał, że będzie to data wprowadzenia stanu wojennego w Polsce¹⁵⁴. Mimo, że zakazane było odbywanie jakichkolwiek zgromadzeń, to główna uroczystość jubileuszowa jednak się odbyła. W sali Cechu Rzemiosł Różnych przy ul. Kolejowej rozbrzmiał hymn towarzystwa w wykonaniu orkiestry dętej pod dyrekcją Mariana Zielińskiego, powitano gości i uczestników jubileuszu, wygłoszono referat okolicznościowy dotyczący historii towarzystwa, wręczono odznaki i dyplomy. W programie artystycznym wystąpiła orkiestra, chór „Moniuszko” i uczniowie Społecznego Ogniska Artystycznego¹⁵⁵. Po uroczystości działalność Towarzystwa Muzycznego, tak jak innych organizacji w czasie stanu wojennego, została zawieszona do połowy roku 1983.

W roku 1984 nowym prezesem został Władysław Juniewicz (1912-1998)¹⁵⁶, który funkcję tę pełnił do roku 1990. W tym okresie towarzystwo zrzeszało 70 członków czynnych i 14 honorowych. Zmniejszyła się liczba muzyków w orkiestrze do 28 osób. Próby i koncerty odbywały się pod dyrekcją Mariana Zielińskiego. Co roku orkiestra występowała około 20 razy na różnych uroczystościach państwowych, dożynkach i imprezach rekreacyjnych. Często gościła też w Domu Pomocy Społecznej w Śremie

¹⁵⁴ Stan wojenny w Polsce (1981–1983) - wprowadzony 13 grudnia 1981 roku (niezgodnie z Konstytucją PRL) na terenie całej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na mocy uchwały Rady Państwa z dnia 12 grudnia 1981 roku podjętej na polecenie Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego. Został zawieszony 31 grudnia 1982 roku; zniesiono go 22 lipca 1983 roku.

¹⁵⁵ St. Falecki, op. cit., s. 32.

¹⁵⁶ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, op. cit., biogram Wł. Juniewicza, oprac. J. Kondras, s.129-131.

95. Pamiątkowe zdjęcie orkiestry z zarządem w dniu 75-lecia Towarzystwa Muzycznego (1986 rok)

i Psarskiem. W dalszym ciągu prowadzono ożywioną działalność kulturalno-oświatową organizując imprezy rozrywkowe dla członków. Tradycją stały się np. wycieczki krajoznawcze przygotowywane razem z kołem miejskim ZBoWiD w Śremie. Działalność dotowana była ze środków miejskich i niewielkich składek własnych. Niestety, orkiestra się starzała. Z niepokojem zauważano malejące zainteresowanie zespołem młodych muzyków i brak chętnych do nauki gry na instrumentach dętych. Postanowiono, między innymi, wykorzystać łamy „Głosu Śremskiego” do ogłoszenia stałego naboru młodych muzyków i uczniów, którzy rozpoczęliby naukę gry na instrumentach dętych¹⁵⁷.

Orkiestra Mariana Zielińskiego nadal była zespołem, który koncertował na wielu uroczystościach państwowych. Bardzo dobrze układała się współpraca ze Śremskim Ośrodkiem Kultury, w którym mieściła się siedziba towarzystwa i dwa razy w tygodniu odbywały próby. Marian Zieliński zatrudniony został jako instruktor muzyki i udzielał indywidualnych lekcji gry na różnych instrumentach, przygotowując w ten sposób przyszłych członków orkiestry. Oprócz prób z orkiestrą i indywidualnych lekcji muzyki, prowadził wówczas zajęcia z rytmiki w działającym przy ośrodku Klubie Malucha. Rozpisywał nuty na orkiestrę i sam tworzył muzykę. Skomponował wiele utworów,

¹⁵⁷ A. Podsiadły, *Cześć Muzyce!*, „Głos Śremski”, nr 6/1989.

96. Koncert orkiestry podczas Dni Śremu (1985 rok)

97. Przemarsz orkiestry na rynku w czasie Dni Śremu (1985 rok)

z których najbardziej znane to: marsz *Śremskie dzieci*, *Na Śremskim Rynku*, *Wspomnienie o Śremie*, *Marsz dla Was*, *Polka z Kawcza*, *Nad brzegiem Warty*, *Hejnał Śremu*, marsz pogrzebowy

Na drodze cmentarnej. Naprawdę kochał muzykę i uwielbiał grać. Sąsiedzi z ulicy Sikorskiego nie zasiedli do kolacji wigilijnej, zanim nie usłyszeli kołedy granej na trąbce przez Marysia, stojącego na dachu swojego domu. Dziś głos jego trąbki rozbrzmiewa w hejnale Śremu nagrany w Polskim Radiu w Poznaniu 9 maja 1981 roku, a odtwarzanym codziennie w południe z wieży ratusza na śremskim rynku. Dyrygent nie odmawiał udziału orkiestry w imprezach plenerowych organizowanych przez ŚOK. Maszerowała więc ona na czele żakinady otwierającej Dni Śremu, prowadziła do amfiteatru w parku barwny korowód przebierańców i smoka „Dzieciolubka” podczas imprezy „Przeprowadzka smoka”¹⁵⁹, czy też olbrzymią stonogę „Stokrotkę” w pierwszy dzień wiosny.

W 1986 roku dyrygent orkiestry Marian Zieliński, w zorganizowanym przez Śremski Ośrodek Kultury plebiscycie podczas Dni Śremu, zdobył tytuł najpopularniejszego Śremsianina Roku¹⁶⁰. Pomysłodawczynią plebiscytu była Iwona Kondras - instruktorka teatru ŚOK.

W październiku 1986 roku niecodzienną przygodą dla niektórych muzyków i wielu śremsian był udział w filmie fabularnym Zbigniewa Kuźmińskiego *Między ustami a brzegiem pucharu*. Na planie filmu w pałacu w Racocie muzycy - Marian Zieliński, Jerzy Andrzejczak, Tadeusz Warot i inni - wystąpili jako zespół przygrywający na balu ziemiańskim. W scenie balu brało udział też wielu śremsian. Reminiscencje z tego wydarzenia, w postaci rysunku satyrycznego i krótkiego tekstu, znalazły się w jednym z wydań „Głosu Śremskiego”¹⁶¹.

Marian Zieliński ze swoją orkiestrą często koncertował też dla pensjonariuszy Domu Pomocy Społecznej w Psarskiem. Zaprzyjaźniony był z

98. Marian Zieliński w karykaturze Eugeniusza A. Ferstera¹⁵⁸

¹⁵⁸ Rys. z cyklu: *Krzywym piórkiem Eugeniusza Ferstera*, „Głos Śremski” nr 2/1984.

¹⁵⁹ *Przeprowadzka smoka* – scenariusz autorstwa I. J. Kondrasów otrzymał nagrodę główną i nagrodę publiczności podczas Ogólnopolskiej Giełdy Programowej na Wolne Soboty w Poznaniu w 1986 r.

¹⁶⁰ Protokół komisji znajduje się w zbiorach Muzeum Śremskiego.

¹⁶¹ J.K., *Aktor to ma klawe życie*, „Głos Śremski” nr 12/1986.

99. Marian Zieliński uczy gry na klarnecie Martę Ratajczak (1984 rok)

100. Marian Zieliński z przedszkolakami (foto. arch. Walentyny Tomaszewskiej)

101. Dyplom Śremianina Roku Marianowi Zielińskiemu wręcza pomysłodawczyni plebiscytu Iwona Kondras (1986 rok)

102. Rok 1986. Kadr z filmu „Między ustami a brzegiem pucharu”

dyrektorem domu Hieronimem Bartkowiakiem i jego rodziną, która jak mogła pomagała państwu Zielińskim, szczególnie wtedy, kiedy pana Mariana i jego żonę zmogły choroby. Wszelką pomocą służył też wieloletni członek orkiestry dętej Stasiu Pieprzyk.

W latach osiemdziesiątych Stronnictwo Demokratyczne, którego członkiem był Marian Zieliński, zaczęło organizować rocznicowe uroczystości związane z uchwaleniem Konstytucji 3 Maja. Wówczas w repertuarze orkiestry znalazły się zakazane utwory takie, jak: *Witaj Majowa Jutrzenko* czy *Gaude Mater Polonia*. Początkowo wykonywane one były podczas mszy trzeciomajowych w kościołach, a już w 1984 roku rozbrzmiewały na śremskim rynku podczas oficjalnych uroczystości z okazji Konstytucji 3 Maja. Dyrygent wspierał inicjatywę upamiętnienia w Śremie ofiar katyńskich. Na uroczystość odsłonięcia pomnika poświęconego śremskim ofiarom, które nastąpiło 28 kwietnia 1991 roku w Parku Odlewników na osiedlu Jeziorany¹⁶², przygotowywał z orkiestrą utwór *Gaude Mater Polonia*. Niestety, nie dane mu było go zagrać. Orkiestrą przy pomniku dyrygował już jego wychowanek, Michał Ratajczak.

Marian Zieliński zmarł 25 kwietnia 1991 roku w wieku 75 lat. Mszę świętą pogrzebową odprawiono w sobotę 27 kwietnia w kościele farnym w Śremie, po niej odbył się pogrzeb na cmentarzu parafialnym przy ul. Cmentarnej. Muzyk pochowany został w grobowcu rodziny Lisewskich. W ciągu życia muzyk był wielokrotnie odznaczany: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Za udział w Wojnie Obronnej 1939 roku, Za Zasługi dla Rozwoju Województwa Poznańskiego, odznaką Honorowy Obywatel Miasta Śremu, odznaką Zasłużony Działacz Kultury.

Pamięć o Marianie Zielińskim trwa wśród żyjących. W dniu Święta Niepodległości 11 listopada 1991 roku, pół roku po śmierci dyrygenta, w Sali Cechu Rzemiosł Różnych w Śremie odbyła się uroczysta Sesja Rady Miasta, podczas której Towarzystwo Muzyczne, w osiemdziesiątą rocznicę działalności, przyjęło imię Mariana Zielińskiego. Prasa pisała: „Po uroczystości oficjalnej odbył się wspaniały koncert orkiestry dętej Towarzystwa Muzycznego im. Mariana Zielińskiego w Śremie pod dyrekcją Michała Ratajczaka. W repertuarze, wśród 10 ulubionych utworów, znalazła się także kompozycja Mariana Zielińskiego p.t. Śremskie dzieci. Orkiestra dęta pod nowym kierownictwem opromieniona duchem swojego Patrona żyje nadal. Niech żałują ci, którzy tego nie słyszeli. W niewielkiej przecież sali Cechu Rzemiosł Różnych było jeszcze sporo wolnych miejsc”¹⁶³.

Natomiast w dziesiątą rocznicę śmierci dyrygenta, 25 kwietnia 2001 roku, w farze śremskiej, została odprawiona uroczysta msza św. koncelebrowana

¹⁶² Patr.: Józef Podsiadły (współpraca Stanisław Falecki), *Odsłonięcie Pomnika Ofiar Katyńskich*, „Głos Śremski” nr 5/1991.

¹⁶³ D. Kujawski, *80-lecie Towarzystwa Muzycznego w Śremie*, „Gazeta Śremska” nr 4(7)/1991, s.4-5.

103. Hejnałem Śremu Marian Zieliński otwiera Dni Śremu (1989 rok)

z udziałem orkiestry Towarzystwa Muzycznego, pocztów sztandarowych i wielu śremian. Podczas mszy zainicjowana została działalność zespołu, na czele z radnym miejskim Hieronimem Bartkowiakiem, którego celem było ocalenie od zapomnienia postaci muzyka. Z okazji 750-lecia lokacji Śremu komitet (przy finansowym wsparciu instytucji i osób prywatnych) ufundował tablicę nagrobną z napisem:

*Pięknej duszy
obce są mroki życia
MARIAN ZIELIŃSKI
Zasłużony śremianin, człowiek
Wielkiej prawości i dobroci serca
6.10.1916 - 25.04.1991
w 750-lecie Śremu
PRZYJACIELE*

104. Nekrolog Mariana Zielińskiego

Tablicę odsłonił 8 listopada 2003 roku burmistrz Śremu Krzysztof

105. Tablica i grób Mariana Zielińskiego (fot. arch. I. J. Kondras)

Łożyński, a poświęcił ksiądz prałat Marian Brucki. Uroczystości odbyły się z udziałem władz gminy i powiatu, pocztów sztandarowych, warty honorowej harcerzy, chóru Moniuszko, orkiestry Towarzystwa Muzycznego i mieszkańców Śremu. W 2007 roku, uchwałą Rady Miejskiej¹⁶⁴ jednej z ulic w Śremie nadano nazwę „Ulica Mariana Zielińskiego”.

d. Pod dyrekcją Michała Ratajczaka (1992-2008)

¹⁶⁴ Uchwała Rady Miejskie nr 100/XI/07 z dnia 28 czerwca 2007.

W roku 1990 nastąpiła zmiana na stanowisku prezesa towarzystwa. Dnia 8 kwietnia 1990 roku został nim Stanisław Mikołajek. W roku następnym przypadła jubileusz osiemdziesięciolecia działalności zespołu. Niestety, święta tego już nie doczekał dyrygent Marian Zieliński. Zmarł po ciężkiej i długiej chorobie 25 kwietnia 1991 roku. Orkiestrą dyrygował 37 lat. Pamięć o nim członkowie towarzystwa zachowali w szczególny sposób. Na walnym nadzwyczajnym zebraniu, 13 września 1991 roku, podjęto jednogłośnie uchwałę o nadaniu towarzystwu imienia Mariana Zielińskiego. Już 16 września 1991 roku zarząd zwrócił się z wnioskiem do sekcji rejestracji stowarzyszeń Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu o zmianę nazwy na Towarzystwo Muzyczne im. Mariana Zielińskiego w Śremie. W dniu Święta Niepodległości, 11 listopada 1991 roku, w sali Cechu Rzemiosł Różnych w Śremie, odbyła się uroczysta sesja, podczas której Towarzystwo Muzyczne, w osiemdziesiątą rocznicę działalności, przyjęło imię Mariana Zielińskiego. Prasa donosiła: „Po uroczystości oficjalnej odbył się wspaniały koncert orkiestry dętej Towarzystwa Muzycznego im. Mariana Zielińskiego w Śremie pod dyrekcją Michała Ratajczaka. W repertuarze, wśród 10 ulubionych utworów, znalazła się także kompozycja Mariana Zielińskiego p.t. *Śremskie dzieci*. Orkiestra dęta pod nowym kierownictwem opromieniona duchem swojego Patrona żyje nadal. Niech żałują ci, którzy tego nie słyszeli. W niewielkiej przecież sali Cechu Rzemiosł Różnych było jeszcze sporo wolnych miejsc”¹⁶⁵.

Po śmierci Mariana Zielińskiego funkcję dyrygenta przejął wychowanek orkiestry, lekarz, Michał Ratajczak, który funkcję kapelmistrza pełnił

106. Okładka kasy magnetofonowej wydanej na 85-lecie Towarzystwa Muzycznego

¹⁶⁵ D. Kujawski, *80-lecie Towarzystwa Muzycznego w Śremie*, „Gazeta Śremska” nr 4(7)/1991, s. 4-5.

107. Koncert orkiestry w Cechu Rzemiosł w Śremie z okazji 80-lecia Towarzystwa Muzycznego (1991 rok)

108. Pamiątkowe zdjęcie z jubileuszu 80-lecia Towarzystwa Muzycznego (przed Cechem Rzemiosł w Śremie, 1991 rok)

109. Przemarsz orkiestry z kapelmistrzem Michałem Ratajczakiem (Manieczki 1997 rok)

w latach 1992 – 2008. Nowy dyrygent zmienił repertuar i styl muzyczny orkiestry z marszowego na rozrywkowo-estradowy.

Zmieniła się też siedziba Towarzystwa Muzycznego. W 1992 roku muzycy przenieśli się ze Śremskiego Ośrodka Kultury do konwiku kościoła pofranciszkańskiego pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Maryi Panny przy ul. Poznańskiej 13 (wejście od ul. Franciszkańskiej).

Od 1995 roku Towarzystwo Muzyczne regularnie szkoliło młodzież, która nie tylko zasilala szeregi orkiestry dętej, ale także czynnie uczestniczyła w imprezach szkolnych oraz reprezentowała gminę w konkursach i przeglądach muzycznych.

Z okazji jubileuszu 85-lecia towarzystwa w 1996 roku orkiestra, przy finansowej pomocy Urzędu Miejskiego w Śremie, wydała kasetę z nagraniami swoich najpopularniejszych utworów. Znalazło się na

 Jahre
BERGEN

MANDOLINEN + AKKORDEONCLUB BERGEN

INTERNATIONALES

Frühjahrs-Konzert

Mitwirkende:
 Das »Blasorchester Marian Zielinski« aus Strem (Polen),
 das Akkordeon-Ensemble Bergen und der
 Mandolinenclub Bergen von 1952

*
 Moderation: Hartmut Stucke
 Musikalische Gesamtleitung: Karl-Heinz Möschler

*
 Kartenvorverkauf:
 Radio-Konert Bergen · Tel. 05051/4590

STADTHAUS BERGEN
Samstag, 15. März 1997 um 19.30 Uhr

110. Plakat z Bergen reklamujący koncert orkiestry Towarzystwa Muzycznego w Śremie

111. Orkiestra w Śremie

112. Orkiestra Towarzystwa Muzycznego pod dyrekcją Michała Ratajczaka

niej 10 utworów: *Marsz sensacyjny* (H. Kloditz), *WunderlandBei Nacht* (K. Neumann), *Przeboje The Beatles* (K. Sorbon), *Frank Sinatra in concert* (N. Studnitzky), *Glenn Miller parade* (R. Kressbornn), *West side story* (L. Bernstein), *One moment in time* (J. Higgings), *Dzień dobry Paryż* (E. Czerny), *Zwei Egerlander Musikanten* (F. Aszoli). Nagranie zrealizowano w studio „Gielda” w Poznaniu.

Orkiestra nawiązała szerszą współpracę partnerską z zespołami dętymi innych gmin i powiatów. Brała udział w konfrontacjach muzycznych orkiestr w Swarzędzu i Słupcy, występowała w przeglądach orkiestr dętych w Kaliszu i Rostarzewie. Dnia 15 marca 1997 roku podczas wiosennego koncertu popularzowała muzykę polską na stadionie miejskim w Bergen.

W 2001 roku towarzystwo świętowało jubileusz 90 lat działalności. Z tej okazji, 14 grudnia, Polski Związek Chórów i Orkiestr „Macierz” w Poznaniu nadał Towarzystwu Muzycznemu w Śremie Złotą Odznakę Honorową za zasługi w społecznym ruchu muzycznym.

Ważną datą w historii orkiestry jest data 1 kwietnia 2005 roku, kiedy to Towarzystwo Muzyczne stało się stowarzyszeniem i zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądownictwa jako organizacja pożytku publicznego. W roku rejestracji orkiestra liczyła 45 członków, w tym 9 poniżej 18 roku życia. W 2010 roku do towarzystwa należało już 66 członków, a w orkiestrze grało 35 muzyków, w przeważającej liczbie była to młodzież¹⁶⁶. Głównym

¹⁶⁶ Dane ze sprawozdań merytorycznych Towarzystwa Muzycznego im. Mariana Zielińskiego za lata 2005-2010.

113. Orkiestra Towarzystwa Muzycznego podczas imprezy plenerowej „Promenada jak za dawnych lat” (2012 rok)

zadaniem orkiestry w dalszym ciągu było zapewnienie oprawy muzycznej uroczystości i imprez organizowanych na rzecz ogółu społeczności. Co roku orkiestra dęta brała udział w około 30 rocznicowych uroczystościach miejskich, świętach narodowych, imprezach kulturalnych i mszach świętych (m.in.: uroczystości przy Pomniku Ofiar Katynia, Konstytucji 3 Maja, rocznica rozstrzelania Synów Ziemi Śremskiej, Powstanie Wielkopolskie, Święto Niepodległości, Dni Śremu, dożynki).

Obecnie towarzystwo aktywie zabiega o nabór młodych muzyków do orkiestry. W tym celu zatrudniono instruktorów muzyki uczących młodzież gry na instrumentach w różnych sekcjach. Z indywidualnych lekcji nieodpłatnie korzysta kilkunastu uczniów, którzy uczestniczą także w próbach orkiestry. Po trzyletnim kształceniu zasilają oni szereg zespołu i koncertują z orkiestrą. Koszty związane z zatrudnieniem instruktora pokrywane są z dotacji przekazanej na ten cel przez Gminę Śrem. Młodzież z orkiestry, pod opieką instruktorów, uczestniczy w różnych przeglądach i festiwalach muzycznych. W 2006 roku brała udział w VII Przeglądzie Hejnałów Miast Wielkopolski w Obornikach, Przeglądzie Młodych Talentów w Śremie oraz w drugim etapie tego Przeglądu w Środzie Wlkp. Trzech uczniów wyjechało do Bergen na „Dni Pokoju Anny Frank” i występowało w orkiestrze międzynarodowej.

W 2008 roku działalność poszerzono o naukę tańca mażorettek. Formacja taneczna została stworzona w celu pełnienia funkcji widowiskowej przy koncertach oraz prezentowania choreograficznych układów taneczno-marszowych do muzyki orkiestry. Grupę taneczną ćwiczyła Paulina Paetz, absolwentka kierunku Rytmiki Akademii Muzycznej w Poznaniu (od lutego 2012 roku grupę mażorettek prowadzi Katarzyna Juchacz, instruktorka aerobiku).

W 2008 roku kapelmistrz Michał Ratajczak złożył rezygnację z funkcji dyrygenta i w pełni poświęcił się swojej profesji lekarza neurologa.

e. Pod dyрекcją Szymona Ratajczaka (od 2009 roku)

Od 2009 roku funkcję kapelmistrza orkiestry przyjął Szymon Ratajczak (brat Michała), absolwent Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu (specjalność: wykonawstwo instrumentalne w zakresie instrumentów dętych – trąbka). Szymon Ratajczak jest wychowankiem prof. Igora Cecocho¹⁶⁷ - jednego z najprężniej działających trębaczy-solistów, który prowadzi intensywną działalność solistyczną w kraju i za granicą. Szymon Ratajczak jest także wiodącym instruktorem w Towarzystwie Muzycznym i kształci młodzież w zakresie gry na instrumentach dętych (trąbka, tenor, puzonwentylowy, waltornia). Jego uczniowie osiągają sukcesy w konkursach młodych instrumentalistów. Orkiestra pod jego dyрекcją występowała, m.in., w Paradzie Orkiestr Dętych i Humoru w Trzebnicy, wzbogacała liturgię mszy św. w Częstochowie oraz Tulcach. Do dużego sukcesu

¹⁶⁷ Patrz: www.cecocho.art.pl/poland.

114. „Śrem – muzyczne miasto”. Wystawa przed Muzeum Śremskim

zespołu należy zaliczyć uczestnictwo w Międzynarodowym Spotkaniu Orkiestr Dętych „AlteKameraden 2010” w Gorzowie Wlkp.¹⁶⁸. W tej muzycznej imprezie udział bierze 8 zespołów orkiestrowych z kraju i zagranicy prezentujących wysoki poziom artystyczny. Organizatorem było Miejskie Centrum Kultury w Gorzowie Wielkopolskim, a współorganizatorem Stowarzyszenie Gorzowska Orkiestra Dęta.

Orkiestra Towarzystwa Muzycznego pod batutą Szymona Ratajczaka, kontynuując swoje już ponad stuletnie tradycje, nadal urozmaica uroczystości i imprezy organizowane na rzecz ogółu społeczeństwa. Do ważniejszych zaliczyć można koncerty z okazji 160 rocznicy narodzin i 100 rocznicy śmierci ks. Piotra Wawrzyniaka, uświetnianie Dni Śremu, obsługę muzyczną Motorowodnych Mistrzostw Świata nad Jeziorem Grzymisławskim, udział w Dożynkach Archidiecezjalnych w Śremie czy koncerty nad Wartą podczas dorocznej imprezy „Promenada jak za dawnych lat”, organizowanej od 2009 roku przez Bibliotekę Publiczną Miasta i Gminy w Śremie.

W mieście kultywowana jest pamięć o byłych członkach i działalności towarzystwa. W styczniu 2004 roku w Muzeum Śremskim odbył się wieczór wspomnień zatytułowany „Śrem – muzyczne miasto”. Podczas spotkania

¹⁶⁸ Jest to impreza, która popularyzuje twórczość Carla Teike (ur. 5 lutego 1854 roku w Dąbju, zm. 28 maja 1922 roku w Gorzowie Wielkopolskim) - niemieckiego kompozytora marszy wojskowych - zwanego królem marsza. Carl Teike jest kompozytorem jednego z najsłynniejszych marszów na świecie - *AlteKameraden*.

Urszula Ciesielska, Jerzy Andrzejczak i Stanisław Błozyk wspominali dawny muzyczny Śrem. Podobne spodkanie uświetnione koncertem orkiestry miało miejsce w maju 2010 roku z okazji 50-tej rocznicy śmierci dyrygenta orkiestry z okresu międzywojennego i powojennego - Stanisława Ciesielskiego. Przed muzeum, na specjalnej ekspozycji, prezentowane były zdjęcia obrazujące dawnych muzyków i wydarzenia związane z życiem muzycznym miasta.

f. Jubileusz 100-lecia towarzystwa

Dnia 3 grudnia 2011 roku Towarzystwo Muzyczne w Śremie obchodziło niezwykle jubileusz stulecia działalności¹⁶⁹. Z tej okazji w hali widowiskowo-sportowej Bazar odbyła się trwająca ponad 4 godziny uroczystość. Patronat honorowy nad jubileuszem objął Minister Kultury Narodowej i Dziedzictwa Narodowego Bogdan Zdrojewski, Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak oraz Burmistrz Śremu Adam Lewandowski.

W wypełnionej po brzegi hali Bazar koncert rozpoczęto hejnałem Śremu, skomponowanym przez Mariana Zielińskiego. Hejnał na trąbce wykonał dziesięcioletni Hubert Jędrzejewski, któremu towarzyszył kapelmistrz orkiestry Szymon Ratajczak.

Orkiestra przywitała publiczność utworem *Birdland* (kompozycja - Josef Zawinul, aranżacja - Manfred Schneider). Partię solową na saksofonie wykonał Jarek Wiśniewski. Orkiestrze towarzyszyła grupa mażorek prowadzona przez Paulinę Paetz.

115. „Sentymenty Muzyczne”, wieczór wspomnień w Muzeum Śremskie

116. Plakat – zaproszenie na otwarty koncert orkiestry z okazji jubileuszu 100-lecia

¹⁶⁹ Na tę okoliczność została wydana monografia opracowana przez Urszulę Ciesielską

117. Koncert rozpoczęli kapelmistrz Szymon Ratajczak i dziesięcioletni Hubert Jędrzejewski

118. Prezes Towarzystwa Muzycznego Antoni Błozzyk

119. Życzenia jubileuszowe złożył burmistrz Śremu Adam Lewandowski

120. Prowadzący koncert: Urszula Ciesielska, Stanisław Błozzyk i Jerzy Kondras

121. Koncertu 100-lecia Towarzystwa Muzycznego wysłuchało ponad 300 gości

Po powitaniu publiczności przez prezesa towarzystwa Antoniego Błozyka i podziękowaniu sponsorom uroczystości głos zabrał burmistrz Śremu Adam Lewandowski. Włodarz miasta z uznaniem wypowiedział się o dokonaniach orkiestry i osobach tworzących jej historię i dzień dzisiejszy, złożył serdeczne gratulacje oraz podziękował wszystkim członkom Towarzystwa Muzycznego.

Po części oficjalnej rozpoczął się trzyczęściowy koncert, który zapowiadał dyrektor Biblioteki Publicznej w Śremie Jerzy Kondras. Każdą z części koncertu poprzedzał komentarz historyczny bogato ilustrowany archiwalnymi zdjęciami. Wygłaszała go Urszula Ciesielska i Stanisław Błozyk, wychowanek orkiestry.

Uczestnicy uroczystości wspólnie odśpiewali *Rotę* z towarzyszeniem orkiestry, po czym narratorzy szczegółowo przedstawili historię orkiestry od jej założenia do czasów Stanisława Ciesielskiego. Okres ten muzycznie zilustrowany był skomponowanymi przez Ciesielskiego utworami: *Halerczyk* oraz *Wspomnienie z Daleszyc*. Następnie, po zaprezentowaniu rozdziału działalności Towarzystwa Muzycznego kiedy dyrygentem był Marian Zieliński, orkiestra wykonała skomponowany przez niego marsz *Śremskie dzieci*.

W dalszej części koncertu miejsce za pulpitem dyrygenckim zajął Michał Ratajczak, kapelmistrz orkiestry w latach 1992-2008. Publiczność wysłuchała poloneza Wojciecha Kilara z filmu *Pan Tadeusz*, utwór *Copacabana* Manilowa-deMey'a, bluesa *Wunderland bei Nacht* z muzyką Klausa-Guntera Neumanna, w którym solo na trąbce wykonał sam dyrygent. Czwartym utworem była *Parada* z muzyką Joe Garlanda w aranżacji Becka.

Podczas koncertu Michał Ratajczak podziękował wszystkim muzykom, z którymi dane mu było się spotykać przez 16 lat w czasie pełnienia funkcji dyrygenta orkiestry. W bardzo symboliczny sposób zakończył też swoją działalność muzyczną przekazując osobistą trąbkę młodemu następcy, członkowi orkiestry, Pawłowi Grzelakowi.

Po przerwie orkiestra zaprezentowała współczesny repertuar muzyczny pod dyrekcją Szymona Ratajczaka. Publiczność wysłuchała takich kompozycji, jak: *Rock Around the clock*, *Weseli Bratrci* (solo na tenorze grał Jakub Polowczyk, a na trąbce wykonał Arkadiusz Szewczyk), wiązkę utworów zespołu Abba czy *One Moment In Time* (ponownie solo na trąbce wykonał Arkadiusz Szewczyk). W utworze *Gonna Fly Now* partię solową na perkusji grał Bartosz Bartkowiak, w polce *Zwei Egerlander Musikanten* solo na dwie trąbki zaprezentowali się Szymon Ratajczak i Mateusz Jaskiewicz, a w utworze *The Girl from Ipanema*, obok solowego popisu na trąbce dyrygenta, wystąpił prezes towarzystwa Antoni Błozyk.

W dalszej części uroczystości uczczono pamięć nieżyjących członków Towarzystwa Muzycznego. Wspomniano wielu, dzięki którym towarzystwo mogło przetrwać sto lat: prezesów, kapelmistrzów, muzyków. Portrety ich wyświetlane na ekranie publiczność oglądała w zadumie. Zarząd towarzystwa

122. Kapelmistrz Michał Ratajczak pożegnał się z orkiestrą, a trąbkę swoją przekazał Pawłowi Grzelakowi

123. Władysław Augustyniak – w orkiestrze gra 48 lat

124. Dorota Grzywaczyk zaśpiewała piosenkę *Moje miasto Śrem*

ufundował tablicę¹⁷⁰ na grób Stanisława Ciesielskiego, którą podczas uroczystości przekazał córce dyrygenta, Urszuli Ciesielskiej.

Wielu zasłużonym działaczom i muzykom wręczono okolicznościowe odznaki. Za długoletnią, nieprzerwaną działalność w towarzystwie uhonorowani zostali najstarsi stażem grający muzycy: Stanisław Pieprzyk (51 lat w orkiestrze), Władysław Augustyniak i Franciszek Wyrzykiewicz (48 lat), Antoni Błoszyk i Piotr Chudziński (47 lat). Zwieńczeniem uroczystości były życzenia jubileuszowe składane przez gości, którzy towarzyszyli orkiestrze do końca koncertu.

Na zakończenie Dorota Grzywaczyk, absolwentka Wydziału Wokalnego Akademii Muzycznej im. i. J. Paderewskiego w Poznaniu, z towarzyszeniem orkiestry, zaśpiewała piosenkę *Moje miasto Śrem*, skomponowaną przez Stanisława Błoszyka do słów Karoliny Ciesielskiej i Władysława Kozielczyka. Po koncercie orkiestra spotkała się na uroczystej kolacji w restauracji „Relax”.

Koncert jubileuszowy z okazji stulecia Towarzystwa Muzycznego w Śremie zarejestrowany został przez Telewizję Relax i utrwalony na płycie DVD.

2. Towarzystwo Miłośników Muzyki (1921-1936)

Orkiestra dęta Towarzystwa Muzycznego, założona w 1911 roku, nie

¹⁷⁰ Tablica zamontowana jest przy grobowcu rodzinnym Ciesielskich na cmentarzu parafialnym przy ul. Cmentarnej.

Sekcje Orkiestry Towarzystwa Muzycznego 2011 r.

Dyrygent - Szymon Ratajczak - trąbka

Klarnety

Magdalena Ratajczak
Marta Ratajczak
Zbigniew Bogdziewicz

Uczniowie

Aleksandra Duszyńska
Kamila Faş
Marta Dudziak
Maria Jkowiec
Anna Bugajska
Tomasz Jędrzejewski

Puzony

Władysław Augustyniak
Jacek Augustyniak
Karol Chalił
Tomasz Pieczyński
Kamila Różańska

Uczniowie

Natalia Dudziak
Roger Matuszewski
Filip Frąckowiak

Trąbki

Arkadiusz Szewczyk
Dominik Czarny
Mateusz Jaszkiwicz
Henryk Matuszak
Antoni Błoszyk
Christoph Czapla
Jakub Czubanowski
Szymon Bogdziewicz
Hubert Grabowski
Sebastian Cichocki

Uczniowie

Piotr Pawłowski
Michał Skorupski
Hubert Jędrzejewski
Przemysław Polowczyk
Aleksander Pawłowski
Paweł Grzelak

Saksofony

Piotr Chudziński
Tadeusz Warot
Tadeusz Polowczyk
Paweł Tomczyk
Dariusz Wróblewski
Jarosław Wiśniewski

Uczniowie

Maciej Skorupski
Joanna Skorupska
Beata Polowczyk

Perkusja

Krzysztof Kołtański
Bartosz Bartkowiak
Kazimierz Mikołajek

Uczniowie

Michał Dudziak
Dariusz Kaźmierczak

Tuba basowa

Stanisław Pieprzyk
Franciszek Wyrzykiewicz
Tomasz Faş
Piotr Błoszyk

Tenory

Jan Ruta
Kuba Polowczyk

Uczniowie

Maciej Kubiak
Tomasz Kubiak
Aleksander Paśłowski

Waltornie

Paulina Konieczna
Dariusz Wójcik
Marcin Wojta
Bartosz Bartkowiak

125. Członkowie orkiestry Towarzystwa Miłośników Muzyki przed koncertem w Nowej Strzelnicy. Stoją od lewej: trzeci - Jan Borowiak, czwarty - Teofil Schütz, szósty - Stanisław Ciesielski (1921 rok)

zaspakajała artystycznych ambicji niektórych jej członków. Jednym z nich był Stanisław Ciesielski, wielki wielbiciel skrzypiec. Wraz z grupą muzykujących śremian postanowił utworzyć Towarzystwo Miłośników Muzyki, a w jego ramach orkiestrę smyczkową. Dnia 8 lipca 1921 roku w lokalu Sałacińskich stawili się: śremski drukarz i wydawca Eryk Średzki¹⁷¹, Stanisław Ciesielski, Teofil Schutz, Teofil Kozłowski, Waclaw Kozłowski, Władysław Sałaciński, Jan Nadratowski, Stefan Pszeniczka i Stanisław Mikołajczak. Z zebranych wybrano zarząd w składzie¹⁷²: Eryk Średzki – prezes, Stanisław Mikołajczak – sekretarz, Teofil Kozłowski – skarbnik i Stanisław Ciesielski – dyrygent. Towarzystwo było organizacją elitarną. Składało się tylko z członków czynnych, którzy zadeklarowali się opłacać składki w kwocie 25 marek kwartalnie. Po krótkim czasie, jako kolejni członkowie, zostali przyjęci Tadeusz Ullmann, Edmund Mocek, Stefan Ciesielski. Nowej organizacji nadano nazwę Towarzystwo Miłośników Muzyki. Dnia 24 września 1922 roku uchwalono

¹⁷¹ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, Śrem 2008, biogram E. Średzkiego, oprac. B. Nowickiej, s. 338-340; O działalności zawodowej E. Średzkiego patrz: D. Płygawko, *Księgarze i drukarze w Śremie 1869-2009*, Śrem 2009, s. 46-54.

¹⁷² Protokół z zebrania dnia 8 VII 1921, w: *Księga protokółarna Towarzystwa Miłośników Muzyki*.

statut podpisany przez prezesa Eryka Średzkiego, sekretarza - Stanisława Mikołajczaka, skarbnika Tadeusza Ullmanna i dyrygenta Stanisława Ciesielskiego. Stanisław Mikołajczak, który przez lata był dyrygentem, lub pełnił funkcję prezesa Koła Śpiewackiego Polskiego, zabiegał o wspólne występy obu zespołów i takowe często się odbywały.

Na afiszu zapowiadającym zabawę zorganizowaną przez Koło Śpiewackie Polskie, dnia 7 sierpnia 1921 roku, w ogrodzie Nowej Strzelnicy widnieje informacja o *laskawym współudziale Towarzystwa Lubowników Muzyki*, w której na pewno chodziło o Towarzystwo Miłośników Muzyki. Był to prawdopodobnie pierwszy koncert nowego zespołu, na występ którego zaprosił Edmund Moczek, ówczesny dyrygent Koła Śpiewackiego w Śremie.

Kolejne koncerty zespołu odbyły się w Czempiniu i Kórniku. Były one odpłatne. Zachowało się pokwitowanie za honorarium wystawione przez towarzystwo za występ orkiestry smyczkowej podczas zabawy zorganizowanej przez Koło Śpiewackie Polskie. Podpisał je prezes Eryk Średzki. Na pokwitowaniu, obok podpisu, widnieje odcisk pieczęci z napisem „Towarzystwo Miłośników Muzyki w Śremie”¹⁷³. Orkiestra uświetniała swoją grą różne uroczystości w mieście. W grudniu 1921 roku, z okazji rocznicy rozpoczęcia walk o oswobodzenie Wielkopolski z pruskiej niewoli, odbył się wieczór muzyczno-wokalny z udziałem zespołu, który zagrał *Poloneza 500 tysięcy diablów* Graben-Hoffmanna, *Wiązanek melodii polskich* F. Przybylskiego i *Romans* G. Kanta.

W 1922 roku Towarzystwo Miłośników Muzyki liczyło 18 członków. Muzycy z sympatią odnosili się do swojego dyrygenta. Z okazji rocznicy istnienia towarzystwa i zbliżających się imienin Stanisława Ciesielskiego zakupiono dla niego papierośnicę i batutę z wygrawerowanymi słowami: *Swemu Dyrygentowi w dniu Imienin ofiarują członkowie Towarzystwa Miłośników w Śremie 1922*¹⁷⁴.

Dla uczczenia rocznicy powstania listopadowego Komitet Oświatowy Towarzystw Czytelni Ludowych zorganizował 3 grudnia 1922 roku koncert, na którym orkiestra odegrała *Wieniec pieśni polskich*, *Serenadę* Klosea

CZEŚĆ **PIĘŚNI!**

Koło Śpiewackie Polskie
w ŚREMIE

urządza

w niedzielę, dn. 7 sierpnia r.b.

w ogrodzie Nowej Strzelnicy

zabawę latową

polączoną z KONCERTEM
instrumentalno-wokalnym
z laskawym współudziałem TOWARZYSTWA LUBOWNIKÓW MUZYKI.

126. Plakat zapowiadający koncert Koła Śpiewackiego ze współudziałem Towarzystwa Lubowników Muzyki (sierpień 1921 rok)

¹⁷³ Por.: J. Andrzejczak, op.cit., s. 53.

¹⁷⁴ Papierośnica znajduję się w zbiorach córki S. Ciesielskiego.

Koło Śpiewackie Polskie
w Śremie

urządza: 1923

w niedzielę dnia 4-go listopada r. b. o godzinie 8-mej wieczorem w sali p. Sałacińskiej

Wielki Koncert

instrumentalno-wokalny

z łaskawym współudziałem

Tow. Miłośników Muzyki

z doborowym programem.

CENY MIEJSC: od 20,00 do 80,00 mk. Bilety po cenach nabyć można w biurze p. Sałacińskiej

Spodziewany się ze Szanowne Obywatelstwo tak z miasta jak i okolicy poprzez szlachetny cel w jakim powyższe Tow. prasuje

Zarząd.

127. Plakat zapowiadający koncert Tow. Miłośników Muzyki (1923 rok)

i uwerturę do opery Flotova *Marta*. Z tym programem orkiestra gościła także w Kościanie, Gostyniu, Jarocinie, Środzie i w Kórniku.

Oprócz działalności koncertowej orkiestra kameralna Towarzystwa Miłośników Muzyki podjęła się wystawienia opery komicznej Jakuba Offenbacha *Beben*. Reżyserem przedstawienia był Stanisław Miłkołajczak, partię śpiewu opracował Franciszek Wrzeszczyński, muzycznie opracował Stanisław Ciesielski. Przedstawienie odbyło się 8 i 15 kwietnia 1923 roku. Powtórzono je jeszcze dnia 9 maja. Spektakl został przyjęty przez śremską publiczność z entuzjazmem.

Na zebraniu zarządu, 5 maja 1923 roku, postanowiono stworzyć Związek Towarzystw Miłośników Muzyki, wysłać odezwy do bratnich towarzystw, a w dniu dwuletniej rocznicy utworzenia Towarzystwa Miłośników Muzyki zwołać zjazd delegatów. Zaproponowano by uroczystości rozpoczęły się mszą św. w kościele farnym, po której w ogrodzie Sałacińskich miał odbyć się koncert. Wspólny wielki koncert instrumentalno-wokalny Koła Śpiewackiego Polskiego i Towarzystwa Miłośników Muzyki odbył się 4 listopada 1923 roku.

Towarzystwo zapraszało też do udziału w koncertach mieszkających w Śremie pianistów amatorów. W programach występów widnieją nazwiska: Olszewskiej, Konopnickiej, Rajewskiej. Panie towarzyszyły występom solowym instrumentalistów, a także same wykonywały utwory fortepianowe. Na jednym z koncertów solo wiolonczelowe, przy akompaniamencie fortepianowym Stanisława Ciesielskiego, wykonał [?] Czorek, natomiast solo na flecie, przy akompaniamencie profesora gimnazjum Henryka Moese, [?] Chudziński. Koncert wypadł bardzo dobrze i przyniósł do kasy towarzystwa znaczne dochody.

Z czasem zmniejszyła się liczba członków, co nie pozostało bez wpływu na aktywność towarzystwa. Stanisław Ciesielski mniej czasu mógł mu poświęcić, ponieważ w 1926 roku został dyrygentem orkiestry Towarzystwa Muzycznego, a w 1928 roku organizował orkiestrę gimnazjalną. Pewne ożywienie w działalności miało miejsce w 1927 roku. Dnia 3 kwietnia odbył się wspólny koncert orkiestry symfonicznej Towarzystwa Muzycznego i Koła Śpiewackiego. Wśród nowych utworów znalazły się uwertura z opery *Freischütz* M. Webera, mazur z opery *Halka* Stanisława Moniuszki i *Marsz* skomponowany przez członka towarzystwa Leona Sałacińskiego

Śrem

Wielki koncert Tow. Miłośników Muzyki w Śremie

Niedzielny koncert symfoniczny Tow. Miłośników Muzyki w Śremie stał się w życiu kulturalnym poważnym ewenementem artystycznym. Nazwisko świętego dyrygenta p. St. Ciesielskiego, bogaty i wielce urozmaicony program oraz nowe siły w zespole koncertowym — sprawiły, iż sala zapelniała się po brzegi publicznością.

Nowy zespół muzyczny reprezentował się w następującym składzie: **Matuszewska, Nagengastówna, Średziński, Szulc, Matuszewska, Tadeusz, Matuszowski, Kazimierz, Tomczak, Piepiernik, Błaniś, Matuszowski, Mieczysław, Mikołajczak, Jancek, Ulmann, Czek, Lona, Chwarski W., Nawrot, Ciesielski Stefan, Bednarek, Tomak, Złiński, Adamski, Błancka, Chwarski Marjan, Fojnkarłowicz i Ławka.**

Część pierwsza koncertu uwzględniała utwory z repertuaru poważnego klasyczne-

go. Orkiestra grała nad wyraz miękko, oddając intencje kompozytorów z całą precyzją. Szczególnie zainteresowaniem cieszyła się „Własanka” z op. „Płaszcz z Tyrolu” — zagrana z wielkim odzuchem i dużym nakładem pracy artystycznej.

W części drugiej wystąpił chórz. Koła Śpiewaczego, który pod batutą p. St. Mikołajczaka wykonał pewnie i czysto trzy utwory.

Część III zajęła się orkiestra ogólnym ładem polskim, oddanym z nieprzełamaną werwą. Utwór ten znalazł wnikliwych i wrażliwych wykonawców.

Niemalą sympatię wśród publiczności znalazły także przebiegi, wykonane w pełni swych walorów instrumentalnych i plastycznych dynamizacji. Parje solowe odspiewał p. T. Jancek.

W splocie tych przemilych wrażeń u-

mował ponadto wszystkich zadziwiający spokój w dyrygowaniu p. **kap. Ciesielskiego** oraz jego wspaniała koncentracja w prze prowadzeniu swych dobra obmyślanych pomysłów interpretacyjnych.

Pierwszy wiecz występ Tow. Miłośników Muzyki udał się ponad wszelką wątpliwość.

Anki.

128. Artykuł zamieszczony w „Nowym Kurierze” z 4 grudnia 1933 roku

w instrumentalizacji Ciesielskiego.

Z początkiem lat trzydziestych znów nastąpił zastój w działalności muzycznej. Spowodował go kryzys gospodarczy, jaki rozpoczął się w Polsce w 1930 roku. Dopiero na początku 1933 roku Ciesielski utworzył nowy zespół, składający się z 25 muzyków. Warto dodać, że w skład zespołu wchodziły dwie kobiety: [?] Matuszewska i Stanisława Nagengastówna. Po kilku miesiącach prób, na koncercie, który odbył się 3 grudnia 1933 roku, zaprezentowano nowy repertuar. Można było usłyszeć między innymi melodie z operetki *Ptasznik z Tyrolu* Z. Zellera, *Humoreskę* Antoniego Dworzaka i mazura z opery *Halka* Stanisława Moniuszki, marsz *Powitanie gladiatorów* Tucika. Pieśni *Ninon* i *Pierwsza miłość* odśpiewał z towarzyszeniem orkiestry T. Jancek. W prasie ukazały się pochlebne recenzje¹⁷⁵: „... koncert symfoniczny Tow. Miłośników Muzyki w Śremie stał się w tut. życiu kulturalnym poważnym ewenementem artystycznym. Nazwisko świętego dyrygenta p. St. Ciesielskiego, bogaty i wielce urozmaicony program oraz nowe siły w zespole koncertowym — sprawiły, iż sala zapelniała się po brzegi publicznością” - czytamy w artykule.

Wysoki poziom orkiestry wpłynął zapewne na propozycję, jaką otrzymała od dyrekcji śremskiego gimnazjum. Poproszono ją o cykl koncertów dla uczniów szkoły. Odbywały się one regularnie w latach 1934-1936.

Dnia 8 kwietnia 1934 roku towarzystwo wystawiło operetkę *Miłości Ulańskie*. Przedstawienie spotkało się z wielkim zainteresowaniem, więc występ powtórzono 12 kwietnia. Sukcesy teatralne zapewne wpłynęły na to, że na zebraniu zarządu 17 kwietnia 1934 roku postanowiono utworzyć przy Towarzystwie Miłośników Muzyki sekcję sceniczną, która miała organizować przedstawienia. Już 8 grudnia 1934 roku wystawiono spektakl *Mój mąż bokser*. Tę pełną humoru sztukę wyreżyserował Wiktor Marchelek, a muzycznie opracował dyrygent Stanisław Ciesielski. Dzień później odbył się koncert, na którym wykonano między innymi *Drugą rapsodię węgierską*

¹⁷⁵ [Ask], *Wielki koncert Tow. Miłośników Muzyki*, „Nowy Kurier” 4 XII 1933.

129. Koncert z okazji 75. rocznicy urodzin Ignacego Paderewskiego. W środku siedzi Stanisław Ciesielski, obok Gertruda Konatkowska i Maria Szreiberówna (1 grudnia 1935 roku)

Franciszka Liszta, *Legendę* Henryka Wieniawskiego oraz wiązanekę muzyczną z operetki *Piękna Helena* Jakuba Offenbacha. Jako soliści wystąpili Stanisław Papiernik – skrzypce, [?] Czorek – wiolonczela, [?] Nawrot – saksofon, a na fortepianie akompaniowali: Regina Średzka i K. Matuszewski. Koncert poprzedził wykład profesora gimnazjum Tadeusza Zbiegienia na temat muzyki i instrumentów muzycznych. Koncert spotkał się z wielkim uznaniem społeczeństwa Śremu.

Z okazji 75. rocznicy urodzin Ignacego Jana Paderewskiego, Towarzystwo Miłośników Muzyki zorganizowało 1 grudnia 1935 roku okolicznościowy koncert. Było to wielkie wydarzenie artystyczne uświetnione występami zaproszonych przez towarzystwo dwóch artystek, profesorek muzyki. Pierwsza to współzałożycielka Konserwatorium Muzycznego w Poznaniu, znakomita pianistka Gertruda Konatkowska (1895-1966)¹⁷⁶, urodzona w Berlinie, gdzie zdobyła wszechstronne wykształcenie muzyczne. Od 1920 roku zamieszkała w Poznaniu. Występowała od 1917 roku jako solistka z orkiestrami symfonicznymi, a także jako kameralistka. Druga, to równie utalentowana, pochodząca z Warszawy, skrzypaczka Maria Szreiberówna, miłośniczka kwartetów Ludwika van Beethovena i koncertów Johanna Brahmsa. Uczyła w poznańskim Instytucie Muzycznym założonym przez Eugeniusza Sokołowskiego, warszawianina, wybitnego i cenionego pedagoga. Siedziba Instytutu mieściła się w kamienicy przy ulicy Ogrodowej nr 4¹⁷⁷. Obok recitali jakie Szreiberówna wykonywała w salach koncertowych, występowała także w studio radia poznańskiego grając pieśni kompozytorów pol-

¹⁷⁶ Patrz: *Wielkopolski słownik biograficzny*, Warszawa-Poznań 1981, biogram Gertrudy Konatkowskiej, oprac. H. Rudnicka-Kruszewska, s. 346-347; *Encyklopedia muzyczna PWN*, t. III, część biograficzna pod red. E. Dziębowskiej, Warszawa 1997, s. 157-158.

¹⁷⁷ Z. Zakrzewski, *Przechadzki po Poznaniu lat międzywojennych*, Warszawa-Poznań 1983, s. 133.

skich¹⁷⁸. Słowo wstępne na śremskim koncercie, z udziałem Konatkowskiej i Szreiberówny, wygłosił Tadeusz Zbiegień. Koncert otworzyła orkiestra Towarzystwa Miłośników Muzyki *Polonezem A-dur* Fryderyka Chopina oraz *Menuetem* Ignacego Jana Paderewskiego. Następnie panie Konatkowska i Szreiberówna wykonały wiele utworów Paderewskiego. Po występie poproszono gości do wspólnej fotografii. Honorowe miejsce przeznaczono dla dyrygenta Stanisława Ciesielskiego, który za pracę w Towarzystwie został udekorowany wieńcem laurowym. Wysłano również telegram z życzeniami do Ignacego Jana Paderewskiego.

Rok 1936 przyniósł istotne zmiany w funkcjonowaniu Towarzystwa Miłośników Muzyki, które doprowadziły do jego likwidacji jako samodzielnego towarzystwa. Dnia 18 listopada odbyło się zebranie zarządu, na którym prezes Władysław Sałaciński podał pod dyskusję propozycję reorganizacji Towarzystwa Miłośników Muzyki w ten sposób, że sekcje sceniczna i śpiewacza zostaną zlikwidowane, a sekcja muzyczna przystąpi do Towarzystwa Muzycznego. Motywowano to tym, że oba towarzystwa mają tego samego dyrygenta (Stanisława Ciesielskiego), jak i wielu wspólnych członków. Zrehabilitowany wniosek postanowiono przedłożyć nadzwyczajnemu zebraniu, które zaplanowano na dnia 27 listopada. Na zebraniu uchwalono powyższy wniosek¹⁷⁹.

Ostatni wpis w księdze protokółarnej Towarzystwa Miłośników Muzyki pochodzi z dnia 25 stycznia 1937 roku i mówi o „sfuzjowaniu Towarzystwa Miłośników Muzyki z Towarzystwem Muzycznym”. Protokół podpisany został przez przedstawicieli zarządów Towarzystwa Miłośników Muzyki: prezesa Władysława Sałacińskiego i dyrygenta Stanisława Ciesielskiego oraz Towarzystwa Muzycznego: prezesa Stefana Ciesielskiego i dyrygenta Stanisława Ciesielskiego. Tym samym, z początkiem 1937 roku, po piętnastu latach owocnej działalności, Towarzystwo Miłośników Muzyki zakończyło swoją działalność.

3. Orkiestry Jana Borowiaka (lata 1926-1939)

Postać Jana Borowiaka wielokrotnie ukazywana już była w poprzednich rozdziałach książki - jako dyrygenta chóru kościelnego, organisty, nauczyciela

¹⁷⁸ *Dzisiejsze audycje*, „Głos Poranny” [Łódź] 26 I 1935, s. 6.

¹⁷⁹ Protokół z Walnego zebrania Towarzystwa Miłośników Muzyki z 27 XI 1936 r.

i dyrygenta orkiestry dętej Towarzystwa Muzycznego. W październiku 1926 roku zrezygnował on jednak z pełnia funkcji kapelmistrza i zajął się organizowaniem własnego, komercyjnego zespołu rozrywkowego pod nazwą „Jazz-Boro-Band” oraz zaangażował się w prowadzenie innych orkiestr.

Zespół Jazz Boro-Band występował na różnych uroczystościach w Śremie i okolicznych miastach. Dużą popularność zyskał koncertując w miesiącach letnich w domach wypoczynkowych na Helu. W archiwum rodzinnym muzyka znajdują się pochlebne recenzje w formie wycinków prasowych świadczące o uznaniu orkiestry. Najdłużej członkami zespołu Borowiak byli: Jan Kaczmarek – saksofon, Bolesław Pierchlewicz – klarnet, Feliks Tomaszewski – flet, Henryk Cielusta – trąbka, Stanisław Nowicki – perkusja i Czesław Adamski – puzon.

W 1929 roku przy Katolickim Stowarzyszeniu Młodzieży Męskiej utworzona została orkiestra dęta, z którą również współpracował Jan Borowiak. Zespół istniał tylko do 1938 roku i występował głównie podczas uroczystości organizacji młodzieżowych. Po zakończeniu działalności instrumenty jego przejęły orkiestry Towarzystwa Muzycznego i orkiestra Borowiaka¹⁸⁰.

Kiedy w sierpniu 1932 do garnizonu Śrem, z Grudziądza, przeniesiona została Szkoła Podoficerska Piechoty dla Małoletnich nr 2, Jan Borowiak zaangażował się w utworzenie przy niej orkiestry dętej i został jej dyrygentem. Szkoła mieściła się w koszarach po zlikwidowanym Batalionie Podchorążych Rezerwy Piechoty Nr 7. Przyjmowano do niej chłopców w wieku 15 – 17 lat, a nauka trwała dwa lub trzy lata. Komendantem szkoły był ppłk Wilhelm Popelka (1891-1952)¹⁸¹, który cieszył się dużą popularnością wśród śremian.

Powstała orkiestra uświetniała ważne wydarzenia w mieście. Z okazji

¹⁸⁰ J. Andrzejczak, op. cit., zespół rozrywkowy Borowiaka „Jazz-Boro-Band”

¹⁸¹ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, op. cit., biogram Wilhelma Popelki, oprac. J. Wawrzyński, s. 280-282.

131. Zespół muzyczny Jana Borowiaka na zabawy taneczne

132. Na Helu. W środku Jan Borowiak, po lewej Stanisław Ciesielski (1928 rok)

świąt państwowych organizowane były manifestacje patriotyczne połączone z defiladami na śremskim rynku. Jedną z takich uroczystości tak wspominał Marian Scheller: *Przy trakcie rynkowym przelotu ulicy Poznańskiej w Kościuszkii ustawili się mieszkańcy Śremu, a w środku między nimi reprezentacja władz miejskich: starosta pan Podhorodeński, (...) burmistrz miasta pan Czesław Dębicki, komendant Podoficerskiej Szkoły Piechoty Dla Małoletnich ppłk Wilhelm Popelka, dyrektor Gimnazjum pan Henryk Ogonowski i wielu innych reprezentantów tworzących w ten sposób trybunę honorową. Defiladę rozpoczyna marszem wojskowym orkiestra pana Jana Borowiaka, która przed trybuną honorową skręca w lewo (...) grając dalej marsza defiladowego*¹⁸².

Śremski korespondent „Kuriera Poznańskiego” donosił w lipcu 1939 roku: *W sobotę po południu powróciła z ćwiczeń letnich śremska szkoła podoficerska. Peron dworca kolejowego na pół godziny przed przyjazdem pociągu zappełniły mnogie rzesze publiczności z naręczami kwiatów, stowarzyszenia i organizacje z pocztami sztandarowymi oraz przedstawiciele władz. Rada Miejska i reprezentanci Rodziny Wojskowej. Przybywających, dziarskich żołnierzy powitała najprzód marszem orkiestra pod batutą dyrygenta p. J. Borowiaka, po czym kpt. Duda oraz jeden z oficerów instruktorów złożyli komendantowi szkoły raport. Przemówienie powitalne wygłosili pp. wicestarosta mgr K. Nowak i burmistrz C. Dębicki w imieniu miasta i obywateli, którzy wzniesli na zakończenie okrzyki na cześć Najjaśniejszej Rzeczypospolitej i Prezydenta R.P. Ze słowami podziękowania za serdeczne przyjęcie zwrócił się z kolei płk W. Popelka. Wyładowaniu żołnierzy i oficerów, których publiczność obrzuciła kwieciami, towarzyszyły radosne okrzyki na cześć naszej armii. Z orkiestrą na czele szkoła w zwartych oddziałach odmaszerowała przed koszary im. Henryka Dąbrowskiego, gdzie odbyła się wspańska defilada... Ulice, którymi wojsko przemaszerowało były przyozdobione*¹⁸³.

W sierpniu 1939 roku, w przededniu wybuchu II wojny światowej, Szkoła Podoficerska Piechoty dla Małoletnich została rozwiązana. Wojna przerwała też dobrze rozwijającą się działalność muzyczną Jana Borowiaka. Okupant skonfiskował instrumenty orkiestry, a po zamknięciu kościołów, Borowiak, który był organistą w kościele farnym, pozostał bez pracy.

Muzyk zmarł 29 września 1940 roku w Śremie. Pochowany został na cmentarzu przy kościele farnym.

4. Dęta Orkiestra Gimnazjalna (1928-1939)

Gimnazjum Dwujęzyczne i Liceum Ogólnokształcące im. gen. Józefa Wybickiego w Śremie ma długą i bogatą historię. Szkołę utworzono w 1858 roku. Początkowo mieściła się w wyremontowanym budynku klasztornym

¹⁸² Marian Scheller, *Defilada*, „Gazeta Śremska” nr 9-10/2009, s. 19.

¹⁸³ „Kurier Poznański” 25 VII 1939.

przy kościele pofranciszkańskim. W latach 1861-1862 szkoła została przekształcona w progimnazjum, a w 1866 roku stała się gimnazjum. W 1869 wybudowano obecny budynek szkoły przy ulicy Poznańskiej 11. W trakcie zaboru pruskiego dyrektorami szkoły byli Niemcy. Po nominacji na dyrektora gimnazjum Henryka Ogonowskiego (1880-1955)¹⁸⁴, od 1920 roku szkoła przybrała wyłącznie polski charakter.

W 1928 roku dyrektor Henryk Ogonowski zwrócił się z prośbą do Stanisława Ciesielskiego, dyrygenta orkiestry Towarzystwa Miłośników Muzyki i Towarzystwa Muzycznego, o zorganizowanie gimnazjalnego zespołu muzycznego, który byłby przydatny na różnych szkolnych uroczystościach. Ciesielski podjął się tego zadania i przy Państwowym Gimnazjum w Śremie założył Dętą Orkiestrę Gimnazjalną, zostając jej dyrygentem. Wydatki związane z zakupem instrumentów i nut pokryła dyrekcja gimnazjum, komitet rodzicielski oraz śremscy przemysłowcy i handlowcy.

Orkiestra początkowo występowała na akademiach szkolnych, z czasem rozszerzyła swoją działalność, biorąc udział w różnych imprezach miejskich. Pierwszy koncert dla mieszkańców Śremu odbył się 15 grudnia 1929 roku. Później były koncerty na rynku, na Nowej Strzelnicy śremskiego Bractwa Kurkowego oraz w miejscowych „Łazienkach”, na prawym brzegu Warty, w okolicach dzisiejszej ulicy Łazienkowej. Orkiestra uświetniała ważne dla

133. Gmach gimnazjum na starej pocztówce

¹⁸⁴ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, op.cit., biogram Henryka Ogonowskiego, oprac. A. Podsiadły, s. 243-245.

134. Orkiestra gimnazjalna na wycieczce w Psarskiem (maj 1929 rok)

Polaków uroczystości świąt 3 Maja i 11 Listopada. Brała udział w procesjach Bożego Ciała i innych uroczystościach kościelnych. Stanisław Ciesielski założył też symfoniczną orkiestrę gimnazjalną, która często w niedziele koncertowała w auli gimnazjum.

Dęta Orkiestra Gimnazjalna organizowała w mieście paradne defilady z okazji świąt państwowych. Jedną z takich uroczystości opisał Marian Scheller: *Chwila ciszy i przerwa, ale już dochodzą dźwięki marsza Apollo, nadsięga chluba Śremu, od strony ulicy Poznańskiej na płytę placu Rynku wkracza Orkiestra Gimnazjalna prowadzona przez znakomitego dyrygenta i kapelmistrza pana Stanisława Ciesielskiego. [...] Za Orkiestrą w pewnej odległości poczet sztandarowy gimnazjum i liceum śremskiego. Sztandar gimnazjalny prezentował się wspaniale i ukazywał z jednej strony na rewersie, a na czerwonym tle adamaszku, dużego srebrnego orla z pazurami i złotą koroną na głowie. Wokół niego wyhaftowany srebrnymi nićmi napis o treści: Gimnazjum i Liceum im. Gen. Józefa Wybickiego w Śreміe; z drugiej strony na awersie na żółtym tle przedstawiał dużą otwartą książkę w brązowej okładce i leżącym na niej na ukos gęsim piórem, a wokół napis o treści: Bóg – Honor – Ojczyzna. [...] Wspomnę tu, że sztandar ten w okresie okrutnej okupacji hitlerowskiej został szczęśliwie przechowany przez Arkadiusza i Mariana Schellera, i po wojnie w 1945 roku został przekazany dyrektorowi gimnazjum panu Henrykowi Ogonowskiemu¹⁸⁵.*

Orkiestra szybko osiągnęła wysoki poziom artystyczny. W zachowanej notatce prasowej z 1931 roku czytamy: „Gimnazjalna orkiestra istnieje zaledwie trzy lata, a rozwój jej jest nieprzeciętny. To niemały skarb Śremu. Produkcje orkiestry wywierają miłe wrażenie dzięki wielu talentom świetnie obiecującym i dysponującym nieprzeciętną techniką, jak i dzięki

¹⁸⁵ M. Scheller, *Defilada*, „Gazeta Śremska” nr 9-10/2009, s. 21.

135. Symfoniczna orkiestra gimnazjalna

136. Dęta Orkiestra Gimnazjalna. W środku siedzą: dyrektor gimnazjum Henryk Ogonowski i dyrygent Stanisław Ciesielski (1931 rok)

kapelmistrzowi Stanisławowi Ciesielskiemu uposażonemu w widoczne dyrygenckie walory¹⁸⁶. Od 1929 roku w orkiestrze tej grał i sukcesy z nią dzielił przyszły następca Ciesielskiego, Marian Zieliński, który do zespołu został przyjęty w wieku 13 lat.

Wkrótce gimnazjalna orkiestra zaczęła być znana na szerszą skalę. W maju 1932 roku otrzymała wielkie wyróżnienie na jubileuszowym Wielkopolskim Zlocie Harcerzy w Poznaniu. W sprawozdaniu dyrekcji gimnazjum za rok szkolny 1929/1930 znajduje się zapis: „Dnia 14 maja 1932 roku 30 harcerzy wyruszyło z opiekunem drużyny na 3 dniowy Jubileuszowy Zlot Wielkopolski do Poznania. Ogólną sensację wzbudziła nasza orkiestra dęta składająca się z 14 harcerzy. Mimo silnej konkurencji uznano ją jako reprezentacyjną orkiestrę Polski Zlotu Jubileuszowego¹⁸⁷. W lipcu 1932 roku została wytypowana na Międzynarodowy Zlot Skautów Wodnych w Garczynie na Pomorzu, gdzie odniosła duży sukces. Obóz śremskich harcerzy odwiedził nawet prezydent Ignacy Mościcki, by złożyć im gratulacje.

O sukcesie gimnazjalnego zespołu w Garczynie donosiła również ówczesna prasa: *Dobrze się spisala śremska orkiestra – naprawdę wspaniale. Płynęły dźwięki marszów, mazura, walca itd. A każdorazowe zakończenie utworu mieszało się z burzą oklasków i okrzykami na cześć Śremu. O ile obecnie Pomorzanie wiedzą gdzie Śrem i jaki to on – zawdzięczać należy gimnazjalnej orkiestrze. Grali Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej, p. woj.[ewodzie] Grażyńskiemu, witali licznych generalów, drużyny harcerskie ich hymnami. W godzinach popołudniowych koncertowali, potęgując miły, braterski nastrój obozowy¹⁸⁸. Za swoją działalność podczas zlotu, zarówno orkiestra jak i jej dyrygent, otrzymali dyplom i medal pamiątkowy. Ciesielski odznaczony został dodatkowo Złotą Odznaką ZHP. Sukcesy zlotowe spowodowały jeszcze większe zainteresowanie orkiestrą. Zakupiono jej kolejne instrumenty i można było powiększyć skład liczebny do 42 uczniów. Ilość instrumentów przedstawiała się następująco: 1 flet, 2 piccolo, 6 klarnetów, 4 trąbki, 3 skrzydłówki, 2 waltornie, 2 alty, 5 tenorów, 1 baryton, 2 puzony, 3 bębny, 1 werbel, 2 cinelle, 4 fanfary¹⁸⁹.*

W 1933 roku, po raz drugi, zespół został wytypowany jako reprezentacyjna orkiestra polskiego harcerstwa na IV Międzynarodowy Zlot Harcerstwa w Gödöllő na Węgrzech¹⁹⁰. Przed wyjazdem na zlot, pod koniec lipca 1933 roku, harcerze uczestniczyli w obozie przedzlotowym w Nowym Sączu, gdzie

¹⁸⁶ Wycinek prasowy znajduje się w arch. U. Ciesielskiej.

¹⁸⁷ *Sprawozdania Dyrekcji Państwowego Gimnazjum im. Generała Józefa Wybickiego w Śremie za rok szkolny 1929/30*, Śrem 1930, s. 30.

¹⁸⁸ A-ski, *Po zlocie nad jeziorem garczyńskim*, „Nowy Kurier” 26 VIII 1932.

¹⁸⁹ *Sprawozdania Dyrekcji Państwowego Gimnazjum im. Generała Józefa Wybickiego w Śremie za rok szkolny 1933/34*, Śrem 1934, s. 58.

¹⁹⁰ W IV Międzynarodowym Zlocie Harcerstwa Gödöllő na Węgrzech wzięło udział ponad 25.000 harcerzy w tym ponad 1.100 z Polski.

137. Prezydent Ignacy Mościcki w obozie harcerzy w Garczynie (1932 rok)

przygotowywali się do występów.

O udziale Gimnazjalnej Orkiestry Dętej w węgierskim zlocie informował „Nowy Kurier”: *Wyprawa zabiera ze sobą dwie własne doskonale orkiestry, jedną z Warszawy a drugą ze Śremu pod batutą znanego kapelmistrza prof. Ciesielskiego. Polską reprezentację spotkał ten zaszczyt, że w obrębie jej obozu zamieszka skaut naczelny gen. lord Robert Baden-Powell*¹⁹¹. Uczestnictwo śremskich harcerzy w zlocie zakończyło się wielkim sukcesem. Spośród wszystkich przybyłych do Gödöllő orkiestr, orkiestra śremska uzyskała pierwsze miejsce. Zanim harcerze wrócili do Śremu, w drodze powrotnej do kraju, koncertowali jeszcze kilka razy w Budapeszcie. Powracającej orkiestrze Śrem zgotował gorące powitanie. Prasa pisała: *... Węgrzy żegnali śremiaków z wyjątkową serdecznością. Nie mniej entuzjastycznie wyglądało powitanie w Śremie. Na dworcu oczekiwał orkiestrę tłum publiczności (...). W drodze przez miasto członków orkiestry zasypywano kwiatami*¹⁹². Po krótkim odpoczynku orkiestra harcerska rozpoczęła koncertowanie po Wielkopolsce.

Kolejne wyróżnienie spotkało harcerzy w 1935 roku. Orkiestra znana była już z poprzednich zlotów i zapewne dlatego Główna Kwatera ZHP w Warszawie zwróciła się do dyrekcji gimnazjum z propozycją zaangażowania orkiestry harcerskiej jako reprezentacyjnej orkiestry Polski na zlot

¹⁹¹ R. Dziarski, *Nasza reprezentacja harcerska przed popisem*, „Nowy Kurier” 2 VIII 1933; M. Scheller, *Okres międzywojenny. [Wspomnienia z lat dziecięcych w Śremie (fragmenty)]*, „Gazeta Śremska” nr 9-10/2003, s. 14-16.

¹⁹² *Powrót śremskiej orkiestry z Węgier*, „Nowy Kurier” 25 VIII 1933.

138. Obóz w Nowym Sączu przed wyjazdem na Węgry (lipiec 1933 rok)

Jamboree—Gödöllő
Węgry

139. Plakietka uczestnika Jamboree-Gödöllő (1933 rok)

ZHP w Spale¹⁹³. Tę zaszczytną propozycję zespół przyjął i wyjechał na zlot. W prasie znowu ukazały się pochlebne recenzje. Reporter pisał: *W swoich czerwonych chustach walczyli ulicą obozową i grają aż miło. Na rękawach napisy: Śrem [...]*. Obecnie są stale do dyspozycji Komendy Zlotu. Biorą udział we wszystkich ważniejszych punktach programu zlotowego. Grali także w radio na całą Polskę¹⁹⁴. Podczas defilady dyrygent Ciesielski przyłączył do swojej orkiestry uczestniczącą w zlocie orkiestrę węgierską (od spotkania w Gödöllő obaj dyrygenci utrzymywali stały kontakt). Orkiestra śremska odniosła wielki sukces zajmując pierwsze miejsce w konkursie. W drodze powrotnej do domu, nie mając połączenia kolejowego do Śremu, zatrzymali się w Jarocinie, gdzie maszerując przez ulice miasta

¹⁹³ Zlot w Spale odbył się z okazji 25-lecia ZHP w dniach od 11 do 25 lipca 1935 roku. Uczestniczyło w nim ponad 25 tys. młodzieży.

¹⁹⁴ *Reprezentacyjna orkiestra*, „Więści Złotowe Spala” 22 VII 1935.

140. Harcerze w Budapeszcie (1933 rok)

141. Orkiestra na dziedzińcu gimnazjum po powrocie z Węgier (1933 rok)

142. Pamiątkowe zdjęcie ze zlotu harcerskiego w Spale. Orkiestrę prowadzi Stanisław Ciesielski. Pierwszy na prawo (z trąbką) - Marian Zieliński (1935 rok)

dali wspaniały koncert¹⁹⁵.

W lipcu 1937 roku orkiestra gimnazjalna odniosła kolejny sukces. Spośród kilkunastu zespołów muzycznych znowu została wybrana jako reprezentacyjna orkiestra polskiego harcerstwa na V Jamboree w Vogelenzang w Holandii¹⁹⁶. W zachowanym wycinku prasowym korespondent ze Śremu pisał: *Gimnazjalna orkiestra drużyny harcerskiej w Śremie została uznana decyzją kwatery głównej za orkiestrę reprezentacyjną harcerstwa polskiego na 5-tym światowym zlocie skautów (Jamboree) w Vogelenzang, w Holandii. Orkiestrę śremską, koncertującą pod batutą prof. Stanisława Ciesielskiego wybrano z pośród pięciu stojących do konkursu z terenu całej Rzeczypospolitej. Nasz zespół muzyczny reprezentował już Polskę na międzynarodowych zlotach harcerskich w Garczynie, w Gödöllö i Budapeszcie na Węgrzech, i ostatnio w Spale. Posiada szereg odznaczeń i wyróżnień zagranicznych. Komendantem drużyny jest p. Łakomy. Orkiestra wyrusza ze Śremu 20 lipca r. b. na obóz przygotowawczy do Sierakowa, skąd w dniu 26 lipca uda się do Holandii przez Berlin, gdzie będzie koncertowała dla tamtejszej Polonii¹⁹⁷*. Na zjazd wyjechało 35 członków orkiestry wraz z kapelmistrzem Ciesielskim. A tak

¹⁹⁵ Gościnny występ orkiestry harcerskiej w Jarocinie, „Gazeta Jarocińska” 28 VII 1935.

¹⁹⁶ Zlot trwał od 31 lipca do 9 sierpnia 1937 roku i uczestniczyło w nim ponad 27.000 skautów z 35 krajów

¹⁹⁷ Wycinek prasowy znajduje się w arch. U. Ciesielskiej.

143. Chwila relaksu na obozie w Spale (1935 rok)

144. Orkiestra po koncercie w Jarocinie (1935 rok)

145. Orkiestra przed wyjazdem do Holandii (1937 rok)

146 Próba przed koncertem na V Zlocie Skautowym w Holandii. Stanisław Ciesielski pierwszy z prawej, obok Marian Zieliński (1937 rok)

147. Przemarsz śremskiej orkiestry przed trybuną królewską podczas Defilady Narodów (1937 rok)

tamte wydarzenia opisuje Arkadiusz Scheller, uczestnik wyprawy, absolwent śremskiego gimnazjum z 1947 roku: *Nadszedł okres przygotowań do następnego, V Zlotu Skautowego w Holandii (...) w Blomendel - Vogelenzang. Przygotowania były w całej pełni. Najpierw odbył się konkurs najlepszych harcerskich orkiestr w Polsce, w którym rywalizowały różne harcerskie orkiestry marszowe m.in. Siódemka Poznańska, Orkiestra Wileńska czy Orkiestra Lwowska. Jako ostatnia przesłuchiwana była Orkiestra Śremska. Egzamin wypadł bardzo dobrze i komisja Komendy Głównej ZHP wytypowała nas jako Orkiestrę Reprezentacyjną na wyjazd do Holandii. Radość była niesamowita ze strony dyrekcji szkoły jak również muzyków. Najpierw obóz przygotowawczy w Sierakowie, gdzie codziennie ćwiczenia gry w marszu, musztra itp. Tam nas również umundurowano. I wreszcie wyjazd*¹⁹⁸.

Uroczystości otwarcia zlotu rozpoczęły się 31 lipca wielką defiladą narodów. Na trybunie honorowej była królowa Wilhelmina, naczelny skaut lord Robert Baden-Powell, następca tronu szwedzkiego książę Gustaw Adolf i wiele innych osobistości. Orkiestra polska stała naprzeciw trybuny głównej. „Kurier Poznański” pisał 13 sierpnia 1937 roku: *Zaczynała defiladę Ameryka, a potem w porządku alfabetycznym następowały: Armenia, Belgia, Chiny, Czechosłowacja, Dania, Egipt, Imperium Brytyjskie, Estonia, Finlandia, Francja,*

¹⁹⁸ A. Scheller, *Niezapomniana przygoda ze skautingiem – marszowa orkiestra dęta*, „Pierwiosnek”, jednodniówka wydana z okazji 135-lecia istnienia Gimnazjum, Liceum i Zespołu Szkół im. gen. Józefa Wybickiego w Śremie oraz Zjazdu Wychowawców i Absolwentów, nr 1-2-3 październik 1993, s. 32.

148. Przed polskim ołtarzem polowym na zlocie w Holandii (1937 rok)

149. Karykatury przedstawiające Mariana Zielińskiego i dyrygenta Stanisława Ciesielskiego wykonane podczas zlotu przez karykaturzystę holenderskiego (1937 rok)

Polska, Rumunia, Syjam, Szwecja, Syria, Szwajcaria, Węgry, a na końcu Holandia jako gospodarze domu. W amerykańskiej wyprawie pięknie wyglądała drużyna Indian w malowniczych strojach. W defiladzie nasza polska reprezentacja bardzo korzystnie się wyróżniała. [...] Na przedzie orkiestra. Przed lożą królowej robi w miejscu nagły zwrot w lewo i zatrzymuje się. Megafony milkną – maszerujemy w takt naszego najpiękniejszego marsza Pierwszej Brygady. Wszyscy z podziwem patrzą na Polaków, wszędzie szepty: Pologne, Poland, Polen... A nasi idą wspaniałym, równym krokiem. Drugi raz polscy harcerze zachwycili publiczność pokazem, w którym w dowcipny sposób przedstawił historię poprzednich Jamboree¹⁹⁹.

150. Pamiątkowa plakietka z V Światowego Jamboree w Vogelenzang w Holandii

Po zakończeniu Jamboree harcerze przez trzy dni zwiedzali Holandię. Byli na wyspie Volendam, gdzie poznali pracę rybaków oraz stroje mieszkańców – charakterystyczne chodaki i białe uszate czapki kobiet i dzieci. Zwiedzali Amsterdam, Hagę, byli w nadmorskim kurorcie Scheveningen, gdzie na molo

151. Polska grupa V Światowego Jamboree w Vogelenzang w Holandii. W środku (z buławą) siedzi Stanisław Ciesielski, pierwszy z prawej - Marian Zieliński (1937 rok)

¹⁹⁹ Siwy Jeleń, *Przeszłość harcerska*, „Pierwiosnek”, 20-22 IX 1958, s. 23-27.

152. Na wyspie Volendam harcerze poznali pracę rybaków oraz charakterystyczne stroje mieszkańców – chodaki i białe uszate czapki kobiet i dzieci (1937 rok)

odbył się wspaniały koncert. Zwiedzili też port Denhelder oraz Rotterdam. *Dobrze nam było w Holandii, jednak ucieszyliśmy się gdyśmy ujrzeli wytaczające się na dworzec w Vogelenzang wagony PKP. Ostatni raz zagraliśmy Holendrom „Marysię” i góralskiego, ostatnie spojrzenie rzuciliśmy już z okien wagonu na Haarlem i Amsterdam. Żegnaj Holandio! [...] W sercach mamy to przeświadczenie, że dzięki nam Polska przestała być pustym słowem dla wielu, że i nawet dla Meksykańczyka w sombrero żyje odtąd w pieśni i czynie polskiego harcerza²⁰⁰.*

O powrocie orkiestry do Śremu pisał 22 sierpnia „Kurier Polski” w artykule „Śremiaczy rozslawili imię Polski”: *Już na długo przed wyznaczoną godziną przyjazdu orkiestry, na Rynku i w ulicy Rektora Święcickiego [dziś ul. Poznańska – U. C.] pojawiły się tłumy publiczności, a zwłaszcza dużo młodych panienek z pękami kwiatów na rękach, chcąc zgotować żywiołową manifestację dla powracających Śremiaków, którzy imię Polski (a pośrednio i miasta Śremu) rozslawili niemal po całym świecie. [...] Znają ją wszyscy harcerze polscy, znają ją też prawie wszyscy skauci innych narodowości. Wiatowali na jej cześć Węgrzy, Holendrzy, Francuzi, Anglicy, a ostatnio nawet królowa Wilhelmina i skaut naczelny gen. Baden-Powell. [...] sympatię zdobył sobie nasz saksofonista harcerz Leon Nawrot, którego solowe występy cieszyły się niebywałym powodzeniem. Muzykę naszą nagrywano także kilka*

²⁰⁰ A. Pospieszalski, *Wspomnienia z Holandii*. Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego Gimnazjum im. Gen. Józefa Wybickiego w Śremie za rok szkolny 1937/1938, Śrem 1938, s. 16.

153. Jubileusz 10-lecia orkiestry gimnazjalnej (styczeń 1939 rok)

razy na płyty²⁰¹. Marian Scheller we wspomnieniach napisał: *W pierwszą niedzielę po powrocie z Holandii orkiestra gimnazjum śremskiego, pod batutą kapelmistrza pana Stanisława Ciesielskiego w galowych mundurach harcerskichz rogatywkami przybranymi bialo-czerwonymi pióropuszymi na głowie i w przerzuconych przez lewe ramię pelerynach, grając marsza „Apollo” przemaszerowała paradnie ulicami Śremu i marszem defiladowym w paradnym szyku wkroczyła na rynek przed ratusz i pomnik Powstańców Wielkopolskich tworząc wielkie koło, a w środku kapelmistrz. I tu zademonstrowała piękny koncert taki sam jaki prezentowała w Holandii na Jamborze na paradnym występie w obecności królowej Wilhelminy²⁰². W kolejnym*

154. Mieczysław Lewandowski i Urszula Ciesielska podczas spotkania w bibliotece śremskiej w maju 2003 roku

²⁰¹ Śremiaczy rozslawili imię Polski, „Kurier Polski” 22 VIII 1937.

²⁰² M. Scheller, *Okres międzywojenny, cz. III*, „Gazeta Śremska” nr 9-10/2003, s. 14.

Sprawozdaniu Dyrekcji Gimnazjum czytamy: „Orkiestra gimnazjalna liczy 40 członków. Od 20 lipca do 14 sierpnia 1937 roku brała udział w Międzynarodowym Zlocie w Holandii, jako reprezentacyjna orkiestra harcerstwa polskiego. Orkiestra gimnazjalna pod batutą nauczyciela muzyki p. Stanisława Ciesielskiego jest nadal chlubą tutejszego gimnazjum”²⁰³.

W styczniu 1939 roku orkiestra obchodziła jubileusz 10-lecia. Liczyła wtedy 45 członków i miała 53 instrumenty. Uroczystości rozpoczęły się mszą odprawioną przez ks. prof. Antoniego Rządkiego, podczas której orkiestra wykonała kilka kolęd. Następnie odbyła się akademie z udziałem grona profesorskiego, gości i wychowanków gimnazjum. Dyrektorowi gimnazjum Henrykowi Ogonowskiemu i dyrygentowi orkiestry Stanisławowi Ciesielskiemu wręczono dyplomy uznania.

W 1939 roku miał się odbyć kolejny zlot harcerski w Londynie. Niestety, wybuch wojny przekreślił możliwość dalszej działalności orkiestry. Po wkroczeniu wojsk hitlerowskich do Śremu większość instrumentów i nut została zniszczona. Po zakończeniu wojny założyciele orkiestry - dyrektor Henryk Ogonowski i dyrygent Stanisław Ciesielski wrócili do Śremu, ale działalność gimnazjalnej orkiestry nie została już reaktywowana.

W maju 2003 roku w Bibliotece Publicznej Miasta i Gminy w Śremie odbyło się spotkanie autorskie oraz promocja napisanych przez córkę Stanisława Ciesielskiego wspomnień o swoim ojcu²⁰⁴. Autorka zaprosiła wieloletniego członka Orkiestry Gimnazjalnej pana Mieczysława Lewandowskiego, który po blisko siedemdziesięciu latach ze wzruszeniem wspominał lata świetności orkiestry, w której uczestnictwo było wspaniałą przygodą jego młodościowych lat.

5. Inne orkiestry Stanisława Ciesielskiego (1931-1959)

²⁰³ *Sprawozdania Dyrekcji Państwowego Gimnazjum im. Generała Józefa Wybickiego w Śremie za rok szkolny 1937/38, Śrem 1938, s. 48.*

²⁰⁴ U. Ciesielska, *Wspomnienie o Stanisławie Ciesielskim*, Śrem 2003.

Niezwykle bogata działalność muzyczna Stanisława Ciesielskiego, przedstawiona w poprzednich rozdziałach książki, przejawiała się w prowadzeniu wielu orkiestr oraz zakładaniu nowych zespołów. W 1931 roku muzyk otrzymał dyplom kapelmistrzowski w Szkole Muzycznej w Kielcach. Założył też kolejną orkiestrę – tym razem taneczną, która grała na dancingach i zabawach karnawałowych pod nazwą „Orkiestra Ciesielskiego”. W skład zespołu weszli, między innymi, późniejsi znani organizatorzy życia muzycznego w Śremie, Marian Zieliński i Czesław Ławniczak. Orkiestra bardzo często występowała, aż do 1939 roku, wzbogacając bardzo już rozwiniętą przedwojenną kulturę muzyczną Śremu.

Druga wojna światowa przerwała działalność orkiestry. Stanisław Ciesielski wraz z siostrami - Anną, Marią i Władysławą - został wysiedlony do Generalnej Guberni. Pracował jako tłumacz w Starostwie w Brzesku. Utrzymywał korespondencję z Czesławem Ławniczakiem - członkiem swojej orkiestry, który w sposób możliwy, jak na czas wojny, informował go o tym, co dzieje się w Śremie. Ale nawet w czasie wojny Ciesielski nie mógł żyć bez muzyki. W odległej o 20 kilometrów od Brzeska wsi Zaborów utworzył kapelę męską, w której grali uzdolnieni mieszkańcy wioski. Po jakimś czasie dołączył do nich, grający na gitarze, wikariusz z sąsiedniej parafii.

W tej samej wiosce muzyk poznał Karolinę Skalską (po mężu Ciesielską), późniejszą śremską nauczycielkę i założycielkę zespołu mandolinistów²⁰⁵.

155. Orkiestra taneczna w 1936 roku. Siedzą – Marian Zieliński, Antoni Taciak, stoją od lewej: Ignacy Chwieralski, (?) Chwieralski, (?) Nowak, Czesław Ławniczak, Stanisław Ciesielski, (?)

²⁰⁵ Patrz rozdział: Mandoliny i klarnety w Kielcach (1931-1939) i Ciesielski, Keycz

156. Orkiestra Ciesielskiego (1939 rok)

Komponował dla niej różne piosenki i posyłał je wraz z dedykacjami. Znajomość uwieczniona została ślubem, którego udzielił im wujek panny młodej ks. Michał Dąbrowski, 26 grudnia 1942 roku w Zaborowiu.

Po wyzwoleniu w 1945 roku Stanisław Ciesielski, z żoną i siostrami, powrócił do Śremu. Niestety, ich dawne mieszkanie przy Rynku 19 było już zajęte, więc wprowadzili się do lokalu przy ulicy Przemysława 15. Ciesielski nawiązał kontakt z pozostałymi przy życiu członkami Towarzystwa Muzycznego, by podjąć pracę nad reaktywowaniem orkiestry. Ten okres działalności szczegółowo opisany został w rozdziale poświęconym Towarzystwu Muzycznemu im. Mariana Zielińskiego.

157. Orkiestra utworzona na wysiedleniu w Zaborowiu (1940 rok)

W 1954 roku muzyk złożył kolejną orkiestrę, muzyczno-taneczną. Zespół ten święcił wielkie sukcesy, biorąc udział w ogólnopolskim konkursie amatorskich orkiestr rozrywkowych w Poznaniu w 1956 roku. „Express Poznański” pisał: *Trzecim zespołem była orkiestra taneczna Ciesielskiego ze Śremu. Występ naszych miłych gości publiczność nagrodziła burzliwymi oklaskami. Ze względu na ogromne zainteresowanie naszą imprezą dzisiaj wieczorem odbędzie się w auli Uniwersytetu Mickiewicza dodatkowy koncert 3 najlepszych orkiestr roku. Powodzenie pierwszego konkursu zachęca nas do organizowania następnych*²⁰⁶. W roku następnym udział w II Konkursie Orkiestr Rozrywkowych przyniósł zespołowi jeszcze większy sukces. „Express Poznański” informował: *Pierwsze miejsce w kategorii orkiestr tanecznych zajął zespół Stanisława Ciesielskiego ze Śremu. W ubiegłorocznym konkursie zespół Ciesielskiego zajął trzecie miejsce*²⁰⁷.

Zespół wielokrotnie występował w Śremie podczas organizowanych zabaw tanecznych i uświetniał lokalne imprezy. W 1958 roku orkiestra z powodzeniem wystąpiła na dziedzińcu liceum śremskiego w czasie jubileuszu 100-lecia istnienia szkoły. Ale pod koniec 1959 roku aktywność Stanisława Ciesielskiego zakłóciła choroba. W 1961 roku Towarzystwo Muzyczne miało obchodzić jubileusz 50-lecie działalności. Muzyk nie doczekał już tych uroczystości. Zmarł 16 maja 1960 roku i ochowany został na cmentarzu parafialnym w Śremie. Po śmierci Prezydium Miejskiej Rady Narodowej przyznało mu Odznakę Honorową Miasta Śremu za wybitne zasługi w krzewieniu kultury muzycznej.

Stanisław Ciesielski we wspomnieniach potomnych:

158. Konkurs Orkiestr Rozrywkowych w Poznaniu w 1957 roku

²⁰⁶ L. A., *Po konkursie orkiestr rozrywkowych*, „Express Poznański” 15 V 1956.

²⁰⁷ „Express Poznański” z 27 V 1957.

159. Koncert na dziedzińcu Liceum Ogólnokształcącego w Śremie, z okazji 100-lecia istnienia szkoły

Tadeusz Warot: *Pan Stanisław Ciesielski należy do grona tych ludzi, którzy odegrali w moim życiu rolę szczególnie ważną (...). Kompetencja i zdecydowanie p. Ciesielskiego pomogły mi szybko opanować umiejętność gry i cieszyć się z zauważanych przez Niego postępów. Gdy Go odwiedziłem w szpitalu powiedział mi, że byłoby dobrze gdybym po ukończeniu szkoły podstawowej rozpoczął naukę w średniej szkole muzycznej (...). Później, chyba dlatego, że zabrakło tego autorytetu w moim życiu, górę wzięły zainteresowania historyczne. Miłości do muzyki zaszczipionej mi przez p. Ciesielskiego nie potrafię jednak nigdy do końca się wyrzec.*

Jerzy Noskowiak: *Niewątpliwie miał p. Stanisław wielki wpływ na moją miłość do muzyki, która pozostała u mnie dotąd.*

Tadeusz Polowczyk: *Zdążył mi jednak zaszczipić miłość do muzyki na tyle, że po zdaniu matury znalazłem nareszcie swój instrument, którym okazał się saksofon. Dzisiaj, po latach, doceniam Jego głęboką wiedzę muzyczną i entuzjazm. Cieszę się, że mogę grać w orkiestrze, której jednym z pierwszych dyrygentów był mój maestro – pan Ciesielski.*

Arkadiusz Scheller: *(...) mogę wspomnieć profesora Ciesielskiego jako człowieka bardzo utalentowanego muzycznie, człowieka o dużym poczuciu humoru, jak również z dużą surowością wtedy, gdy racja była po jego stronie. Tymi cechami oraz*

160. Nekrolog Stanisława Ciesielskiego

161. Grobowiec rodziny Ciesielskich na cmentarzu parafialnym w Śremie

wyglądem zewnętrznym tworzył obraz ówczesnego nauczyciela poważanej w Śremie uczelni, wzbudzając szacunek i respekt uczniów²⁰⁸.

Mieczysław Lewandowski: (...) *Pani Ojciec, jako nauczyciel muzyki był lubiany i szanowany. Jego spolegliwość polegała m.in. na umiejętnym i uczuciowym podchodzeniu do spraw młodzieży i wychowywaniu jej.*

Aleksander Milewski: *Piękny życiorys Pani Ojca jest pamiętany przez jego uczniów. Uczył mnie gry na skrzypcach krótko i skrzypkiem nie zostałem jednak to zainteresowanie zaowocowało kształceniem moich dzieci na skrzypków. Mój syn Piotr i córka Barbara uczyli się najpierw w stworzonym przez Pani Ojca Ognisku Muzycznym.*

162. Tablica pamiątkowa ufundowana przez Towarzystwo Muzyczne z okazji stulecia działalności (2011 rok)

6. Zespół Instrumentalny 10. Drużyny ZHP (1959-1960)

²⁰⁸ Tamże, s. 19-24.

W 1959 roku drużynowy Związku Harcerstwa Polskiego Bogumił Loga, postanowił utworzyć ze swoich wychowanków grających na różnych instrumentach zastęp muzyczny. Muzykowanie miało na celu urozmaicenie zbiorów harcerskich. Drużynowemu Łodze udało się zrealizować plan i doprowadzić do powstania Zespołu Instrumentalnego 10. Drużyny Harcerskiej im. Stefana Czarnieckiego przy Szkole Podstawowej nr 2 (dziś Gimnazjum im. Ks. Piotra Wawrzyniaka).

W skład zespołu wchodził: Paweł Misiorny – klarnet i saksofon; Janusz Witczak – gitara; Marian Naskręt – perkusja; Tadeusz Warot – akordeon; Jan Szulc – pianino; Jerzy Langer – perkusja. W większości byli oni uczniami Stanisława Ciesielskiego i swoje umiejętności gry na instrumentach zdobywali w śremskim Ognisku Muzycznym. Po kilku miesiącach prób zespół przygotował program, na który składały się znane melodie harcerskie, standardy jazzowe i piosenki ludowe.

Zespół występował na uroczystościach szkolnych i zbiorów harcerskich. Wziął też udział w Festiwalu Orkiestr Harcerskich w Gnieźnie, jaki odbył się 2 i 3 kwietnia 1960 roku. Ich gra wzbudziła zachwyt publiczności i uznanie jury. Młodzi muzycy zdobyli na festiwalu pierwsze miejsce. W nagrodę członkowie zespołu pojechali na miesięczną wycieczkę do Francji, jako reprezentacja Związku Harcerstwa Polskiego zaproszona przez francuskich pionierów „Valliants”. Chłopcy wyćwiczyli wymaganą wiązkę melodii harcerskich oraz własny program jazzowo-ludowy. Piątego lipca 1960 roku

163. Zespół 10 drużyny ZHP im. Stefana Czarnieckiego. Od lewej: Paweł Misiorny, Janusz Witczak, Marian Naskręt, Tadeusz Warot, Jan Szulc (1959 rok)

164. Zespół 10 drużyny ZHP im. Stefana Czarnieckiego w czasie pobytu we Francji. Od lewej: Tadeusz Warot, instruktorka i instruktor organizacji „Valliannts”, Jan Szulc, Roman Szwarz, Paweł Misiorny, Maciej Janiszewski, Bogumił Loga, Jerzy Langer, Marian Naskręt, Janusz Witczak (lipiec 1960 rok)

przyjechali do Paryża. Zostali zaproszeni do gmachu merostwa, gdzie podczas wyboru Miss Paryża wystąpili z koncertem jazzowym. Występ spotkał się z takim aplauzem, że chłopcom długo nie pozwolono zejść ze sceny. Na drugi dzień, po zwiedzeniu Paryża, pojechali na Lazurowe Wybrzeże. Tam koncertowali w Antibes i Saint Cezaire, gdzie zasadzili tradycyjne drzewko przyjaźni polsko-francuskiej. Czternastego lipca, z okazji narodowego święta Francji, brali udział w okolicznościowych uroczystościach, grając kilka godzin dla mieszkańców miasteczka. Podczas pobytu na południu Francji zwiedzili: Monte Carlo, Grass, Valloris, Cannes, Niceę i Tulon. W wielu z tych miast i miasteczek organizowali koncerty, na które przybywali okoliczni mieszkańcy i turyści. Po powrocie do Paryża jeszcze raz zwiedzali miasto oraz dawną siedzibę królów francuskich w Wersalu. Uczestnik tego wyjazdu, Marian Naskręt wspomina, że dla chłopców była to wspaniała przygoda, która dostarczyła wrażeń wprost nie do opisania.²⁰⁹ Prawie wszyscy członkowie tego zespołu, po ukończeniu szkoły podstawowej w 1960 roku, zostali uczniami Liceum Ogólnokształcącego w Śremie. Kontynuowali swoją muzyczną przygodę i byli członkami różnych licealnych zespołów.

Obszerne wspomnienia założyciela zespołu instrumentalnego 10 drużyny ZHP Bogumiła Logi opublikowane zostały w 2007 roku w dwóch wydaniach

²⁰⁹ Z informacji w maszynopisie członka zespołu Mariana Naskręta.

„Gazety Śremskiej”²¹⁰. W zakończeniu autor pisze: *Pozostały mi dwa pamiątkowe zdjęcia z roku 1964. Wśród członków orkiestry dętej prowadzonej przez p. Mariana Zielińskiego są nasi druhowie: Paweł, Tadeusz i Jerzy. Serdecznie wspominam i zachowałem w pamięci moich wychowanków – Pawła Misiornego i Janusza Witczaka, którzy zmarli w młodym wieku. Jedyńm członkiem dawnego zespołu muzycznego, który pozostał wierny tradycji jest p. mgr T. Warot, który do dziś gra w orkiestrze dętej Towarzystwa Muzycznego w Śremie*²¹¹.

7. Orkiestra Dęta Odlewni Żeliwa (1969-2008)

W latach 1963 - 1964 zapadły decyzje o budowie Odlewni Żeliwa w Śremie. Zgodnie z nimi, 1 stycznia 1964 roku, w ramach przedsiębiorstwa Zakłady Przemysłu Metalowego H. Cegielski w Poznaniu, powstał Oddział Zamiejscowy w Śremie. Kronikarz zakładu, Gabriel Jasiński (1923-2013)²¹², pisał wówczas na łamach wielkopolskiej prasy: *W szczerym polu, między miastem a Jeziorem Grzymysławskim, rozpoczęto budowę gigantycznej, jak na miarę małego miasta powiatowego, inwestycję. Z dniem 1 stycznia 1969 roku Odlewnię Żeliwa w Śremie przekształcono w czynny zakład produkcyjny pod nazwą: Zakłady Przemysłu Metalowego H. Cegielski - Odlewnia Żeliwa w Śremie. Budowę fabryki ukończono w 1974 roku.*

Czterotysięcznej załodze należało zapewnić także miejsca do rozrywki. Zdecydowano o budowie sali widowiskowej, hali sportowej, pływalni i znalazły się też pieniądze na utworzenie odlewniczej orkiestry dętej. Inicjatorem był Gabriel Jasiński, który w imieniu odlewników napisał wniosek o jej utworzenie do ówczesnego dyrektora Henryka Kołdasia. Wniosek został zaakceptowany i w dniu 20 października 1969 roku odbyło się pierwsze zebranie założycielskie, na którym dokonano wyboru zarządu. Pierwszym dyrygentem został Romuald Ortel. Orkiestra w dniu założenia liczyła 80 członków. Działalność orkiestry była finansowana przez Odlewnię Żeliwa, która zakupiła instrumenty i mundury dla zespołu. Kierownictwo zakładu honorowało orkiestrantów darmowymi wczasami w Dąbkach, Pobierowie czy Rabce. W latach 1971-1973 kapelmistrzem orkiestry był waltornista Filharmonii Poznańskiej Janusz Oczepa. Po nim, w latach 1975-1978, zespołem dyrygowała Maria Pawlik-Gała.

²¹⁰ Patrz: B. Loga, *Wspomnienia*, cz. I, „Gazeta Śremska” nr 7-8/2007, s. 6-9; cz. II, nr 9-10/2007 s. 14-17.

²¹¹ Tamże, s.17.

²¹² Gabriel Jasiński (1923-2013) - „cegielszczak”, kronikarz Odlewni Żeliwa w Śremie. Społeczny korespondent piszący do prasy zakładowej i regionalnej, napisał monografię „30 lat działalności koła SIMP” (kopia znajduje się w zbiorach Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy Śrem). Pisał teksty, do których komponował muzykę i osobiście odtwarzał utwory nagrane na magnetofonie podczas zakładowych recitali.

165. Uroczystość otwarcia wydziału W-5. Orkiestrą dyryguje pierwszy kapelmistrz orkiestry Romuald Ortel (1970 rok)

166. Orkiestra pod dyrekcją Janusza Oczepy

167. Orkiestra z dyrygentką Marią Pawlik-Gałą

W 1978 roku dyrygenturę przejął Jerzy Pijacki (1946-1997), z wykształcenia ślusarz-mechanik, pracownik odlewni (jako modelarz przepracował tam 22 lata). Edukację muzyczną rozpoczął w śremskim Ognisku Muzycznym, w którym uczył się gry na akordeonie. W orkiestrze dętej Towarzystwa Muzycznego grał na tenorze. W 1968 roku współtworzył orkiestrę odlewniczą, z którą związany był przez 28 lat. Zdobył uprawnienia kapelmistrzowskie II kategorii. Przez 23 lata, z przerwami, pełnił funkcję dyrygenta.

Orkiestra towarzyszyła załodze we wszystkich uroczystościach odlewniczych, podczas otwierania nowych wydziałów zakładu, maszerowała w pochodach i koncertowała w czasie obchodzonych w mieście świąt państwowych, a także uczestniczyła w pogrzebach pracowników. Początkowo członkami orkiestry byli tylko pracownicy odlewni. Z czasem odstąpiono od tej zasady i każdy mógł zostać jej członkiem. Grali w niej również muzycy, którzy związani byli z orkiestrą dętą Towarzystwa Muzycznego w Śremie. Orkiestra przeżywała swoje wzloty i upadki, ale na pewno wpisała się w życie kulturalne miasta. Koncertowała również w innych miastach - w Dusznikach, Obornikach, Poznaniu.

Jerzy Pijacki orkiestrze poświęcał wiele czasu. Ręcznie przepisywał nuty dla wszystkich muzyków, dzięki czemu orkiestra miała zapewniony szeroki repertuar, na który składało się blisko 140 pozycji muzycznych. Za swoją działalność dyrygent został wyróżniony Złotą Odznaką Polskiego Związku Chórów i Orkiestr Dętych.

Dwudziestego pierwszego października 1994 roku zespół obchodził 25-lecie działalności. Z tej okazji, w sali widowiskowej Klubu Odlewnika, odbył się jubileuszowy koncert, na który zapraszała mieszkańców miasta dyrekcja

168. Orkiestrę prowadzi kapelmistrz Jerzy Pijacki (1980 rok)

Odlewni Żeliwa w Śremie wraz z zarządem orkiestry. W programie koncertu znalazły się niezapomniane melodie z musicali, filmów oraz przeboje muzyki klasycznej. Orkiestra wystąpiła pod batutą swojego kapelmistrza Jerzego Pijackiego.

Po uroczystych obchodach 25-lecia działalności orkiestra nadal była utrzymywana przez Odlewnię Żeliwa, ale zaczęły się zmieniać realia gospodarcze, które miały wielki wpływ na dalsze trwanie zespołu. Z dniem 1 stycznia 1994 roku dokonany został podział Zakładów Przemysłu Metalowego H. Cegielski w Poznaniu i utworzono samodzielne przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą: Odlewnia Żeliwa „Śrem”. W lipcu 1994 roku do Ministra Przekształceń Własnościowych złożony został wniosek o przekształcenie odlewni w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa celem prywatyzacji drogą kapitałową i już 31 października 1994 roku zarejestrowana została firma Odlewnia Żeliwa „Śrem” Spółka Akcyjna.

80-lat Wielkopolskiego Związku Chórów i Orkiestr
"MACIERZ" w Poznaniu

25-lat Orkiestry Dętej Odlewni Żeliwa w Śremie

Dyrekcja Odlewni Żeliwa w Śremie
oraz
Zarząd Orkiestry Dętej Odlewni Żeliwa

zapraszają na

Uroczysty Koncert Jubileuszowy

wystąpi:

Jubilat — Orkiestra Dęta C.Z. w Śremie
dyryguje **Jerzy Pijacki**

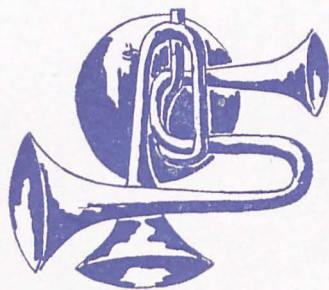
w programie

Niezapomniane melodie z musicali, filmów,
przeboje muzyki klasycznej

Śrem, 21 października 1994 r. — piątek
Sala Widowiskowa Klubu "Odlewnik" ul. Staszica 1
w Śremie, godz. 17⁰⁰

Wstęp wolny

169. Plakat uroczystego koncertu z okazji 25-lecia orkiestry

25 lat
Orkiestry Dętej
Odlewni
Żeliwa
w Śremie

Zaproszenie

PROGRAM — REPERTUAR

1. Preludium — Edmund Loffer
2. Schlagerparade cz. I — Walter Tuschla, Bernd Egidius
3. Bella Italia — Hanz Kolditz
4. Folk Song Medley — Hanz Hartwig
5. Sant Louis Blues — Reiny Roland
6. Przedstawienie historii orkiestry, wręczenie wyróżnień, wystąpienia okolicznościowe
7. Walce Straussa — Henryk Morys
8. Pielgrzym — wiazanka
9. Oh Lady Be Good — George Gerschwin
ar. Ryszard Zieliński
10. Hymn Niewolników — Giuseppe Verdi
z opery „Nabucco”
11. Schlagerparade cz. II — Walter Tuschla, Bernd Egidius
Dyryguje — Jerzy Pijacki
Prowadzenie — Jerzy Kondras

170. Zaproszenie na koncert wraz z programem

Mimo tych zmian odlewnicza orkiestra działała nadal, chociaż w coraz trudniejszych warunkach finansowych. Kapelmistrzem zespołu nadal był Jerzy Pijacki, dla którego orkiestra była „całym życiem”. Nawet, gdy zachorował i leżał w szpitalu interesował się działalnością zespołu. Na czas nieobecności zastępował go Arkadiusz Szewczyk.

Jerzy Pijacki zmarł 4 maja 1997 roku. Pochowany został 7 maja na cmentarzu parafialnym w Śremie. W pogrzebie, obok najbliższej rodziny i krewnych, udział wzięły delegacje Towarzystwa Muzycznego im. M. Zielińskiego, orkiestry kolejowej z Ostrowa Wlkp., orkiestry harcerskiej z Kórnika, a także przedstawiciel Polskiego Związku Chórów i Orkiestr „Macierz” z Poznania. Pożegnali go również przedstawiciele dyrekcji Odlewni Żeliwa «Śrem» S.A. oraz wielu mieszkańców naszego miasta²¹³.

²¹³ M. Okoniewska, *Orkiestra całym życiem*, „Tygodnik Śremski” 15.05.1997.

171. Pamiątkowe zdjęcie Orkiestry Dętej Odlewni Żeliwa „Śrem” S.A. w dniu 30-lecia działalności

Po śmierci Jerzego Pijackiego dyrygentem Orkiestry Dętej Odlewni Żeliwa „Śrem” S.A. został Henryk Kaźmierczak. Prezesem przez wiele lat był Janusz Borowczyk. Orkiestra w dalszym ciągu brała udział w wielu przeglądach i festiwalach orkiestr (w Grodzisku Wlkp., Sławnie, Zbąszyniu, Swarzędzu). Występowała podczas zlotu Bractw Kurkowych w Krakowie, koncertowała na festynach i podczas uroczystości kościelnych. Przez szereg lat wyjeżdżała nad morze do miejscowości Sławno, biorąc tam udział w Festiwalu Orkiestr Dętych (dawniej Festiwal Orkiestr Pomorza Środkowego) pod patronatem Polskiego Związku Chórów i Orkiestr. Zespół zdobył znaczące nagrody, m.in.: „Złoty Róg” - nagroda główna XV Festiwalu Orkiestr Dętych (Grodzisk Wlkp. 1997); „Szałamajka” - Grand Prix - nagroda główna I Festiwalu Orkiestr Dętych - Zbąszyn 1998; ponownie „Złoty Róg” - otrzymany w 1999 na XVII Festiwalu Orkiestr Dętych w Grodzisku Wlkp.; II miejsce na VI Festiwalu Orkiestr Dętych – Swarzędz 1999²¹⁴. Wszędzie podziwiany był wygląd orkiestry, której szczególnego uroku dodawały duże kapelusze orkiestrantów. Wielokrotnie zespół grał w śremskich finałach Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.

Na dalsze losy orkiestry decydujący wpływ miała prywatyzacja zakładu. Nastąpiła ona 8 kwietnia 1999 roku. Jedynym akcjonariuszem sprywatyzowanej spółki została Polska Grupa Odlewnicza S.A. z siedzibą w Katowicach. Jeszcze 20 października 1999 roku odbył się uroczysty koncert z okazji

²¹⁴ MAG, *Trzydzieści lat aktywnej działalności. Orkiestra towarzyszy załodze odlewni w radości i smutku*, „Gazeta Poznańska”, 27.10.1999, s. 4.

ORKIESTRA DĘTA ODLEWNI ŻELIWA „ŚREM” S.A.

Orkiestra Dęta Odlewni Żeliwa "ŚREM" S.A. powstała 20 października 1969r. w nowo budowanej fabryce Odlewni Żeliwa HCP P-ń filia Śrem.

The Brass Band of Odlewnia Żeliwa "Śrem" S.A. was founded on 20 October 1969 in a new built Cast Iron Foundry HCP-Poznań, branch in Śrem.

trzydziestolecia orkiestry. Prezes Borowczyk wspomina, że zarząd orkiestry dołożył wtedy wszelkich starań, żeby uhonorować i odznaczyć długoletnich członków orkiestry złotymi medalami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zasłużony działacz kultury”. Otrzymali je: Henryk Kaźmierczak, Janusz Borowczyk, Stanisław Jańczyk i Jan Ruta. Ponad 20 członków zespołu odznaczono złotymi, srebrnymi i brązowymi odznakami „Zasłużony dla Polskiego Związku Chórów i Orkiestr”.

W styczniu 2001 roku dyrekcja odlewni zaproponowała inną formę finansowania orkiestry. Dnia 22 lutego tego samego roku odbyło się zebranie założycielskie powołujące stowarzyszenie kulturalne pod nazwą Orkiestra Reprezentacyjna Odlewników, które zostało zarejestrowane w listopadzie.

Orkiestra nadal z powodzeniem występowała podczas różnych imprez: sportowych (w Gnieźnie i Poznaniu nadając im oprawę artystyczną); koncertowała na Międzynarodowych Targach Poznańskich; brała udział w Poznańskich Porankach Muzycznych. „Była żywą reklamą Odlewni Żeliwa”, jak stwierdził prezes Borowczyk.

Z chwilą przejęcia zakładu przez holding FAMUR zaczęły się dla orkiestry problemy lokalowe. Nowy najemca Klubu Odlewnika, gdzie odbywały się próby, z dnia na dzień wypowiedział salę. Orkiestra przeniosła się do budynku socjalnego wydziału W-6, który został przeznaczony do rozbiórki i wyburzenia.

Z dniem 1 stycznia 2009 nowy właściciel odlewni wypowiedział warunki płacowe kapelmistrzowi. Mimo usilnych starań ze strony zarządu orkiestry odlewnia nie przydzieliła żadnego lokalu na przechowywanie instrumentów i odbywanie prób. Prezes orkiestry Janusz Borowczyk już we wcześniejszych wywiadach dla prasy²¹⁵ sygnalizował trudną sytuację zespołu i wyraził obawę o jego przyszłość. Nie były one bezpodstawne. Orkiestra Zakładowa Odlewni Żeliwa w Śremie, po 39 latach działalności, w 2009 roku zakończyła swoją działalność.

173. Prezes Janusz Borowczyk i kapelmistrz Henryk Kaźmierczak (1999 rok)

²¹⁵ M. Klinowski, *Babcia stała na balkonie*, „Życie Śremskie” nr 4, 7.06.2001, s. 8.

174. Koncert orkiestry na Starym Rynku w Poznaniu (2000 rok)

175. Odlewnicza orkiestra wielokrotnie stanowiła artystyczną oprawę imprez sportowych

III. Upowszechnianie muzyki i edukacja muzyczna

1. Społeczne Ognisko Muzyczne (1950-2012)

W latach pięćdziesiątych ubiegłego wieku zaczęły powstawać w Polsce ogniska muzyczne umożliwiające dzieciom i młodzieży naukę gry na różnych instrumentach. Ogniska podległy departamentowi Amatorskiego Ruchu Artystycznego Ministerstwa Kultury i Sztuki. Pismo informujące o organizacji wiejskich ognisk muzycznych na terenie powiatu śremskiego otrzymał, 5 stycznia 1950 roku, Romuald Grała - przewodniczący Śremskiej Kapeli Ludowej. Wytypowano wtedy trzy miasta powiatu śremskiego, w których mieli kształcić się młodzi muzycy: Kórnik, Dolsk i Śrem. Zadanie zorganizowania ogniska muzycznego w Śremie powierzono Stanisławowi Ciesielskiemu, dyrygentowi Kapeli Ludowej. Na siedzibę przyszłego ogniska obrano lokal przy ulicy Poznańskiej 4, w podwórzu domu Stefana Pawlickiego.

Stanisław Ciesielski przez cały 1950 rok starał się zdobyć potrzebne dla ogniska instrumenty. Zwracał się z prośbami do różnych urzędów, instytucji i osób prywatnych. Już 30 stycznia zwrócił się do Powiatowego Komitetu PZPR w Śremie o odstąpienie podniszczzonego fortepianu znajdującego się w świetlicy komitetu; dnia 30 czerwca do Urzędu Likwidacyjnego w Jarocinie o przydzielenie dwóch fortepianów stojących w magazynach dawnej bożnicy w Śremie; 14 lipca wystosował pismo do Komendy MO w Śremie o wypożyczenie instrumentów, leżących tam bezużytecznie; 8 września o przydzielenie fortepianu stojącego w zlikwidowanej szkole w Mórce; 15 października do Urzędu Likwidacyjnego we Wrocławiu o nabycie fortepianu; 19 grudnia 1950 roku do Warszawy o wydanie zezwolenia na zakup instrumentów z mienia poniemieckiego. Jedne prośby były załatwione pozytywnie, inne spotykały się z odmową²¹⁶.

Ostatecznie, 1 kwietnia 1950 roku, Ministerstwo Kultury i Sztuki zatwierdziło Wiejskie Ognisko Muzyczne w Śremie. Tego samego dnia zatrudniono Stanisława Ciesielskiego na stanowisku kierownika. Dla prowadzących ogniska artystyczne zorganizowano specjalny kurs w Jadwisinie koło Warszawy. Szkolenie to ukończył Stanisław Ciesielski oraz Marian Zieliński.

Pierwsze lekcje odbywały się w prywatnym mieszkaniu Ciesielskiego przy ulicy Przemysława 15, do czasu wyremontowania pomieszczeń ogniska przy ulicy Poznańskiej. Dnia 29 sierpnia 1950 roku kierownik wystosował pismo do Ministerstwa Kultury i Sztuki w Warszawie, sugerując, przemianowanie

²¹⁶ Urszula Ciesielska, *Wspomnienie o Stanisławie Ciesielskim*, Śrem, 2003, s. 13.

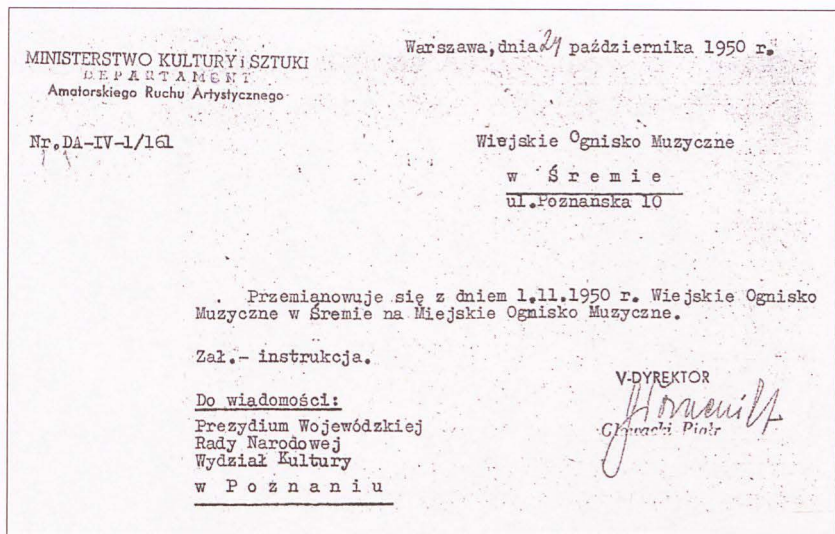
176. Kurs dla kierowników ognisk artystycznych w Jadwisinie koło Warszawy. Pierwszy z prawej Stanisław Ciesielski, obok Marian Zieliński (1950 rok)

Wiejskiego Ogniska Muzycznego w Śremie na Miejskie Ognisko. Jako argument podał, że Śrem jest miastem powiatowym i liczy dziewięć tysięcy mieszkańców. Decyzją ministerstwa, z dniem 1 listopada 1950 roku, zmiany tej dokonano.

Oprócz Stanisława Ciesielskiego nauczycielami muzyki w Ognisku byli jeszcze absolwentka Instytutu Muzycznego w Poznaniu Helena Olszewska i Marian Zieliński, absolwent Średniej Szkoły Muzycznej w Poznaniu. Olszewska udzielała też lekcji na pianinie w swoim prywatnym mieszkaniu.

W związku ze stale zwiększającą się liczbą chętnych do nauki w Ognisku Muzycznym (153 uczniów, w tym 97 chłopców i 56 dziewcząt) rozpoczęto starania o nowe pomieszczenie. W końcu uzyskano lokal składający się z sali i trzech pokoi na pierwszym piętrze budynku przy ulicy Wawrzyniaka 7. Były tam znacznie lepsze warunki do prowadzenia lekcji i innych przedsięwzięć artystycznych. W lokalu tym swoją siedzibę miała także orkiestra dęta Państwowego Ośrodka Maszynowego, której dyrygentem był też Stanisław Ciesielski.

Radość z nowych pomieszczeń nie trwała długo. Z braku funduszy, decyzją Ministerstwa Kultury i Sztuki, wstrzymane zostały kredyty na prowadzenie mniejszych ognisk, co równało się z zaprzestaniem ich działalności. Taki sam los spotkał śremskie ognisko, które miało zakończyć jego działalność 1 kwietnia 1951 roku. W przypadku posiadania własnych środków, z których ognisko mogłoby się utrzymać, pozwolono nadal kontynuować jego

177. Pismo przemianowujące Wiejskiego Ogniska Muzycznego w Śremie na Miejskie Ognisko Muzyczne

działalność. Po zajęciu się sprawą przez Powiatową Radę Związków Zawodowych, ognisko miało funkcjonować na zasadzie samowystarczalności.

W ognisku istniały dwie sekcje: muzyczna, składająca się z klasy fortepianu, skrzypiec, akordeonu i klarnetu oraz wokalna (chór). Organizowano wiele imprez artystycznych dla środowiska (np. wieczory choinkowe, koncerty dla pracowników różnych zakładów pracy). Uczniowie ogniska brali udział w koncertach na rzecz Caritasu, z okazji 1 Maja, Święta Ludowego, zorganizowano „Wieczór Moniuszkowski” oraz koncert pod hasłem „Najmłodszy mają głos”. Występy najczęściej odbywały się w sali Sałacińskiego i przyciągały spore grono widzów. Dnia 31 grudnia 1951 roku ognisko brało udział w eliminacjach powiatowych zespołów artystycznych zorganizowanych w Śremie. Zespół zajął pierwsze miejsce.

Wkrótce znowu pojawiły się kłopoty finansowe. W sprawozdaniu z wizytacji odbytej 20 i 21 października 1954 roku można przeczytać: *Ognisko posiada zadłużenie, które według znalezionych rachunków wynosi kwotę 1235,02 zł. Rachunki te uregulował Ob. Ciesielski St., kierownik ogniska, z własnych funduszy. Poza powyższymi rachunkami ognisko nie wypłaciło poborów za m-c wrzesień, a kierownik ogniska nie otrzymał poborów za wrzesień i czerwiec*²¹⁷.

Dziesiątego stycznia 1954 roku zawarto umowę dotyczącą wynajęcia dla potrzeb Ogniska Muzycznego pomieszczenia byłego konwiktu przy ulicy Poznańskiej 11, będącego własnością kościoła parafialnego w Śremie. Umowa została podpisana przez ks. dziekana Edwarda Karwatkę i kierownika

²¹⁷ Tamże, s. 13-14.

178. Uczniowie przed siedzibą Ogniska Muzycznego przy ulicy ks. P. Wawrzyniaka 7. W drugim rzędzie stoją od lewej: Marian Zieliński, Stanisław Ciesielski, Helena Olszewska (1951 rok)

Ogniska Muzycznego Stanisława Ciesielskiego. Zatwierdziła ją Kuria Metropolitalna, a podpisał 10 listopada ks. bp Franciszek Jedwabski. Nowe lokum składało się z trzech pomieszczeń, co umożliwiło prowadzenie lekcji gry na instrumentach jak i próby zespołów i chóru. Ognisko zatrudniało wtedy pięciu nauczycieli.

Uczniowie ogniska często występowali na uroczystościach organizowanych dla społeczeństwa miasta. Były to koncerty instrumentalne, jak i krótkie przedstawienia, przyjmowane zawsze bardzo ciepło przez publiczność.

Piętnastego listopada 1959 roku, po czternastoletniej przerwie, reaktywowano w Śremie Towarzystwo Muzyczne. Kierownik ogniska Stanisław Ciesielski wystosował na ręce prezesa Towarzystwa – Stanisława Mroza pismo z prośbą o przyjęcie protektoratu nad ogniskiem. Nastąpiło to w 1960 roku. W tym samym roku zmarł Stanisław Ciesielski, a jego następcą został Marian Zieliński. Ognisko rozwijało się, uczęszczały do niego dzieci i młodzież w wieku od siedmiu do szesnastu lat, nie tylko ze Śremu, ale z wiosek i miasteczek powiatu śremskiego. Na dzień 30 listopada 1962 roku liczba uczniów wynosiła 156.

Lekcje gry w ognisku odbywały się indywidualnie, a nabyte umiejętności muzyczne uczniowie prezentowali na różnych występach, które nie ograniczały się tylko do sali ogniska. Większość z nich stanowiły koncerty dla środowiska oraz wyjazdy do pobliskich miejscowości. Dużą popularnością cieszyły

179. Uczniowie przed siedzibą Ogniska Muzycznego przy ulicy Poznańskiej. W środku siedzą od lewej: Helena Olszewska, Stanisław Ciesielski i Stanisław Falecki (1958 rok)

180. Występy uczniów Ogniska Muzycznego. Stoją od lewej: Tadeusz Warot, Maria Jahns, Bogumiła Gertych, Halina Słonimska, Elżbieta Błaszyk, Elwira Musielak, Maria Dolaciak, Bożena Dudzińska, Urszula Ciesielska, Paweł Misiorny

181. Występy uczniów Ogniska Muzycznego (luty 1956 rok)

182. Uczniowie i nauczyciele Ogniska Muzycznego w dniu zakończenia roku szkolnego 1962/1963

się doroczne przeglądy osiągnięć artystycznych, tzw. popisy. Słuchaczami byli głównie rodzice. Uczniowie brali też udział w ogólnopolskich przeglądach społecznych ognisk artystycznych. Zespoły instrumentalne ogniska - akordeoniści, mandolińscy, zespół rozrywkowy i soliści - wystąpiły podczas uroczystości 50-lecia Towarzystwa Muzycznego.

Od stycznia 1961 roku do końca 1975 nauczycielem muzyki w Społecznym Ognisku Muzycznym w Śremie był Czesław Ławniczak (1914-2011), znany i ceniony muzyk, popularnie nazywany „Laleczka”.

Urodził się 17 lipca 1914 roku w Śremie. Po ukończeniu szkoły powszechnej w 1928 roku rozpoczął naukę gry na instrumentach muzycznych u Jana Borowiaka i Stanisława Ciesielskiego. W 1930 roku został członkiem orkiestry dętej Borowiaka, a od 1932 roku grał w zespole symfonicznym Towarzystwa Miłośników Muzyki oraz w orkiestrze dętej Towarzystwa Muzycznego. W 1933 roku, wraz z harcerską orkiestrą gimnazjalną, brał udział w zlocie harcerskim w Gödölö na Węgrzech.

W 1936 roku powołany został do wojska. Dwa lata później skończył szkołę podoficerską w Poznaniu. Powierzono mu funkcję zastępcy kapelmistrza orkiestry wojskowej. W międzyczasie ukończył kurs muzyczny i zdał egzamin przed Wojskową Komisją Muzyczną w Poznaniu.

W drugiej połowie sierpnia 1939 roku został zmobilizowany do 25. Dywizji Artylerii i przeniesiony z Poznania do Kalisza. Brał udział podczas wrześniejszych walk określanych w historiografii jako „bitwa nad Bzurą”. Po przegranej kampanii dostał się do niewoli niemieckiej i jako jeńiec wywieziony do Dortmundu w Nadrenii. Tam skierowany został do pracy w gospodarstwie rolnym. Pracował także jako robotnik budowlany i pracownik fizyczny w fabryce.

Dnia 29 lipca 1945 roku w Wewelsburgu zawarł związek małżeński z Heleną Kordecką. Do Polski wrócił w sierpniu 1946 roku i zamieszkał w Inowrocławiu. Wstąpił do Związku Zawodowego Muzyków. Z zespołem artystycznym tamtejszej Szkoły Oficerskiej Armii Polskiej I Baonu Strzeleckiego

183. Czesław Ławniczak grał w orkiestrze Towarzystwa Muzycznego

184. Uczniowie Ogniska Muzycznego z Czesławem Ławniczakiem

jeździł z koncertami po kujawskich miejscowościach.

W 1949 roku powrócił do Śremu. Został członkiem orkiestry dętej Towarzystwa Muzycznego.

Z zachowanych akt osobowych Czesława Ławniczaka wynika, że od 20 lipca 1949 do 31 stycznia 1953 roku pełnił stanowisko kierownika Biblioteki Miejskiej w Śremie. Był też inspektorem w organizacji „Służba Polsce” i po jej reorganizacji został instruktorem kulturalno-oświatowym w Prezydium Powiatowej Rady Narodowej, a od stycznia 1961 roku - nauczycielem muzyki w Społecznym Ognisku Muzycznym w Śremie, ucząc gry na akordeonie aż do 31 grudnia 1975 roku. Od 1969 roku pracował też w filii ogniska w Wyrzece.

Ławniczak interesował się przyrodą i zabytkami najbliższej okolicy. Dnia 12 lutego 1968 roku wystosował list do Telewizji w Poznaniu w sprawie ochrony wiatraka stojącego na polu Pawła Górnego. Był to ten sam wiatrak, przy którym odbywały się pierwsze próby orkiestry Towarzystwa Muzycznego. W liście napisał: *Szanowna Redakcjo! Przy wjeździe do Śremu stoi po lewej stronie wiatrak opuszczony, bez skrzydeł, dziurawy. Stoi jakby na straży naszego miasta. (...) Ile wspomnień wiąże się z tym wiatrakiem. Właściciel jego Paweł Górny był zasłużonym obywatelem naszego miasta, był współzałożycielem Towarzystwa Muzycznego. Piszę ten list w trosce o zabytki (...). Wiatrak niszczeje. Niedługo rozsypać się może w proch. Chcielibyśmy zabezpieczyć wiatrak, z którym wiąże się tyle wspomnień z lat dziecińczych i młodości.* W notatkach z późniejszych lat pisał: *Dzisiaj wiatraka już nie ma.*

185. Akordeoniści Czesława Ławniczaka. Społeczne Ognisko Muzyczne w Śremie, Filia Wyżeka. Zakończenie roku szkolnego (czerwiec 1971 rok)

*Nikt mnie nie rozumiał. Niestety – rozebrali. Plakalem...*²¹⁸.

Od 1972 r. współpracował z zespołami muzycznymi Kombinatów Państwowych Gospodarstw Rolnych w Manieczkach, biorąc aktywny udział w występach tych zespołów. W 1976 roku przeszedł na emeryturę, ale nadal prowadził bardzo aktywny tryb życia. Pisał artykuły do gazet. W miesięczniku społeczno-kulturalnym „Nurt” opisał swoje przeżycia wojenne. Wspomnienia te zostały wyróżnione przez redakcję²¹⁹.

Instrumentem, z którym się nie rozstawał był mały akordeon, na którym grał podczas Dni Śremu, spacerów po nadwarciańskiej promenadzie i na innych muzycznych uroczystościach w Śremie. *Nazywano Go „Laleczka” – przypomniał Adam Lewandowski, kiedy ponad 90-letni grajek zdjął palce z klawiszy akordeonu. Przewisko wzięło się od słów ulubionej piosenki nauczyciela gry na akordeonie*²²⁰. Śremianie zapamiętali Czesława Ławniczaka jako pogodnego, pełnego uśmiechu na twarzy człowieka. Zmarł w Śremie 28 września 2011 roku i pochowany został na cmentarzu parafialnym.

W 1969 roku Ognisko Muzyczne w Śremie utworzyło filię w Kombinacie PGR w Manieczkach. Uczęszczało do niego 15 uczniów. Kolejne filie powstały w Dolsku, Książu i Zaniemyślu. Byli uczniowie ogniska, po nabyciu umiejętności gry na instrumentach, tworzyli w swych środowiskach zespoły, grając na różnych okolicznościowych imprezach. Obok uczniów przeciętnych

²¹⁸ Archiwum rodzinne Czesława Ławniczaka.

²¹⁹ Cz. Ławniczak, *W walce i niewoli*, w: „Nurt” nr 11 z 1969, s. 6-10.

²²⁰ A. Domański, *Radość spacerowania ze stylem*, w: „Śremski Kurier Biblioteczny” nr 2 z 27 VI 2010, s. 12.

186. Jedno z ostatnich zdjęć Czesława Ławniczaka – „Promenada jak za dawnych lat” (2010 rok)

było wielu zdolnych, którzy w przyszłości kończyli szkoły muzyczne i stali się wybitnymi muzykami nie tylko w kraju, ale i za granicą. Do takich należą Barbara Milewska i jej brat Piotr²²¹.

W październiku 1976 roku Marian Zieliński przeszedł na emeryturę, pozostając kapelmistrzem orkiestry dętej Towarzystwa Muzycznego. Społecznym Ogniskiem Muzycznym kierował 16 lat (1960-1976). Nowym dyrektorem został Jerzy Andrzejczak, wówczas student piątego roku Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej (obecnie Akademia Muzyczna) w Poznaniu. Ognisko było w dalszym ciągu agendą Towarzystwa Muzycznego w Śremie oraz członkiem Wojewódzkiego Stowarzyszenia Ognisk Artystycznych (WSOA) w Kaliszu i od strony dydaktyczno-muzycznej podlegało wizytacjom tegoż stowarzyszenia. Gdy w 1976 roku wprowadzono nowy podział administracyjny kraju, działalność WSOA automatycznie ograniczyła się tylko do nowopowstałego województwa kaliskiego. Wówczas, z inicjatywy Wydziału Kultury Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu, utworzono Poznańskie Stowarzyszenie Ognisk Artystycznych (PSOA), które swoim zasięgiem działania objęło ówczesne województwo poznańskie, a tym samym przejęło kontrolę nad ogniskami muzycznymi w Poznaniu, Gnieźnie, Grodzisku Wlkp., Murowanej Goślinie, Opalenicy, Pniewach, Śremie, Środzie Wlkp. i we Wrześni. W ślad za tymi zmianami, 20 września 1977 roku, zawarto porozumienie pomiędzy zarządem Towarzystwa Muzycznego w Śremie a PSOA, dotyczące przekazania Społecznego Ogniska Muzycznego w Śremie pod całkowitą władzę

²²¹ Patrz rozdział: Barbara Milewska i Piotr Milewski.

187. Zespół muzyczny Ogniska prowadzony przez Mariana Zielińskiego

188. Zespół akordeonistów Ogniska Muzycznego z kierownikiem Marianem Zieliński (1961 rok)

poznąnskiemu stowarzyszeniowi. PSOA sprawowało kontrolę i pieczę nad ogniskami, pozyskiwało fundusze na zakup instrumentów dla ognisk i na stypendia dla uczniów z niezamożnych rodzin, organizowało wymianę doświadczeń i dokształcanie nauczycieli. Co roku w maju, za każdym razem w innym mieście, przy współudziale miejscowego ogniska muzycznego, odbywały się wojewódzkie przeglądy pracy ognisk. W 1979 roku przegląd taki odbył się w Śremie. Występowali najlepsi uczniowie ze wszystkich ognisk województwa poznąnskiego.

Z okazji przypadającego w 1990 roku jubileuszu 40-lecia działalności Społecznego Ogniska Muzycznego w Śremie, podczas Dni Śremu, 3 czerwca, odbył się XXII Wojewódzki Przegląd Pracy Społecznych Ognisk Artystycznych. Współorganizatorami przeglądu byli: Wydział Kultury i Sztuki UW w Poznaniu, Poznąnskie Stowarzyszenie Ognisk Artystycznych, Społeczne Ognisko Muzyczne w Śremie oraz Urząd Miasta i Gminy. Uroczysty koncert odbył się w auli Zespołu Szkół im. Gen. Józefa Wybickiego. Około 130 uczestników reprezentowało: Śrem, Zaniemyśl, Gniezno, Pniewy, Opalenicę, Śródę Wlkp., Szamotuły, Wrześnię i Buk. Najszerzej reprezentowane były klasy fortepianu, gitary i akordeonu²²². Otwierający przegląd dyrektor Andrzejczak przedstawił krótką historię pracy śremskiego ogniska. Na zakończenie wystąpienia zwrócił uwagę na trudną sytuację finansową, podkreślając że w ognisku wszelkie wydatki pokrywane są z chesnego, płaconego przez rodziców i tylko sporadycznie z budżetu miasta splywa pomoc finansowa. W wypowiedzi Andrzejczaka pojawił się również wątek utworzenia w Śremie szkoły muzycznej pierwszego stopnia. Czyniono starania o jej zorganizowanie, jednakże z uwagi na brak lokum sprawa nie została rozwiązana²²³. Dziś, problem ten rozwiązuje Katolicka Niepubliczna Szkoła Muzyczna I stopnia²²⁴ otwarta 1 września 2010 roku.

Do końca września 2003 roku Społeczne Ognisko Muzyczne zajmowało pomieszczenia w konwiktce przy ulicy Poznąnskiej. Od 1 października 2003 roku mieści się przy ulicy Mickiewicza 3, w budynku PSS „Społem”. Do ogniska uczęszcza średnio 30-35 uczniów. Nauczanie jest indywidualne, a instrumentami wiodącymi od lat są fortepian, organy elektroniczne, skrzypce i gitara. Nauczycielami są: Bernard Tłok – fortepian, Iwona Wolarczyk – fortepian i flet, Elżbieta Grzelak – fortepian i gitara. Wszyscy posiadają średnie wykształcenie muzyczne. Dyrektorem i nauczycielem jest Jerzy Andrzejczak. Uczniowie ogniska uczestniczą w występach dla środowiska, m.in., w 2004 roku wystąpili w Muzeum Śremskim podczas wieczoru „Sentymenty Muzyczne”, koncertowali w okresie przedświątecznym dla klientów sieci sklepów PSS oraz brali udział w wielu uroczystościach w mieście i gminie.

²²² B. Jahns, *Śrem zawsze kochał muzykę*, „Głos Śremski” nr 6/1990.

²²³ Tamże.

²²⁴ Patrz rozdział: Katolicka Niepubliczna Szkoła Muzyczna I stopnia.

189. Dyrektor Jerzy Andrzejczak w Społecznym Ognisku Muzycznym przy ulicy Mickiewicza (2012 rok)

190. Budynek, w którym mieści się Społeczne Ognisko Muzyczne (2012 rok)

2. Klasa fortepianu Wandy Wojciechowskiej (1897-1979)

W okresie międzywojennym muzykę uczyła w Śremie kilku prywatnych nauczycieli. Jedną z nich była Wanda Wojciechowska. Urodziła się 4 sierpnia 1897 roku we Wrocławiu (jedyne dziecko Maksymiliana i Nepomuceny zd. Kosińska).

W wieku około dwudziestu lat przeniosła się wraz z rodzicami do Śremu. Wykształcenie muzyczne zdobyła u prywatnych nauczycieli, najpierw we Wrocławiu potem w Poznaniu. Po przybyciu do Śremu włączyła się w życie kulturalne miasta. Organizowała koncerty muzyczne, podczas których akompaniowała śpiewakom amatorom a także sama występowała jako solistka. Szczególnym powodzeniem cieszyły się wspólne występy z Tytusem Wawrzynem Janeckim, kierownikiem Szkoły Powszechnej w Śremie²²⁵. Udzielała prywatnych lekcji gry na pianinie. Interesowała się życiem społecznym miasta i w latach 1934-1937 była radną Miejskiej Rady w Śremie.

W grudniu 1939 roku została wysiedlona wraz z rodzicami do Generalnej Guberni w okolice Krakowa. Tam zmarła jej matka. Po wojnie wróciła do Śremu wraz z ojcem, który wkrótce zmarł. Wanda Wojciechowska znalazła się w trudnej sytuacji materialnej. Wystąpiła do władz miejskich z prośbą o zgodę na założenie prywatnej szkoły muzycznej, ale takiej zgody nie otrzymała. W latach 50-tych udzielała prywatnych lekcji podstaw śpiewu i gry na fortepianie. W jej mieszkaniu przy ulicy Poznańskiej mieścił się Punkt Szkolenia nr 59 Studium Muzycznego Spółdzielni Pracy Muzyków Pedagogów w Poznaniu. Jej uczniowie zapamiętali salon, w którym odbywały się lekcje jako pomieszczenie duże wyposażone w antyczne meble, wśród których wyróżniało się czarne pianino²²⁶.

Lekcje gry odbywały się przez cały dzień, nierzadko do wieczora. Wanda Wojciechowska postrzegana była jako osoba pedantyczna, bardzo skromnie, ale schludnie ubrana, odnosząca się do uczniów z dystansem, który sprawiał nieraz wrażenie chłodu. Była osobą wymagającą. Osiągnięcia swoich uczniów oceniała na następnej lekcji, a uwagi odnotowywała w dzienniczku, wymagając podpisów rodziców. Rok szkolny kończył się egzaminem, w którym, oprócz Wojciechowskiej, uczestniczył przedstawiciel Studium Muzycznego z Poznania. Każdego roku odbywały się muzyczne popisy uczniów. Miejscem występów była aula Liceum Ogólnokształcącego. Było to, jak na tamte czasy,

²²⁵ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu, op. cit.*, biogram Tytusa Janeckiego, oprac. K. Krawiarz, s. 116-117.

²²⁶ Informacje w maszynopisie Haliny Marszał z domu Błoszyk.

Studium Muzyczne Spółdzielni Pracy Muzyków Pedagogów w Poznaniu

Punkt Szkolenia Nr 59 — Śrem.

KLASA FORTEPIANU W. WOJCIECHOWSKIEJ

P O P I S U C Z N I Ó W

Niedziela, dnia 15-go kwietnia 1956 roku — o godz. 16,15 w auli licealnej

CZYSTY DOCHÓD PRZEZNACZONY NA ZASILENIE FUNDUSZU STYPENDIALNEGO DLA UCZNIÓW

P R O G R A M

1	SCHUBERT	Marche héroïque	— grają	<i>Skarbek Barbara i Żdzisław</i>
2	BACH	Musette		
	MIKSTEIN	Polka	— gra	<i>Błozyk Halina</i>
3	MIKLASZEWSKI	Sonatina II cz. III	— „	<i>Jankowiak Wojciech</i>
4	SPINDLER	Sonatina op. 157 nr 1 cz. I		
	GARŚCIA	Zegar	— „	<i>Skarbek Katarzyna</i>
5	CZERNY	Etiuda C Dur	— „	<i>Musiak Danuta</i>
6	OSMAŃSKI	Dumykanie lirnika	— „	<i>Mjelliska Elżbieta</i>
7	ARENSKI	Kukułka	— grają	<i>Andrzejewski i Szulc</i>
8	MIKLASZEWSKI	Sonatina I cz. I	— gra	<i>Biniak Jacek</i>
9	MOZART	Menuet F Dur		
	GURLITT	Sonatina a moll	— „	<i>Małeczka Marlena</i>
10	SCHYTTÉ	Taniec gnomów	— „	<i>Mikołajewska Anna</i>
11	MIKSTEIN	Nokturn		
	CLEMENTI	Sonatina op. 36 nr 4 cz. I	— „	<i>Mróz Andrzej</i>
12	DIABELLI	Polonez F Dur	— grają	<i>Biniak i Jankowiak</i>
13	CZERNY	Etiuda C Dur	— gra	<i>Szymariska Krystyna</i>
14	DIABELLI	Rondo F Dur	— „	<i>Szulc Jan</i>
15	OGIŃSKI	Polonez a moll	— „	<i>Szubert Irena</i>
16	MOZART	Menuet G Dur		
	GURLITT	Sonatina op. 188 nr 1 cz. II	— „	<i>Katuzka Danuta</i>
17	MONIUSZKO	Pieśń wiosenna	— grają	<i>Skarbek Barbara i Katarzyna</i>
18	CZAJKOWSKI	Walc Es Dur	— gra	<i>Fółmanek Janina</i>
19	SPINDLER	Sonatina op. 157 nr 4 cz. II	— „	<i>Jankowska Ewa</i>
20	CZAJKOWSKI	Pogrzeb lalki		
	DIABELLI	Scherzo	— „	<i>Tomaszewska Bożena</i>

ważne wydarzenie kulturalne w mieście. Publiczność stanowili nie tylko rodzice i najbliższa rodzina uczniów, ale też liczni mieszkańcy Śremu. Wykonawcy, zgodnie z wydrukowanym programem, grali różne utwory na pianinie, śpiewali i deklamowali wiersze. Wyróżniających się kwalifikowano na występy do Poznania.

Wanda Wojciechowska była osobą bardzo religijną. Mając pomoc domową, prawie nie wychodziła z domu. Jedynym powodem opuszczenia domu było uczestniczenie w nabożeństwach w pobliskim kościele pofranciszkańskim. Nie prowadziła życia towarzyskiego, czas najchętniej spędzała z książką lub przy pianinie. Miała też zdolności poetyckie. Pisała wiersze o tematyce religijnej i wiersze dedykowane bliskim jej osobom.

Kilka lat przed śmiercią przeniosła się z ulicy Poznańskiej do mniejszego mieszkania przy Starym Rynku. Po złamaniu nogi, pozbawiona samodzielności i stałej opieki, została pensjonariuszką Domu Pomocy Społecznej w Psarskiem, do którego trafiła w listopadzie w 1979 roku. Tam zmarła 15 grudnia tego samego roku. Pochowana została na cmentarzu przy kościele farnym²²⁷.

3. Powiatowa Poradnia Pracy Kulturalno-Oświatowej (1966-1976)

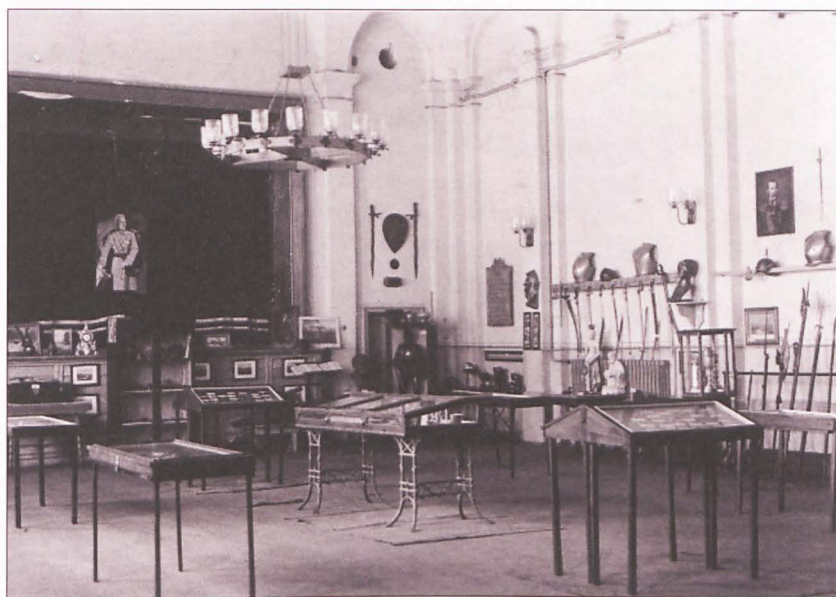
W latach 1966-1976 placówką koordynującą organizację życia kulturalnego w mieście i powiecie była Powiatowa Poradnia Pracy Kulturalno-Oświatowej, mieszcząca się przy ul. Poznańskiej z tzw. salą Feliksa Sałacińskiego. Kierownikiem poradni była Halina Szubert, a w latach 1973-1976 znany choreograf Władysław Juniewicz, który prowadził w szkołach, świetlicach i klubach kultury wiele zespołów tanecznych. Juniewicz, przy współpracy z żoną Zofią, tworzył grupowe układy choreograficzne prezentowane podczas różnych uroczystości. Pracownikami poradni byli, m.in. Barbara Janhs, Danuta Michałowicz (po mężu Łukaszewska) i Mirosław Dominiczak. Przy placówce działały zespoły taneczne, plastyczne oraz młodzieżowe zespoły muzyczne Arkany i Lechici²²⁸. Pod opieką poradni było Koło Śpiewackie „Moniuszko”, zespół baletowy i recytatorski oraz 36 klubów wiejskich na terenie powiatu.

W dniach 4-11 czerwca 1967 roku, z inicjatywy Mariana Dominiczaka (1924-2010)²²⁹, zorganizowano w Śremie po raz pierwszy wielką regionalną imprezę pn. Dni Ziemi Śremskiej. Inauguracja odbyła się na śremskim ryn-

²²⁷ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, op. cit., biogram Wandy Wojciechowskiej, oprac. U. Ciesielskiej s. 384-385.

²²⁸ Patrz rozdział: Dawne zespoły muzyczne.

²²⁹ Marian Dominiczak - I sekretarz Komitetu Powiatowego PZPR, działacz społeczny, wieloletni prezes Towarzystwa Miłośników Śremu.

192. Wystawa zbiorów kolekcjonera Feliksa Sałacińskiego w sali przy ul. Poznańskiej

193. Zespół uczennic Szkoły Podstawowej nr 3 prowadzony przez Karolinę Ciesielską podczas występu z okazji Dni Ziemi Śremskiej (czerwiec 1967 rok)

ku i połączona była z manifestacją pokojową, żaknadą młodzieży szkolnej i występami amatorskich zespołów artystycznych – muzycznych, chóralnych, teatralnych, tanecznych ze Śremu, Kórnik, Dolska, Brodnicy, Manieczek, Czmońca, Bodzyniewa, Książa i innych miejscowości. Gościnnie wystąpił Zespół Pieśni i Tańca Północnej Grupy Wojsk Armii Radzieckiej z Legnicy, zespół Państwowego Przedsiębiorstwa Imprez Artystycznych oraz Wielkopolska Orkiestra Rozrywkowa z Poznania²³⁰. Święto to i późniejsze, były okazją do organizowania czynów społecznych - budowano nowe świetlice, wyposażano i urządzano kluby, remontowano drogi i inne obiekty użyteczności publicznej. Dni Ziemi Śremskiej wzbogacane były kiermaszami handlowymi, podczas których nabyć można było deficytowe wówczas towary – głównie spożywcze i gospodarstwa domowego oraz książki. „Zadaniem tej imprezy jest przegląd i popularyzacja dorobku kulturalno-oświatowego miasta i regionu śremskiego oraz dalsza aktywizacja działalności w tej dziedzinie. « Dni » stały się impulsem do powstawania kilkunastu nowych zespołów wokalnych, baletowych i recytatorskich”²³¹.

Poradnia Pracy Kulturalno-Oświatowej funkcjonowała do roku 1976, tj. do czasu powołania do życia Śremskiego Ośrodka Kultury.

4. Klub Kulturalno-Oświatowy „Maciuś” (1968-1994)

Międzyspółdzielnianny Klub Kulturalno-Oświatowy „Maciuś” funkcjonował w Śremie w latach 1968-1994 przy ul. Janka Krasińskiego (obecnie Ks. J. Popiełuszki).

Powstał na podstawie porozumienia zawartego między spółdzielniami: „Budowa”, „Plastgum”, „Warta” i „Włóknierz”. Od 1969 roku, przez 25 lat, kierowała nim Gabriela Wasielewska (z domu Nowak). W latach siedemdziesiątych popularny „Maciuś” był w Śremie jedyną otwartą placówką kulturalną o charakterze klubowym i spełniał bardzo ważną funkcję kulturotwórczą i wychowawczą w środowisku młodzieży. Czynny był codziennie (w soboty i niedziele również) od 17.00 do 22.00. W klubie realizowano wiele ciekawych form działalności kulturalno-oświatowej i sportowo-rekreacyjnej. Prowadzona też była różnorodna działalność z zakresu muzyki i tańca.

Wśród działających zespołów w latach 1975-1983 należy wymienić amatorski zespół muzyczny w składzie: Andrzej Michałowicz (klawisze), Andrzej

²³⁰ Patrz: S. Falecki, *Dni Śremu już po raz osiemnasty*, „Głos Śremski” nr 6(12)/1985, s. 1., oraz: *Dzieje Śremu*, red. M. Rezler, Poznań 2003, s.377.

²³¹ *Dzieje Śremu*, red. S. Chmielewski, Warszawa-Poznań 1972, s. 373 (za: S. Falecki, *Pamiętnik działacza kulturalno-oświatowego*, maszynopis).

194. Międzyszkolny Dziecięcy Zespół Wokalno-Taneczny klubu „Maciuś”

Piasecki (gitara), Jerzy Zbiciak (bas), Eugeniusz Dworczyński (perkusja), Krystyna Kłosowska (wokal). W latach 1984-1988 istniał Międzyszkolny Dziecięcy Zespół Wokalno-Taneczny prowadzony przez Krzysztofa Maciejewskiego (śpiew i aranżacje) i Gabrielę Wasielewską (choreografia). Ten czterdziestoosobowy zespół przygotowywał tematyczne koncerty i wielokrotnie występował z okazji różnych imprez środowiskowych i obchodzonych świąt państwowych.

Inny zespół, Młodzieżowy Zespół Ballady Poetyckiej, działał w klubie w latach 1986-1988. Składał się on z dziewięciu dziewcząt w wieku 15-17 lat, uczennice szkół średnich, który realizował tematyczne spektakle wokalne w aranżacji Krzysztofa Maciejewskiego inscenizowane choreografią Gabrieli Wasielewskiej. Nieprzerwanie prowadzone były dla dzieci zajęcia z rytmiki.

Edukacja muzyczna w klubie realizowana była podczas miesięcznych spotkań popularyzujących muzykę poważną, prowadzonych od 1976 roku przez Zdzisława Dworzeckiego (dyrektor Wielkopolskiego Towarzystwa Kulturalnego, Towarzystwa im. Wieniawskiego i dyrektora Filharmonii Poznańskiej). Odbyło się blisko 70 spotkań w następujących cyklach realizowanych w okresie roku kulturalnego: „Bliżej muzyki poważnej”, „Portrety muzyczne”, „Sekrety Polihymnii”, „W kręgu słynnych wirtuozów”, „Przeboje mistrzów”, „Spotkania z operą”, „Słynne głosy”, „Pojedynek tenorów”, „Kulisy opery”.

Muzykę rozrywkową prezentowano w Klubie Dobrej Płyty (działal w latach 1971-1976). Na spotkaniach, które odbywały się raz w tygodniu, omawiano wybrane zespoły lub solistów i słuchano muzyki z płyt winylowych. Na podobnej zasadzie, w 1987 roku, działał Compact Klub rozszerzający

195. „Bliżej muzyki poważnej” - Zdzisław Dworzecki i Gabriela Wasielewska w klubie „Maciuś”

prezentację muzyki na nośnikach video.

Klub „Maciuś” zapraszał również na wiele koncertów poezji śpiewanej. Odbyły się, m.in. recitale Urszuli Lorenz, Lucjana Wesołowskiego, Aliny Janowskiej, Jacka Różańskiego. Występował Kwartet Jorgi, Poznański Kwartet Smyczkowy i Trio Wiedeńskie. Koncerty bluesowe zaprezentował Dudek z zespołem, Tadeusz Nalepa i Andrzej Nowak z zespołem, Jan Skrzek oraz zespoły: Easy Rider, Żółta Łódź, Hot Water, Nocna Zmiana Bluesa, Set Off.

„Maciuś”, chyba jako pierwszy w Śremie, organizował dla młodzieży dyskoteki, które odbywały się w weekendy. Prowadził je śremski dyskdżokej Krzysztof Sromicki, wykorzystując jeszcze płyty pocztówkowe odtwarzane na radioli²³². Później dyskoteki „puszczał” Witek Ławniczak, który wykorzystywał pierwsze magnetofony szpulowe, dwu i cztero-ścieżkowe marki Grundig. Dyskoteki cieszyły się dużą popularnością, a wejściówkę – uznaniem otrzymywało się za aktywne uczestnictwo w innych formach działalności.

Dla różnych grup wiekowych prowadzona w klubie była Szkoła Tańca – stała forma nauki tańca towarzyskiego. Nabyte umiejętności taneczne przydawały się na organizowanych wieczorkach i zabawach z okazji Andrzejek, Podkoziółka, Sylwestra czy zabaw pracowniczych.

Po przemianach ustrojowych w 1989 roku zaczęły się problemy spółdzielczości pracy. Brak środków finansowych poskutkował likwidacją klubu, który

²³² Radiola to zestaw elektroakustyczny, zawierający poza radioodbiornikiem: wzmacniacz, magnetofon, gramofon we wspólnej szafce i mikrofon. Radiola była podstawowym urządzeniem w radiowęzłach, pełniąc rolę studia. Radiole wykonane w postaci pięknych, fornirowanych szafek były używane w mieszkaniach. W latach 70. i 80. XX w. zbliżone funkcjonalnie zestawy nazywano wieżą. (źródło: wikipedia).

196. Budynek Śremskiego Ośrodka Kultury przy ul. Mickiewicza 77 (2012 rok)

przeszedł pod dyktando od lipca 1994 roku. Majątek i dokumentacja zostały przekazane Śremskiemu Ośrodkowi Kultury.

5. Śremski Ośrodek Kultury (1976-2012)

Z chwilą likwidacji Powiatowej Poradni Pracy Kulturalno-Oświatowej, 28 grudnia 1976 roku, utworzony został Śremski Ośrodek Kultury (ŚOK). Jego głównym celem działalności było rozbudzanie, kształtowanie i zaspokajanie potrzeb kulturalnych, w tym upowszechnianie muzyki. Zadanie to placówka realizowała poprzez prowadzenie własnych amatorskich zespołów muzycznych, wokalnych, tanecznych i teatralnych oraz współpracę z innymi lokalnymi zespołami i stowarzyszeniami. Ważną dziedziną działalności była organizacja koncertów w wykonaniu zawodowych zespołów muzycznych i piosenkarzy. Letnią sceną występów zespołów artystycznych stał się amfiteatr w Parku Powstańców Wielkopolskich. W maju 1978 roku, na okoliczność otwarcie obiektu S. Falecki pisał: *Dziś wielkie święto jest w naszym mieście/ bo jest otwarcie amfiteatru,/ my się cieszymy z tego obiektu,/ będzie tu dużo śpiewu i tańca (...)*²³³

W ramach „sojuszu świata pracy z kulturą i sztuką”, we wrześniu 1978 roku, podpisane zostało porozumienie pomiędzy dyrekcją Teatru Muzycznego w Poznaniu a naczelnikiem Miasta i Gminy w Śreмі w sprawie, m.in.,

²³³ S. Falecki, *Na otwarcie amfiteatru*, maszynopis, maj 1978 (archiwum Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Śreмі)

197. W amfiteatrze w Parku im. Powstańców Wielkopolskich organizowano wiele imprez (1 maja 1989)

poradnictwa w programowaniu życia kulturalnego, organizowania spotkań aktorów i występów operetkowych w Śremie. Realizacją porozumienia zajmował się ŚOK. Efektem współpracy były spektakle muzyczne wystawiane na scenie Klubu Odlewnika oraz występy artystów Teatru Muzycznego podczas organizowanych imprez z okazji różnych świąt państwowych i rocznic.

Dyrektorami ŚOK kolejno byli: Władysław Juniewicz w roku 1977, Stanisław Falecki w latach 1978-1983, Jerzy Kondras 1983-1991, Gabriela Wasielewska 1992-2007. Od 2008 instytucją kieruje Ewa Kaźmierczak.

Od 1979 do 1992 roku w ośrodku kultury miała swoją siedzibę orkiestra dęta Towarzystwa Muzycznego, którą dyrygował Marian Zieliński. Orkiestra traktowana była jako zespół ŚOK i bardzo często występowała podczas środowiskowych imprez kulturalnych i na uroczystościach państwowych. Próby orkiestry odbywały się dwa razy w tygodniu. Nieustannie prowadzona też była indywidualna nauka gry na różnych instrumentach.

W latach siedemdziesiątych przy ośrodku utworzona została kapela ludowa, przygrywająca do tańca amatorskiemu zespołowi folklorystycznemu prowadzonemu przez instruktora Władysława Juniewicza. W kapeli, w różnych okresach, grali m.in.: Marian Zieliński, Jan Norek, Janusz Roszczyk, Kazimierz Mikołajek i inni. Zespół folklorystyczny, w którym tańczyła młodzież ze śremskich szkół, występował w specjalnie zakupionych strojach ludowych.

Oprócz zespołu folklorystycznego prowadzono kilka zespołów tańca współczesnego, których instruktorem była Danuta Kucharek. Zespoły te w latach osiemdziesiątych angażowano do większości programów artystycznych przygotowywanych przez ośrodek z okazji świąt państwowych, uroczystości lokalnych oraz wszelkich imprez kulturalnych. Odbywały się także lekcje

198. Zespół folklorystyczny Władysława Juniewicza (1984 rok)

199. Orkiestra Towarzystwa Muzycznego przed Śremskim Ośrodkiem Kultury (1984 rok)

200. Żakinada - Dni Śremu (1984 rok)

nauki tańca towarzyskiego i dyskotekowego.

W 1984 roku w Pałacu Kultury w Poznaniu (obecnie Centrum Kultury Zamek) odbył się koncert prezentujący dorobek kulturalny miasta i gminy Śrem²³⁴. Ponad dwugodzinny koncert śremskich zespołów (orkiestra dęta, chór, zespoły taneczne, zespoły ogniska muzycznego) spotkał się z wysoką oceną publiczności i organizatorów, którymi byli: Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego i Pałac Kultury w Poznaniu.

W 1984 roku, po kilkuletniej przerwie, ŚOK powrócił do organizowania na rynku święta miasta, pod zmienioną nazwą „Dni Śremu”. Świętowanie rozpoczęło się 1 czerwca przemarszem orkiestry dętej i barwnej żakinady młodzieży z ośrodka kultury na rynek, gdzie odbył się happening „Odwiedzi-ny Pana Kleksa”, wystąpiły zespoły taneczne, folklorystyczny z widowiskiem „Wesele szamotulskie” oraz zespół rockowy „Protest”. Drugiego dnia odbył się koncert orkiestry Teatru Muzycznego w Poznaniu oraz dwa programy rozrywkowe Estrady Poznańskiej. W trzecim dniu imprezy prezentowały się zespoły muzyczne i taneczne oraz zespół orkiestry dętej „Parada” z Pałacu Kultury w Poznaniu. Dni zakończyły się nad Wartą widowiskiem plenerowym „Noc Kupały” w wykonaniu Zespołu Pieśni i Tańca „Łany” Akademii Rolniczej w Poznaniu.

W roku następnym w Dniach Śremu (31 maja – 2 czerwca 1985 roku) prezentowały się amatorskie zespoły muzyczne i taneczne, Społeczne Ognisko

²³⁴ S. Falecki, *Prezentacja dorobku kulturalnego Miasta i Gminy Śrem w Pałacu Kultury w Poznaniu*, w: *Głos Śremski* nr 6/1984.

201. Zespół muzyczny „Metrum” braci Owczarków (1984 rok)

202. Zespół AS-2 w składzie: Wiktor Pająk, Kazimierz Mikołajek, Piotr Chudziński, Stanisław Mikołajek (1984 rok)

203. Taneczna sobota w amfiteatrze. Na „parkiecie” Władysław Juniewicz (1985 rok)

Artystyczne, wystąpiła kapela „Zza Winkła”, Przemysław Grządziela (kłown Pinezka), zespół rockowy Milord, Zespół Dudziarzy Wielkopolskich, Zespół Pieśni i Tańca z Czarniejewa, Szamotulska Kapela Podwórkowa, Poznańskie Pyry (kapela podwórkowa z Opalenicy), Siostry Zgodowianki z Buku, zespół rockowy Bopatowski Band, Gedeon, Rangers, orkiestra ZHP z Mosiny. Dni zakończyły się w amfiteatrze w parku występem Zespołu Pieśni i Tańca „Wielkopolska” oraz plenerową dyskoteką.

W 1986 roku na scenie Dni Śremu (6-8 czerwca) ośrodek kultury przygotował dla dzieci widowisko-zabawę „Kolorowa podróż”, odbywały się prezentacje artystyczne wszystkich przedszkoli i szkół; Społecznego Ogniska Muzycznego, Chóru „Moniuszko”, orkiestry dętej Towarzystwa Muzycznego w Śremie, Orkiestry Dętej z Sierakowa, koncerty zespołów folklorystycznych z Poznania, Gostynia i zespołu tańca ludowego „Kitka” z Jugosławii, grał zespół rockowy „Klincz”.

W latach 1987-1989 stałą sceną Dni Śremu stał się amfiteatr. Koncertowały w nim znane i mniej znane zespoły muzyczne (Turbo, Wilczy Pająk, Żuki i inne). Organizowano kabaretony z udziałem kabaretów „Klika”, „Czerwony Tulipan”, „Wujka Hanka” (później znany jako „Raki” Krzysztofa Hanke) i śremskiego kabaretu „Bez Oporu” (Ryszard Adam, Jerzy Kondras, Marek Frąckowiak, Mariusz Kata, Tomasz Kómoch i Jarek Banicki), w którego repertuarze było sporo piosenek kabaretowych.

W amfiteatrze ŚOK organizował także wiele programów dla dzieci. Odbywały się tam rodzinne festyny, widowiska-zabawy (np. „Przeprowadzka Smoka”, „Śremski Muppet Show”), przeglądy teatrów szkolnych, spektakle dla najmłodszych i estradowe programy muzyczne z udziałem popularnych artystów (m.in. Ewą Chotomską czy twórcami telewizyjnego „Tik-Taka”).

204. Koncert uczniów Społecznego Ogniska Artystycznego podczas Dni Śremu. Pierwszy z lewej Jerzy Andrzejczak, dyrektor ogniska (1986 rok)

205. Występ zespołu tanecznego Margaretki, prowadzonego przez Danutę Kucharek. Dni Śremu (1986 rok)

206. Plakaty zapraszające na spotkania śremskiego Klubu Miłośników Muzyki (1987 rok)

W latach osiemdziesiątych z ośrodkiem kultury związany był zespół muzyczny AS-2, którego trzon stanowili bracia Kazimierz i Stanisław Mikołajkowie, zespół Metrum składający się z rodzeństwa Owczarków i rockowy zespół M3-Komfort. Organizowane były przeglądy amatorskich zespołów muzycznych, którym nadawano odpowiednie kategorie.

W weekendy w ośrodku odbywały się dyskoteki. Cieszyły się one dużym powodzeniem i gromadziły w skromnych pomieszczeniach ŚOK znaczną ilość młodzieży, czasami nawet ponad 100 osób. Obowiązywał zakaz palenia papierosów oraz spożywania alkoholu. Wśród napojów chłodzących królowała oranżada w butelkach zwrotnych. Dyskoteki wzbogacane były różnymi atrakcjami²³⁵: wybierano np. miss zabawy, głosowano na listę przebojów, przeprowadzano konkursy znajomości różnych rodzajów muzyki, zapraszano do kramu z modnymi i tanimi ciuchami zakupionymi w warszawskich domach towarowych „Centrum” ze słynnej kolekcji „Hofflandu”²³⁶. Nie lada atrakcją były „disco-video” – dyskoteki, podczas których młodzież bawiła się przy muzycznych video-clipach oglądanych na zawieszonym pod sufitem kolorowym telewizorze. Na dyskotekach muzyka odtwarzana była z płyt winylowych, magnetofonu szpulowego lub kasetowego. Nagrania zdobywano różnymi sposobami, najczęściej „polowano” na nie w radio i przegrywano. Wśród ówczesnych amatorskich „didżejów” prym wodził pracownik ŚOK, Jerzy Ścisłowski (1947-2001). Często za konsolą stawali też Darek Kaczmarek i Irek Tomczak. W miesiącach wakacyjnych dyskoteki lub zabawy przy

²³⁵ M. Błażejowski, *Ta paskudna dyskoteka*, „Gazeta Poznańska” 23 stycznia 1987, s. 11.

²³⁶ W latach siedemdziesiątych Barbara Hoff zaczęła projektować kolekcje odzieży, które były produkowane na masową skalę („Chciałam nie tylko podpowiadać Polsce, jak się ma ubierać, ale sama tę Polskę ubierać”). Założyła firmę „Hoffland”, która na stałe współpracowała m.in. z Domami Towarowymi Centrum (źródło: wikipedia).

zespołach muzycznych ŚOK, odbywały się w nieistniejącym już amfiteatrze w Parku Miejskim im. Powstańców Wielkopolskich. Uczestniczyła w nich młodzież oraz wiele osób dorosłych.

W latach osiemdziesiątych działał w ośrodku młodzieżowy Klub Miłośników Dobrej Muzyki, utworzony przez Mariana Banaszaka. Kilkunastu członków klubu regularnie spotykało się, by podczas tematycznych wieczorów słuchać utworów wybitnych zespołów. Muzyka była oczywiście odtwarzana z płyt winylowych, zazwyczaj przynoszonych przez członków klubu. Słuchano takich wykonawców i zespołów jak: John McLaughlin z zespołem Mahavishnu Orchestra, King Crimson, Pink Floyd, Beatlesów, Stinga, Jimi Hendrixa, Tangerine Dream, Andreas Vollenwadera i innych. Z czasem w ośrodku zgromadono też sporą płytołękę.

W latach osiemdziesiątych ŚOK organizował też wiele wyjazdów na spektakle i koncerty muzyczne do teatrów poznańskich. Dzięki temu młodzież i dorośli wielbiciele muzyki na żywo uczestniczyli w koncertach Tomasa Andreasa z zespołem Modern Talking, zespołu Dżem, Czesława Niemena, Edyty Geppert. Obejrzeni gdyński musical *Jesus Christ Superstar* w reżyserii Jerzego Gruzy. Szczególnym powodzeniem cieszył się musical Grzegorza Stróżniaka *Łyżki i Księżyc* w Teatrze Polskim (1984 rok) z udziałem zespołu Lombard, na występ którego ośrodek kultury zorganizował kilkanaście wyjazdów. Z jeszcze większym zainteresowaniem miłośników muzyki i teatru spotkał się spektakl *Ujrzana we śnie Wasawadatta* z muzyką Grzegorza Stróżniaka znakomicie wykonywaną przez niego na syntezatorze. Rockowa muzyka była największym magnesem dla młodzieży. W 1987 roku na spektakl odbyło się kilkadziesiąt wyjazdów. Organizowano również dla najmłodszych wyjazdy do teatrów na spektakle dziecięce oraz na popularne w latach osiemdziesiątych programy estradowe z cyklu „Dziecko potrafi” odbywające się w Arenie w Poznaniu. Cieszyły się one wielką popularnością i oglądały je setki dzieci ze Śremu²³⁷.

Wraz ze zmianami ustrojowymi w kraju, nastąpiły zmiany zasad funkcjonowania ośrodka. Od 1992 roku ŚOK stał się samorządową instytucją, realizującą zadania własne gminy w zakresie kultury. Dało to dyrekcji większą swobodę w projektowaniu pracy. Dzięki włączeniu w roku 1990 kina Słonko w strukturę ŚOK, instytucja, oprócz wyświetlania filmów, mogła też na małej scenie w kinie prowadzić działalność estradową. Wszystkie z proponowanych form działalności rozrywkowej – koncerty, recitale, spektakle, spotkania z artystami - stały się odpłatne. Od 1994 roku scena Słonka gościła wiele gwiazd polskiej estrady: Halinę Frąckowiak, Piotra Szczepanika, Annę Chodakowską, Grażynę Barszczewską, Grzegorza Turnaua, Jacka Wójcickiego,

²³⁷ W ciągu roku do teatrów wyjeżdżało ok. czterech tysięcy widzów; w 1987 roku za upowszechnianie teatru ŚOK wyróżniony został nagrodą pieniężną i dyplomem przyznany przez Zarząd Główny Towarzystwa Krzewienia Kultury Teatralnej w Warszawie.

207. Wykonawcy nagrania płyty „Wiersz prosty”

Jacka Kaczmarskiego, Aloszę Afdiejewa, Roberta Kasprzyckiego²³⁸, Roberta Łuczaka, Elżbietę Adamiak, Michała Bajor, Edytę Geppert, Annę Szałapak, Marian Opanię, Renatę Przymek, Dorotę Stalińską, Tamarę Kalinowską, Lorę Szafran, Krystynę Prońko, Hanke Bielicką i Lidie Stanisławską, Macieja Zębatego, Piotr Machalicę, Stanisława Tyma, Krzysztofa Dałkiewiczza, Olgę Lipińską.

Od 1992 do 2008 nauczyciel muzyki Krzysztof Maciejewski (ur. 1962 r. w Śremie), absolwent Akademii Muzycznej w Poznaniu w klasie dyrygentury chóralnej, prowadził w ośrodku kultury amatorski zespół wokalny. Efektem pracy była wydana w 2003 roku płyta CD zatytułowana *Wiersz prosty* z muzyką Krzysztofa Maciejewskiego do słów śremskich poetów: Niny Szmyt i Andrzeja Wałdowskiego. Piosenki śpiewali: Patrycja Bulińska, Dorota Grzywaczyk, Paulina Lesińska, Tomasz Mor, Monika Owczarek, Andrzej Pytlarz, Julia Rybakowska, Maja Sroka. Zespół instrumentalny tworzyli: Eliza Kozioł (flet), Sławomir Heinrichowski (klarnet), Andrzej Kulka (trąbka), Bartosz Bober (I skrzypce), Marcin Suszycki (II skrzypce), Magdalena Pietraszewska (wiolonczela), Donat Zamiara (kontrabas), Krzysztof Maciejewski (fortepian). Nagrania dokonano w Studio Gielda Radia Merkury. Wydawcą płyty *Wiersz prosty* był ŚOK. Telewizja regionalna TVP 3, pod tym samym tytułem, zrealizowała film, który był wielokrotnie emitowany.

W latach 1992-2009 Krzysztof Maciejewski przygotowywał w ŚOK-u projekty muzyczno-wokalne. Były one prezentowane podczas koncertów 3-Majowych w klubie Odlewnika lub Kinoteatrze Słonko. Młodzi wykonawcy zaprezentowali m.in. autorskie aranżacje piosenek z repertuaru Piwnicy pod Baranami, Bułata Okudźawy, Czesława Niemena, Marka Grechuty, Agnieszki Osieckiej. Ostatni projekt „Koncert na bis” Maciejewski zaprezentował w 2008 rok. W latach 1996 – 2008 przy ośrodku kultury działał też chór

²³⁸ Patrz rozdział: Robert Kasprzycki.

208. Logo Kinoteatru Słonko

209. Widownia Słonka po modernizacji

Concentio prowadzony przez Macieja Paterczyka.²³⁹

Od 1993 roku ŚOK popularyzował muzykę, organizując koncerty plenerowe. W okresie letnich wakacji, w plenerze za ośrodkiem, odbywały się cotygodniowe wieczorne koncerty zatytułowane „Muzyczne Piątki nad Warzą”, podczas których prezentowano różne gatunki muzyczne w wykonaniu amatorskich i zawodowych zespołów (piosenka turystyczna, blues, muzyka ludów świata, folk, country).

Od grudnia 2005 do września 2006 roku w kinie Słonko przeprowadzono kompleksowy remont. Zakres prac obejmował pełną modernizację sali wraz z poszerzeniem sceny. Po remoncie kino zmieniło logo i nazwę na Kinoteatr Słonko. Uroczyste otwarcie nastąpiło 21 października 2006 roku i połączone było z jubileuszem 30-lecia ŚOK.

W Słonku prowadzono systematyczną edukację muzyczną dzieci i młodzieży. Od 1993 do 2007 roku realizowany był coroczny cykl pt. „Pro Symfonia w drodze”, który obejmował 8 comiesięcznych koncertów prezentujących muzykę poważną. Odbiorcami byli uczniowie szkół podstawowych gminy Śrem. W cyklu zatytułowanym „Mistrzowie gitary”, w latach 1996-97, co miesiąc odbywały się spotkania popularyzujące gitarę klasyczną poprzez pokazywanie różnorodnych możliwości instrumentu w mistrzowskim wykonaniu wielu wykonawców. Dla młodzieży szkół średnich i dorosłych ŚOK proponował „Akademię Jazzu”. W latach 1994-2007 na scenie Słonka występowały gwiazdy muzyki jazzowej m.in.: Jan Ptaszyn Wróblewski, Urszula Dudziak z zespołem Walk Away, Włodzimierz Nahorny, Henryk Miśkiewicz, Martyna Jakubowicz, Wojciech Karolak i wielu innych.

Muzyczna scena w pełni rozbrzmiewała podczas Dni Śremu, które z początkiem XXI wieku do 2006 roku organizowano na stadionie przy ulicy Zamenhofa. Na scenie koncertowały gwiazdy muzyki popularnej, m.in.: Nocna

²³⁹ Patrz rozdział: Chór Concentio i warsztaty gospel.

Letnia Biesiada na Rynku

16 sierpnia godz. 10.00 - 23.00

KAPELA "ŚREMIOKI"
KAPELA Z MUROWANEJ GOŚLINY
ESTRADA - SAS - "CUBA ŚWIATA"
TEATR NA WALIZKACH
"ODYSEJA KOMICZNA 2009"
KATARZYNIARZ TABZIU
CLOWNI PUF I TOPCIO
OGRODNE HAŃKI MYDLANE
ZARAWA TANECZNA
"POD RĄTUSZEM"
PROWADZI DJ DIABEL
ATRAKCJE DLA DZIECI
PRZYGOTOWANE PRZEZ
INSTRUKTORÓW SOK

POWADZI:
GIEBDA STAROCI,
NUMIZMATÓW I OSOBLIWOŚCI
RZEMIOSŁO ARTYSTYCZNE
- SPRZEDAŻ I FORAJ
OGRODKI PIWNE, KAWOWE, GRILL,
GASTRONOMIA, STÓSKA HANDELOWA

210. Plakat Letniej Biesiady na Rynku z 2009

Zmiana Bluesa, Just 5, Trubadurzy, Nadmiar, Czerwone Gitary, Krzysztof Krawczyk, Raz Dwa Trzy, Gang Marcela, Elektryczne Gitary, Dixie Company, Carantuohill, Czarno-Czarni, Stachursky, Blue Cafe, Paweł Kukiz i zespół Piersi, Leszek Cichoński i John Tucker, In-Grid, Szymon Wydra z zespołem Carpe Diem. W 2007 roku Dni Śremu powróciły do Parku Powstańców Wielkopolskich. Na głównej scenie na stadionie występowało wielu popularnych wykonawców i zespołów, m.in.: Kasia Kowalska, Bajm, Kaszmir, Budka Suflera, Maryla Rodowicz, Doda (Dorota Rabczewska), Dżem. Na każdych Dniach Śremu koncertowała zawsze orkiestra Towarzystwa Muzycznego im. Mariana Zielińskiego oraz lokalne zespoły muzyczne.

ŚOK organizował też koncerty na innych, oprócz Kinoteatru Słonko, scenach. W Klubie Odlewnika odbywały się majowe koncerty gwiazd „Śremsongu”²⁴⁰, a podczas okolicznościowych uroczystości z okazji święta 11 Listopada koncertowała tam Agnieszka Duczmal z orkiestrą Amadeus, Warszawska Orkiestra Kameralna Johana Straussa, Alicja Majewska, Edyta Geppert, Hanna Banaszak, Kasia Skrzynecka, Ryszard Rynkowski, Katarzyna Groniec, Stanisław Sojka i wielu innych.

W latach 1995-2000, w drugi dzień Świąt Bożego Narodzenia, ŚOK organizował koncerty muzyczne w śremskich kościołach (w kościele NSJ na Jezioranach, garnizonowym i farze). Z kolędowym repertuarem wystąpili m.in. Skaldowie, Eleni, kapela góralska Torka i chór Uniwersytetu La Salle z Meksyku.

²⁴⁰ Patrz rozdział: Śremsong.

Próbowano również ożywić muzycznie śremski rynek imprezami pt. „Niedziela na rynku”. W 2003 roku, z okazji 750-lecia Śremu, zbudowano nawet specjalną scenkę, na której co tydzień w okresie letnim, miały odbywać się występy różnych zespołów. Scena jednak funkcjonowała krótko²⁴¹.

Od 2008 roku próby ożywienia śremskiego rynku imprezami kulturalnymi zatytułowanymi „Biesiada na rynku” podejmowała dyrektor Ewa Kaźmierczak. Podczas biesiady występowały rodzime amatorskie zespoły muzyczne oraz zapraszane kapele z innych miast. Zorganizowano trzy edycje imprezy w roku 2009, 2010 i 2011.

Dla mieszkańców miasta i gminy oraz przybyłych gości ŚOK organizował otwarte koncerty kameralne i plenerowe pod hasłem „Burmistrz Śremu Zaprasza”. Odbywały się zazwyczaj przed ratuszem na rynku, Kinoteatrze Słonko, bądź w sali Bazar. Były to imprezy o zróżnicowanym charakterze, kierowane do ogółu mieszkańców. Z ciekawszych imprez należy przypomnieć koncerty, Stanisława Soyki, Grzegorza Turnaua, Starego Dobrego Małżeństwa, Poznańskich Słowików, Domu o Zielonych Progach. Występował zespół muzyki sakralnej Lumen, zespół muzyki alternatywnej Snowman, Sztynwny Pal Azji, raper Mezo, Tercet Egzotyczny, TSA, Bayer Full i wielu innych.

211. Koncert Piotra Banasika na rynku w Śremie (2010 rok)

²⁴¹ Informacje o działalności ŚOK w latach 1992-2007 przekazała Gabriela Wasielewska w grudniu 2011 roku.

Rok 2010 ogłoszony został Rokiem Chopinowskim. Dwusetna rocznica urodzin wybitnego kompozytora była okazją do bliższego poznania jego dokonań artystycznych. Na tę okoliczność ŚOK realizował projekt zatytułowany „Śremskie Dni Muzyki i Sztuki - CHOPIN PRZYJECHAŁ”.

Program rozpoczął się 29 maja koncertem plenerowym. Na śremskim rynku rozbrzmiała muzyka wielkiego polskiego kompozytora Fryderyka Chopina. Na fortepianie grał Piotr Banasik, medalista 48. Międzynarodowego Konkursu im. Marii Canals w Barcelonie w 2002 roku.

W ramach projektu przeprowadzono cykl lekcji dla uczniów szkół podstawowych o życiu i twórczości kompozytora, konkurs talentów „Chopin wokalnie i instrumentalnie” oraz konkurs plastyczny pt. „Barwy i dźwięki” dla przedszkolaków i uczniów wszystkich typów szkół. Inny koncert fortepianowy odbył się 3 maja 2011 roku w Kinoteatrze Słonko. Poświęcony był pamięci Alfonsa Szczerbińskiego (1858-1896)²⁴², kompozytora związanego ze Śremem. Przed publicznością wystąpił francuski pianista Christoph Alvarez, który grał utwory Szczerbińskiego, Chopina i Liszta.

W Słonku, od 2008 roku, w ramach edukacji kulturalnej uczniów klas I-III szkoły podstawowej animatorzy poznańscy prowadzili zajęcia zatytułowane Artystyczny Kogel Mogel. Projekt, obejmujący muzykę, taniec, teatr i film, miał na celu edukowanie i kształcenie młodego widza. Koncerty odbywały się raz w miesiącu w ciągu roku szkolnego. Od roku 2010 roku odkrywaniu młodych talentów estrady służył organizowany przez ŚOK konkurs Śremski Tandem Show. Celem imprezy było odkrywanie młodych talentów estrady i pomoc im w dalszym rozwoju. Laureaci przeglądu co roku wielokrotnie występowali podczas Dni Śremu oraz innych imprez kulturalnych organizowanych przez ŚOK.

W sali Kinoteatru Słonko było niewiele ponad 100 miejsc, dlatego koncerty muzyczne i spektakle teatralne, dla większej widowni, organizowane były w sali sportowej Bazar Gimnazjum nr 2 w Śremie. Szczególnie do gustu przypadły widzom koncerty operetkowe i musicale w wykonaniu artystów Teatru Muzycznego w Poznaniu. W marcu 2010 roku w sali Bazar, z bardzo udanym koncertem, wystąpił śpiewak operowy, śremianin, Sławomir Olgierd Kramm²⁴³ wraz z Capellą Zamku Rydzynskiego. W lutym 2011 niestandardowymi wykonaniami muzyki klasycznej publiczność bawiła znana Grupa MoCarta.

W dniu urodzin B.B. Kinga (16 września), amerykańskiego gitarzysty i wokalisty, nazywanego „Królem Bluesa”, obchodzony jest w Polsce Dzień Bluesa. Z tej okazji odbywa się wiele koncertów i wydarzeń z bluesem związanych. W Śremie po raz pierwszy obchodzono go 15 września 2010 roku. Na deptaku przy ul. Kościuszki ŚOK zorganizował jam session (zbiorowe muzykowanie), które prowadzili muzycy z zespołu The Corners. Wieczorem na

²⁴² Patrz rozdział: Alfons Szczerbiński

²⁴³ Patrz rozdział: Sławomir Olgierd Kramm.

212. Plakat Polskiego Dnia Bluesa w Śremie z roku 2010

213. Plakat przeglądu zespołów muzycznych (2009 rok)

214. Plakat na imprezę z cyklu „Pasjonaci 50+” (2012 rok)

215. Plakat imprezy Muzyczne Horyzonty (2011 rok)

scenie przy restauracji Don Giovanni rozpoczęły się koncerty zaproszonych zespołów. Kolejno na scenie zagrali: Robert Kordylewski Fingerstyle Blues Trio, Blue Wave Band oraz rodzimy Kapstel. W roku następnym Polski Dzień Bluesa ŚOK zorganizował na śremskim rynku. Odbyła się wtedy dwudniowa impreza (16-17 września) Przystanek I Love Śrem - Muzyczne Horyzonty z udziałem zespołów: Foliba (rytmy afrykańskie oraz taniec), LUC (raper), La Guardia i Sixtyfive Cadillac. Przeprowadzono także warsztaty tańca afro oraz warsztaty bębniarskie. W roku 2012 święto bluesa obchodzono 14 września. Połączone było z drugą edycją I Love Śrem - Muzyczne Horyzonty i zajęciami „Muzyczny kogel-mogel” w Szkole Podstawowej nr 4. Na śremskim rynku koncertowały zespoły: Camping Hill, The Merse oraz The Soul Catchers International.

Dla fanów muzyki młodzieżowej ŚOK w latach 2008-2010 organizował Przeglądy Zespołów Muzycznych – SUPPORT. Impreza towarzyszyła Motorowodnym Mistrzostwom Świata, które odbywały się w czerwcu na jeziorze Grzymisławskim w Śremie. Na scenie na plaży prezentowały się śremskie zespoły: Kapstel, Czerwona Krówka, Bustergang, The Corners, Hung Me Mum, K=I=W=I, Ego Lego, The Merse, Hug Me Mum oraz Zakręt.

Drugiego lutego 2012 roku ŚOK zainaugurował w kinoteatrze nowy cykl pt. „Pasjonaci 50+”. Podczas spotkań, moderowanych przez Zbigniewa Hoppe, przedstawiane są sylwetki nieżyjących artystów estrady, m.in. Hanki Bielickiej, Violetty Villas, Ireny Jarockiej, Anny German, Marka Grechuty.

6. Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy im. Heliodora Święcickiego

Pod koniec XX wieku biblioteki publiczne w Polsce znacznie poszerzyły swoją działalność. Nowy model funkcjonowania bibliotek przekształcił je w instytucje aktywnie zabiegające o czytelników, otwarte na nowych użytkowników i podejmujące się organizacji szeregu imprez kulturalno-oświatowych, z upowszechnianiem muzyki włącznie.

Również w Śremie można było zauważyć zmiany. Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Śremie przy współpracy z Duńskim Instytutem Kultury zorganizowała w 2007 roku w sali Klubu Odlewnika koncert muzyczny z cyklu „Burmistrz Śremu zaprasza”. Był to występ 80-osobowego chóru i orkiestry z Liceum Aurehøj z Danii. W repertuarze zespołu znalazły się m.in. utwory Wolfganga Amadeusza Mozarta, muzyka skandynawskich, a także dzieła rosyjskich kompozytorów, m.in., instrumentalna wersja słynnej pieśni *Vocalise op. 34 nr 14* Siergieja Rachmaninowa, fragmenty muzyczne z baletu *Dziadek do orzechów* Piotra Czajkowskiego, czy też *Jazz Waltz* Dymitra Szostakowicza. W różnorodnym repertuarze duńskiego chóru i orkiestry nie zabrakło standardów jazzowych, a także utworów muzyki pop.

We wrześniu 2009 roku Grzegorz Pierchalski, pasjonat twórczości

Burmistrz Śreму

DUNSKI INSTYTUT KULTURY

zaprasza na

**KONCERT 80-osobowego
CHÓRU I ORKIESTRY
z Liceum AUREHØJ Z DANII**

**29 marca 2007 r.
godz. 17.00
sala Klubu Odlewnika**

W programie utwory:
Bacha, Mozarta, Czajkowskiego,
Szostakowicza, Rachmaninowa
i kompozytorów duńskich

Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy
im. Hieronima Stępczyńskiego

Aurehøj Gymnasium
2007

216. Plakat zapraszający na koncert chóru i orkiestry z Liceum Aurehøj z Danii

217. Próba chóru i orkiestry z Liceum Aurehøj z Danii przed koncertem w sali Klubu Odlewnika (2007 rok)

218. Plakat pierwszego spotkania z cyklu „Muzyczne inspiracje Wojciecha Kilara” (2009 rok)

znakomitego polskiego kompozytora Wojciecha Kilara, rozpoczął w bibliotece cykl spotkań muzycznych pt. „Muzyczne inspiracje Wojciecha Kilara”. Pierwsze, zatytułowane „Wojciech Kilar - asceta, kompozytorskie muzyczne szlaki w świetle biografii”, odbyło się 18 września w piwnicy Biblioteki przy ul. J. Kilińskiego 2. *Kameralne wnętrze bibliotecznej piwnicy – napisała jedna z uczestniczek spotkania - było wypełnione osobami, które zapewne zachęczone interesującym tematem, przybyły po to, aby dowiedzieć się czegoś więcej o twórczości Wojciecha Kilara. Spotkanie było doskonałą okazją do tego, by poznać twórczość człowieka, którego muzykę zapewne wiele osób zna, ale nie zawsze potrafi wymienić utwory, które on skomponował, a ma*

w swoim dorobku ich wiele! (...) Zachęcona pierwszym spotkaniem z planowanego cyklu, postanowiłam, że wybiorę się na następne, organizowane 16 października o godz. 19, też w piwnicy Biblioteki. Wiem już, że zaprezentowane będą dzieła takie jak Magnificat i Angelus, które znam i wiem, że są piękne. Najbardziej niecierpliwie czekam jednak na mój ukochany Exodus, który, mam nadzieję, prowadzący również przedstawi na jednym z kolejnych spotkań²⁴⁴. Pozostałe wieczory popularyzujące muzykę Wojciecha Kilara odbywały się co miesiąc i poświęcone były takim tematom, jak: „Góry, żywioł, folklor w muzyce Mistrza Kilara”, „Na Jasnej Górze odkryłem wolną Polskę”, „Muzyka filmowa Wojciecha Kilara”, „Muzyczny patriotyzm”, „Nowatorstwo i artyzm” „Zauroczony Tatrami – Orawa i Krzesany”, „Droga do wolności – Venimus, Vidimus, Deus Vicit”, „Kolęda z Kilarą” i inne. Podczas spotkań słuchano muzyki i oglądano filmy o znakomitym polskim kompozytorze. Cykl zakończono w marcu 2010 roku spotkaniem pt. „Ile jest Chopina w Kilarze”. Organizowano również wyjazdy do Filharmonii Poznańskiej: w listopadzie 2009 roku na koncert p.t. „Polonez z Panem Tadeuszem”, w styczniu 2010 roku na koncert Grupy MoCarta.

Od 2004 roku w piwnicy biblioteki odbywają swoje próby muzycy śremskiego zespołu Kapstel, który grał podczas „Benefisu Biblioteki” w 2006 roku z okazji sześćdziesięciolecia działalności instytucji. Na stałe z biblioteką

²⁴⁴ [Ola] – wpis na stronie internetowej biblioteki

219. Spotkania z muzyką Wojciecha Kilara w piwnicy biblioteki publicznej w Śremie prowadził Grzegorz Pierzchalski (2009 rok)

związana jest także kapela Śrymioki²⁴⁵, występująca podczas wielu imprez plenerowych organizowanych przez placówkę i innych organizatorów. Zespół brał udział w takich imprezach, jak: „Promenada jak za dawnych lat”, „Piknik kolejowy”, „Śremianie czytają”, „Z biblioteką w plenerze”. Ponadto często występował podczas Dni Śremu, dożynek i świąt regionalnych. Od 2005 roku kapela Śrymioki otwierała wszystkie kabaretony „Śrem się śmieje”. Podczas tych satyrycznych imprez publiczność miała też okazję wysłuchania piosenek kabaretowych w wykonaniu zapraszanych gości, którymi byli znakomici polscy artyści, m.in., Tomasz Grdeń, Artur Andrus, Artur Barciś. W 2012 roku VIII satyrykon „Śrem się śmieje” przebiegał pod hasłem „Z piosenką kabaretową” z udziałem mistrza kabaretu, Zenona Laskowika. W turnieju przed publicznością uczestnicy-amatorzy zaprezentowali 11 piosenek kabaretowych.

Muzyka jest nieodłącznym elementem wszystkich programów poetyckich odbywających się cyklicznie w bibliotece. Programy poetycko-muzyczne przygotowują zazwyczaj bibliotekarki. Odbyły się spotkania, podczas których publiczność słuchała poezji i nagrań z piosenkami Agnieszki Osieckiej, Marka Grechuty, Grzegorza Turnaua. Na muzyczne spotkania poetyckie zaproszono np. Olę Kielb-Szawułę (z zespołu Stare Dobre Małżeństwo) i Izabellą

²⁴⁵ Patrz rozdział: Zespoły muzyczne

220. Zenon Laskowik, gość satyrykonu „Śrem się śmieje” (2012 rok)

Klebańską, absolwentkę Akademii Muzycznej w Łodzi, autorkę scenariuszy radiowych i programów telewizyjnych dla dzieci (między innymi „5,10,15”, „Domowe przedszkole”), autorkę książek dla dzieci: *Jak dżdżownica Akolada o muzyce opowiada*, *Muzyczna zgraja* oraz *Kaprys, żart i inne muzyczne fanaberie*.

Działalność biblioteki, to również wydawane książki o tematyce muzycznej. Przykładem może służyć, np. wydawnictwo *Z piosenką kabaretową – VIII satyrykon 2012*, czy niniejsza publikacja *Życie muzyczne w Śremie (1880-2012)*.

7. Muzeum Śremskie

Początki Muzeum Śremskiego związane są z kolekcjonerską pasją miejscowego cukiernika Feliksa Sałacińskiego (1884-1952)²⁴⁶, który po I wojnie światowej w swoim mieszkaniu przy ul. Poznańskiej 12 otworzył prywatne muzeum. Po II wojnie dobytek muzealny odziedziczyli krewni, a częściowo wykupiony został przez władze miejskie. Zbiory Sałacińskiego stanowiły bazę wyjściową dla obecnego muzeum, dla którego w 1976 roku przeznaczono część pomieszczeń w ratuszu. W 1991 roku muzeum otrzymało samodzielny budynek przy ulicy A. Mickiewicza.

²⁴⁶ Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, *op. cit.*, biogram Feliksa Sałacińskiego, oprac. B. Żeleźny, Z. Żeleźny, s. 297-298.

221. Budynek Muzeum Śremskiego przy ul. A. Mickiewicza

Oprócz udostępniania zbiorów stałych działów (archeologiczny, etnograficzny, historyczny, rzemiosło cechowe, militaria i zabytki Śremskiego Bractwa Strzeleckiego) muzeum organizuje wystawy czasowe z eksponatów własnych lub wypożyczonych z innych placówek. Ale działalność śremskiego muzeum daleko wykracza poza tradycyjne funkcje instytucji. Realizowany jest bogaty program edukacyjny dla uczniów, który służy przede wszystkim popularyzowaniu wiedzy o historii regionu, zwyczajach i obrzędach ludowych.

„Niedziela w muzeum” to propozycja muzeum na spędzanie wolnego czasu w drugą niedzielę miesiąca. Odbywają się wtedy wernisaże, projekcje filmów, spotkania towarzyskie na dziedzińcu i w ogrodzie muzealnym, niejednokrotnie połączone z koncertami zespołów muzycznych.

Dnia 7 kwietnia 2010 roku otwarta została nowa ekspozycja stała, zatytułowana „Wideoklip do hymnu”. *Jest to multimedialna prezentacja edukacyjno-patriotyczna realizowana w Galerii Muzeum Śremskiego. Punktem wyjścia prac nad ideą wystawy było przejęcie idei zamkniętego Muzeum Józefa Wybickiego w Manieczkach. Przestrzenie ekspozycyjne zdominowane przez system multimedialny, projekcje wideo, zindywidualizowane stoiska audio-wizualne i nowy wielofunkcyjny układ architektoniczny pawilonu mają za zadanie zachęcić współczesnego odbiorcę do czynnego udziału w dialogu społecznym dotyczącym współczesnych form patriotyzmu.*²⁴⁷. Dzięki teledy-

²⁴⁷ Ze strony internetowej: www.muzeumsrem.pl.

222. Ekspozycja „Wideoklip do hymnu”

skom zwiedzający poznają historię polskich pieśni, m.in., *Bogurodzicy*, *Roty*, *Mazurka Dąbrowskiego*.

Obecność muzyki w Muzeum Śremskim nie jest przypadkowa. Instytucja od wielu lat w swojej pracy uwzględnia cykliczne wydarzenia upowszechniające różne dziedziny kultury muzycznej. Na wystawach czasowych można było zwiedzić, m.in., wystawy: „Opera – Balet – Muzyka w ekslibrisie światowym - ze zbiorów śremskiego kolekcjonera Feliksa Wagnera”²⁴⁸ (1980 rok); „70-lecie Towarzystwa Muzycznego w Śreмі” (1982 rok); „100 lat Towarzystwa Miłośników Śreму” (1987); „Z kart historii chóru Moniuszko” (1992); „Myśliwskie instrumenty muzyczne dawne i współczesne” (1995 rok). Otwarcia wystaw często połączone były z kameralnymi koncertami chórów, orkiestr, zespołów muzycznych i śpiewającej młodzieży szkolnej.

Ze znanych osobistości świata muzyki muzeum gościło 13 października 1996 roku prof. Stefana Stuligrosza (1920-2012), twórcę Poznańskich Słowików - Chóru Chłopięcego i Męskiego Filharmonii w Poznaniu. Spotkanie odbyło się z cyklu „Książka z autografem” i było zatytułowane „Piórkiem Słowika”²⁴⁹. Wydarzenie to uświetnił koncert orkiestry Towarzystwa Muzycznego w Śreмі²⁵⁰. Śremska orkiestra wielokrotnie zapraszana była na imprezy i uroczystości w muzeum, np. koncertowała podczas obchodów 25-lecia instytucji, Nocy Muzeów, wernisażu wystawy „100 lat Śremskiego Towarzystwa Muzycznego” i innych.

W muzeum nie brakuje też chóralnego śpiewu. W grudniu 2005 roku spotkali się tam sympatycy żeglarstwa na „Sentymentach Żeglarskich”, żeby wspominać historię i współczesność śremskiego Klubu Żeglarskiego

²⁴⁸ Patrz: *Słownik biograficzny Śreму*, op. cit., biogram Feliksa Wagnera (1907-1992), oprac. D. Płygawko, s. 365-367.

²⁴⁹ *Piórkiem Słowika* - tytuł książki S. Stuligrosza napisanej w 90. rocznicę urodzin.

²⁵⁰ Patrz: B. Janhs, *Książka z autografem. Prof. Stefan Stuligrosz „Piórkiem Słowika*, „Gazeta Śremska nr 9/1996, s. 9

223. Koncerty orkiestry Towarzystwa Muzycznego w Muzeum Śremskim

„Odlewnik” oraz wspólnie z komandorem Pawłem Szymenderskim śpiewać szanty. Każdego roku w styczniu, od 2006 roku, dyrektor muzeum Mariusz Kondziela zaprasza na wspólne śpiewanie kolęd²⁵¹. Wieczory te cieszą się dużym powodzeniem. Prowadzi je Marek Królikowski, wielki miłośnik śpiewania i ... wypraw turystycznych, toteż 15 stycznia 2011 roku do muzeum przyjechali przyjaciele Królikowskiego z Wielkopolskiego Klubu Przewodników Turystyki Górskiej PTTK w Poznaniu. Na spotkaniu nie zabrakło też wielu śremian, a na stronie internetowej muzeum możemy przeczytać, że wspólne śpiewanie najpiękniejszych polskich kolęd przy akompaniamencie grających na gitarach Marka Królikowskiego oraz Witalista Sąsiadka trwało do późnych godzin. Inną okazją do wspólnego śpiewania było spotkanie z Jerzym Sobczakiem, autorem śpiewnika „Pieśni Powstania Wielkopolskiego”, które miało miejsce w muzeum 8 lutego 2009 roku. Podczas wernisażu wystawy „130 lat Chóru Moniuszko w Śremie”, 14 listopada 2010 roku, koncertował chór jubilat²⁵².

Czasami bywalcy Muzeum Śremskiego mają okazję poznawania muzyki innych kultur. Okazją wysłuchania koncertu muzyki żydowskiej było otwarcie, w grudniu 2004 roku, wystawy o synagogach i cmentarzach żydowskich

²⁵¹ Patrz: *Kolędy w muzeum*, „Gazeta Śremska” nr 1-2/2008, s. 35, U. Ciesielska, *Kolędowanie w Muzeum*, „Gazeta Śremska” nr 1-2/2000, s.32-33 oraz U. Ciesielska, *Hej kolęda, kolęda*, „Gazeta Śremska” nr 1-2/2012, s. 49-50.

²⁵² Patrz: [B. J.], *Z kart historii chóru „Moniuszko”*, Gazeta Śremska nr 12/1992, s. 11.

224. Koncert zespołu Zakręt na dziedzińcu muzeum

w Wielkopolsce²⁵³. Ekspozycji towarzyszył koncert pieśni i muzyki żydowskiej w wykonaniu Elżbiety Kaluźnej i Bogusława Łowińskiego z Poznania, a podczas zorganizowanego w kwietniu 2009 roku „Spotkania z Judaizmem” w bogatym programie wydarzenia znalazł się koncert zespołu Shalom z Poznania.

Współpracując z Valašským Muzeem v Přírodě w Rožnovie pod Radhoštěm Muzeum Śremskie przybliży folklor czeski. W czerwcu 2004 roku instytucja zorganizowała „Dzień czeski”, podczas którego wystąpił zespół ludowy Radhošt. W następnym roku, podczas wernisażu wystawy starych widokówek z czeskiego Rožnova, zagrała Beskidzka Orkiestra Młodzieżowa z tego miasta²⁵⁴, a w 2006 roku koncertował zespół folklorystyczny Ogari a Cerky, również z Rožnova.

W Muzeum Śremskim, z różnych okazji, występowała grupa folkowa Macieja Rychłego Kwartet Jorgi. Zespół koncertował, m.in., w marcu 2007 roku i podczas Nocy Muzeów w maju 2010 roku. W roku następnym na imprezie tej goszczono śremski młodzieżowy zespół Zakręt²⁵⁵. Warto wspomnieć, że Muzeum Śremskie było współorganizatorem Polskiego Dnia Bluesa w Śremitie we wrześniu 2010 roku.

²⁵³ Patrz: B. Nowicka, *A ślady zasypał czas ...*, Gazeta Śremska nr 5-6/2004, s. 31.

²⁵⁴ Patrz: B. Janhs, *Widokówki z Rožnova ze zbiorów Valašského Muzeem (Czechy) Wystawa*, „Gazeta Śremska” nr 7-8/2005, s. 22-23.

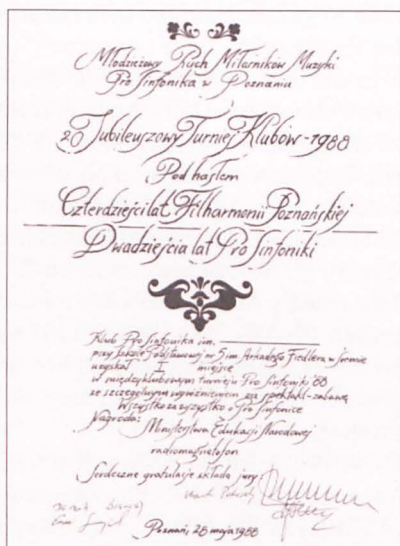
²⁵⁵ Patrz rozdział: Młodzieżowe zespoły muzyczne.

8. Pro Sinfonika w Śremie

Szczególną rolę w rozwoju muzycznym młodzieży szkolnej odegrała Pro Sinfonika - ruch muzyczny stworzony przez wspaniałego animatora i propagatora muzyki Alojzego Andrzeja Łuczaka (1930-2011)²⁵⁶. Pierwsze Koło Młodych Melomanów Pro Sinfonika w Śremie powstało w Szkole Podstawowej nr 5²⁵⁷ z inicjatywy nauczyciela muzyki Janusza Roszczki, absolwenta Politechniki Poznańskiej, który w latach 1984-1991 był opiekunem ruchu. Roszczka dyrygował także chórem szkolnym, komponował muzykę i tworzył widowiska muzyczne. Bardzo dobry klimat do pracy stwarzała dyrektor szkoły Wanda Henkel oraz vice-dyrektorki Janina Kramer i Henryka Socha²⁵⁸.

Koncert inauguracyjny Pro Sinfoniki w Śremie miał miejsce 6 października 1984 roku. Sala koncertowa, którą stała się stolówka szkolna, szczelnie wypełniła się uczniami. Prezes prezesów Pro Sinfoniki Andrzej Łuczak napisał w kronice: „Serdecznie gratuluję wspaniałej inauguracji w Śremie. Wierzę głęboko, że zostaniecie przyjaciółmi muzyki i miłośnikami naszej organizacji.”

Prezesem śremskiego klubu Pro Sinfoniki została Katarzyna Pytlarz. Przez kilka lat prowadzona była w szkole wartościowa praca edukacyjna i wychowawcza. Wystąpiły, m.in.: Poznański Zespół Perkusyjny pod dyktando Jerzego Zgodzińskiego, Wielkopolska Orkiestra Symfoniczna, Vox Humana, Kwartet Jorgi, Chopin Trio, Ars Nova, Poznański Chór Chłopięcy Jerzego Kurczewskiego, Capella Zamku Rydzynskiego i inne. Młodzież brała udział nie tylko w koncertach, ale także w spotkaniach noworocznych i turniejowych odnosząc sukcesy. W sezonie 1984/85, w turnieju „Fryderyk Chopin

225. Dyplom dla klubu Pro Sinfoniki w Śremie za zajęcie I miejsca w międzyklubowym turnieju w 1988 roku

²⁵⁶ Alojzy Andrzej Łuczak (1930-2011) – pisarz, eseista, dziennikarz, animator kultury. W 1968 roku stworzył Młodzieżowy Ruch Miłośników Muzyki Pro Sinfonika, którego do końca życia pozostał prezesem prezesów. Dzięki Pro Sinfonice ponad 300 tysięcy młodych ludzi bliżej poznało klasykę muzyczną i znacznie poszerzyło swoje horyzonty kulturowe.

²⁵⁷ Szkoła Podstawowa nr 5 powstała 1 września 1983 roku; pierwszym dyrektorem była Wanda Henkel; w 1986 roku szkole nadano imię Arkadego Fiedlera; od 1999 roku – Gimnazjum nr 1 im. Polskich Noblistów.

²⁵⁸ Patrz: W. Sołtysiak, *Minęło 10 lat Pro Sinfoniki w Śremie*, „Gazeta Śremska” nr 4 i 5/1996.

- życie i dzieło”, klub zdobył wyróżnienie za udany debiut. W przygotowanie przedstawienia szczególnie duży wysiłek wniosła Barbara Dybek. W sezonie 1986/87 prezesem klubu była Katarzyna Zmysłona. Kolejny turniej, „Ignacy Jan Paderewski - życie i twórczość”, przyniósł II miejsce. W sezonie 1987/88 w czasie obchodów 40 lat Filharmonii Poznańskiej i 20 lat Pro Sinfoniki gościem szkoły był Alojzy Andrzej Łuczak. W jubileuszowym turnieju „Wszystko za wszystko o Pro Sinfonice”, w 1988 roku, klub zajął I miejsce w kategorii szkół podstawowych, a szkoła otrzymała nagrodę Ministerstwa Edukacji Narodowej, którą był radiomagnetofon. W sezonie 1989/90, za prezesury Beaty Chwieralskiej i Moniki Stawińskiej, za przedstawienie „Stanisław Moniuszko - życie i dzieło”, uczniowie zajęli II miejsce. Następnie przewodnictwo koła sprawowały Marta Zuchowicz i Katarzyna Leszczyńska. Na zakończenie sezonu 1990/91, 23 kwietnia 1991 roku, Paweł Fischer wspaniale odtworzył postać Wolfganga Amadeusza Mozarta, a w turnieju Pro Sinfoniki klub zajął czołowe miejsce. Prezesami były wówczas Magdalena Kapturek i Katarzyna Świątek.

W 1991 roku dyrektorem Szkoły Podstawowej nr 5 został pracujący w niej Adam Lewandowski²⁵⁹. Od początku pracy na stanowisku dyrektora twierdził, że „Muzyka dla dzieci i młodzieży jest odkrytym światem, w który każdy może wstąpić – a wstęp wolny – by zaczerpnąć edukacji kulturalnej. (...) Jako pedagog zawsze myślałem, że każdy ma muzykę «we krwi». Tak nie jest! Jak wszystkiego, również muzyki, należy się w życiu uczyć. Stąd byłem, jestem i będę zwolennikiem edukacji muzycznej, jaką propaguje Pro Sinfonika”²⁶⁰. Zamysłem nowego dyrektora było, żeby ruch ten rozpowszechnić w Śremie we wszystkich szkołach podstawowych.

Po roku przerwy Ruch Miłośników Muzyki Pro Sinfonika wznowił działalność w zmienionej formie. Koncerty sezonu muzycznego 1992/93 miały charakter środowiskowy i odbywały się w sali Spółdzielni Mieszkaniowej. O potrzebie kontynuowania koncertów przekonane zostały władze Miasta i Gminy. „Burmistrz - Bogusław Bajoński opłacił karnety na wszystkie koncerty w sezonie dla uczniów naszej szkoły oraz dla wszystkich chętnych uczniów z terenu miasta i gminy”²⁶¹ – wspominała nauczycielka Wanda Sołtysiak (1949-2012). Opiekunem ruchu została Ewa Roszczka.

W maju 1995 roku koło Pro Sinfoniki przy Szkole Podstawowej nr 5 im. Arkadego Fiedlera w Śremie zajęło I miejsce w ogólnopolskim turnieju klubów i Kół Młodych Melomanów za spektakl pt. „Prawdziwa i wielka muzyka nie starzeje się nigdy – rzecz o Feliksie Nowowiejskim” zrealizowany pod kierunkiem nauczycielek: Elżbiety Wierskiej, Małgorzaty Perlińskiej-Baraniak,

²⁵⁹ Adam Lewandowski – w latach 1991-1996 dyrektor Szkoły Podstawowej nr 5 im. Arkadego Fiedlera w Śremie), od 1996 do 2006 kierownik Wydziału Oświaty, Kultury i Sportu Urzędu Miejskiego w Śremie. Od 2006 roku – burmistrz Śremu.

²⁶⁰ *Ze skarbniicy Pro Sinfoniki* (red. Andrzej Potulski), 1997, s. 190.

²⁶¹ W. Sołtysiak, *Minęło 10 lat Pro Sinfoniki w Śremie*, „Gazeta Śremska” nr 4/1996, s. 27.

Lidii Owczarczak i Ewy Roszczki. Widowisko to zostało wystawione w ramach 27. Turnieju Klubów i Kół Młodych Melomanów Pro Sinfoniki. Wręczenie nagrody (sprzęt muzyczny) odbyło się w 18 maja 1995 roku w Sali Kominkowej Zamku w Poznaniu.

W sezonie muzycznym 1995/1996 edukacją objęci zostali uczniowie szkół miejskich i wiejskich, a także szkoły specjalnej. „Koncerty mają charakter środowiskowy i odbywają się w Kinie Słonko. Karnety na wszystkie koncerty wykupiła Rada Miejska w Śremie. Ruch muzyczny cieszy się dużym poparciem Burmistrza Andrzeja Ratajczaka²⁶² i Kierownika Wydziału Oświaty – Adama Lewandowskiego”²⁶³. W koncertach regularnie uczestniczyli, pod opieką nauczycieli, uczniowie ze szkół podstawowych z Bodzyniewa, Pyszacej, SP nr 2, SP nr 3, SP nr 4, SP nr 5. Jedną z uczestniczek, Jadzia Ruta, na pytanie „Dlaczego lubimy Pro Sinfonikę?” napisała: *Bardzo lubię koncerty Pro Sinfoniki. Mieszkam w Śremie i nie mogę często jeździć do Poznania, by posłuchać muzyki w prawdziwym teatrze. Na szkolnych koncertach mam okazję zobaczyć wiele ciekawych instrumentów, poznaję ich nazwy. Mogę też poznać utwory wybitnych kompozytorów. Na koncertach Pro Sinfoniki wspólnie odpoczywam, dlatego chciałabym chodzić na nie często*²⁶⁴.

W latach 1993 - 2007 koncerty odbywały się w ramach edukacji muzycznej dzieci i młodzieży prowadzonej przez Śremski Ośrodek Kultury w kinoteatrze Słonko. Coroczny cykl „Pro Sinfonika w drodze”, prezentujący muzykę poważną, obejmował 8 comiesięcznych koncertów dla uczniów szkół podstawowych gminy Śrem.

Ta niezwykle wartościowa edukacja muzyczna wygasła w 2008 roku. Obecnie na koncerty Pro Sinfoniki uczniowie niektórych szkół wyjeżdżają do Filharmonii w Poznaniu.

Śremscy nauczyciele ogromnie zaangażowani byli w ruch Pro Sinfonika. Mogą świadczyć o tym nagrody jakie zostały im przyznane. W 1991 roku „za twórczą i pełną osobistego zaangażowania pracę w służbie muzyki i młodzieży”, jury pod przewodnictwem prof. Floriana Dąbrowskiego i Rektora Akademii Muzycznej w Poznaniu prof. Stanisława Kulczyńskiego, przyznało Januszowi Roszczce nagrodę Grand Prix Pro Sinfonika. *Nagrodę tę traktuję nie tylko jako własny sukces, ale sukces całej szkoły: dyrekcji, nauczycieli, którzy czynnie włączali się w propagowanie idei Pro Sinfoniki (bardzo pomógł mi przy organizowaniu turniejów mgr inż. Jerzy Balcerowicz), a przede wszystkim wspinających uczniów tej szkoły. Jeżeli choć jednemu z nich przybliżyłem muzykę, warto było...*²⁶⁵.

²⁶² Patrz: *Słownik biograficzny Śremu*, op. cit., biogram Andrzeja Ratajczaka (1947-1999), oprac. B. Żeleźny, Z. Żeleźny, s. 290-291.

²⁶³ W. Sołtysiak, *Minęło 10 lat Pro Sinfoniki w Śremie*, „Gazeta Śremska” nr 5/1996, s. 28.

²⁶⁴ Tamże.

²⁶⁵ J. Roszczka, *Muzyczne wspomnienia „Piątki” w: Nasza szkoła, Śrem 28-29 V 1993*, okolicznościowe wydanie jednodniówki, opr. Wanda Sołtysiak.

226. Kurator Oświaty w Poznaniu Apolinary Koszłajda wręcza Januszowi Roszczce Medal Komisji Narodowej za zasługi dla ruchu muzycznego

W 1997 roku Ewa Roszczka otrzymała nagrodę Grand Prix Pro Sinfonika. W 2002 roku, minister Edukacji Narodowej Krystyna Łybacka, na wniosek prezesa Alojzego Andrzeja Łuczaka, za zasługi dla ruchu muzycznego przyznała Januszowi Roszczce Medal Komisji Edukacji Narodowej.

Z okazji 35-lecia Pro Sinfoniki, 8 października 2002 roku, w Sali Kominowej Zamku w Poznaniu, odbyła się uroczystość, podczas której Adamowi Lewandowskiemu nadana została honorowa odznaka „Za Zasługi dla Województwa Wielkopolskiego”. Refleksje Lewandowskiego o Pro Sinfonice zostały zamieszczone w książce wydanej z okazji 35-lecia ruchu. Czytamy w niej: „Kiedy pracowałem w Szkole Podstawowej nr 5 w Śremie, pokazywaaliśmy wiele nowości, doświadczeń, zjawisk. Tym wszystkim był nowatorski, ekskluzywny pokaz tego, jak oddziałuje muzyka. Niezapomniane koncerty, recitale, konkursy, festiwale – tylko nowatorski sposób potrafi przyciągnąć słuchaczy. Potem nowatorstwo przerodziło się w działania prestiżowe. Dlatego po 17 latach związków z Pro Sinfoniką tak dobrze o niej mówię – jest potrzebna, bo edukuje w tak trudnej dziedzinie, jak muzyka.”²⁶⁶

²⁶⁶ A. Lewandowski, *Nowatorstwo i prestiż*, w: *Życie z muzyką. 35-lat Pro Sinfoniki*, Poznań 2004, s. 230.

9. Katolicka Niepubliczna Szkoła Muzyczna I stopnia w Śremie

Katolicką Niepubliczną Szkołę Muzyczną I stopnia w Śremie otwarto 1 września 2010 roku. Powstała w ramach projektu współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z budżetu państwa (samorządu województwa wielkopolskiego) w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013. Organem prowadzącym i założycielskim jest Parafia p.w. Najświętszego Serca Jezusa w Śremie. Nadzór pedagogiczny sprawuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego poprzez Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie. Jest – po Katolickiej Szkole Podstawowej i Gimnazjum – trzecią szkołą działającą w Katolickim Centrum Edukacji i Kultury, mieszczącym się w byłym biurowcu śremskiej Odlewni Żeliwa.

Klasy szkoły muzycznej mieszczą się na parterze i w budynku „B” za salą widowiskową. Początkowo szkoła nosiła nazwę: Niepubliczna Szkoła Muzyczna I stopnia w Śremie. Od lutego 2011 roku zmieniono nazwę na: Katolicka Niepubliczna Szkoła Muzyczna I stopnia w Śremie.

W roku szkolnym 2010/2011 przyjęto 20 uczniów do klasy fortepianu, skrzypiec, gitary, fletu i trąbki. W roku szkolnym 2011/2012 do klasy pierwszej uczęszcza 10 uczniów, do klasy drugiej 21 uczniów. Są oni mieszkańcami Śremu i okolicznych miejscowości. Szkoła realizuje naukę w cyklu 6-letnim. W planach jest uruchomienie dla uczniów starszych cyklu 4-letniego.

Pierwszym dyrektorem szkoły był Krzysztof Widera. Po nim funkcję tę przejął Ryszard Kondella. Wraz z dyrektorem, który uczy gry na akordeonie, kadrę pedagogiczną stanowią: Agnieszka Panas – flet, Barbara Myler - skrzypce, Grzegorz Tomaszewski – gitara (wcześniej Krzysztof Wasiak), Szymon Ratajczak – trąbka, Magdalena Zuszek – kształcenie słuchu i rytmika (wcześniej Anna Nazarczuk), Michalina Ławecka – fortepian.

Uczniowie w szkole realizują wyłącznie przedmioty muzyczne. Mają indywidualne lekcje z instrumentu głównego dwa razy w tygodniu po 30 minut. Na kształcenie słuchu zaplanowano dwie godziny lekcyjne po 45 minut. Rytmika zajmuje jedną lekcję w tygodniu.

Zajęcia z kształcenia słuchu i rytmiki to lekcje zbiorowe w grupach 10-16 osobowych.

Zajęcia odbywają się głównie w godzinach popołudniowych i wieczornych. Szkoła umożliwia korzystanie z instrumentów. Za opłatą wypożycza się uczniom gitary, skrzypce, trąbki i flety.

Szkoła przygotowuje uczniów na poziomie I stopnia wykształcenia muzycznego. Po jej ukończeniu absolwenci mogą kontynuować naukę i rozwijać się artystycznie w szkołach muzycznych II stopnia (najbliższe w Lesznie lub Poznaniu). Rekrutację przeprowadza się w maju i czerwcu. U kandydatów sprawdza się słuch muzyczny, poczucie rytmu, predyspozycje fizyczne. Nauka jest odpłatna.

227. Koncert uczniów Katolickiej Niepublicznej Szkoły Muzycznej I stopnia w Śremie

Parafia, jako organ prowadzący, udostępnia szkole aulę im. Jana Pawła II przy kościele. Jest to odpowiednie miejsce na prezentacje muzyczne młodych instrumentalistów.

Już w pierwszym roku działalności szkoły uczennica Marta Czubanowska z klasy fortepianu, przygotowana przez Jakuba Derę uzyskała wyróżnienie na Międzynarodowym Konkursie Muzycznym im. J. Zarębskiego w Łomiankach k. Warszawy w maju 2011 roku (była uczennicą I klasy).

We wrześniu 2011 roku Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, po analizie dokumentacji szkolnej, w tym programów nauczania i ich realizacji, kwalifikacji kadry pedagogicznej i oceny bazy lokalowej, podjęło decyzję o nadaniu szkole uprawnień szkoły publicznej. Dzięki temu uzyska ona subwencję począwszy od stycznia 2012 roku. Wydawane będą świadectwa promocyjne i końcowe na drukach świadectw stosowanych w szkołach państwowych. Uczniowie będą mogli kontynuować bez przeszkód edukację artystyczną w szkołach muzycznych II stopnia, a następnie w akademiach muzycznych²⁶⁷.

²⁶⁷ Informacje dyrektora szkoły – Ryszarda Kondelli i ze strony internetowej szkoły.

IV. Zespoły muzyczne

1. Młodzieżowe zespoły muzyczne w latach 1948-1980

a. Pierwsze zespoły instrumentalne (1948-1959)

Po wojnie pierwsze młodzieżowe zespoły instrumentalne powstawały w śremskim gimnazjum. W szkole działał zespół instrumentalny, który brał udział w akademiach szkolnych, powiatowych i koncertach w ramach popularnej wówczas akcji „Miasto - Wsi”. Akcja ta polegała na organizowaniu występów miejskich amatorskich zespołów artystycznych w wiejskich świetlicach i PGR-ach. Na licznych akademiach, jak wspomina Daniel Kujawski (absolwent z 1951 roku) „Do stałych punktów programu należały również okolicznościowe referaty ideowe, zbiorowe recytacje i monodeklamacje, występy zespołu tanecznego i solowe odtańczenie kozaka w wykonaniu kol. Wł. Starosty, a na zakończenie występ zespołu muzycznego w składzie: E. Wieniecki – dyrygent i skrzypce, A. Milewski (późniejszy ojciec znanego laureata Konkursu im. Wieniawskiego) – skrzypce, E. Skrzypczak – skrzypce, J. i Zb. Rutowie – altówka i wiolonczela, M. Ortman – fortepian, J. Nowakowski – perkusja, A. Kozłowska i H. Fórmanek – akordeony. Imprezy te, powtarzane w mieście, a wzbogacane występami orkiestry pod dyrekcją kapelmistrza St. Ciesielskiego i różnych zespołów amatorskich oraz dodatkowymi przemówieniami wielu prominentów, stanowiły barwną ilustrację życia politycznego, społecznego i kulturalnego powiatu śremskiego i miały dowodnie świadczyć o włączaniu się młodzieży i całego społeczeństwa w nurt radosnej budowy socjalizmu w Polsce”²⁶⁸.

W latach 1953-1955 zespół instrumentalny w szkole tworzyli: Koralewski - gitara, A. Michałowicz - akordeon, E. Nowakowski - akordeon, J. Mackiewicz - skrzypce, E. Ferster - skrzypce, Z. Rubach – fortepian. Młodzi muzycy występowali na imprezach szkolnych i środowiskowych. Na podobnych imprezach, w latach 1956-1959, występował zespół w składzie: T. Polowczyk - akordeon, J. Noskowiak - akordeon, Z. Nawrot – akordeon, a śpiewał R. Adamski.

²⁶⁸ D. Kujawski, *W oszłolomieniu*, Pierwiosnek. Jednodniówka wydana z okazji 135-lecia istnienia Gimnazjum, Liceum i Zespołu Szkół im. Gen. Józefa Wybickiego w Śremie oraz Zjazdu Wychowawców i Absolwentów, Śrem 1993, s. 36.

b. Bim-Bom (1959-1963)

Z czasem zespoły zaczęły przyjmować różne nazwy. Anonimowość przelewali młodzi wykonawcy z gimnazjum, którzy grupę swoją nazwali Bim-Bom i w latach 1959-1963 występowali w składzie: Z. Nawrot - akordeon, W. Jankowiak - fortepian, B. Wysocki - gitara, T. Szubert - perkusja, R. Adamski - śpiew. Zespół prezentował się na uroczystościach szkolnych, harcerskich i środowiskowych.

W 1960 roku sporą grupę wokально-instrumentalną w szkole utworzyli: J. Kwieciak - śpiew, K. Szczepska - śpiew, T. Warot - klarnet i akordeon, J. Langer - kontrabas, J. Szulc - fortepian, A. Kubiak - perkusja, J. Witeczak - gitara, A. Jankowiak - gitara i śpiew, Z. Wysocki - śpiew. Grupa występowała do 1964 roku na imprezach szkolnych i środowiskowych oraz obozach ZHP.

c. „Kolorowi” (1961-1970)

Zespół powstał w 1961 roku. Nazwa pochodzi od kolorowych koszul, w których zespół występował (każdy z siedmiu członków w innym kolorze). W zespole grali: Andrzej Michałowicz - (akordeon, pianino), Paweł Misiorny (klarnet), Tadeusz Polowczyk (saksofon tenorowy), Stanisław Pierożek (puzon), Kazimierz Łuczak (instrumenty perkusyjne), Tomasz Szubert (gitara, banjo), Ryszard Wawrzyniak (kontrabas). Z zespołem występowały solistki: Baja Wiza, Krystyna Pieszyk Potocka, Brygida Linartas. Kierownikiem artystycznym był Romuald Grząślewicz (późniejszy pracownik Estrady Poznańskiej i Sceny na Piętrze).

228. Zespół „Kolorowi” w składzie (od lewej): Andrzej Michałowicz, Paweł Misiorny, Tadeusz Polowczyk, Stanisław Pierożek, Baja Wiza, Kazimierz Łuczak, Tomasz Szubert, Ryszard Wawrzyniak (1962 rok)

Niezwykłą popularność zawdzięczał zespół dixielandowemu charakterowi muzyki. Niewiele zespołów grało wówczas mało dostępną u nas, a popularną na zachodzie, muzykę jazzową. Talent muzyczny członków pozwalał na odtwarzanie usłysanych w radio Luxemburg przebojów. W roku 1962 zespół został zaproszony przez Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej do koncertowania w Wojewódzkim Ośrodku Szkoleniowo-Wypoczynkowym w Rudnie. Po rozwiązaniu zespołu poszczególni członkowie muzykowali nadal w innych zespołach²⁶⁹.

d. Złote Struny (1966-1968)

W latach sześćdziesiątych XX w. w krajach zachodniej Europy i za oceanem modna stała się bardzo rytmiczna i głośna muzyka. Nowy nurt okrzyknięto „mocnym uderzeniem” (big-bit). Muzyka ta dzięki nagraniom takich grup, jak np. The Beatles, Rolling Stones, czy Animals, regularnie prezentowanym w rozgłośniach radiowych, zdobyła w krótkim czasie olbrzymią popularność. Także w Polsce formowały się pierwsze grupy big-bitowe. Wymienić można tutaj nazwy zespołów, które do dziś wspominane są z sentymentem przez miłośników tej muzyki, byli to: Czerwono-Czarni, Niebiesko-Czarni, czy Czerwone Gitary oraz wiele innych.

W 1966 roku w Śremie zaczęła wspólnie muzykować grupa, która w swojej twórczości chciała nawiązywać do big-bitowej fali. Śremska formacja funkcjonowała pod nazwą Złote Struny. W jej skład weszli: Grzegorz (Gigol) Jankowiak - gitara basowa, Andrzej Nowicki (Puma) - gitara solowa i śpiew, Andrzej Jasiczak (Karol) - gitara akordowa, Eugeniusz Ferster (Ferol) – perkusja. Tego ostatniego zastąpił później Grzegorz Bittner (Bisiu). Obsługą techniczną, a więc elektryką i akustyką podczas występów zajmowali się: Tadeusz Adamski (Glaber) i Ryszard Wasielewski (Wasielka). Menagerem „Złotych Strun” był natomiast Adam Podsiadły (Ticzer). Ze względu na skromny budżet na bieżącą działalność zespołu oraz wydatki związane ze sprzętem, grupa zbierała składki wśród swoich członków.

Każdy z młodych muzyków miał niezłe podstawy muzyczne, wiedział co chce grać, a także był obeznany z techniką gry na gitarze. Marzeniem członków zespołu było jednak granie na nowoczesnych gitarach (tzw. deskach). Środki finansowe śremskiej formacji nie pozwalały na kupno elektrycznej gitary marki Fender czy Jolana, o której marzył wówczas każdy muzyk. Śremianie musieli poradzić sobie z tym problemem inaczej. Jak wiadomo potrzeba jest matką wynalazku, tak więc członkowie Złotych Strun wpadli na pomysł, aby wykonać podróbki znanych, markowych instrumentów. Niezwykle pomocny okazał się mistrz stolarski Mieczysław Ciesiołka, który precyzyjnie i fachowo powycinał z odpowiedniego drewna właściwe kształty i umocował

²⁶⁹ Informacje o zespole przekazał Tadeusz Polowczyk (luty 2012 rok).

229. Członkowie zespołu muzyczno-wokalnego Złote Struny. Siedzą w górnym rzędzie od lewej: Grzegorz Jankowiak, Eugeniusz Ferster; u dołu: Andrzej Jasiczak i Andrzej Nowicki. Foto. Antoni Pawłowski. Śrem (1967 rok)

230. Emblemat zespołu Złote Struny (proj. E.A. Ferster)

gryfy. Wkrótce instrumenty trafiły do znanego zakładu lutniczego Niewczyka w Poznaniu, w celu nabicia progów. Perkusję i mikrofony wypożyczono od zespołu Kometa. Tadeusz Adamski dbał o to, aby podczas gry zespołu sprzęt nagłaśniający i wzmacniacze zawsze były niezawodne. Swoją materiał muzyczny członkowie formacji przesłuchiwali na pożyczonym magnetofonie szpulowym Tesla. Jak przystało na grupę grającą w tamtym okresie, także śremska formacja podczas koncertów prezentowała się w estradowych kostiumach z widocznymi emblematami, które zaprojektował Eugeniusz Ferster. Uszył je natomiast za darmo mistrz krawiecki Ignacy Chwieralski, sam wieloletni muzyk orkiestry dętej M. Zielińskiego. Próby nad przygotowaniem repertuaru odbywały się w sali wojskowego Klubu Kometa, przy ul. Kilińskiego w Śremie, a później w Klubie Echo przy ulicy Parkowej. Były to przede wszystkim kompozycje i piosenki Beatlesów, Czerwonych Gitar i Niebiesko-Czarnych oraz brytyjskiego gitarowego zespołu The Shadows.

Złote Struny istniały około półtora roku. Przez ten czas zespół zagrał na kilkunastu koncertach. Jeden z najważniejszych występów odbył się w kwietniu 1966 roku, w kinie Klubowe wypełnionym do ostatniego miejsca. Przy muzyce zespołu dobrze bawiła się młodzież, m.in., z Zaniemyśla, Łękna, Książa Wlkp., czy Kórnika. Występowali też w domach kultury w większych wioskach powiatu śremskiego. We wspomnianym już klubie Echo odbywały

231. Zespół „Arkany” z Ewą Paź

się regularnie „rokendrolowe” wieczorki taneczne, połączone z programem satyrycznym i konkursami. Muzycy Złotych Strun zdecydowali o czasowym zawieszeniu artystycznej działalności, jednak do jej wznowienia, z różnych powodów, nigdy nie doszło²⁷⁰.

e. Arkany (1967)

W 1967 roku Elwira Musielak²⁷¹ zaproponowała znajomym kolegom stworzenie zespołu instrumentalnego, który przyjął nazwę Arkany. W skład zespołu wchodził: Ryszard Kaja – gitara prowadząca, Władysław Kaja – gitara rytmiczna, Andrzej Ebelewicz – gitara basowa i Marian Naskręt – perkusja. Krótco grali także Andrzej Nowicki i Feliks Królikowski. Zespół ten często wykonywał nawet dwugodzinne koncerty. Idąc naprzeciw oczekiwaniom słuchaczy powiększono skład o wokalistkę, sześciolletnią Ewę Paź.

²⁷⁰ Informacje o zespole przekazał Adam Podsiadły; E. A. Ferster, „Żywy synkopowany”, w: *Gazeta Śremska*, 2007 nr 3/4, s. 28.

²⁷¹ Patrz rozdział: „Niezapominajki” Elwiry Musielak.

f. Zespół „Arkany” i Ewa Paź

Śpiewali solo w zespole Konrad Przywara, Stanisław Bączek, a także muzycy z zespołu - bracia Kajowie, którzy sami komponowali piosenki i pisali do nich teksty, m.in. *Izabel* oraz *Piosenkę o Śremie* (nie mylić z piosenką S. Błoszyka i P. Kozielczyka). Repertuar zespołu był bardzo zróżnicowany - od starych standardów, współczesnych popularnych piosenek, po utwory własne. Należy podkreślić, że wszystkie próby, zarówno wokalne jak i instrumentalne zespołu, odbywały się w mieszkaniu Elwiry Musielak przy ulicy Kilińskiego 1. Wspomina: „Do dziś nie mogę wyjść z podziwu dla moich sąsiadów jak oni to wszystko znosili. Pełna perkusja, elektryczne gitary, wzmacniacze, mikrofony – to trzeba być naprawdę wyrozumiałym, aby każdego dnia to znosić”.

g. Lechici (1968-1973)

Kolejnym zespołem bigbitowym na śremskiej scenie muzycznej byli Lechici. Grupę w 1968 roku utworzyli: Janusz Borowczyk (perkusja), Piotr Smoliński (organy), Jan Misiorny (gitara, saksofon), Ryszard Skotarczak (gitara basowa), Eugeniusz Dworczyński, Mirosław Dominiczak (gitara, trąbka).

Dziś Lechici bawią was ,miło z nami spędzisz czas – śpiewał zespół swoją powitalną piosenkę, do której muzykę napisał Janusz Hojan, późniejszy muzyk w znanym poznańskim zespole Zbigniewa Górnego. Lechici działali pod

232. Zespół „Lechici”. Od lewej: Jan Misiorny, Piotr Smoliński, Mirosław Dominiczak, Janusz Borowczyk, Ryszard Skotarczak (1970 rok)

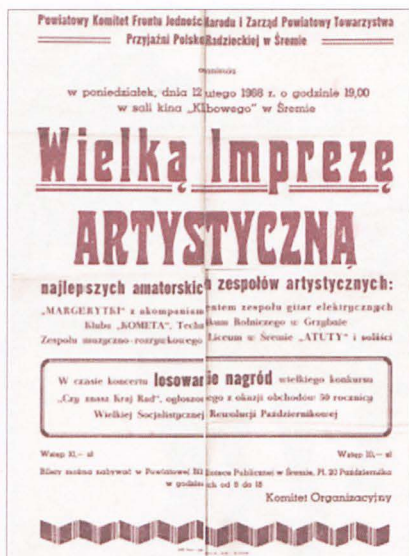
233. Zespół Lechici przed festiwalem ćwiczył w ośrodku wypoczynkowym w Ostrowiecznie. W środku siedzi Marian Dominiczak, ówczesny I sekretarz Komitetu Powiatowego PZPR

patronatem Wydziału Kultury i Oświaty gminnego urzędu i reprezentowali Śrem na różnych przeglądach. W listopadzie 1970 roku zespół występował na Festiwalu Kulturalnym Związków Zawodowych w Poznaniu.

h. Żaki, Atuty i Dziecioły (1964-1969)

W latach 1964-1967 pod nazwą Żaki na imprezach szkolnych w liceum i środowiskowych w nieście grał zespół wokalny-instrumentalny, którego członkami byli: E. Musielak – fortepian i śpiew, Z. Ruta - saksofon, J. Roszczka - akordeon, G. Bittner - perkusja, J. Pajdziewicz – gitara i śpiew - E. Serwacka – gitara i śpiew.

W 1968 roku powstał zespół muzyczny Atuty. W skład grupy weszli: J. Roszczka – akordeon i fortepian, J. Kaczmarek - perkusja, P. Chudzinski – saksofon, A. Błoszyk – trąbka. Warto zauważyć, że w zespole tym grał późniejszy nauczyciel muzyki i opiekun ruchu „Pro Sinfonika” – Janusz Roszczka oraz prezes Towarzystwa Muzycznego im. Mariana Zielińskiego – Antoni Błoszyk. Zespół brał udział w różnych akademiach oraz przeglądach zespołów młodzieżowych. Koncertował też w Sanatorium Rehabilitacyjnym w Śremie. O fakcie tym wspominała prasa regionalna: *Jest sporo młodzieży w powiecie śremskim, która wolny czas poświęca na przygotowanie recytacji sztuk scenicznych, bierze udział w zespołach muzycznych, chóralnych i tanecznych.*

234. Plakat „Wielkiej Imprezy Artystycznej” (1968 rok)

Od 2 lat pracuje w Śremie młodzieżowy zespół 5 muzyczny «Atuty», prowadzony przez J. Roszczkę. Zespół występował kilkakrotnie na 6 akademiach, a także w wielu miejscowościach w powiecie²⁷². Zespół Atuty, obok innych najlepszych ówczesnych amatorskich zespołów, do których zaliczono zespół wokalny Margaretki²⁷³, gitar elektrycznych wojskowego Klubu Kometa oraz zespół Dziecioty z Technikum Rolniczego w Grzybnie, 12 lutego 1968 roku brał udział w „Wielkiej Imprezie Artystycznej”. Występy odbywały się w sali kina Klubowe w Śremie, w którym obecnie mieści się kościół garnizonowy²⁷⁴. Na koncert zapraszał Front Jedności Narodu i Zarząd Powiatowy Przyjaźni Polsko-Ra-

dzieckiej. Podczas imprezy losowano także nagrody konkursu „Czy znasz Kraj Rad” zorganizowanego z okazji obchodów 50 rocznicy Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej. W czasach PRL-u młodzieżowe zespoły muzyczne i wokalne często wykorzystywane były podczas akademii i manifestacji politycznych, aby pokazywać wielkość, siłę i jedność narodu.

i. Kwadraty (1969-1971) i dziewczęcy zespół muzyczny

W latach 1969-1971 w liceum działał zespół instrumentalny Kwadraty, w którym W. Kański i R. Ćwikliński grali na gitarach, W. Kleczewski i I. Idkowiak na saksofonach, A. Błoszyk na trąbce i W. Paż na perkusji. Warto też wspomnieć, że w tym samym czasie swój zespół muzyczny miały także dziewczyny. Na występach szkolnych i programach dla rodziców grały na gitarach W. Wybieralska i M. Kocińska, E. Szalaty na organach, E. Lamenta na perkusji, M. Jankowiak na saksofonie, a śpiewała M. Matuszak. Na początku

²⁷² (hel), *Młodzież bliżej kultury*, „Głos Wielkopolski” 1968.

²⁷³ Patrz rozdział: *Chóry szkolne i zespoły wokalne*.

²⁷⁴ Kościół powstał w zaadaptowanym budynku pochodzącym z przełomu XIX i XX wieku - dawniej ujeżdżalni. Po II wojnie światowej w budynku mieściła się sala widowiskowa kinowa „Klubowe”. Prace adaptacyjne trwały od 11 lutego do 30 czerwca 1998 roku. Dnia 20 września 1998 roku biskup polowy WP gen. dyw. dr Sławoj Leszek Głódź dokonał aktu poświęcenia nowego kościoła.

lat siedemdziesiątych w zespole wokально-instrumentalnym udzielali się: P. Smoleński, który grał na fortepianie, W. Paż na perkusji, oraz wokalnie - E. Pawlak, E. Migdalska, M. Kaczmarek i E. Dworczyński. Zespół występował w programach dla rodziców, a także brał udział w eliminacjach Wojewódzkiego Konkursu Piosenki Radzieckiej.

j. Zespół wokально-instrumentalny (1971-1975)

W latach 1971-1975 aktywnie działał zespół wokально-instrumentalny w składzie: E. Paż, M. Ratajczak, R. Kozielczyk, D. Kramer, G. Marczak, A. Wnuk, R. Kościelniak (wokalistki), K. Świtalski – instrumenty klawiszowe (organy, fortepian), J. Cwojdzński i A. Nicke - gitary, M. Łyko – perkusja. Zespół brał udział w Festiwalach Piosenki Harcerskiej (1972, 1973, 1974), w akademiach powiatowych, imprezach organizowanych podczas Dni Ziemi Śremskiej oraz uroczystościach szkolnych.

k. Big-band (1977-1980)

Lata 1977-1980, to okres działalności licealnego Big-band'u. W zespole tym grali: na trąbce - M. Ratajczak (późniejszy długoletni dyrygent orkiestry Towarzystwa Muzycznego), na gitarze - J. Skotarczak (twórca Śremsongu), na fortepianie - K. Maciejewski (przyszły nauczyciel muzyki i kompozytor), M. Koliński na gitarze, R. Siołek i W. Tylman - saksofonach, H. Fortuniak na klarncie, A. Frąckowiak na puzonie, M. Filipiak na perkusji. Big-band występował na imprezach szkolnych, środowiskowych i wojewódzkich. W październiku 1978 roku Big-band występował na Starym Rynku w Poznaniu, w 1978 roku zdobył III miejsce w Wojewódzkim Przeglądzie Zespołów Instrumentalnych w Poznaniu, brał udział Wojewódzkim Teleturnieju „Na Olimpijskim Szlaku”.

l. AS-2 i Metrum (1979-1989)

W latach 1979-1989 w Śremskim Ośrodku Kultury działał zespół AS-2 w składzie: Kazimierz Mikołajek (gitara), Stanisław Mikołajek (perkusja), Wiktor Pająk (niewidomy rehabilitant, który grał na instrumentach klawiszowych) i Roman Siołek (student). Zespół grał na wielu imprezach organizowanych przez ŚÓK, umiłał czas pensjonariuszom w ośrodku rehabilitacyjnym w Śremie, obsługiwał zakładowe imprezy oraz przygrywał na weselach.

Podobnie w tym samym czasie udzielał się inny zespół związany z ŚÓK – Metrum. Popularnie zespół nazywano „Owczarki”, ponieważ grali w nim bracia Owczarkowie, którzy mieszkali w tzw. willach oficerskich przy ulicy

235. Zespół „AS-2” (od lewej: Wiktor Pająk, Roman Siólek, Kazimierz Mikołajek, Stanisław Mikołajek -1984 rok

Mickiewicza, w pobliżu ośrodka kultury. Zespół wielokrotnie występował podczas imprez organizowanych przez ŚOK. Na zmianę z zespołem AS-2 grali na zabawach tanecznych organizowanych w amfiteatrze w parku. W latach dziewięćdziesiątych większość członków zespołów pozakładało własne grupy, które świadczyły odpłatne usługi muzyczne, m.in. na weselach.

m. M-3 Komfort (1982-1986)

Zespół muzyczny M-3 Komfort powstał na początku 1982 roku. Liczył pięć osób: Kryspin Świtalski, Krzysztof Kołtański, Adam Nicke, Marian Szulczyński. W 1982 roku podczas Maratonu Muzyki Młodzieżowej w Złotorii Krzysztof Kołtański zdobył nagrodę najlepszego perkusisty tego przeglądu. Podczas maratonu muzyki rockowej w Lesznie zespół został wyróżniony i w nagrodę uczestniczył w Centralnym Świecie Młodości „Kielce ,82”. Podczas weryfikacji amatorskich zespołów muzycznych dokonywanych przez Wydział Kultury Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu zespołowi przyznano kategorię „S”. W 1984 roku na przeglądzie zespołów instrumentalno-wokalnych „Amaformuz 84” w Poznaniu M-3 Komfort, w silnej konkurencji zespołów rockowych, zdobył wyróżnienie. Od kwietnia 1983 do kwietnia 1984 zespół odbywał próby w Śremskim Ośrodku Kultury.

2. Zespoły rozrywkowe i kapele

a. JiM Band

Zespół Jim-Band powstał w 2004 roku. Tworzą go: Jarek Wiśniewski - saksofonista grający na saksofonach sopranowym, altowym i tenorowym oraz na klarnecie i pianinie, Michał Wiśniewski - gitarzysta i klawiszowiec oraz Marta Pruszk – wokalistka. W szerokim repertuarze zespołu - od jazzu i rocka, po rytmy disco - obok nowości grają również przeboje i szlagiery lat pięćdziesiątych, sześćdziesiątych, siedemdziesiątych i późniejszych. Zespół cechuje duża elastyczność w doborze repertuaru, który ciągle jest uzupełniany o hity polskie i światowe. Zespół świadczy usługi muzyczne na weselach, studniówkach, balach, imprezach integracyjnych i okolicznościowych. Chętnie bierze udział w wydarzeniach środowiskowych. Z repertuarem retro występował podczas kolejnych edycji imprezy plenerowej „Promenada jak za dawnych lat” organizowanej od 2009 roku przez bibliotekę publiczną nad Wartą. Koncertował także podczas Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Od 2010 roku Jim Band bierze udział w konkursie Piosenki Retro w Gajówce w Zbrudzewie organizowanym przez Romana Wiśniewskiego. W 2011 roku zespół występował na VIII Ogólnopolskim Festiwalu Piosenki Retro w Warszawie, podczas którego odebrał nagrodę Złotego Liścia za stałą obecność w swoim repertuarze utworów 20-lecia międzywojennego.

236. Zespół Jim Band

237. Zespół Capella Canta Brass podczas koncertu na promenadzie (2012 rok)

b. Capella Canta Brass

Od 2004 roku swoją działalność datuje kwartet instrumentów dętych z towarzyszeniem perkusji Capella Canta Brass. W zespole grają: Arek Szewczyk – trąbka, Leszek Wawrzynowicz – puzon, Robert Lorek – saksofon tenorowy i klarnet, Irek Wyrzykiewicz – tuba, Adam Komuniecki – instrumenty perkusyjne. Poprzez oryginalne, kameralne brzmienie zespół tworzy niepowtarzalny klimat obsługiwanych uroczystości. Koncertuje na imprezach kameralnych i w plenerze. Zapewniają także oprawę muzyczną ślubów i wesel, mszy świętych i pogrzebów.

Od 2011 roku zespół koncertuje również podczas rejsów statkiem „Bajka” po rzece Warta, umilając czas grupom wycieczkowym. Spływy kończą się zabawą taneczną na Białym Gościńcu. Cenną inicjatywą zespołu Capella Canta Brass jest edukacja muzyczna najmłodszych w przedszkolach i szkołach podstawowych. Są to prezentacje muzyczne całego zespołu we fragmentach znanych utworów oraz popisy solowe na poszczególnych instrumentach połączone z komentarzem. Dzieci w ten sposób zapoznają się budową, barwą i skalą prezentowanych instrumentów. Każdy chętny uczestnik spotkania może sam spróbować swoich sił na wybranym instrumencie.

238. Kapela Chabry przy ławeczce Heliodora Świącickiego na promenadzie (2011 rok)

c. Kapela ludowa Chabry

Kapela powstała w roku 1996 w Zespole Szkół Rolniczych w Grzybnie z inicjatywy dyrektora Janusza Taciaka. Była częścią dużej formacji tanecznej i towarzyszyła w występach ludowemu zespołowi tanecznemu pod tą nazwą Chabry, który istniał w szkole i był jedyną tego rodzaju grupą w regionie. Ponad dziesięć lat kapela przygrywała zespołowi tanecznemu w występach w kraju i za granicą (m.in. we Francji, Niemczech Holandii i Czechach). Kapela grała wówczas w następującym składzie: Roman Szydłowski (kierownik kapeli, śpiew, gitara), Jerzy Szwargot (akordeon I), Wojciech Kokornalczyk (akordeon II), Stanisław Handke (klarnet). Skład zespołu od 2006 roku to: Zbigniew Bohdziewicz, Franciszek Stankowiak (skrzypce), Bronisław Naskręt (kontrabas), Jerzy Szwargot (akordeon) i Roman Szydłowski (gitara). Repertuar kapeli to przede wszystkim muzyka ludowa do tańca - z regionu Wielkopolski, Kaszub i Rzeszowszczyzny.

d. Kapela Śrymioki

W 2006 roku przy Bibliotece Publicznej Miasta i Gminy w Śremie rozpoczęła działalność kapela Śrymioki. Zespół tworzą: Kazimierz Mikołajek (gitara i wokal), Tomek Pieśniak (harmonijka ustna), Zdzisław Grzembowski (perkusja), Bogdan Grzembowski (akordeon), Grzegorz Kulak (akordeon). W kapeli na mandolinie grał także Zdzisław Drgas.

239. Kapela Śrymioki na imprezie „Śrem się Śmieje” w Gajówce w Zbrudzewie (2012 rok)

W 2003 roku, w podobnym składzie, pod nazwą A-To-My grał zespół harmonijkowy, z którego wywodzą się Śrymioki. Muzycy występują w jednolitych strojach, nawiązujących do ubiorów kapel podwórkowych. Zakup sfinansowany został przez Urząd Miejski. Zespół odbywa próby w bibliotece. Swoją muzyką i piosenkami nadają kolorytu dożynkom, festynom, świętom i imprezom zakładów pracy, zabawom dla emerytów, plenerowym imprezom bibliotecznym, a także są zapraszani na uroczystości rodzinne (wesela, imieniny). Kapela Śrymioki występowała podczas wszystkich edycji kabaretu „Śrem się Śmieje” (od 2005 roku) oraz podczas plenerowych imprez nad Warzą pn. „Promenada jak za dawnych lat” (od 2009 roku).

e. Bracia Szydłowscy

Początków zespołu Bracia Szydłowscy, utworzonego przez rodzeństwo Jarka i Marcina, należy szukać w połowie lat osiemdziesiątych. Byli wtedy pod ogromnym wpływem ojca – Romana Szydłowskiego, który grał w kapeli Chabry. Bracia niejednokrotnie mieli okazję ćwiczyć na instrumentach i czuć się jak prawdziwy zespół muzyczny. Ta pasja na dobre rozkwitła na początku lat dziewięćdziesiątych, kiedy pod koniec „podstawówki” składane były pierwsze formacje, z których ostatecznie w roku 1993 utworzony został zespół „Bracia Szydłowscy”.

Jednym z pierwszych koncertów dla szerszej publiczności był występ podczas śremskiego finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Kolejne lata działalności zespołu to występy podczas imprez kulturalnych, wśród których

240. Zespół Bracia Szydłowski (1999 rok)

znalazły się te kameralne jak również wykonywane dla większej publiczności. Grali w Śremskim Muzeum na spotkaniu z aktorem Markiem Perepeczko i podczas uroczystości obchodów 3 Majowych. W 1999 roku koncertowali podczas dożynek powiatowych na stadionie przy ul. Zamenhofa w Śremie i Święcie Ludowym w Brodnicy. Brali udział w festynach w Domu Pomocy Społecznej w Psarskiem i organizowanych przez placówki oświatowe w gminie Śrem: SP Nochowo, SP nr 6, SP w Dąbrowie, przedszkole prowadzone przez siostry Urszulanki w Śremie, SP w Bodzyniewie. Bracia Szydłowski angażowani byli przez firmę Agro – Handel na organizowane przez firmę festyny, rozpoczynali lato na plażach w Dolsku, Jarosławkach i w Śremie, grali na dożynkach gminnych w Mórce i Orkowie.

Setki śremskich oraz mieszkańców zarówno gminy, powiatu jak również województwa bawiło się przy muzyce wykonywanej przez braci, kiedy mieli oni zaszczyt umilać okolicznościowe imprezy takie jak wesela, poprawiny oraz bale sylwestrowe i karnawałowe.

Ostatnią imprezę Bracia Szydłowski zagraли na koniec 2009 roku.

f. Inne zespoły

Na śremskiej scenie muzycznej istnieje szereg komercyjnych zespołów, które polecają swoje usługi muzyczno-konferansjerskie na wesela, studniówki, jubileusze, studniówki, bale, bankiety, eventy, dancingi, zabawy oraz na wszelkie imprezy okolicznościowe. Zespoły, które najczęściej reklamują się katalogach firm i na stronach internetowych to: BILANS, DA'X, FENIX, LIMIT, SAX TRIO, SWEET CHOCOLATE, REMO, ATARI, AKORD i inne.

3. Współczesna młodzieżowa scena muzyczna (2000-2012)

Pisanie o muzyce współczesnej jest niełatwym wyzwaniem. Trudność ta wynika przede wszystkim z nieustannie zmieniającej się sytuacji zespołów i wykonawców pojawiających się na śremskiej scenie. Pisząc dziś o najbardziej znanym w okolicy zespole, mamy świadomość, że za pół roku formacja ta może zmienić swoje muzyczne inspiracje lub przestać istnieć. Każdego roku powstają nowe zespoły. Kolejni soliści odważają się zaprezentować swoje talenty w konkursach piosenki. W istniejących już formacjach bardzo często dochodzi do roszad wśród członków grupy. Nie da się jednak ukryć, że każdy z tych wykonawców występując, publikując swoje utwory w Internecie, prezentując się lokalnej publiczności zapisuje się w historii życia kulturalnego miasta.

Przyglądając się i obserwując śremskie środowisko muzyczne dość łatwo można je scharakteryzować. Najczęściej tworzą je ludzie młodzi. Swoje formacje kształtują, bazując na zawiązanych wcześniej przyjaźniach. Większość śremskich zespołów tworzą znajomi ze szkoły lub grupy przyjaciół. Niemal wszyscy zaczynają od prób w garażach i pierwszych koncertów dla śremskiej publiczności. Promocję rozpoczynają od zarejestrowania się w internetowych portalach, w których mogą po raz pierwszy zaprezentować szerokiej publiczności swoje amatorskie nagrania.

W lokalnym środowisku kulturalnym mówi się o Śremie, że jest „zagłębiem młodych zespołów”. Trudno nie zgodzić się z tą opinią, mając świadomość, iż w mieście działa kilka grup, a każda z nich stara się przybliżyć mieszkańcom inny gatunek muzyczny.

Przez ostatnie lata wzrosła profesjonalizacja zespołów. Dziś większość z nich dysponuje przynajmniej kilkoma nagraniami zarejestrowanymi w studyjnych warunkach. Dużą możliwością dla rozwoju jest wykorzystanie Internetu. Wirtualna przestrzeń pomaga zarówno w promocji, prezentacji, ale również wspiera zespoły podczas poszukiwań miejsc w całej Polsce, w których mogłyby koncertować.

Coraz częściej możemy cieszyć się sukcesami i osiągnięciami młodych, stawiających dopiero pierwsze kroki artystów. Ponadto młodzi muzycy w bardzo atrakcyjny sposób promują gminę Śrem, reprezentując ją poza jej granicami.

a. Nimocast

Zespół powstał w 2000 roku i jeszcze w 2007 mogliśmy go usłyszeć podczas Przeglądu Zespołów Rockowych w Śremskim Ośrodku Kultury. Grupę tworzyli: Paweł „Karlin” Karliński - śpiew, gitara basowa, Jędrzej Wencka

- gitara elektryczna oraz Andrzej Kownacki – perkusja. Zniknięcie ze śremskiej sceny grupy Nimocast było równie zaskakujące, co przykre dla fanów tego zespołu, a tych nie brakowało. Muzycy sami o sobie mówili, iż grają w ciężkim, rockowym, nieco grunge’owym stylu, z melodyjnym wokalem, o nieco bardziej skomplikowanych emocjach.

b. Kapstel

To jeden z najstarszych śremskich zespołów. Powstał bowiem w 2001 roku. Skład zaczął kompletować Łukasz „Doman” Domański, gitarzysta zespołu. Na początku swojego istnienia grupa grała utwory z repertuaru muzyki rockowej, łącząc ją z odrobiną bluesa. Jednak pod koniec 2004 roku Kapstel podjął decyzję o zmianie stylu i rozpoczęciu gry w zdecydowanie bardziej bluesowych klimatach. Wkrótce po sprecyzowaniu swoich muzycznych preferencji do zespołu dołączył Mariusz Tomczak, perkusista oraz Jarosław Ślenzak, grający na gitarze basowej. Niedługo później, bo w lutym 2005 roku wspólnego muzykowania przyłączył się Mariusz Czajka. Na instrumentach klawiszowych grał już wcześniej Krzysztof „Dudi” Dudek, a na harmonijce wspiera zespół Tomasz Mazurczak.

W 2007 roku grupa nagrała swoje demo, na którym znalazło się ich dziewięć piosenek. Podczas swoich występów często sięgają do klasyków muzyki bluesowej. W ich repertuarze nie brakuje coverów grupy Dżem, ZZ Top, Breakout, Lynyrd Skynyrd, Gary Moore, The Blues Brothers, John Mayall, Allman Brothers Band, Rory Gallagher, Muddy Waters, czy Ten Years After. Sami o sobie mówią, że są muzycznymi górnikami. „Zostaliśmy górnikami. Odkopujemy różne rzeczy dla innych” – powiedział Tomasz Mazurczak w rozmowie z „Tygodnikiem Śremskim” w 2007 roku.

241. Kapstel to jedna z najdłużej grających, śremskich formacji.

W Śremie Kapstel zagrał na większości ważnych dla miasta imprez, między innymi podczas dni miasta, czy podczas Motorowodnych Mistrzostw Świata. Chętnie występują również w śremskich klubach i pubach. Miejscem, w którym jeszcze niedawno można było usłyszeć ich regularnie był nieistniejący już Klub Kerber, którego kameralne wnętrze zdawało się być wręcz idealne do bluesowych spotkań. Kapstel prezentował się również na imprezach strictly bluesowych. W 2005 roku gościł w Rožnovie pod Radhoštěm w Czechach (mieście partnerskim Śremu). Koncertował wspólnie z grupą Lombard, grał w klubach poznańskich oraz prezentował się w różnych mniejszych i większych klubach w Wielkopolsce.

Dla członków zespołu Kapstel muzyka to przede wszystkim dobra zabawa i możliwość oderwania się od codziennych zadań. Każdy bowiem z muzyków tej formacji na co dzień zajmuje się zupełnie pozamuzycznymi rzeczami. Muzyka jest dobrą zabawą, a zespół grupą przyjaciół, być może dzięki temu formacja ma w Śremie grono fanów, którzy zawsze towarzyszą im na koncertach. W 2007 roku zespół został wyróżniony w plebiscycie organizowanym przez burmistrza Śremu zatytułowanym „Śremskie Żyrafy”.

c. Leif Erikson

Ciekawe, odważne, metalowo-rockowe brzmienie to cechy, które najbardziej wyróżniały zespół Leif Erikson wśród śremskich grup muzycznych. Skład tworzyli: Krzysztof Lubowicki – wokalista, Artur Cieślak – gitarzysta basowy, Maciej Mieloch – perkusista, Bartosz Żabiński – gitarzysta. Formacja powstała w 2005 roku. Wcześniej członkowie Leif Erikson grali również w innych zespołach i brali udział w innych projektach muzycznych. Zespół dał się poznać śremskianom między innymi podczas pierwszego Przeglądu Zespołów Rockowych, organizowanych przez Śremski Ośrodek Kultury.

d. Zakręt

Zespół Zakręt na śremskiej scenie muzycznej po raz pierwszy zaprezentował się w 2005 roku. Szerszej publiczności formacja dała się poznać tego samego roku, na początku lata podczas imprezy nazwanej RockPastwisko. To muzyczne wydarzenie przez kilka lat organizowane było przez Śremską Grupę Nieustannych Optymistów „Krówka Mała” w Śremie. Celem koncertów była integracja młodzieży, słuchającej muzyki rockowej i pokrewnych gatunków. Przy okazji tych corocznych, muzycznych spotkań stowarzyszenie propagowało wśród młodych ludzi zdrowy styl życia oraz uczyło jak udzielać pierwszą pomoc. Dawało również szansę prezentacji młodym zespołom pochodzącym ze Śremu i okolic. Bez wątpienia szansę tę wykorzystała wówczas grupa Zakręt. Występ pozwolił na zebranie pierwszych pozytywnych

opinii i recenzji. Wielu zaskoczyła ciekawa barwa głosu Agaty Jankowiak, wokalistki zespołu i nietuzinkowe teksty, w których sporo było gry słowem. Już wówczas grupa wyraźnie wskazała swój muzyczny związek z jazzem, bluesem i funky.

Pierwszy rok istnienia nie był dla zespołu zbyt intensywny. Sytuacja ta jednak zmieniła się wraz z wyklarowaniem składu zespołu, w którym muzycy grają do dziś. Na scenie obok Agaty Jankowiak pojawił się Bartosz Zieliński, gitarzysta, autor części tekstów oraz czasami wokalista, Jakub Tomczyk, basista oraz Michał Grześkowiak, perkusista. Aktualny skład zespołu uformował się dokładnie w sierpniu w 2006 roku. Niedługo później grupa rozpoczęła coraz częściej występować zarówno w Śremie, jak i w różnych, polskich miastach, a nawet poza granicami kraju. W Śremie regularnie prezentowali się między innymi w Kerberze i Paraboli, istniejących wówczas lokalach, zrzeszających ludzi o różnych, muzycznych gustach. Dzięki tym występom grupa zyskała w Śremie sporą rzeszę fanów. W tym czasie też udaje się Zakrętowi nagrać swoje trzy pierwsze utwory w studio.

Prawdopodobnie jednym z najważniejszych momentów w historii tej stosunkowo młodej grupy jest nagranie pierwszej płyty zatytułowanej *Lubię*. Debiutancki album ukazał się na początku 2008 roku i był sporym wydarzeniem w muzycznym środowisku w Śremie. Płyta została wydana ze środków własnych, ale jak zaznaczono na jej okładce, „przy udziale gminy Śrem”. Na krążku znalazły się znane już śremianom z koncertów utwory zespołu. Wśród czternastu piosenek znalazły się tam, między innymi, utwory: *Kanibalizm*, *Samotny Pan*, *Żyjątka*, *Pragniofon*, *Szept*, czy *Lubię żyć jak lubię*.

Płyta została niezwykle dobrze przyjęta zarówno przez lokalnych miłośników zespołu, jak i przez śremskie instytucje kulturalne i media. Pozytywne recenzje zebrał również wśród internautów i na portalach zajmujących się nowymi, muzycznymi trendami lub muzyką alternatywną. Sami członkowie zespołu również nie ukrywali zadowolenia ze stworzonego przez siebie materiału. – Pragniemy gorąco podziękować każdej osobie, która utwierdziła nas w przekonaniu, że warto tworzyć – brzmiał napis na okładce pierwszej płyty. Bez wątpienia krążek *Lubię* otworzył grupie drzwi do kolejnych sukcesów. Co warte podkreślenia rozszedł się cały nakład tego debiutanckiego wydawnictwa.

Kilka miesięcy po nagraniu swojej pierwszej płyty ukazał się singiel zatytułowany *Wszystkie złe słowa*. Zaledwie po sześciu tygodniach utwór ten trafił na czwarte miejsce listy przebojów poznańskiego Radia Merkury. Singiel promował drugą płytę Zakrętu *Na granicy fałszu*. Piosenka pojawiła się również na antenie radiowej „Trójki” i w wielu internetowych radiostacjach.

W sierpniu 2009 śremska grupa dostała się do Festiwalu Młodych Talentów Gramy 2009, organizowanego przez Polskie Radio Szczecin. Spośród 250 zespołów z całej Polski, Zakręt zakwalifikował się do ścisłej dwudziestki. Grupa do konkursu zgłosiła trzy utwory z płyty, nad którą prace dopiero trwały. Były to *Uczuciowiec*, *Tego dość* i *Pamiętaj zapomnieć*. Śremska formacja

242. Zakręt to zespół, który w niedługim czasie osiągnął bardzo wiele nie tylko na lokalnym rynku muzycznym

wystąpiła w finałowym koncercie konkursu. Choć nie zdobyli wówczas nagrody, przyznali, że festiwal był dla nich ogromnym wyróżnieniem oraz możliwością zdobycia nowych doświadczeń.

Dokładnie pierwszego stycznia 2010 roku ukazała się, długo wyczekiwana przez fanów Zakrętu, płyta zatytułowana *Na granicy fałszu*. Drugi album muzycznie różnił się od pierwszego. Utwory, które znalazły się na płycie nadal krążyły jednak wokół jazzu, funki i bluesa. Nie zabrakło też dobrych, ciekawych tekstów, pełnych lirycznych niuansów. Podobnie, jak przy pierwszym wydawnictwie nie zabrakło pozytywnych opinii, pochlebnych recenzji i komentarzy sympatyków zespołu. *Na granicy fałszu* to jednak zdecydowanie dojrzsze kompozycje Zakrętu, a sami młodzi muzycy zdają się być bardziej świadomi swojego talentu. Wynika to zapewne także z regularnych koncertów grupy. Zakręt grał w różnych stronach Polski, gościli między innymi we Wrocławiu, Opalenicy, Zielonej Górze, Szczecinie, Koninie, Bydgoszczy, Świnoujściu, Krakowie, a także wielokrotnie w poznańskich klubach.

Internauci, biorący udział w plebiscycie na stronie portalu miejskiego srem.pl przyznali zespołowi Zakręt Statuetkę Śremskiej Żyrafy, która była wyróżnieniem za najciekawsze inicjatywy lokalne 2011 roku podejmowane przez śrebian.

Zaledwie dwa tygodnie po ukazaniu się płyty, utwór *Tego dość*, pozwolił po raz kolejny trafić Zakrętowi na listę przebojów Radia Merkury. Tę samą piosenkę w swojej audycji *Mikrokosmos* zaprezentował słuchaczom „Trójki” Grzegorz Zembrowski.

Niewątpliwie sporym sukcesem grupy było wzięcie udziału w projekcie BalconyTV. Było to międzynarodowe muzyczne przedsięwzięcie, w którym udział brały zespoły zajmujące się różnymi gatunkami i stylami muzycznymi. Zakręt na jednym z poznańskich balkonów wykonał akustycznie utwór

Będziesz moim dopalaczem, do którego, w 2012 roku, grupa nagrała niezwykle profesjonalny i ciekawy wideoklip. Zakręt pracuje nad kolejną, trzecią już płytą. Jak zapowiadają członkowie zespołu będzie to zupełnie nowe, nieco ostrzejsze oblicze grupy. Dziewiętnastego maja 2012 roku zespół zagrał podczas poznańskich Juwenaliów, corocznego święta studentów.

e. The Merss

Kiedy grupa The Merss wystąpiła po raz pierwszy na śremskiej scenie wielu od razu wyraziło swoją opinię, że jest to powiew świeżości na lokalnym rynku muzycznym. Zespół powstał w 2006 roku z inicjatywy gitarzysty Gniewomira Kołodziejczaka. Jak młodzi muzycy sami o sobie mówią, grają szeroko pojmowanego punka motywowanego elementami ska. – Był rok 2006, a kalifornijski punk był w Polsce czymś abstrakcyjnym. Zainspirowany przez dobrego przyjaciela zakładam The Merss, kompletując skład, by bawić się, coverując gwiazdy zza Oceanu – powie podczas jednego z wywiadów dla lokalnego „Tygodnika Śremskiego” Kołodziejczak. Okazało się, że połączenie melodyjnego pop punku, punku i ska, to dobre rozwiązanie, które szybko pozwoliło zespołowi zebrać grupę sympatyków. Zespół składa się z piątki młodych śremian, Karola Zachariasza, wokalisty, Piotra Golimowskiego, basisty, Gniewomira Kołodziejczaka, gitarzysty, Grzegorz Wiśniewskiego, perkusisty oraz Gniewomira Gordzieja, gitarzysty, który w 2009 roku zastąpił w zespole Jakuba Liska. Od niedawna w zespole udziela się również Szymon Zachariasz, który gra na trąbce. Ich autorskie utwory, takie jak *Parents home*, *Open your eyes*, *Can you show me the way*, czy *Our friendship is gone* doskonale znane

243. Pop, punk i ska - wokół takiej muzyki krąży twórczość grupy The Merss

są śremskim słuchaczom.

Dużym wyróżnieniem dla zespołu był udział w finale festiwalu Rock-Go 2009. Jest to duża, ogólnopolska impreza, mająca na celu prezentację ciekawych muzycznie projektów, zespołów i wykonawców. W listopadzie 2010 roku zagrali przed znaną, polską grupą punkrockową Zabili Mi Żółwia w poznańskim klubie Reset. Swego czasu grupa sporo koncertowała z innym śremskim zespołem Hug Me Mum. Podczas jednej z wspólnych tras koncertowych obie formacje zagrały między innymi w Częstochowie, Opolu, Łodzi, Wrocławiu i Ostrowie.

Niemal do tradycji przeszło już świętowanie przez The Merss urodzin zespołu. Grupa co roku w sierpniu daje specjalnie dla śremskiej publiczności koncert jubileuszowy, podczas którego świętuje kolejny rok twórczości.

Grupie udało się koncertować w różnych stronach Polski. Zawsze jednak utożsamiali się ze Śremem. Świadczyć może o tym chociażby fakt, iż czytana wspaniałna nazwa zespołu to „srem”. W ten przewrotny sposób zespół nawiązał do nazwy miasta, z którego pochodzi. - Koncert w naszym mieście zawsze nadełdowują nas pozytywną energią, dającą siłę do dalszej pracy – tłumaczył na łamach „Tygodnia Ziemi Śremskiej” Gniewomir Gordziej, gitarzysta zespołu.

Na początku października 2011 roku zespół poinformował swoich fanów, że nagrana już płyta nie ujrzy jednak światła dziennego. Grupa jednak nie wycofała się nagrania swojego debiutanckiego albumu. - Zdecydowaliśmy, że nowsze, żywsze, bardziej dynamiczne i zgodne z tym co siedzi teraz w naszych głowach utwory, ustanowią materiał, który będzie pierwszym wyciągniętym z naszych dusz pod postacią krążka – zawiadomił zespół. W ostatnim czasie do zespołu dołączył również Szymon Zachariasz, który wsparł grupę grą na trąbce oraz Jakub Zdankiewicz, grający na gitarze. W czerwcu 2012 roku zespół wydał długo oczekiwany album zatytułowany *When I was a kid*. Następnie formacja rozpoczęła promocję nagranej płyty.

f. K=I=W=I

K=I=W=I to jeden z najbardziej docenionych poza granicami swego rodzinnego miasta zespołów. Od początku istnienia band ten charakteryzował wysoki profesjonalizm, zaangażowanie podczas koncertów i przykładanie ogromnej wagi do brzmienia zespołu. Za swój perfekcjonizm i rzetelną pracę na rzecz zespołu niejednokrotnie zostawali docenieni. Zespół powstał w październiku 2007 roku. Formację do życia powołały trzy osoby: Jędrzej ‘Stifla’ Wencka – gitarzysta i wokalista, Krzysztof ‘Kidd’ Adamski – wokalista i basista, oraz Arkadiusz ‘Kuna’ Piasecki – perkusista. Każdy z tych młodych muzyków udzielał się również w innych projektach muzycznych.

Zaledwie po dwóch tygodniach istnienia grupa zagrała swój pierwszy koncert. Już wtedy młodzi muzycy wiedzieli, że będą starać się, jak najczęściej występować na scenie. Bardzo szybko, bo już po trzech miesiącach

od założenia zespołu nagrali swój pierwszy minialbum zatytułowany *EP'ka, This country is ours*, na którym znalazły się cztery utwory oraz dwa remisky. Niedługo później dostępne było kolejne wydawnictwo K=I=W=I – płyta pod tytułem *Poltergeist*. Album zawierał dziewięć utworów i była to prawdziwa uczta dla smakoszy takiej muzyki. Pełna przeróżnych smaczków, trochę nawet eksperymentalna, energetyczna i odważna brzmieniowa płyta pokazała, że trójka śremian bardzo szybko zacznie rozpychać się nie tylko na lokalnej scenie. Na płycie *Poltergeist* usłyszeć można również Annę Laskę, śremiankę i absolwentkę Akademii Muzycznej w Poznaniu. Co ciekawe, album powstawał w dość nietypowych warunkach. Niemal wszystkie nagrania, poza ścieżkami dźwiękowymi, zostały zarejestrowane w lesie we wsi Prądówka, nieopodal Nowego Tomysła. - Przewieźliśmy cały potrzebny sprzęt do chaty w lesie, należącej do naszej dobrej znajomej, zaaranżowaliśmy werandę na studio nagraniowe i rozpoczęliśmy rejestrację materiału – mówił później na łamach jednego z lokalnych tygodników Jędrzej Wencka. Na płycie można było usłyszeć tak zwane pogłosy, które jak tłumaczyli członkowie zespołu, były efektem zamierzonym, mającym na celu oddać „ciemne” brzmienie ich muzyki.

Ponadto album promował klip pt. *The Bug*, stworzony przez firmę Creative Head.

K=I=W=I stawia na koncerty, dzięki takiemu podejściu występowali w różnych stronach Polski. Zagrali między innymi przed publicznością w Warszawie, Ustce, Gdyni, Inowrocławiu, Rogoźnie, Poznaniu, Lesznie i wielu innych miejscach. W każdym z tych miejsc przekonując do siebie kolejne osoby. Mieli również przyjemność grania przed różnymi zespołami. Na scenie pojawili się chociażby przed TSA, Dead Infection, Upside Down, Hope, czy grupą Uliczny Opryszek. W 2010 roku udało im się zakwalifikować do przesłuchań do festiwalu jarocińskiego oraz Przystanku Woodstock.

Pod koniec 2009 roku zespół rozpoczął nagrywać swoją trzecią płytę zatytułowaną *State The Obvious Or We Will Bid Farewell*. Utwory, które miały ukazać się na kolejnym wydawnictwie miały charakteryzować się bardziej surowym, mniej oszlifowanym, bardziej naturalnym brzmieniem. Zespół

244. K=I=W=I jest zespołem, który może pochwalić się wyróżnieniami i nagrodami na konkursach i przeglądach

poświęcił temu materiałowi bardzo dużo czasu, pracy i energii. Niestety z przyczyn technicznych i od siebie niezależnych nagrania przepadły przez awarię nośnika, na którym materiał został zapisany.

W listopadzie tego samego roku z grupy odszedł też Arkadiusz Piasecki. Niedługo później na jego miejsce, za perkusją zasiadł Szymon Baranowski. - Nasza filozofia jest bardzo prosta: pomimo braku realnych dochodów z funkcjonowania $K=I=W=I$, staramy się kierować tym przedsięwzięciem jak sprawnie działającą firmą, każdy z nas ma w zespole określone zadania – tak powiedział o sobie zespół w wywiadzie dla portalu muzycznego Fabryka Zespołów.

g. Rejestr Świrów

Punk rock w Polsce większości przychodzi na myśl trudne lata osiemdziesiąte i niezgodę młodych ludzi na sytuację polityczną w kraju. Wydawać by się mogło, że dziś ten gatunek muzyczny nie ma prawa bytu, a stare taśmy takich grup, jak Dezerter, czy KSU to jedynie wspomnienia miłośników tegoż gatunku. Nic bardziej mylnego, punk rock istnieje i ma się bardzo dobrze, również w Śremie. Tutaj reprezentowany jest przez grupę o dość charakterystycznej dla tego nurtu muzycznego nazwie, formacja nazywa się bowiem Rejestr Świrów. Sam zespół twierdzi, iż gra muzykę undergroundową.

Zespół zadebiutował na śremskiej scenie podczas RockPastwiska w 2010 roku. Niemal od razu przypadli do gustu, zwłaszcza młodszej generacji, śremskich słuchaczy. Swoim pierwszym występem zaskoczyli publiczność swoją energią, odważnymi tekstami i muzycznym nawiązaniem do starego punka.

Rejestr Świrów tworzy pięciu młodych ludzi. Jako pierwsi w zespole znaleźli się Piotr Bielański, gitarzysta oraz Szymon Zieja, basista. Wkrótce dołączył do nich Piotr Tomczak, zajmując miejsce za perkusją. Młodzi muzycy nie musieli długo czekać aż do zespołu dołączyła pełna charyzmy i niezwyklej energii Katarzyna Stachowska, która została wokalistką zespołu. Jak przekonywali później pozostali członkowie zespołu, Kasia zaskoczyła ich swoją zdolnością przebicia przez ich głośną muzykę. Decydując się na tę wokalistkę zespół na pewno wybrał właściwie. Kasia wcześniej występowała w śremskich grupach teatralnych, wielokrotnie wygrywała konkursu recytatorskie. Na scenie czuje się doskonale, nic więc dziwnego, że niemal natychmiast odnalazła się w punkrockowym otoczeniu, wykorzystując swoją sceniczną odwagę. – Zaryzykowałam, bo ja lubię w życiu ryzykować – powiedziała wokalistka w rozmowie z „Tygodnikiem Śremskim”, zapytana o swoją współpracę z Rejestrem. Krótco po Stachowskiej do zespołu dołączył Hubert Nosek, grający na gitarze solowej. Od tego czasu grupa występuje cały czas w tym samym, niezmiennym składzie. Grają zarówno własne utwory, jak i covery. Chętnie sięgają po kawałki takich wykonawców, jak Włochaty, Siekiera, czy Dezerter, przekonując przy okazji, że szanują polskich artystów

245. Rejestr Świrów to formacja, która przypomniła śremianom o istnieniu muzyki punkowej

punkrockowych. W tekstach swoich utworów natomiast nawiązują do twórczości poety Andrzeja Bursy. W sposób jasny i klarowny pokazują co im się nie podoba, z czym się nie zgadzają i co ich denerwuje w otaczającym świecie.

Podczas jednego z koncertów w śremskim klubie Parabola zarejestrowali swój występ. Tak powstała ich pierwsza płyta, nagrana na początku 2011 roku. Dziś takie utwory, jak *Sobota*, *Dość*, *Ulice*, *Pantofelek*, *Pamiętam*, *Matka*, czy *Nie bądź taki sam* można wysłuchać w Internecie. Młoda formacja chętnie występuje w Śremie, gdzie doczekała się wiernej grupy fanów. Coraz częściej prezentuje się także poza granicami swojego rodzinnego miasta.

Po kilku zmianach personalnych, dziś skład zespołu tworzą: Piotr Bielański – gitara, Szymon Zieja – gitara basowa, drugi wokół, Hubert Nosek – perkusja oraz Natalia Skrzypczak – wokół.

h. Camping Hill

Choć oficjalnie mówi się, że zespół Camping Hill powstał pod koniec 2010 roku, to tak naprawdę początki formacji można upatrywać w 2008 roku. Latem tego roku Maciej Kómocho oraz Michał Dudziński, którzy od lat byli dobrymi przyjaciółmi, podczas wakacyjnego wypoczynku w przyczepie campingowej nad Jeziorem Dolskim Wielkim, wpadli na pomysł utworzenia zespołu. Zanim skompletowali członków zespołu minęło kilka miesięcy, ale udało się i jesienią 2009 roku powstała grupa o nazwie Childhood Pictures. Do Macieja Kómocho, który w zespole objął funkcję wokalisty i gitarzysty i Michała Dudzińskiego, gitarzysty dołączyli Oskar Kaczmarek, perkusista

246. Camping Hill to grupa, która w swojej twórczości nawiązuje do muzyki funk, rock'n'roll i alternatywy

oraz Hubert Dworczyński, basista.

Mimo kilku udanych występów zwłaszcza na dołskiej scenie formacja rozpadła się latem 2010 roku. Kómoch i Dudziński postanowili jednak nie rezygnować z marzeń o swoim zespole. Kilka tygodni po rozpadzie Childhood Pictures dołączył do nich Robert Tomczyk, który w nowym, nie mającym wówczas nawet nazwy zespole, miał grać na perkusji. W tym czasie Tomczyk był już związany z grupą Czerwona Mrówka, w której z kolei grał na gitarze. Michał Dudziński zaczął natomiast w nowej formacji grać na gitarze basowej. Po kilku tygodniach prób po raz pierwszy wystąpili publicznie, a w grudniu 2010 roku oficjalnie założyli zespół o nazwie Camping Hill. Na początku Maciej Kómoch łączył w zespole funkcję wokalisty i gitarzysty. Zmieniło się to jednak, gdy do zespołu dołączył Hubert Błaszczyk. Najmłodszy członek zespołu okazał się niezwykle utalentowanym gitarzystą i szybko zaprzyjaźnił się i zżył z resztą zespołu. Od tego czasu młodzi muzycy zaczęli koncentrować się na tworzeniu autorskich utworów i koncertowaniu. Szybko określili również swoje muzyczne inspiracje, podkreślając, że chcieliby skupić się na takiej muzyce, jak funk rock, rock and roll oraz alternative rock. - Swoją twórczością, nad którą ciągle pracujemy, pragniemy zarażać coraz to większe rzesze fanów i sprawić aby idea muzyki, którą robimy zadowalała naszych słuchaczy, a jednocześnie płynęła bezpośrednio od nas. Nie zamierzamy dostosowywać twórczości pod publikę, chcemy aby fani zarażali się naszymi pomysłami – podkreślają na każdym kroku muzycy Camping Hill.

Jesienią 2011 roku zarejestrowali część swoich utworów, między innymi *What I felt*, *Nothing gonna stop us*, *Little girl*, *Only Illusion*, *Friendly Angel*,

czy *Facepalm Song*. Grupa często w swojej twórczości nawiązuje do muzyki kalifornijskiego zespołu Red Hot Chili Peppers. Nie ukrywają, że sukces i kariera tego bandu jest dla nich wzorcem. W swoistym holdzie dla tego zespołu Camping Hill niemal na każdym koncercie gra jeden z ich utworów. Stara się jednak, aby ich pozostałe piosenki były oryginalne i pozwalały im prezentować coś nowego i niepowtarzalnego na lokalnym, ale nie tylko, środowisku muzycznym. W 2011 roku do zespołu dołączył również Arkadiusz Szulc, który wzbogacił grupę swoją grą na saksofonie.

Poza tworzeniem muzyki, Camping Hill również chętnie koncertują. Mają za sobą już kilkanaście koncertów. Podczas wakacyjnego przeglądu zespołów organizowanego w 2011 roku przez śremski klub Lemoniada oraz „Tygodnik Śremski” dostali się do finału konkursu. Występowali także na finale Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, w klubach w Gostyniu, Lesznie, czy Środzie Wielkopolskiej. W październiku 2011 roku wystąpili na Jesiennym Festiwalu w Opatowie. W marcu 2012 roku wystąpili natomiast podczas Przeglądu Kapel Gitarowych w Mosinie. Śremska grupa otrzymała wyróżnienie, natomiast Hubert Błaszczuk został uznany przez jurorów przeglądu za najlepszego gitarzystę, występującego podczas tej imprezy.

i. NPG Crew

NPG Crew to ważna dla śreńmian formacja hip-hopowa. Choć przyjmuje się, że grupa uformowała się w 2007 roku, to jej podwalin należy szukać nieco wcześniej. W 2006 roku Maciej „Ceha” Szymański wraz z grupą przyjaciół powołał do życia zespół PPF. W skład grupy, poza Szymańskim, który pełnił rolę osoby odpowiedzialnej za miks oraz mastering, wszedł Adrian „Adi” Dębicki, Michał „Majki” Przyłuski oraz Tomek Bratek. Już rok po założeniu formacji, młodzi śreńmianie mogli pochwalić się pierwszą, i jak się później okazało, ostatnią płytą zatytułowaną *Pakt Przeciwko Frajerom*. Znalazło się na niej dwanaście utworów. Na chwilę przed wydaniem tej płyty w grupie nastąpiły roszady, mianowicie Tomka Bratka zastąpił Sebastian „Seba” Pauter, raper oraz producent. Bratek pojawił się jednak na płycie gościnnie. Wkrótce po wydaniu tego albumu z grupy odszedł Michał Przyłuski. Niedługo po tym formacja PPF rozpadła się. Wtedy też powstało NPG Crew (NPG jest skrótem od nazwy Nacja Prawdziwych Graczy). Tę formację znów tworzy Szymański, Dębicki, Pauter, a także dołącza do nich Paweł „Wna” Werwiński. Na początku 2008 roku ukazała się pierwsza płyta NPG zatytułowana *Crazy Tape One*, na której znalazło się trzynaście dość mocno zróżnicowanych utworów.

W czasie gdy grupa pracowała nad płytą wpadła również na pomysł, aby stworzyć swoistą organizację, która mogłaby zrzeszać ludzi w jakikolwiek sposób współpracującą z NPG. Tak oto powstał twór o nazwie NPG Familia, jej głównym celem było połączenie sił producentów, dj-ów, tancerzy, writerów, a także webmasterów, czy fotografów. Od razu w skład NPG Familia

weszło NPG Crew, Rapu Element – hihopowy skład z Lublina, Marcin „Karaś” Karasiński – mc ze Śremu, Wojtek Wojtas, „El porotii” Porwit – mc z Dolska, Natalia „Zyga” Zygmunt – raperka z Jarosławia, Grzegorz „DJ Sfuj Człowiek” Hartsiel – didżej z Wągrowca. Jedynie przez dwa pierwsze lata działalności ukazało się aż pięć albumów muzycznych pod szyldem tej organizacji. Na początku 2010 roku do NPG Familii dołączyła poznańska grupa tancerzy breakdance „Outlawz Crew”.

Warto również dodać, że w 2009 roku „Ceha” rozpoczął współpracę z poznańskimi raperami i producentami. Szymański jest również autorem remiksu do utworu znanego polskiego rapera - Piha „Semper Fidelis”, wyróżnionego w konkursie ogłoszonym przez białostockiego rapera. Śremscy raperzy są bardzo pracowici. Każdy z nich produkuje wiele tekstów. Równie chętnie je nagrywają i udostępniają w Internecie.

Jeśli mówi się, że Śrem jest zagłębiem garażowych kapel, to tak samo można przyznać, iż jest to miasto, w którym prężnie działa podziemie kultury hip-hopowej. O potęgę tego środowiska świadczyć mogą liczne nagrania w Internecie. Częstokroć właśnie ta wirtualna przestrzeń jest jedyną możliwością poznania tych wykonawców.

j. Hug Me Mum

Nie wszystkim śremskim zespołom udaje się utrzymać na lokalnym rynku. Członkowie tych formacji rezygnują ze wspólnych planów muzycznych z różnych powodów. Ze względu na to, że skład zespołu tworzą głównie młodzi ludzie, często rozpad grupy związany jest ze zmianą ich miejsca zamieszkania, szkoły, a często także muzycznych preferencji. Wiele śremskich formacji rozpadło się mimo doskonałego startu. Wśród nich należy wymienić taką formację, jak Hug Me Mum.

Zespół powstał w 2007 roku i od razu ucieszył wielu młodych śremsian, którzy od dawna wyczekiwali kapeli, która zajęłaby się w Śremie graniem nieco cięższej muzyki. Hug Me Mum doskonale spełniało to oczekiwania. Nic więc dziwnego, że grupa bardzo szybko zjednała sobie rzesze wiernych fanów. Skład zespołu tworzyli: Krzysztof „Kidd” Adamski – wokalista, Hubert „Młody” Marciniak – gitarzysta, Daniel „Pampyr...y” Mielcarek – basista, Jakub „Sagal” Zdankiewicz – gitarzysta oraz Arkadiusz „Kuna” Piasecki – perkusista.

Scenicznie zadebiutowali podczas Przeglądu Śremskich Zespołów Rockowych we wrześniu 2007 roku. Już po kilku miesiącach wspólnych prób, grupa zarejestrowała swoje cztery utwory, stanowiące pierwsze demo. Była to znakomita fuzja grunge’u, hard rocka i metalu. - Każdy z nas ma wkład w graną przez nas muzykę, a ponieważ rozbieżność gustów muzycznych między nami jest spora, poszczególne utwory bardzo różnią się między sobą – wyjaśniał w jednym z wywiadów dla śremskiej prasy Jakub „Sagal” Zdankiewicz.

247. Hug Me Mum podczas swojej kilkuletniej działalności zagraли koncerty w wielu polskich miastach

Zespół dużo koncertował niemal od samego początku istnienia. Odwiedzał największe miasta w Polsce, grał w dużych, znanych klubach. Każdy występ był dużym wydarzeniem dla członków zespołu, ale także możliwością pozyskania kolejnych sympatyków granej przez Hug Me Mum muzyki. W Śremie grali za każdym razem, gdy nadarzyła się taka okazja. Nic więc dziwnego, że takie utwory, jak *Mary Jane*, *Tired*, *Radio Fuzz*, *No Time For Resurrection*, *As Long As It Rains*, *Lucky Dew*, czy *Hold on*, publiczność знаła równie dobrze, co muzycy śremskiej kapeli.

Zespół cechowała duża pracowitość. Prawdopodobnie dzięki temu udało im się zagrać przed Kazikiem, grupą Akurat, czy nawet Stanisławem Soyką. Hug Me Mum nie obawiało się wyzwań, a każde spotkanie z publiką traktowali niezwykle poważnie. Jednym z ich największych sukcesów było jednak nagranie płyty zatytułowanej *Shattered Interior*. Płyta była niezwykle spójna, oddawała energię, jaką zespół wytwarza na koncertach. Znalazły się na niej zarówno bardzo ostro brzmiące kawałki, jak i nieco spokojniejsze utwory.

W połowie 2011 roku zespół wydał oficjalne oświadczenie, że schodzi ze sceny. Członkowie zespołu obiecali jednak, że mimo wszystko wydadzą swoją trzecią płytę, którą w całości za darmo będzie można pobrać w Internecie. Grupa nie podała dokładnej przyczyny rezygnacji ze wspólnego tworzenia. Nie da się jednak ukryć, że wiadomość ta zasmuciła bardzo wielu, zwłaszcza młodych śremian, którzy dostrzegli w zespole niezwykle talent, ale również szanse na podbicie polskiej sceny muzycznej.

248. Czerwona Mrówka podczas RockPastwiska w 2010 roku

k. Czerwona Mrówka

Innym zespołem, który również oficjalnie zakończył swoją działalność była Czerwona Mrówka. Grupa ta nie miała na koncie na pewno tyle sukcesów, co wspomniany już band Hug Me Mum, ale zaczynała być w Śremie kojarzona, a nawet miała już na koncertach w Śremie swoich sympatyków. Zespół tworzyli: Dawid Typański - wokal, Michał Wilczyński - gitara, Kornel Sobora - bas, Robert Tomczyk - gitara oraz Ryszard Waligóra - perkusja. Na początku często spotykali się z opinią, że grają muzykę punkową. Wielokrotnie tłumaczyli jednak, że zajmują się gatunkiem zwanym rapcore, jest to połączenie rapu z różnymi gatunkami muzyki rockowej. Postrzeganie ich jako kapeli punkowej tłumaczyli w jednym z wywiadów dla „Tygodnia Ziemi Śremskiej”: - Od początku, kiedy powstał nasz zespół, chcieliśmy grać taką muzykę, jaką gramy w tej chwili. Wtedy nasze umiejętności nam na to nie pozwalały. Ludzie postrzegali naszą muzykę, jako punk rock, ale my się o to nie obrażaliśmy. Mieliśmy świadomość, że brzmielibyśmy punkowo. Skupiali się na tworzeniu autorskich utworów, chcieli być w tym jak najbardziej odrębni od innych śremskich zespołów. Podczas istnienia zespołu Czerwonej Mrówce udało się zagrać na kilku koncertach w ich rodzinnym mieście, a także w Dolsku, Gostyniu, czy Poznaniu. Udało im się również zagrać przed poznańską formacją HOPE. Zespół zarejestrował jeden ze swoich utworów zatytułowany *Zakon*.

249. Ego Lego był jednym z nielicznych śremskich zespołów, w którym udzielały się dziewczęta. Na zdjęciu między innymi Anita Trzyna – wokalistka i Anita Migacz – basistka

Grupa zawiesiła działalność dokładnie piętnastego maja 2010, oświadczając, iż rezygnują ze wspólnej gry z przyczyn osobistych.

I. Ego Lego

Grupą, która zakończyła oficjalnie swoją karierę i niestety nagle umilkła na śremskiej scenie, była formacja Ego Lego. Zespół zadebiutował na koncercie Jesiennych Impresji organizowanym przez ŚOK w 2009 roku. Zajęli tam pierwsze miejsce. Podobnie, jak skład innych śremskich zespołów, tak i w tym przypadku Ego Lego tworzyli młodzi mieszkańcy Śreму, a ściślej rzecz ujmując grupa dobrych przyjaciół. W skład grupy wchodził: Anita Trzyna – wokalistka, Anita Migacz – basistka, Bartłomiej Karliński – klawiszowiec, Maciej Karliński – perkusista oraz Michał Gruss – wokalista. Zespół nie do końca potrafił sprecyzować graną przez siebie muzykę, być może także dlatego, iż każdy z młodych muzyków wносił do zespołu inne muzyczne fascynacje i inspirował się inną muzyką. - My chyba gramy taki prawdziwy rap z wstawkami żeńskiego wokalu - mówił Maciej Karliński, perkusista w jednym z wywiadów dla prasy. W kwietniu wzięli udział w pierwszej edycji Przeglądu Szkolnych Zespołów Muzycznych, organizowanego przez Wyższą Szkołę Nauk Humanistycznych i Dziennikarskich w Poznaniu. Spośród blisko dwudziestu zespołów to właśnie im konkursowe jury postanowiło przyznać trzecie miejsce, co dla startującego dopiero bandu było sporym wyróżnieniem. Chętnie grali także na lokalnym podwórku. Wysłuchać ich można było chociażby podczas koncertów w Śreмі, czy Dolsku. Otwarcie na publiczność, szczerzy w swoich wykonaniach, weseli na scenie, kiedy można prowokujący

(na jednym z koncertów wystąpili w szlafrokach), szybko zaczęli zgarniać pozytywne opinie. Grupa nie bała się eksperymentować, swoich słuchaczy potrafili zainteresować tak samo coverami, jak i autorskimi kawałkami.

W 2011 roku ogłosili, że zawieszają działalność. Nie oznacza to jednak, że nie wystąpią jeszcze razem. Na co bez wątpienia czekają ci, którzy choć raz usłyszeli zespół na żywo.

m. The Corners

The Corners to śremski zespół grający muzykę z pogranicza bluesa, folku i rocka. Grupa powstała w 2008 roku. Po niemal roku kompletowania składu grupę tworzyła w końcu: Katarzyna Marcinkowska, która w zespole pełniła rolę wokalistki oraz grała na gitarze akustycznej, Dawid Paszkiewicz, gitarzysta, Szymon Baranowski, perkusista, Piotr Gratkowski, basista oraz Michał Gruss, gitarzysta. Młodzi muzycy inspirowali się w swej twórczości takimi artystami, jak Eric Clapton, Sheryl Crow, Micheal Jackson, Doyle Bramhall, czy grupą Led Zeppelin i Guns N' Roses. Zespół nagrał mini album, na którym znalazły się cztery utwory: *Mind*, *Fairytale*, *Sleepless night* oraz *Try not to*.

The Corners można było usłyszeć podczas kilku koncertów w Śreмі, między innymi podczas finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy w 2009 roku, na koncertach w klubie Planeta K Pub, czy w Kerberze.

Mimo dobrze zwiastujących na przyszłość początków zespołu, od 2011

250. The Corners podczas koncertu w dawnym pubie Kerber w Śreмі

roku nie słyhać The Corners. Grupa jednak nigdy nie ogłosiła oficjalnie, że przestaje istnieć.

n. Puzzle

Puzzle to kolejny zespół ze Śremu, który pojawił się na scenie znienska i równie niespodziewanie zamilkł. Wokalistką zespołu była Julia Bartkowiak. Pozostali członkowie to Michał Gruss – gitarzysta, Maciej Karliński – perkusista oraz Jakub Źeleźny, basista. Zadebiutowali na imprezie zwanej RockPa-stwisko w 2010 roku. Zespół grał muzykę pop i rock. Ich piosenki śpiewane były głównie w języku polskim. Grupa nigdy oficjalnie nie zawiesiła oraz nie zakończyła swojej działalności artystycznej. Jednak po zaledwie kilku koncertach członkowie zespołu przestali wspólnie występować.

o. Gustave

Zespół Gustave powstał w listopadzie 2010 roku. Zadebiutował na imprezie zatytułowanej „Dobre Rockowania” w Poznaniu, w klubie Czerwonak. Formacja składa się z czterech członków. Na gitarze basowej gra Krzysztof Monarcha, na trąbce i organach Paweł Puk, na perkusji Marcin Chwałczyński (śremski radny), a wokalistą i gitarzystą zespołu został Piotr Liczba. Jak sami o sobie mówią: muzyka Gustave to solidny miks postpunku i alternatywy z solidną sekcją rytmiczną i brawurowymi partiami trąbki, okraszone dostojnymi dźwiękami Hammonda i rozedrganymi akordami gitary. W 2011 roku grupa wzięła udział w Przeglądzie Zespołów Prawie Rockowych w poznańskim klubie „U Bazyla”. Zespół doszedł do półfinału.

p. Overdose

W 2011 roku grupa wzięła udział w wakacyjnym przeglądzie zespołów organizowanych przez klub Lemoniada wespół z lokalnym tygodnikiem. Skład zespołu tworzyli: Hanna Łuszczewska, wokalistka, Piotr Rogacki, gitarzysta, Łukasz Sławiński, basista, Krzysztof Szulc, perkusista oraz Przemysław Muszyński, gitarzysta. Jak sami przyznawali, ciągle poszukiwali jeszcze swojej muzycznej ścieżki. Grali zatem dość zróżnicowane repertuarowo utwory, począwszy od bluesa, przez muzykę rockową, grunge, skończywszy na alternatywie.

W połowie września 2012 z zespołu odszedł Krzysztof Szulc, a na jego miejscu pojawił się Marcin Bazanowski. Na początku 2013 roku z zespołu odeszła też Hanna Łuszczewska oraz Piotr Rogacki. Po tych zmianach w składzie zespołu Łukasz Sławiński, Przemysław Muszyński oraz Marcin Bazanowski rozpoczęli prace nad nowym projektem muzycznym – Comet Tails.

r. The Karlins

Zupełnie młodą formacją jest zespół The Karlins, który swój debiut miał w listopadzie 2012 roku podczas Śremskich Zaduszek w liceum, wykonując z wielką żywiołowością utwór *Everybody Needs Somebody* z filmu „Blues Brothers”. Później, dużym projektem muzycznym był noworoczny koncert w Mosińskim Centrum Kultury, który prezentowany był także podczas dni Czempinia, Mosiny i Sierakowa.

Zespół tworzy czterech braci Karlińskich: Paweł – wokal, Maciej – perkusja, Wojciech - gitara basowa, Bartłomiej - saksofon/instrumenty perkusyjne oraz przyjaciele: Szymon Zachariasz - trąbka/gitara akustyczna, Michał Gruss - gitara elektryczna, Michał Skoczeń – instrumenty klawiszowe i perkusyjne oraz Jessica Łucka i Weronika Nowak – wokal i chórki.

Członkowie zespołu muzyką zajmują się od najmłodszych lat. Wcześniej grali w różnych formacjach, ale nigdy razem, jako jeden zespół. Po latach muzycznych doświadczeń nadszedł moment stworzenia zespołu, który oprócz dobrym graniem przyciąga czymś jeszcze - dobrą zabawą i nieśmiertelną klasyką repertuarową: *I Got You (I Feel Good)*, *Everybody Needs Somebody*, *Blue Suede Shoes*, *Hit The Road Jack*, *Całuj Mnie*, *Sexbomb*. Młodzi muzycy często powtarzają: *Cieszymy się, że ci wspaniali ludzie napisali te piosenki, abyśmy mogli je dziś dla Was zagrać*. Pozytywna energia i show, znany z telewizyjnych występów, to ich sceniczny żywioł, gwarantujący świetną zabawę, zarówno zespołu, jak i publiczności.

251. Zespół The Karlins podczas koncertu

4. Młodzi piosenkarze

a. Roxana Tutaj

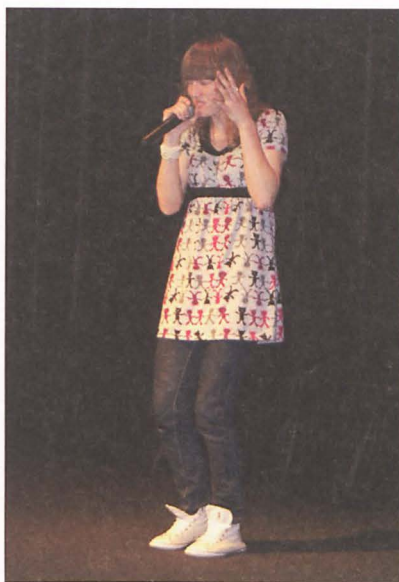
Roxana Tutaj to śremska, muzyczna gwiazda Internetu. Młoda, urodzona w 1993 roku śremianka od kilku lat publikuje swoje wykonania znanych utworów, wykorzystując właśnie wirtualną przestrzeń, w której zaistniała pod pseudonimem Black Angel. Popularność zawdzięcza portalom YouTube oraz internetowej telewizji PinoTv. Wzmianka o jej śpiewie pojawiła się również w „Newsweeku”. W internecie zamieszczone są jej interpretacje utworów Rihanny, Edyty Górniak, Jacka Kaczmarskiego, Michaela Jacksona, Adele czy Daniela Powtera.

Roxana jednak nie zajmuje się jedynie śpiewaniem dla internautów.

Regularnie występuje na konkursach piosenki, zarówno w Śremie, jak i poza jego granicami. Zaprezentowała się już chociażby na IX Przeglądzie Poezji Śpiewanej i Piosenki Poetyckiej „Liro ty moja śpiewana” w Pniewach, czy na Dniach Śremu w 2011 roku. Na swoim muzycznym koncercie ma już kilka nagród. Zdobyła pierwsze miejsce w Śremskim Idolu w 2008 roku. Konkurs miał na celu wsparcie utalentowanej wokalistki śremskiej młodzieży. Jej organizatorem była Nieformalna Grupa Śremski Idol. Roxana wyróżnienie otrzymała także podczas jubileuszowego finału Śremskiego Idola, który odbył się w 2009 roku, który był też ostatnią edycją imprezy. Jako nastolatka Roxana Tutaj związana była z śremskim chórem Concentio. Jak sama przyznaje, kocha śpiew i chce nadal się nim zajmować. Podczas drugiej edycji Konkursu Piosenki Retro w „Gajówce” w Zbrudzewie Roxana zdobyła główną nagrodę w kategorii młodzieżowej.

b. Julia Bartkowiak

Julia Bartkowiak urodziła się w 1993 roku. Jest młodą i niezwykle utalentowaną wokalistką śremianką. Na śremskiej scenie, jako solistka osiągnęła niemal wszystko. Regularnie wygrywała lokalne konkursy dla młodych piosenkarzy, występowała na scenie podczas Dni Śremu, Anielskiej Wigilii

252. Roxana Tutaj prezentuje się na lokalnych konkursach dla młodych wykonawców i wokalistów oraz prezentuje wykonane przez siebie covery w internecie

253. Julia Bartkowiak podczas Festiwalu Piosenki Patriotycznej

na Rynku, czy szkolnych imprez organizowanych przez Zespół Szkół Ogólnokształcących w Śremie, który ukończyła w 2012 roku. Jej piękny, a zarazem mocny głos sprawia, że jej występy wręcz hipnotyzują publiczność. Wokalnie udzielała się w formacji Puzzle. W 2010 roku wygrała w Konkursie Piosenki Retro. Dwa lata wcześniej natomiast zdobyła pierwszą nagrodę w szkolnym konkursie „Wyśpiewaj to!”, organizowanym przez Gimnazjum nr 1 w Śremie.

Ogromny talent Julii oraz jej pracowitość i oddanie pasji, jaką dla młodej śremianki jest śpiewanie, na pewno pozwoli dziewczynie odnosić kolejne sukcesy i powoli piąć się po szczeblach kariery.

c. Marcin Mielcarek

Marcin Mielcarek śremianom może kojarzyć się z występów w programach telewizyjnych, ale także licznych koncertów w Śremie i okolicach. Młody chłopak zadebiutował podczas Gęgawiska w 2008 roku. Była to wówczas ostatnia edycja imprezy organizowanej od lat przez Śremski Ośrodek

254. Marcin Mielcarek z Wojciechem Mannem i Rudi Szubertem w programie „Szansa na sukces” (2011 rok)

Kultury. Podczas tego przeglądu lokalnych talentów Marcin otrzymał nagrodę w trzech kategoriach. To ten sukces zmotywował go do zajęcia się śpiewem na poważnie.

W 2011 roku chłopak brał udział w programie „Szansa na sukces” oraz „Mam talent”. Regularnie prezentował się na śremskiej scenie. Wygrał w drugiej edycji Konkursu Piosenki Retro w Zbrudzewie. Zaśpiewał na dniach miasta w Śremie w 2011 roku. Wcześniej dał się poznać publiczności podczas takich wydarzeń kulturalnych, jak Zaduszki Poetyckie, Festiwal Art Śrem, czy Śremsong w 2010 roku.

d. Adrian Bartnik „Dret”

Pod pseudonimem artystycznym Dret kryje się Adrian Bartnik, śremski raper. Hip-hopem zainteresował się jako nastolatek i jest mu wierny do dzisiaj. Już na przełomie 1999 i 2000 roku wspólnie z kolegą stworzyli w piwnicy amatorskie studio, w którym nagrywali swoje pierwsze kawałki. Więcej było w tym jednak dobrej zabawy, aniżeli myślenia o zajmowaniu się tą muzyką na poważnie. Pierwsze nagrania rejestrowane na kasety magnetofonowe rozdawali kolegom i znajomym. Przełomem dla Dreta były pierwsze samodzielnie napisane teksty. Lata pracy, upór i zdeterminowanie pozwoliło Bartnikowi na pierwsze sukcesy w śremskim środowisku hip-hopowym. Pierwsze koncerty, regularne tworzenie własnych kawałków i ich nagrywanie ciągle przybliżało Bartnika do jego najważniejszego, muzycznego celu, a więc nagrania płyty. W 2010 roku nagrał płytę „Odrzuty”, którą rozprowadzał głównie wśród znajomych.

255. Raper Adrian Bartnik „Dret”

W połowie 2011 roku wydał płytę zatytułowaną „Nie oceniaj płyty po okładce”. Krążek został wydany w pełni legalnie, trafił do sklepów muzycznych i księgarń. W lokalnym środowisku muzycznym było to sporym wydarzeniem. Na potrzeby tej płyty Dret powołał do życia własną wytwórnę o nazwie Grit Records. Wydanie zawierało dwadzieścia dwa utwory, a wśród nich takie kawałki, jak *Herbata*, *Lustro*, *Chwila oddechu*, *To siedzi w nas*, *Nienormalny*, czy *Podróż*. Bartnik znany jest z tego, że w swojej muzyce zwraca uwagę na każdy szczegół. Tej drobiazgowości nie zabrakło także podczas

tworzenia tego albumu. Młody raper zadbał o niebanalne teksty, doskonałą warstwę muzyczną wszystkich utworów, a nawet o ciekawą okładkę płyty, czy późniejszą promocję tego wydawnictwa. O albumie wydanym przez śremianina pisały zarówno lokalne media, jak i te ogólnopolskie. Krótco po wydaniu płyty nagrał również dwa klipy do utworów z tego wydawnictwa.

Dret to jednak nie tylko muzyka studyjna. Sporo koncertuje zarówno w Śremie, jak i poza granicami swojego rodzinnego miasta. Usłyszeć można go było w kilkunastu polskich klubach. Nagrane zostały również wideoklipy do utworów śremskiego rapera. Teledyski powstały do takich kawałków, jak *Lustro*, czy *Nie oceniaj*. W klipach tych można odnaleźć śremskie motywy i okolice.

5. Miejsca koncertów młodzieżowych zespołów muzycznych

Istnienie śremskich zespołów często ściśle związane jest z tutejszymi lokalami, pubami i miejscami, które zapewniają młodym ludziom prezentację i dają możliwość występów przed śremską publicznością. Wśród nich należy wymienić klub Kerber przy ulicy Zachodniej. Klub Kerber powstał pod koniec lat sześćdziesiątych. Wybudował go Władysław Kerber. Na początku miejsce to było kawiarnią zwaną „Pod Brzozami”. Jednak nazwa ta nie przyjęła się, a młodzi ludzie nazywali lokal po prostu „Kerber” od nazwiska jego właściciela.

Lokal ten przez wiele lat był miejscem spotkań młodych ludzi. Niewielka sala potrafiła pomieścić prawdziwe tłumy podczas koncertów lokalnych grup i formacji. Miejsce przez wielu śremian kojarzone było dodatkowo z postacią Jerzego Jurgi (1940-2009), artysty i malarza, który mieszkał nad klubem. To często charyzma i umiejętność nawiązywania kontaktu z młodzieżą, przyciągała do tego miejsca młodych ludzi, zarówno tych lubiących muzykę rockową, jak i bluesową, czy pośrednie gatunki. Przez rok w klubie działała galeria sztuki prowadzona przez Jerzego Jurge, później lokal przejął brat artysty, Krzysztof Jurga. W nocy, z 7 na 8 grudnia w 2009 roku, popularny śremski klub, w którym wówczas trwały prace remontowe, spłonął.

Równie ważnym miejscem dla młodych śremian, zarówno tych występujących, jak i tych lubiących uczestniczyć w koncertach, był klub Parabola. Lokal powstał w 2005 roku. Młodych śremian przyciągał przede wszystkim muzyką. Nie brakowało w tym miejscu koncertów. Na scenie prezentowały się bowiem zarówno lokalne formacje i zespoły, jak i zaproszeni goście. W Paraboli wystąpił między innymi poznański zespół Hope, czy świebodzińska formacja A.S.O. Lokal był miejscem spotkań młodych ludzi, głównie przez to, że potrafił do swojego wnętrza przyciągnąć zarówno miłośników

rocka, punka, jak i reggae, czy bluesa. Klub zamknięto w 2007 roku, aby po trzech latach go na nowo otworzyć. Po kilku miesiącach istnienia, w 2011 roku klub zmienił nazwę na „Lemoniada”. Klimat i atmosfera tego miejsca pozostała jednak bez zmian, a na tamtejszej scenie nadal, regularnie prezentują się śremskie zespoły.

Od niedawna miejscem, w którym regularnie odbywają się koncerty jest Bistro Gabała – lokal mieszczący się przy ulicy Poznańskiej. Choć na co dzień miejsce to jest bardziej restauracją, to co kilka tygodni, w piątki lub soboty miejsce to odwiedzają różne zespoły, aby w przytulnym wnętrzu grać koncerty. W Bistro Gabała wystąpiła już leszczyńska formacja Lech Niedźwiedziński Blues & Funky Fan, grupa Szulerzy, czy Muchos Cojones. Właściciele lokalu stawiają na różne gatunki muzyki i poszukują ciekawych, często egzotycznie brzmiących wykonawców. Ponadto, wieczorami można obejrzeć nagrania DVD koncertów znanych twórców i zespołów, między innymi Pink Floyd, Sting, Dire Straits, czy Leszka Możdżera.⁶ Przeglądy, konkursy, Festiwale

a. Przegląd Zespołów Rockowych

Młode zespoły i śremscy muzycy mają również szansę zaprezentowania się podczas plenerowych koncertów, przeglądów, festiwali muzycznych, konkursów, czy cyklicznych imprez organizowanych przez różnorodne instytucje. Jedną z takich okazji są dni miasta, organizowane co roku na początku czerwca. Dni Śremu są możliwością zaprezentowania się szerszej grupie śremskich, często też przed tymi, którzy na co dzień nie interesują się lokalnymi formacjami.

Przez pewien czas młode grupy ze Śremu oraz okolic mogły się zaprezentować podczas Przeglądu Zespołów „Support”. Przez dwa lata impreza towarzyszyła mistrzostwom motorowodnym, odbywała się zatem nad Jezioro Grzymisławskim. Za organizację koncertów odpowiedzialny był Śremski Ośrodek Kultury. Pierwszy przegląd odbył się właśnie w ogrodzie za siedzibą ŚOK, we wrześniu 2007 roku. Dla części zespołów, które wówczas się zaprezentowały, był to sceniczny debiut. Koncerty te udowodniły jednak przede wszystkim, że w Śremie nie brakuje młodych, zdolnych zespołów, które chętnie opuszczają sale prób i garaże, aby zagrać przed śremską publicznością. A tej nie brakowało, koncert cieszył się dużym zainteresowaniem, zwłaszcza wśród młodych śremskich.

b. Polski Dzień Bluesa

W 2010 roku Śremski Ośrodek Kultury po raz pierwszy zaprosił mieszkańców Śremu do wzięcia udziału w Polskim Dniu Bluesa, imprezy organizowanej w całym kraju na cześć B.B. Kinga. Impreza odbyła się we wrześniu.

W ramach tego wydarzenia przygotowano uliczne jam session, w którym wzięli udział młodzi muzycy ze Śremu. Nie zabrakło także koncertów. Na scenie pojawiła się między innymi formacja Blue Wave Band i śremską grupą Kapstel. W 2011 roku imprezę połączono z „Przystankiem I love Śrem”.

c. Przystanek I Love Śrem

W 2011 roku po raz pierwszy odbyła się w Śremie impreza pod hasłem „Przystanek I love Śrem”. Festiwal zorganizowano w połowie września i trwał dwa dni. Pierwszego dnia wystąpił między innymi znany, polski raper L.U.C. oraz zespół Foliba. Drugi dzień imprezy poświęcono Polskiemu Dniu Bluesa. Wówczas na śremskim rynku zaprezentowała się bluesowa formacja La Guardia z Poznania Sixtyfive Cadillac.

d. Tandem Show

Śremski Ośrodek Kultury przystąpił również w 2011 roku do realizacji konkursu pod hasłem „Tandem Show”. Podczas przesłuchań odbywających się w kinoteatrze „Słonko” poszukiwane są młode, śremskie talenty w kategorii taniec, śpiew oraz playback show. Jego laureaci mają możliwość wystąpić później na Dniach Śremu lub podczas Anielskiej Wigilii na Rynku.

e. Festiwal Pieśni Patriotycznej

Z inicjatywy Mieczysława Cichowskiego, prezesa Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki i Mariana Dominiczaka, prezesa Towarzystwa Miłośników Ziemi Śremskiej, w 2006 roku zorganizowano w Śremie Festiwal Pieśni Patriotycznej. Celem było przybliżenie pieśni patriotycznej dzieciom i młodzieży, jako jeden z ważnych elementów wychowania.

Pierwsze festiwalowe spotkanie odbyło się 10 października 2006 roku w sali Klubu Garnizonowego śremskiej Jednostki Wojskowej. Patronował mu jej dowódca a w przedsięwzięcie zaangażował się Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe i Chór Moniuszko. Występy oceniało jury złożone z muzyków i nauczycieli wychowania muzycznego. Repertuar obejmował pieśni i piosenki z różnych epok. Śpiewano te najstarsze, związane z przeszłością narodu polskiego, a także awangardowe pieśni z ostatnich dwudziestu lat. Podejmowano próby interpretacji średniowiecznej pieśni rycerstwa polskiego *Bogurodzicy*, śpiewano *Rotę*, pieśni wojskowe, między innymi legionów Józefa Piłsudskiego *Marsz Pierwszej Brygady*, interpretowano także piosenki harcerskie i jakże ważną dla Polaków w latach osiemdziesiątych

256. Festiwal Pieśni Patriotycznej

XX w. pieśń *Mury*, z repertuaru barda „Solidarności” Jacka Kaczmarskiego. Wspomniane i inne pieśni były w repertuarze wielu uczestników festiwalowych zmaganiań, ale usłyszeć można było różne interpretacje i opracowania. Świadczy to o dużym zaangażowaniu nauczycieli muzyki. Jury festiwalowe osobno oceniało solistów i zespoły wokalne. Jest tradycją, że po ogłoszeniu wyników i rozdaniu nagród część jej uczestników, w towarzystwie śremskich harcerzy, składa wiązanki kwiatów pod pomnikiem Żołnierza Polskiego w Parku Miejskim im. Powstańców Wielkopolskich²⁷⁵. Festiwal wpisał się w kalendarz cyklicznych imprez kulturalnych Śreму²⁷⁶.

f. Konkurs Piosenki Retro

Od 2010 roku organizowany jest Konkurs Piosenki Retro, który już na dobre wpisał się w kalendarz wydarzeń kulturalnych w naszym regionie. Organizatorem imprezy jest właściciel „Gajówki” w Zbrudzewie, Roman Wiśniewski. W ramach konkursu uczestnicy prezentują stare i często zapomniane melodie i piosenki. Usłyszeć można między innymi utwory Zuli Pogorzelskiej,

²⁷⁵ M. Paś, *Bo pieśń rodzi i pieśń wskrzesza...*, w: „Gazeta Śremska”, 2006, nr 11-12, s. 6-7.

²⁷⁶ W. Grobelna, *V Festiwal Pieśni Patriotycznej Powiatu Śremskiego*, w: „Gazeta Śremska”, 2010 nr XI-XII, s. 9.

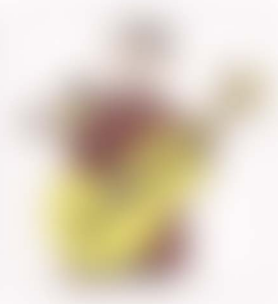
Fot. Piotr Szalony (KrejZii)

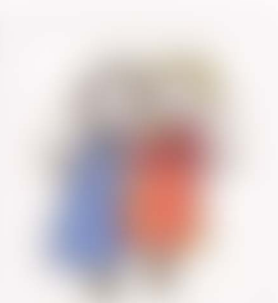
257. I Konkurs Piosenki Retro

Mieczysława Fogga, Violetty Villas, Heleny Majdaniec, czy Franka Sinatry. Konkurs co roku przyciąga więcej osób. Pierwsza edycja odbyła się 10 października 2010 roku. Pierwsze miejsce zajęła Julia Bartkowiak, drugie Małgorzata Pomin, a trzecie Joanna Kałek. W roku następnym pierwsze miejsce w kategorii młodzieżowej zajęła Roxana Tutaj. W tej samej kategorii miejsca drugie i trzecie zajęły odpowiednio Klaudia Popielska i Małgorzata Pomin. Wśród osób dorosłych zwyciężyła Anna Majsner, drugie miejsce zajęła Honorata Matuszewska, a trzecie Jerzy Skarbecki.

258. Janusz T. Skotarczak – twórca Śremsongu (foto: www.portalsremski.pl)

The first of these is the *Shikoku*, a collection of 44 volumes, published between 1643 and 1647. It is a collection of the *kyōka* (satirical songs) of the *kyōka* masters of the time, and is one of the most important works of the *kyōka* tradition. It is a collection of 44 volumes, published between 1643 and 1647. It is a collection of the *kyōka* (satirical songs) of the *kyōka* masters of the time, and is one of the most important works of the *kyōka* tradition.

The second of these is the *Shikoku*, a collection of 44 volumes, published between 1643 and 1647. It is a collection of the *kyōka* (satirical songs) of the *kyōka* masters of the time, and is one of the most important works of the *kyōka* tradition. It is a collection of 44 volumes, published between 1643 and 1647. It is a collection of the *kyōka* (satirical songs) of the *kyōka* masters of the time, and is one of the most important works of the *kyōka* tradition.

The third of these is the *Shikoku*, a collection of 44 volumes, published between 1643 and 1647. It is a collection of the *kyōka* (satirical songs) of the *kyōka* masters of the time, and is one of the most important works of the *kyōka* tradition. It is a collection of 44 volumes, published between 1643 and 1647. It is a collection of the *kyōka* (satirical songs) of the *kyōka* masters of the time, and is one of the most important works of the *kyōka* tradition.

The fourth of these is the *Shikoku*, a collection of 44 volumes, published between 1643 and 1647. It is a collection of the *kyōka* (satirical songs) of the *kyōka* masters of the time, and is one of the most important works of the *kyōka* tradition. It is a collection of 44 volumes, published between 1643 and 1647. It is a collection of the *kyōka* (satirical songs) of the *kyōka* masters of the time, and is one of the most important works of the *kyōka* tradition.

[Blurred text block]

[Blurred text block]

[Blurred text block]

[Blurred text block]

[Blurred text block]

[Blurred text block]

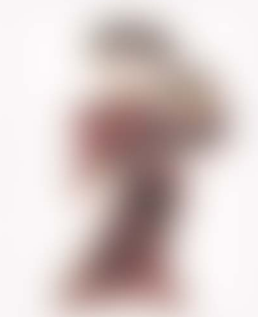

...the night before Christmas, when he comes to visit you. He is a jolly old man with a white beard and a red suit. He carries a sack of gifts for all the good children in the world. He is always accompanied by his reindeer and his sleigh. He is the most beloved figure of the Christmas season.

...the night before Thanksgiving, when he comes to visit you. He is a jolly old man with a white beard and a red suit. He carries a sack of gifts for all the good children in the world. He is always accompanied by his reindeer and his sleigh. He is the most beloved figure of the Thanksgiving season.

...the night before Thanksgiving, when he comes to visit you. He is a jolly old man with a white beard and a red suit. He carries a sack of gifts for all the good children in the world. He is always accompanied by his reindeer and his sleigh. He is the most beloved figure of the Thanksgiving season.

...the night before Thanksgiving, when he comes to visit you. He is a jolly old man with a white beard and a red suit. He carries a sack of gifts for all the good children in the world. He is always accompanied by his reindeer and his sleigh. He is the most beloved figure of the Thanksgiving season.

...the night before Thanksgiving, when he comes to visit you. He is a jolly old man with a white beard and a red suit. He carries a sack of gifts for all the good children in the world. He is always accompanied by his reindeer and his sleigh. He is the most beloved figure of the Thanksgiving season.

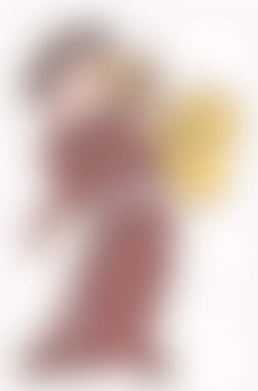
[Faded text block]

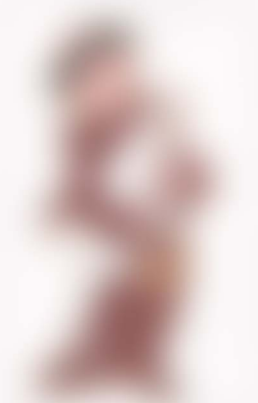
[Faded text block]

[Faded text block]

[Faded, illegible text block]

[Faded, illegible text block]

[Faded, illegible text block]

[Faded, illegible text block]

[The text in this section is extremely blurry and illegible. It appears to be a large block of text, possibly a list or a series of paragraphs.]

[Blurred text block]

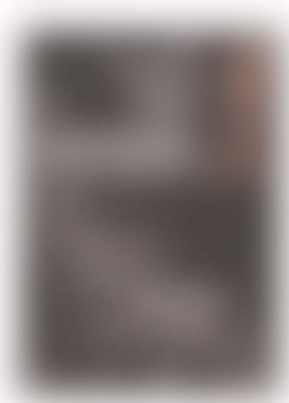
[Blurred text block]

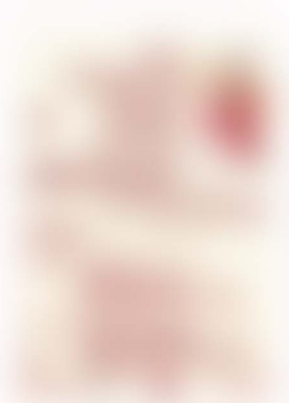
[Faded, illegible text block]

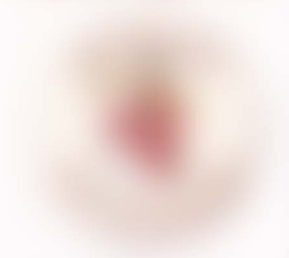
[Faded, illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

[Illegible text block]

VI. Muzyczni ambasadorowie Śremu

1. Piotr Milewski

Piotr Milewski urodził się 17 sierpnia 1959 roku w Śremie. Tutaj był uczniem Szkoły Podstawowej nr 2 i rozpoczął także naukę gry na skrzypcach w Ognisku Muzycznym. Jego nauczycielem był Florian Ryll, skrzypek orkiestry Opery Poznańskiej. W grudniu 1971 roku Piotr Milewski grał na uroczystości 60-lecia Towarzystwa Muzycznego w Śremie. Po kilku latach zaczął naukę gry na skrzypcach u Stefana Betza w Podstawowej Szkole Muzycznej im. Karola Kurpińskiego w Poznaniu, gdzie występował podczas koncertów szkolnych. Brał udział w konkursach skrzypcowych, między innymi w Konkursie Młodych Skrzypków im. Karola Lipińskiego w Lublinie.

Od 1974 roku kontynuował naukę w Liceum Muzycznym im. H. Wieniawskiego w Poznaniu w klasie skrzypiec u prof. Jadwigi Kaliszewskiej. W 1975 roku Piotr Milewski wygrał konkurs skrzypcowy w Bydgoszczy, zorganizowany dla uczniów liceów muzycznych. W 1976 roku zdobył pierwszą nagrodę na Ogólnopolskim Konkursie Skrzypcowym im. Zdzisława Jahnkego w Poznaniu dla skrzypków do lat trzydziestu. Piotr Milewski został laureatem pierwszej edycji konkursu.

W 1977 roku będąc w klasie maturalnej zdobył drugą nagrodę na Międzynarodowym Konkursie Skrzypcowym im. H. Wieniawskiego. Po maturze został studentem Akademii Muzycznej w Poznaniu. Od tej pory zaczął koncertować w kraju i za granicą. Grał w Portugalii, Rosji, Czechosłowacji, Niemczech, Francji, Belgii, Holandii, Austrii, USA, Kanadzie, Chinach, na Litwie.

Piotr Milewski jest laureatem prestiżowych międzynarodowych konkursów skrzypcowych. Zdobyl Srebrny Medal na Konkursie im. Niccolò Paganiniego w Genui, Srebrny Medal oraz Nagrodę Publiczności dla ulubionego

259. Plakat zapowiadający recital Piotra Milewskiego w Nowym Jorku (1991 rok)

260. Skrzypek Piotr Milewski ze swoją profesor Jadwigą Kaliszewską

261. Piotr Milewski, zdobywca II nagrody w VII Konkursie Wieniawskiego (1977)

skrzypka na Konkursie Muzycznym im. Królowej Elżbiety w Brukseli; Konkursie im. Jana Sibeliusa w Helsinkach.

W 1982 roku Piotr Milewski wyjechał do Stanów Zjednoczonych i kształcił się u Josefa Gingolda na Uniwersytecie w stanie Indiana, u Dorothy DeLay i Hyo Kang'a w prestiżowej nowojorskiej Juilliard School of Music. Jest to renomowana wyższa uczelnia muzyczna i artystyczna ufundowana w 1905 roku jako Institute of Musical Arts w obliczu faktu, że Stany Zjednoczone nie posiadały wiodącej uczelni muzycznej i zbyt wielu studentów kształciło się w Europie²⁸³. W Juilliard School Milewski uzyskał doktorat i od 1988 do 1997 roku współpracował z prof. Dorothy DeLay. Później był profesorem na uniwersytecie w Cincinnati.

W ramach działalności pedagogicznej Milewski prowadził przez kilkanaście lat kursy skrzypcowe w Aspen w stanie Colorado. W Pekinie prowadził kilkutygodniowe kursy, których celem jest wyszukiwanie i promowanie młodych talentów. Często skrzypkowie z tych kursów zostają jego studentami²⁸⁴.

W swojej artystycznej karierze Piotr Milewski występował jako solista i kameralista, współpracował także z różnymi festiwalami, między innymi z St. Moritz Festival (w Szwajcarii), Madeira Festival (w Portugalii), Music & Amity Festival (w Szwajcarii), Aspen Music Festival (w USA), Aria International Summer Academy (w USA), Pacific Festival of California (w USA), Yong Pyong Music Festival (w Korei) oraz Great Wall Academy (w Chinach).

Na stronie internetowej Towarzystwa Muzycznego Henryka Wieniawskiego w Poznaniu zacytowane są fragmenty recenzji, jakie ukazywały się po koncertach Piotra Milewskiego. „The New York Times” pisał: „Piotr Milewski [...] potrafi grać ciepłym, pewnym dźwiękiem oraz kształtować frazy w taki sposób, by nadać im wigor i naturalne brzmienie [...]. Grał ostrożnie, czego można spodziewać się po zwycięzcy konkursu, ale jednak w energiczny, właściwy tylko dla niego sposób [...]. [Był to] występ pełen spontanicznych, ekscytujących momentów [...]. [Piotr Milewski] posiada zdolność tworzenia odcieni impresjonistycznych dźwięków [...]. [To] śmiałe, rytmicznie żywe, wykonanie”.

Wiedeński „Wiener Presse” pisał o początku kariery młodego skrzypka ze Śremu: „Wspaniały start [...]. Był to wiedeński debiut Milewskiego, wart poświęcenia mu wieczoru. Wielki talent techniczny nie jest jego jedynym, bo grając Wieniawskiego udowodnił swoją pełną wigoru muzykalność połączoną z wyczuciem rytmu oraz frazowania”²⁸⁵.

²⁸³ W 1920 roku powstała Fundacja Juilliarda, nazwana tak od nazwiska kupca Augusta Juilliarda, który przekazał znaczną sumę na podniesienie poziomu muzyki w Stanach Zjednoczonych. W 1926 roku połączono Juilliard Graduate School z Institute of Musical Art., a w 1946 roku nadana została obecna nazwa uczelni.

²⁸⁴ A. Milewski, *Piotr Milewski*, „Tydzień Ziemi Śremskiej” 23 VIII 2007.

²⁸⁵ Strona internetowa Towarzystwa Muzycznego im. Henryka Wieniawskiego w Poznaniu.

Nie ulega wątpliwości, że wirtuozowski kunszt gry na skrzypcach i doświadczenie pedagogiczne miały wpływ na zaproszenie Piotra Milewskiego jako jednego z trzech polskich jurorów XIV. Międzynarodowego Konkursu Skrzypcowego im. Henryka Wieniawskiego, który odbył się w Poznaniu od 8 do 23 października 2011 roku.

2. Barbara Milewska

262. Barbara Milewska

Barbara Milewska, siostra Piotra Milewskiego, urodziła się 27 września 1961 roku w Śremie. Jako uczennica Szkoły Podstawowej nr 2 równocześnie uczęszczała do śremskiego Ogniska Muzycznego. Uczyła się gry na skrzypcach, tak jak brat u Floriana Rylla, członka orkiestry Opery Poznańskiej.

W 1973 roku została uczennicą Podstawowej Szkoły Muzycznej im. Karola Kurpińskiego w Poznaniu i kontynuowała naukę gry na skrzypcach. Nauczycielem Barbary Milewskiej był Bolesław Hypki, skrzypek w orkiestrze Filharmonii Poznańskiej. Podczas nauki w szkole często występowała w popisach. Brała również udział w Konkursie Młodych Skrzypków im. Henryka

Wieniawskiego w Lublinie, podczas którego zajęła trzecie miejsce.

Jako uczennica poznańskiego Liceum Muzycznego była w klasie skrzypiec prof. Jadwigi Kaliszewskiej. Po maturze została studentką Akademii Muzycznej w Poznaniu. Podczas studiów zdobyła trzecią nagrodę na Ogólnopolskim Konkursie Skrzypcowym Zdzisława Jahnkego w Poznaniu.

W latach osiemdziesiątych wyjechała do Belgii. W Liège ukończyła Konserwatorium Muzyczne z najwyższym wyróżnieniem. Na stałe zamieszkała w tym mieście i gra w tamtejszej orkiestrze Filharmonii. Orkiestra z Liège często wyjeżdża na tournée zagraniczne. Barbara Milewska grała w Brazylii, Argentynie, Urugwaju, USA, Niemczech, Austrii, Szwajcarii, Luksemburgu, Francji, Holandii. W 2011 roku orkiestra koncertowała w Warszawie.

263. Barbara Milewska z bratem Piotrem Milewskim

3. Robert Kasprzycki

Robert Kasprzycki urodził się 21 września 1969 roku w Śremie. Jako jedenastolatek przeprowadził się wraz z rodzicami do Myślenic. Do Śremu jednak wracał, aby odwiedzać zostawionych tutaj dziadków. Kasprzycki zajmuje się różnymi artystycznymi dziedzinami. Jest poetą, kompozytorem, czasami tłumaczem, ale przede wszystkim znany jest jako obdarzony wyjątkową wrażliwością pieśniarz. Jest laureatem wielu konkursów poetyckich i festiwali. W 1992 roku zwyciężył podczas Studenckiego Festiwalu Piosenki w Krakowie. Pierwszą nagrodę odebrał również podczas XX Spotkań „Śpiewajmy poezję”. Wydał dwa albumy studyjne oraz jeden koncertowy. Na scenie występował wspólnie z takimi zespołami, jak Indios Bravos, czy Carrantuohill. W jego muzyce odnaleźć można elementy flamenco, bossa novy, muzyki folk,

264. Robert Kasprzycki, choć ze Śremu wyprowadził się jako dziecko, a dziś bardziej związany jest z krakowską sceną artystyczną, to o swoim rodzinnym mieście nie zapomina (koncert w Kinoteatrze Słonko).

jazzu oraz rocka.

W 1997 roku ukazał się jego pierwszy, studyjny album zatytułowany „Niebo do wynajęcia”. Płyta była nominowana do Statuetki Fryderyka w kategorii Piosenka Poetycka. „Nazwisko Roberta ściśle powiązane z pojęciem Krainy Łagodności dotyczącym muzyki cieplej, lirycznej, piosenki opatrzonej dobrym tekstem ...”²⁸⁶

*Śrem jest dla mnie miasteczkiem-rajem. Mieszkalem przy ulicy Mała Łazienkowa, niedaleko Warty, dlatego wracam wspomnieniami do tego miejsca. Pamiętam również park, w którym kiedyś było zoo, a w nim dziwne zwierzęta... małpy i chyba nosorożec. I dzięki tym wspomnieniom w moich piosenkach Śrem występuje jako miasto z krainy dzieciństwa*²⁸⁷ – powiedział artysta w swoim wywiadzie dla „Tygodnia Ziemi Śremskiej” z 1999 roku.

Przed czterema laty ukazał się ostatni jak dotąd album artysty, zatytułowany „Piosenki i nie”.

²⁸⁶ (sam) *Śremianie nie gęsi ... Robert Kasprzycki*, Tydzień Ziemi Śremskiej 20 IV 2007, s. 6.

²⁸⁷ *Kasprzycki Show*, „Tydzień Ziemi Śremskiej” nr 7/2010, s. 18.

4. Robert Łuczak

Robert Łuczak urodził się 23 września 1963 roku w Śremie. Jako uczeń szkoły podstawowej rozpoczął edukację muzyczną, uczęszczając jednocześnie do szkoły sportowej. Naukę w szkole średniej rozpoczął w Poznaniu – w technikum budowlanym i równolegle w szkole muzycznej. Jako dalszą drogę edukacji wybrał muzykę, kształcąc się w Akademii Muzycznej w Poznaniu w klasie dyrygentury chóralnej prof. Leszka Bajona.

W czasie studiów wraz z Krystianem Kołakowskim utworzyli „super duet” muzyki elektronicznej Up Stream i wydali pierwszą płytę analogową. Nagrania duetu pojawiły się również na prestiżowej płycie kompaktowej zatytułowanej Looking East (wydawca wytwórnia Erdenklang), zawierającej nagrania czołowych twórców polskiej muzyki elektronicznej.

Robert Łuczak skomponował muzykę do wielu słuchowisk poetyckich, filmów dokumentalnych i spektakli teatralnych. W swoim dorobku ma także muzykę do kilkunastu bajek dla dzieci. W 1900 roku ukazała się kasetą Moderate zawierająca elektroniczne parafrazy muzyki poważnej oraz Kolędy do rodzinnego śpiewania. Rok później - płyta Merry Christmas wydana przez holenderską wytwórnię Codi Records, a w 1992 kasetą Frustrujące bajki. W tym samym roku Łuczak obronił pracę dyplomową na uczelni, przedstawiając własną kompozycję na chór i instrumenty elektroniczne w projekcie Wind Hills. Praca wzbudziła entuzjazm, a dla kompozytora była impulsem do dalszej pracy twórczej, której efektem było oratorium musicalowe Królestwo Wichrowych Wzgórz. Prapremiera miała miejsce 30 kwietnia 1994 roku na scenie Teatru Polskiego w Poznaniu. Robert Łuczak utworzył także chór, z którym występował na festiwalu muzyki elektronicznej w Szybowcowej Górze. Powstał też Robert Łuczak Group – zespół składający się z absolwentów Akademii Muzycznej oraz uczniów J. Kurczewskiego i S. Stuligrosza. Działalność muzyka została udokumentowana w filmie „Na początku był hałas”.

W październiku 2011 roku Robert Łuczak był gościem Międzynarodowego Weekendu Filmowego zorganizowanego przez Śremski Ośrodek Kultury.

265. Robert Łuczak na I Międzynarodowym Weekendzie Filmowym w Śremie

Podczas spotkania obecni byli rodzice, nauczycielka oraz współpracownicy i przyjaciele kompozytora. „Twórca opowiadał o młodości w Śremie, o okresie studiów i pierwszych skomponowanych utworach. Mówił o swoich muzycznych inspiracjach - jazzie, muzyce klasycznej i miłości do Mozarta. Najwięcej pytań dotyczyło pracy nad muzyką ilustracyjną do spektakli teatralnych i pracy w Teatrze Animacji w Poznaniu. Artysta zdradził też widzom kulisy tworzenia muzyki użytkowej - telewizyjnej i reklamowej. Tło rozmowy stanowiły utwory kompozytora, widzowie mogli też podziwiać prace scenografa poznańskiego Teatru Animacji - Bohdana Cieślaka oraz zdjęcia ze spektakli teatralnych”²⁸⁸.

5. Sławomir Olgierd Kramm

Urodził się w 1970 roku w Śremie. Jako dziesięcioletek rozpoczął naukę gry na akordeonie w Ognisku Muzycznym, jednocześnie sam uczył się gry na gitarze. Od piętnastego roku życia grał w różnych zespołach młodzieżowych.

Fascynował go głos amerykańskiego piosenkarza Elvisa Presleya. Znał większość jego piosenek i wykonywał je „w stylu” samego Elvisa. Zainteresowanie Presleyem miało duży wpływ na decyzję, by realizować się jako piosenkarz. Po maturze zdał egzamin do Policealnego Studium Piosenkarskiego w Poznaniu. Podczas nauki zaproponowano mu udział w programie telewizyjnym „Scena debiutów na Opole”, podczas którego pod okiem Ewy Bem i Jacka Skubikowskiego, przygotował z orkiestrą Zbigniewa Górnoego swój pierwszy utwór, emitowany później w ogólnopolskim zasięgu telewizyjnym.

Po ukończeniu Studium Policealnego zdał na Akademię Muzyczną w Poznaniu. Będąc studentem, zadebiutował w musicalu dla dzieci pt. „Krasnoludki, krasnoludki” w Teatrze Wielkim w Poznaniu.

Sławomir Kramm znalazł się w siódemce najlepszych studentów Wydziału Wokalno-Aktorskiego i został wyróżniony przez władze Akademii Muzycznej występem w koncercie absolwentów. Zaśpiewał z towarzyszeniem Orkiestry Filharmonii Poznańskiej pod batutą Piotra Wajraka. Koncert odbył się w auli uniwersyteckiej 26 lutego 1999 roku. Od tej pory rozpoczął się dynamiczny rozwój jego kariery. W swoim repertuarze ma ponad 200 utworów. Są to arie operowe, operetkowe, piosenki musicalowe. W operze Wolfganga Amadeusza Mozarta *Czarodziejski flet* śpiewa partię Papageno, w *Weselu Figara* Mozarta partię Figara, w *Cyruliku sewilskim* G. Rossiniego kreuje partię Fiorella.

Do ważnych wydarzeń w karierze artystycznej zalicza debiut w Teatrze Buffo w Warszawie, gdzie w 2007 roku zaśpiewał znane pieśni rosyjskie w spektaklu „Wieczór rosyjski”.

²⁸⁸ Źródło: www.kurier-sremski.pl

Inauguracja Roku Kulturalnego
pod patronatem Burmistrza Śremu

SREM Śremski Ośrodek Kultury

KONCERT

Śławomir Olgierd Kramm z zespołem

Agnieszka Plass - sopran
Śławomir Olgierd Kramm - baryton
Mieczysław Leśniczak - trąbka
Jerzy Karwowski - saksofon
Zbigniew Wajdzik - fortepian
Marcin Henczke - kontrabas
Błażej Cerajewski - perkusja

Klub Odlewnika, 14 luty, godz. 19:00
Bilety: 14 zł (ulgowy), 19 zł (normalny) do nabycia
w Śremskim Ośrodku Kultury, tel. 061 28 35 904

266. Plakat koncertu Śławomira Olgierda Kramma w Śremie (2008 rok)

W listopadzie 2007 roku odwiedziła Poznań japońska śpiewaczka Naomi Utamokura, która koncertowała w sali kominkowej poznańskiego Centrum Kultury Zamek. W programie znaczący udział miał Śławomir Kramm, który wykonał słynne arie oraz pieśni polskie i japońskie z towarzyszeniem instrumentów dętych blaszanych, na których akompaniował Mieczysław Leśniczak. W październiku 2009 roku wystąpił we Wrześni z koncertem z cyklu Muzyka Konesera zatytułowanym „Usta milczą, dusza śpiewa”. Śpiewał arie z operetek przeplatane filmowymi przebojami.

Obecnie jest solistą poznańskiego zespołu Capella Zamku Rydzyskiego. Od czasu kiedy Kramm związał się na stałe z Capellą w ciągu roku występuje na ok. stu koncertach w Polsce i za granicą. Koncertował prawie w całej Europie. We wrześniu 2010 roku na zaproszenie Konsula Generalnego na Ukrainie, Krzysztofa Świderka, zaśpiewał w Filharmonii Żytomierskiej koncert dedykowany naszym rodakom mieszkającym na Ukrainie. Impreza towarzyszyła otwarciu nowego Konsulatu RP w Żytomierzu. Wśród publiczności nie zabrakło wybitnych europejskich postaci ze świata kultury i polityki.

Kilka razy koncertował w Japonii. Pierwszy raz wyjechał tam w 1996 roku. Ponownie w 1998 roku. Wiele koncertował wykonując recitale pieśniarsko-operowych i współpracował z japońskimi pianistami. W 2000 roku nagrał w Japonii pieśni w języku japońskim, które na stałe włączył do swojego repertuaru.

W 2010 roku Kramm nagrał kilka utworów muzyki myśliwskiej i pieśni neapolitańskie z towarzyszeniem Capelli.

Sławomir Kramm wraz z zespołem Capella Zamku Rydzynskiego zostali zaproszeni na koncert do Brukseli, który odbył się 8 listopada 2011 roku w Parlamencie Europejskim. Artysta promował muzykę narodową. Po oficjalnym koncercie śpiewał światowe hity musicalowe i operetkowe.²⁸⁹

Pod koniec stycznia 2012 roku Sławomir Kramm wraz z Capellą Zamku Rydzynskiego został zaproszony na II Mazowiecki Dzień Jedności Europejskich Bractw Kurkowych i Tradycji Ziemiańskich w Warszawie. Na sali nie zabrakło przedstawicieli znanych europejskich i polskich rodów. Pojawili się Potoccy, Radziwiłłowie, Czartoryscy a także znani aktorzy, dziennikarze telewizyjni oraz prezesi znanych firm. Gościem honorowym był arcyksiążę Karol Habsburg – Lotaryński. Gdy arcyksiążę opuszczał salę balową zespół z Rydzyny zagrał hymn Cesarstwa Austriackiego, kompozycji Józefa Haydna²⁹⁰.

²⁸⁹ Z. Tomczyk, *Śremski śpiewak w parlamencie UE*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej” nr 46 z 17 XI 2011.

²⁹⁰ Z. Tomczyk, *Sławomir Kramm zaśpiewał dla arcyksięcia*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, nr 5 z 2 II 2012.

Spis ilustracji

Z archiwum Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki w Śreміe:

1. Koło Śpiewackie w 1890 roku.
2. Program koncertu odbytego w 1892 roku na wzgórzach wioski Psarskie.
3. Pieczęć Koła Śpiewackiego Polskiego w Śreміe.
4. Koło Śpiewaczek Polskich w Śreміe w 1892 roku.

Z archiwum Muzeum Śremskiego:

5. Pierwszy sztandar Koła Śpiewackiego Polskiego z 1893 roku.

Z archiwum Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki w Śreміe:

6. Koło Śpiewackie Polskie w 1897 roku.
7. Plakat wystawionego w 1893 roku przedstawienia „Kracowiacy i górale”.
8. Życzenia od chóru berlińskiego „Harmonia” z 1905 roku.
9. Program występów kół śpiewackich z okazji jubileuszu 25-lecia Koła Śpiewackiego w Śreміe (1905 rok).

Zbiory Małgorzaty Łączkowskiej:

10. Medal pamiątkowy jubileuszowego Zjazdu Śpiewaków Polskich (1905 rok).

Z archiwum Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki w Śreміe:

11. Zjazd jubileuszowy Śpiewaków Polskich (1905 rok).
12. Pamiątka Zjazdu Okręgu IV Kół Śpiewackich w Śreміe (14 sierpnia 1910 roku).
13. Jubileuszowy Zjazd Śpiewacki w Bydgoszczy (31 lipca 1910 roku).
14. Plakat informujący o nabożeństwie i wieczornicy z okazji 10 rocznicy śmierci ks. Piotra Wawrzyniaka.

Foto - Urszula Ciesielska:

15. Grób Wiktora Kozłowskiego.

Z archiwum Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki w Śreміe:

16. Jubileusz 50-lecia Koła Śpiewackiego (1930 rok).
17. Zespół Koła Śpiewackiego Polskiego, który wystawił w 1934 roku sztukę Skalmierzanki.

Z archiwum Urszuli Ciesielskiej:

18. Plakat z wystawianego przedstawienia „Porwana Narieczona”.
19. Zespół który w 1936 roku wystawił sztukę „Porwana Narieczona”.

Z archiwum Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki w Śreміe:

20. Koło Śpiewackie „Moniuszko” w dniu jubileuszu 80-lecia (1960 rok).
21. Koło Śpiewackie w 1963 roku.
22. 90-lecie Koła Śpiewackiego (1970 rok).

23. Pamiątkowe zdjęcie:100-lecie Koła Śpiewackiego Moniuszko (1980 rok).
24. Chór w 1992 roku.
25. Chórzyści przed gmachem opery i baletu w Mińsku (1994 rok).
26. Dyrygent Jan Bromberek w Muzeum Stanisława Moniuszki w Mińsku (1994 rok).
27. Zarząd Koła w 2005 roku.
28. Pierwsze Chóralne Święto Wiosny (2004 rok).
29. Akt potwierdzający przynależność do Konfraterni Wielkopolskiej.
30. Odebranie prestiżowej nagrody im. Wł. Reymonta w Warszawie (2004 rok).
31. Nominacja w plebiscycie Sukces Roku.
32. Nominacja do Nagrody Głównej Wielkopolskiego Towarzystwa Kulturalnego.
33. Koperta płyty z nagraniem kolędami.
34. Jubileusz 130-lecia Stowarzyszenia (2010 rok).

Foto - Urszula Ciesielska:

35. Zarząd z nowym dyrygentem (2011 rok).

Z archiwum Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki w Śremit:

36. Koncert poprzedzający uroczystości 500-lecia Świętej Góry w Gostyniu.
37. Jubileusz najstarszej chórzystki Franciszki Skrzyckiej (wrzesień 2012 rok).

Z archiwum Towarzystwa Chóru Kościelnego:

38. Dedykacja Feliksa Nowowiejskiego dla dyrygenta Jana Borowiaka i chóru.

Z archiwum Muzeum Śremskiego:

39. Zjazd jubileuszowy zorganizowany 5 czerwca 1932 roku.

Z archiwum Ewy Janiszewskiej:

40. Zespół, który wystawił Misterium Gwiazdkowe (1936 rok).

Foto - Urszula Ciesielska:

41. Sztandar chóru ufundowany w 1937 roku.

Z archiwum Mirosławy Kościelniak:

42. Zjazd chórów kościelnych w Śremit, 6 czerwca 1937 roku.

Z archiwum Jana Tomyślaka:

43. Chórzyści wystawiający operetkę pt. Krysia Leśniczanka (1938 rok)

Z archiwum Towarzystwa Chóru Kościelnego pod wezwaniem św. Cecylii:

44. Jan Borowiak i Stanisław Nowicki (1938 rok).

Z archiwum Mirosławy Kościelniak:

45. Stanisław Nowicki przy organach w kościele farnym.

Z archiwum Towarzystwa Chóru Kościelnego pod wezwaniem św. Cecylii:

46. Ryszard Zieliński – dyrygent chóru kościelnego.
47. Jubileusz 80-lecia Towarzystwa Chóru Kościelnego pw. Świętej Cecylii.

Foto – www.wikipedia.org:

48. Zespół barokowych budowli (XVII/XVIII w.) dawnego klasztoru Franciszkanów.

Foto - Stanisław Błoszyk:

49. Organy w kościele pofranciszkańskim.
50. Chór przed kościołem pofranciszkańskim, Wielkanoc 1967.

Foto - www.wikipedia.org :

51. Kościół pofranciszkański Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Śremie.

Z archiwum Danuty Pływawko:

52. Zespół wokalny „Niezapominajki” po akademii w towarzystwie zespołu jednostki wojskowej.
53. Elwira Musielak, twórczyni i kierownik artystyczny żeńskich zespołów wokalnych w Śremie

Z archiwum Elwiry Musielak Naskręt

54. Zespół wokalny „Margaretki”
55. Zespół wokalny z ZSZ. Od lewej: Mirosława Błoszyk, Halina Getka, Maria Kapustyńska, Wiesława Rozstańska.

Z archiwum Urszuli Ciesielskiej:

56. Karolina Ciesielska z chórem i zespołem mandolinistów.

Z archiwum Haliny Kozielec-Włodarczyk:

57. Zespół dziewcząt z LO w Śremie podczas występu w Jessen (NRD, 1975 rok).

Z archiwum Janusza Roszczki:

58. Zespół wokально-taneczny Janusza Roszczki.

Z archiwum Macieja Paterczyka:

59. Dyrygent Maciej Paterczyk z chórzystkami.

Z archiwum Śremskiego Ośrodka Kultury:

60. Pocztówka chóru Concentio wydana z okazji 10 lat działalności.
61. Okładka płyty CD wydanej przez chór Concentio.
62. Ruth Lynch Waldron podczas warsztatów gospel (2008 rok).
63. Plakat reklamujący koncert finałowy II warsztatów gospel (2009 rok)
64. Warsztaty gospel (2008 rok).
65. „Sing to God” - Koncert galowy.

Z archiwum chóru Corda Cordi:

66. Agnieszka Panas.
67. Chór Corda Cordi na festiwalu Kolęd i Pastorałek w Będzinie, (2007 rok).
68. Plakat zapraszający na koncert kolęd w wykonaniu śremskich chórów (2011 rok).

Z archiwum chóru Cantavi Ad Homini:

69. Dyrygent Marta Mikołajczak-Niewińska.
70. Plakat koncertu muzyki pasyjnej z udziałem chóru Cantavi Ad Homini i Chóru (2012 rok).
71. Chór Cantavi Ad Homini.

Z archiwum chóru Animando:

72. Dyrygent chóru Animando Anna Laska-Szmyt.
73. Chór Animando (koncert w kościele pw. św. Jadwigi Królowej w Pyszącej (29 stycznia 2012).

Foto – www.srem.org.pl:

74. Hotel Victoria w Śremie, w którym na tajnym zabraniu wybrano zarząd Towarzystwa Muzycznego.

Z archiwum Muzeum Śremskiego:

75. Pierwszy skład Towarzystwa Muzycznego w 1913 roku.

Z archiwum Urszuli Ciesielskiej:

76. Próba orkiestry na Kawczu (1921 rok).
77. Orkiestra Towarzystwa Muzycznego (1926 rok).
78. Stanisław Ciesielski.
79. Orkiestra dęta w Le Puy w obozie jenieckim (1918 rok).
80. Orkiestra 1. Pułku Armii gen. Hallera (1920 rok).
81. Podoficerowie orkiestry 1 Pułku Armii gen. Hallera (1920 rok).
82. Śremscy muzycy: Borowiak, Herman, Ciesielski, Lewandowski (1921 rok).
83. Orkiestra Towarzystwa Muzycznego (1927 rok).
84. Orkiestra Towarzystwa Muzycznego (1933 rok).
85. Defilada na rynku w Śremie (3 maja 1934 rok).
86. Jubileusz 25-lecia Towarzystwa Muzycznego (1936 rok).
87. Orkiestra ORMO w Śremie (1949 rok).
88. Śremska Kapela Ludowa podczas wojewódzkich dożynek w Poznaniu w 1951 roku.
89. Orkiestra dęta POM-u w 1952 roku.

Z archiwum Towarzystwa Muzycznego w Śremie:

90. Marian Zieliński.
91. Ćwiczenia wojskowej orkiestry. Marian Zieliński czwarty w pierwszym szeregu (1936 rok).

92. Przemarsz orkiestry Towarzystwa Muzycznego ulicą A. Mickiewicza podczas pochodu pierwszomajowego w 1960 roku.
93. Orkiestra Towarzystwa Muzycznego w 1961 roku z kapelmistrzem Marianem Zielińskim.
94. 70-lecie Towarzystwa Muzycznego w pamiętnym dniu 13 grudnia 1981 roku.
95. Pamiątkowe zdjęcie orkiestry z zarządem w dniu 75-lecia Towarzystwa Muzycznego (1986 rok).

Z archiwum Iwony i Jerzego Kondrasów:

96. Koncert orkiestry podczas Dni Śremu (1985 rok).
97. Przemarsz orkiestry na rynku w czasie Dni Śremu (1985 rok).
98. Marian Zieliński w karykaturze Eugeniusza A. Ferstera.
99. Marian Zieliński uczy gry na klarncie Martę Ratajczak (1984 rok).

Z archiwum Walentyny Tomaszewskiej:

100. Marian Zieliński z przedszkolakami.

Z archiwum Iwony i Jerzego Kondrasów:

101. Dyplom Śremianina Roku Marianowi Zielińskiemu w ręca pomysłodawczyni plebiscytu (1986 rok).
102. Rok 1986. Kadr z filmu „Między ustami a brzegiem pucharu”.
103. Hejnałem Śremu Marian Zieliński otwiera Dni Śremu (1989 rok).
104. Nekrolog Mariana Zielińskiego.
105. Tablica i grób Mariana Zielińskiego.
106. Okładka kasy magnetofonowej wydanej na 85-lecie Towarzystwa Muzycznego.
107. Koncert orkiestry w Cechu Rzemiosł w Śremie z okazji 80-lecia (1991 rok).
108. Pamiątkowe zdjęcie z jubileuszu 80-lecia Towarzystwa Muzycznego (1991 rok).
109. Przemarsz orkiestry z kapelmistrzem Michałem Ratajczakiem (1997 rok).

Z archiwum Towarzystwa Muzycznego im. Mariana Zielińskiego w Śremie:

110. Plakat z Bergen reklamujący koncert orkiestry Towarzystwa Muzycznego w Śremie.
111. Orkiestra w Śremie.
112. Orkiestra Towarzystwa Muzycznego pod dyrekcją Michała Ratajczaka.

Z archiwum Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Śremie:

113. Orkiestra Towarzystwa Muzycznego podczas imprezy plenerowej „Promenada jak za dawnych lat” (2012 rok).

Z archiwum Muzeum Urszuli Ciesielskiej:

114. „Śrem – muzyczne miasto”. Wystawa przed Muzeum Śremskim.
115. „Sentymenty Muzyczne”, wieczór wspomnień w Muzeum Śremskie.

Z archiwum Towarzystwa Muzycznego im. Mariana Zielińskiego w Śremie:

116. Plakat – zaproszenie na otwarty koncert orkiestry z okazji jubileuszu 100-lecia.

Foto - Jan Zalewski:

117. Koncert rozpoczęli kapelmistrz Szymon Ratajczak i dziesięcioletni Hubert Jędrzejewski.
118. Prezes Towarzystwa Muzycznego Antoni Błoszyk.
119. Życzenia jubileuszowe złożył burmistrz Śremu Adam Lewandowski.
120. Prowadzący koncert: Urszula Ciesielska, Stanisław Błoszyk i Jerzy Kondras.
121. Koncertu 100-lecia Towarzystwa Muzycznego wysłuchało ponad 300 gości.
122. Kapelmistrz Michał Ratajczak pożegnał się z orkiestrą, a trąbkę swoją przekazał Pawłowi Grzelakowi.

Kadry z filmu TV Relax „100 – lat Towarzystwa Muzycznego w Śremie”:

123. Władysław Augustyniak – w orkiestrze gra 48 lat.
124. Dorota Grzywaczyk zaśpiewała piosenkę Moje miasto Śrem.

Z archiwum Ursuli Ciesielskiej:

125. Członkowie orkiestry Towarzystwa Miłośników Muzyki przed koncertem w Nowej Strzelnicy. (1921 rok).
126. Plakat zapowiadający koncert Koła Śpiewackiego ze współudziałem Towarzystwa Lubowników Muzyki (sierpień 1921 rok).
127. Plakat zapowiadający koncert Tow. Miłośników Muzyki (1923 rok).
128. Artykuł zamieszczony w „Nowym Kurierze” z 4 grudnia 1933 roku.
129. Koncert z okazji 75. rocznicy urodzin Ignacego Paderewskiego (1 grudnia 1935 roku).
130. Zespół rozrywkowy Borowiaka „Jazz-Boro-Band”.
131. Zespół muzyczny Jana Borowiaka na zabawy taneczne.
132. Na Helu. W środku Jan Borowiak, po lewej Stanisław Ciesielski (1928 rok).

Foto – www.srem.org.pl:

133. Gmach gimnazjum na starej pocztówce.

Z archiwum Ursuli Ciesielskiej:

134. Orkiestra gimnazjalna na wycieczce w Psarskiem (maj 1929 rok).
135. Symfoniczna orkiestra gimnazjalna.
136. Dęta Orkiestra Gimnazjalna (1931 rok).
137. Prezydent Ignacy Mościcki w obozie harcerzy w Garczynie (1932 rok).
138. Obóz w Nowym Sączu przed wyjazdem na Węgry (lipiec 1933 rok).
139. Plakietka uczestnika Jamboree-Gödöllő (1933 rok).
140. Harcerze w Budapeszcie (1933 rok).
141. Orkiestra na dziedzińcu gimnazjum po powrocie z Węgier (1933 rok).
142. Pamiątkowe zdjęcie ze zlotu harcerskiego w Spale (1935 rok).
143. Chwila relaksu na obozie w Spale (1935 rok).
144. Orkiestra po koncercie w Jarocinie (1935 rok).
145. Orkiestra przed wyjazdem do Holandii (1937 rok).
146. Próba przed koncertem na V Zlocie Skautowym w Holandii (1937 rok).
147. Przemarsz śremskiej orkiestry przed trybuną królewską (1937 rok).
148. Przed polskim ołtarzem polowym na zlocie w Holandii (1937 rok).

149. Karykatury przedstawiające Mariana Zielińskiego i dyrygenta Stanisława Ciesielskiego (1937 rok).
150. Pamiątkowa plakietka z V Światowego Jamboree w Vogelenzang w Holandii
151. Polska grupa V Światowego Jamboree w Vogelenzang w Holandii (1937 rok).
152. Na wyspie Volendam (1937 rok).
153. Jubileusz 10-lecia orkiestry gimnazjalnej (styczeń 1939 rok).
154. Mieczysław Lewandowski i Urszula Ciesielska podczas spotkania w bibliotece śremskiej w maju 2003 roku.
155. Orkiestra taneczna w 1936 roku.
156. Orkiestra Ciesielskiego (1939 rok).
157. Orkiestra utworzona na wsi w Zaborowiu (1940 rok).
158. Konkurs Orkiestr Rozrywkowych w Poznaniu w 1957 roku.
159. Koncert na dziedzińcu Liceum Ogólnokształcącego w Śremie z okazji 100-lecia istnienia szkoły.
160. Nekrolog Stanisława Ciesielskiego.

Foto - Urszula Ciesielska:

161. Grobowiec rodziny Ciesielskich na cmentarzu parafialnym w Śremie
162. Tablica pamiątkowa ufundowana przez Towarzystwo Muzyczne z okazji stulecia działalności (2011 rok).

Z archiwum Bogumiła Logi:

163. Zespół 10 drużyny ZHP im. Stefana Czarneckiego (1959 rok).
164. Zespół 10 drużyny ZHP im. Stefana Czarneckiego w czasie pobytu we Francji (lipiec 1960 rok).

Z archiwum Janusza Borowczyka:

165. Uroczystość otwarcia wydziału W-5. Orkiestrą dyryguje pierwszy kapelmistrz orkiestry Romuald Ortel (1970 rok).
166. Orkiestra pod dyrekcją Janusza Oczepy.
167. Orkiestra z dyrygentką Marią Pawlik-Gałą.
168. Orkiestrę prowadzi kapelmistrz Jerzy Pijacki (1980 rok).
169. Plakat uroczystego koncertu z okazji 25-lecia orkiestry.
170. Zaproszenie na koncert wraz z programem.
171. Pamiątkowe zdjęcie Orkiestry Dętej Odlewni Żeliwa „Śrem” w dniu 30-lecia działalności.
172. Folder reklamowy Orkiestry Dętej Odlewni Żeliwa „Śrem” wydany z okazji 30-lecia działalności.
173. Prezes Janusz Borowczyk i kapelmistrz Henryk Kaźmierczak (1999 rok).
174. Koncert orkiestry na Starym Rynku w Poznaniu (2000 rok).
175. Odlewnicza orkiestra wielokrotnie stanowiła artystyczną oprawę imprez sportowych.

Z archiwum Urszuli Ciesielskiej:

176. Kurs dla kierowników ognisk artystycznych w Jadwisinie koło Warszawy (1950 rok).
177. Pismo przemianowujące Wiejskiego Ogniska Muzycznego w Śremie na Miejskie

Ognisko Muzyczne.

178. Uczniowie przed siedzibą Ogniska Muzycznego przy ulicy ks. P. Wawrzyniaka 7 (1951 rok).
179. Uczniowie przed siedzibą Ogniska Muzycznego przy ulicy Poznańskiej (1958 rok).
180. Występy uczniów Ogniska Muzycznego.
181. Występy uczniów Ogniska Muzycznego (luty 1956 rok).
182. Uczniowie i nauczyciele Ogniska Muzycznego w dniu zakończenia roku szkolnego 1962/1963.
183. Czesław Ławniczak grał w orkiestrze Towarzystwa Muzycznego.
184. Uczniowie Ogniska Muzycznego z Czesławem Ławniczakiem.
185. Akordeoniści Czesława Ławniczaka. Zakończenie roku szkolnego (czerwiec 1971 rok).

Foto - Michał Konieczny:

186. Jedno z ostatnich zdjęć Czesława Ławniczaka – „Promenada jak za dawnych lat” (2010 rok).

Z archiwum Towarzystwa Muzycznego im. Mariana Zielińskiego w Śremie:

187. Zespół muzyczny Ogniska prowadzony przez Mariana Zielińskiego.
188. Zespół akordeonistów Ogniska Muzycznego z kierownikiem Marianem Zielińskim (1961 rok).

Foto - Urszula Ciesielska:

189. Dyrektor Jerzy Andrzejczak w Społecznym Ognisku Muzycznym przy ulicy Mickiewicza (2012 rok).

Foto - Jerzy Kondras:

190. Budynek, w którym mieści się Społeczne Ognisko Muzyczne (2012 rok).

Z archiwum Haliny Marszał:

191. Program „Popisu uczniów” klasy fortepianu Wandy Wojciechowskiej (15 kwietnia 1956).

Z archiwum Muzeum Śremskiego:

192. Wystawa zbiorów kolekcjonera Feliksa Salacińskiego w sali przy ul. Poznańskiej.

Z archiwum Urszuli Ciesielskiej:

193. Zespół uczennic Szkoły Podstawowej nr 3 prowadzony przez Karolinę Ciesielską podczas występu z okazji Dni Ziemi Śremskiej (czerwiec 1967 rok).

Z archiwum Gabrieli Wasielewskiej:

194. Międzyskolny Dziecięcy Zespół Wokalno-Taneczny klubu „Maciuś”.
195. „Bliżej muzyki poważnej” - Zdzisław Dworzecki i Gabriela Wasielewska w klubie „Maciuś”.

Foto – Piotr Szalony (KrejZii)

196. Budynek Śremskiego Ośrodka Kultury przy ul. Mickiewicza 77 (2012 rok)

Z archiwum Iwony i Jerzego Kondrasów:

197. W amfiteatrze w Parku im. Powstańców Wlkp. organizowano wiele imprez (1 maja 1989).
 198. Zespół folklorystyczny Władysława Juniewicza (1984 rok).
 199. Orkiestra Towarzystwa Muzycznego przed Śremskim Ośrodkiem Kultury (1984 rok).
 200. Żakinada - Dni Śremu (1984 rok).
 201. Zespół muzyczny „Metrum” braci Owczarków (1984 rok).
 202. Zespół AS-2 w składzie (1984 rok).
 203. Taneczna sobota w amfiteatrze. Na „parkiecie” Władysław Juniewicz (1985 rok).
 204. Koncert uczniów Społecznego Ogniska Artystycznego podczas Dni Śremu (1986 rok).
 205. Występ zespołu tanecznego Margaretki (1986 rok).
 206. Plakaty zapraszające na spotkania śremskiego Klubu Miłośników Muzyki (1987 rok).

Z archiwum Śremskiego Ośrodka Kultury:

207. Wykonawcy nagrania płyty „Wiersz prosty”.
 208. Logo Kinoteatru Słonko.
 209. Widownia Słonka po modernizacji.
 210. Plakat Letniej Biesiady na Rynku z 2009.
 211. Koncert Piotra Banasika na rynku w Śremie (2010 rok).
 212. Plakat Polskiego Dnia Bluesa w Śremie z roku 2010.
 213. Plakat przeglądu zespołów muzycznych (2009 rok).
 214. Plakat na imprezę z cyklu „Pasjonaci 50+” (2012 rok).
 215. Plakat imprezy Muzyczne Horyzonty (2011 rok).

Z archiwum Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Śremie:

216. Plakat zapraszający na koncert chóru i orkiestry z Liceum Aurehøj z Danii.
 217. Próba chóru i orkiestry z Liceum Aurehøj z Danii przed koncertem w sali Klubu Odlewnika (2007 rok).
 218. Plakat pierwszego spotkania z cyklu „Muzyczne inspiracje Wojciecha Kilara” (2009 rok).
 219. Spotkania z muzyką Wojciecha Kilara w piwnicy biblioteki publicznej w Śremie (2009 rok).
 220. Zenon Laskowik, gość satyrykonu „Śrem się śmieje” (2012 rok).
 221. Budynek Muzeum Śremskiego przy ul. A. Mickiewicza.
 222. Ekspozycja „Wideoklip do hymnu”.
 223. Koncerty orkiestry Towarzystwa Muzycznego w Muzeum Śremskim.
 224. Koncert zespołu Zakręt na dziedzińcu muzeum.

Z archiwum Janusza Roszczyki:

225. Dyplom dla klubu Pro Sinfoniki w Śremie za zajęcie I miejsca w międzyklubowym turnieju w 1988 roku.

226. Kurator Oświaty w Poznaniu Apolinary Koszłajda wręcza Januszowi Roszczce Medal Komisji Narodowej za zasługi dla ruchu muzycznego.

Foto ze strony internetowej Katolickiej Niepublicznej Szkoły Muzycznej I stopnia w Śremie:

227. Koncert uczniów Katolickiej Niepublicznej Szkoły Muzycznej I stopnia w Śremie.

Z archiwum Tadeusza Polowczyka:

228. Zespół „Kolorowi” (1962 rok).

Z archiwum Adama Podsiadłego:

229. Członkowie zespołu muzyczno-wokalnego Złote Struny (1967. rok). *Foto Antoni Pawłowski.*

230. Emblemat zespołu Złote Struny (proj. E.A. Ferster).

Z archiwum Danuty Płygawko:

231. Zespół „Arkany” z Ewą Paź.

Z archiwum Janusza Borowczyka:

232. Zespół „Lechici” (1970 rok).

233. Zespół Lechici przed festiwałem ćwiczył w ośrodku wypoczynkowym w Ostrowiecznie.

Z archiwum Janusza Roszczki:

234. Plakat „Wielkiej Imprezy Artystycznej” (1968 rok)

Z archiwum Kazimierza Mikołajka:

235. Zespół „AS-2” (1984 rok).

Z archiwum zespołu Jim Band:

236. Zespół Jim Band.

Z archiwum zespołu Capella Canta Brass:

237. Zespół Capella Canta Brass podczas koncertu na promenadzie (2012 rok).

Z archiwum Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Śremie:

238. Kapela Chabry przy ławeczce Heliodora Święcickiego na promenadzie (2011 rok).

239. Kapela Śrymioki na imprezie „Śrem się Śmieje” w Gajówce w Zbrudzewie (2012 rok).

Z archiwum zespołu Bracia Szydłowscy:

240. Zespół Bracia Szydłowscy (1999 rok).

Foto - Mariusz Dziuba:

241. Kapstel to jedna z najdłużej grających, śremskich formacji.

Foto z archiwum „Tygodnia Ziemi Śremskiej”:

242. Zakręt to zespół, który w niedługim czasie osiągnął bardzo wiele nie tylko na lokalnym rynku muzycznym.
243. Pop, punk i ska - wokół takiej muzyki krąży twórczość grupy The Merss.
244. K=I=W=I jest zespołem, który może pochwalić się wyróżnieniami i nagrodami na konkursach i przeglądach.
245. Rejestr Świrów to formacja, która przypominała śremskiom o istnieniu muzyki punkowej.
246. Camping Hill to grupa, która w swojej twórczości nawiązuje do muzyki funk, rock'n'roll i alternatywy.
247. Hug Me Mum podczas swojej kilkuletniej działalności zagraли koncerty w wielu polskich miastach.
248. Czerwona Mrówka podczas RockPastwiska w 2010 roku.
249. Ego Lego był jednym z nielicznych śremskich zespołów, w którym udzielały się dziewczęta.
250. The Corners podczas koncertu w dawnym pubie Kerber w Śremie.

Z archiwum zespołu The Karlins:

251. Zespół The Karlins podczas koncertu.

Foto z archiwum „Tygodnia Ziemi Śremskiej”:

252. Roxana Tutaj.
253. Julia Bartkowiak.

Z archiwum Marcina Mielcarka:

254. Marcin Mielcarek z Wojciechem Mannem i Rudi Szubertem w programie „Szansa na sukces” (2011 rok).

Foto z archiwum „Tygodnia Ziemi Śremskiej”:

255. Raper Adrian Bartnik „Dret”
256. Festiwal Pieśni Patriotycznej
257. I Konkurs Piosenki Retro

Foto - www.portalsremski.pl :

258. Janusz T. Skotarczak – twórca Śremsongu.

Z archiwum Aleksandra Milewskiego:

259. Piotr Milewski.

Foto - www.wieniawski.pl :

260. Skrzypek Piotr Milewski ze swoją profesor Jadwigą Kaliszewską.
261. Piotr Milewski, zdobywca II nagrody w VII Konkursie Wieniawskiego (1977).

Z archiwum Aleksandra Milewskiego:

- 262. Plakat zapowiadający recital Piotra Milewskiego w Nowym Jorku (1991 rok).
- 263. Barbara Milewska z bratem Piotrem Milewskim.

Foto z archiwum „Tygodnia Ziemi Śremskiej”:

- 264. Robert Kasprzycki (koncert w Kinoteatrze Słonko).
- 265. Robert Łuczak na I Międzynarodowym Weekendzie Filmowym w Śreміe.
- 266. Plakat koncertu Sławomira Olgierda Kramma w Śreміe (2008 rok).

Index nazwisk

- Adam Ryszard 200
 Adamczak Rafał 80
 Adamczak Ryszard ks. 84
 Adamski Czesław 140
 Adamski Franciszek 100
 Adamski Krzysztof „Kidd” 246, 252
 Adamski Marian 105
 Adamski R. 225, 226
 Adamski Tadeusz „Glaber” 227, 228
 Andrzejczak Jerzy 7, 8, 13, 14, 21, 48, 52, 53, 54, 56, 109, 113, 127, 184, 186, 187, 201, 270
 Antosik Nikodem
 Augustyniak Władysław 131, 132

 Bajński Bogusław 220
 Balcerowicz Jerzy 221
 Banaszak Antoni ks. 66
 Banaszak Marian 203
 Banicki Jarek 200
 Baraniak Małgorzata Perlińska 76, 221
 Baranowski Szymon 248, 256
 Bartkowiak Bartosz 130
 Bartkowiak Hieronim 116, 117
 Bartkowiak Julia 257, 259-260, 266
 Bartnik Adrian „Dret” 261-262
 Bazanowski Marcin 257
 Bączek Stanisław 230
 Bentka Violetta 68, 267
 Betz Stefan 283
 Bielański Piotr 248
 Bittner Grzegorz „Bisiu” 227, 231
 Błamka Regina 73
 Błaszczuk Hubert 250, 251
 Błaszuk Elżbieta 179
 Błoszyk Antoni 128, 130, 132, 231, 232
 Błoszyk Mirosława 73, 74
 Błoszyk Stanisław 49, 67, 68, 75, 127, 129, 130, 132, 230
 Bober Bartosz 204
 Bohdziewicz Zbigniew 237
 Borowczyk Janusz 171, 173, 230
 Borowiak Jan 7, 8, 13, 14, 32, 35, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 64, 66, 93, 94, 98, 100, 134, 140, 141, 142, 181
 Bratek Tomek 251
 Bromberek Jan 45, 46, 47, 56
 Brucki Marian ks. 87, 118
 Brygier Antoni 57
 Buchwald Barbara 71, 72
 Budzyń Krzysztof 53
 Bulińska Patrycja 204

 Cechocho Igor 125
 Chalil Karol 64
 Chojnacki Roman 38, 40, 56
 Chudziński Piotr 132, 136, 199
 Chwałczyński Marcin 157
 Chwieralska Beata 220
 Chwieralski Ignacy 159, 228
 Chwieralski Stanisław 45
 Chwieralski Zdzisław 59
 Cichowski Mieczysław 48, 49, 54, 56, 264
 Cielusta Henryk 140
 Ciesielska Karolina z domu Skalska 49, 64, 74-76, 132, 160, 191
 Ciesielska Urszula 11, 17, 48, 52, 127, 129, 130, 132, 157, 179
 Ciesielski Stanisław 4, 5, 7, 8, 9, 13, 14, 15, 32, 36, 66, 74, 93, 94, 95, 96, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 107, 127, 130, 132, 134, 135, 136-150, 152, 153, 154, 155, 157, 158, 159-163, 164, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 225
 Ciesielski Stefan 32, 91, 93, 94, 100, 135, 139
 Ciesiółka Mieczysław 227
 Cieślak Artur 242
 Cieślak Kazimierz 45
 Cofta Barbara 71, 72
 Cwojdzński Jarosław 76, 223
 Czajka Mariusz 241
 Czorek 136, 138
 Czubanowska Marta 224
 Czubanowski Dominik 275
 Czubanowski Jakub 64

Ćwikliński Roman 232

Dalbor Edmund 33

Daniel David 83

Danielewicz Bogusław 100, 105, 106

Dąbrowski Florian 221

DeLay Dorothy 285

Dera Jakub 224

Dębicki Adrian „Adi” 251

Dębicki Czesław 142

Dolaciak Maria 179

Domański Łukasz „Doman” 241

Dominiczak Marian 74, 190, 231, 264

Dominiczak Mirosław 190, 230

Dopierała Irena 48

Drgas Zdzisław 237

Drzewiecka M. 70

Dudek Krzysztof „Dudi” 79, 241

Dudzińska Bożena 179

Dudziński Michał 249, 250

Dutkiewicz Czesław 23, 24, 29, 32, 33, 35,
56

Dutkiewicz Helena 25

Dworczyński Eugeniusz 192, 230, 233

Dworczyński Hubert 249

Dworzecki Zdzisław 193, 194

Dybek Barbara 220

Ebelewicz Andrzej 229

Falecki Stanisław 73, 90, 109, 179, 195, 196

Fąs Tomasz 64, 79

Ferster Eugeniusz „Ferol” 113, 225, 227, 228

Filipiak M. 233

Fischer Paweł 220

Fortuniak H. 233

Fortuniak Zdzisław ks. 272, 273, 277

Francuz Michał 280

Frąckowiak Andrzej 233

Frąckowiak Marek 200

Fórmanek H. 138

Gała Maria Pawlik 166

Galecki Czesław 106

Garbarczyk Tomasz 280

Gawroński Stanisław 91, 92

Gertych Bogumiła 179

Getka Halina 73

Gieburowski Waclaw ks. 57, 58, 63

Gingold Josef 285

Giżejewski Maciej „Mustafa” 80

Gogolewski Michał 270, 281

Golimowski Piotr 245

Gordziej Gniewomir 245, 246

Górka Leszek 270, 278

Górny Jan 39

Górny Paweł 91, 92, 182

Grabowski P. 20

Grabowski Stefan 100, 105

Grajewski Franciszek 40

Grała Romuald 102, 175

Gratkowski Piotr 256

Gruss Michał 255, 256, 257, 258

Grząślewicz Romuald 226

Grzelak Elżbieta 186

Grzelak Paweł 130, 131

Grzembowski Bogdan 237

Grzembowski Zdzisław 237

Grzempowska Maria 48

Grześkowiak Michał 243

Grzywaczyk Dorota 132, 204

Guzek H. 70

Guzek Władysław 100

Hampel H. 70

Handke Stanisław 237

Hauk Beata 76

Hehma Jan 92

Heinrychowski Sławomir 204

Helbich 71

Henkel Wanda 219

Hojan Janusz 230

Hoppe Zbigniew 210

Hrehorowicz Szczepana s. 270

Hypki Bolesław 286

Idkowiak I. 232

- Jahns Maria 179
 Janecki T. 137
 Janecki Tytus Wawrzyn 188
 Janiszewski Maciej 165
 Jankiewicz Barbara 71, 72
 Jankowiak A. 226
 Jankowiak Agata 242, 243
 Jankowiak Grzegorz „Gigol” 227, 228
 Jankowiak M. 232
 Jankowiak W. 226
 Jańczyk Stanisław 173
 Jasiczak Andrzej „Karol” 227, 228
 Jasiński Gabriel 166
 Jaskulska Benigna 270, 276, 278, 279
 Jaskiewicz Mateusz 64, 130
 Jaśkiewicz A. 70
 Jęcz Franciszek ks. 68, 267
 Juchacz Katarzyna 125
 Juniewicz Władysław 77, 110, 190, 196, 197, 200
 Jurga Jerzy 162
 Jurga Krzysztof 162

 Kabala Krystian 80
 Kachlicki Wincenty 24
 Kaczmarek Darek 202
 Kaczmarek Franciszek 59
 Kaczmarek J. 231
 Kaczmarek Jan 140
 Kaczmarek Lidia 71
 Kaczmarek M. 233
 Kaczmarek Oskar 249
 Kaja Ryszard 229
 Kaja Władysław 229
 Kaliszewska Jadwiga 283, 284, 286
 Kalota 159
 Kałużna Elżbieta 218
 Kang Hyo 285
 Kański W. 232
 Kapturek Magdalena 220
 Karasiński Marcin „Karaś” 252
 Karliński Bartłomiej 255, 258
 Karliński Maciej 255, 257, 258
 Karliński Paweł „Karlin” 80, 240, 258
 Karliński Wojciech 258
 Karwacka Ariana 70
 Karwatka Edward ks. 108
 Kasperski Kazimierz 91, 92
 Kasprzycki Robert 4, 5, 11 17, 203, 287-288
 Kata Mariusz 200
 Kazimierczak Wincenty 24
 Kaźmierczak Ewa 196, 207, 270, 280
 Kaźmierczak Henryk 171, 173
 Klaczyński Wincenty 24, 33
 Kleczewski Wiesław 232
 Kłosowska Krystyna 193
 Kocińska M. 232
 Kociński Maciej „Kocin” 80
 Kokornalczyk Wojciech 237
 Kolasiński 92
 Koliński M. 233
 Kołdaś Henryk 166
 Kołodziejczak Gniewomir 245
 Kołtański Krzysztof 234
 Komuniecki Adam 236
 Konatkowska Gertruda 138, 139
 Kondella Ryszard 223
 Kondras Horacy 81
 Kondras Iwona 113, 115
 Kondras Jerzy 11, 17, 129, 130, 196, 200
 Kondras Marta 81
 Kondziela Mariusz 217
 Konieczna Katarzyna 72
 Konieczna Kornelia 48
 Końszczyńska Elżbieta 73
 Koralewski 225
 Kordecka Helena 181
 Kossmann Hieronim 59
 Kostrzewska Irena 74
 Koszłajda Apolinary 222, 278
 Kościelniak R. 233
 Kościelniak Tadeusz 78
 Kowalska Aleksandra 76
 Kownacki Andrzej „Endriu” 80, 240
 Kozielczyk Halina 75, 76
 Kozielczyk P. 230
 Kozielczyk Renata 233
 Kozielczyk Władysław 132

- Kozioł Eliza 204
 Kozłowska A. 225
 Kozłowska Seweryna 22
 Kozłowski Erazm 91, 92
 Kozłowski Teofil 35, 91, 92, 134
 Kozłowski Wacław 91, 92, 134
 Kozłowski Wiktor 19, 20, 22, 31, 34, 35 56,
 57, 64
 Kómocho Maciej 249, 250
 Kómocho Tomasz 200
 Kramer Danuta 70, 75, 76, 233
 Kramer Janina 219
 Kramm Sławomir Olgierd 4, 5, 11, 17, 48,
 81, 92, 208, 270, 279, 280, 281, 290-292
 Kręt Monika 80, 81
 Królikowski Feliks 229
 Królikowski Marek 217
 Kubiak A. 226
 Kubiak Jacek 52
 Kubski Stanisław ks. 91
 Kucharek Danuta 196, 201
 Kucharski Nikodem 21, 24, 56
 Kujawski Daniel 225
 Kulak Grzegorz 237
 Kuleczyński Stanisław 221
 Kulka Andrzej 204
 Kuntze Ignacy 24
 Kuźmiński Zbigniew 113
 Kwaśniewski Józef 8, 14, 35, 37, 38, 56, 70
 Kwaśnik Stanisław 36, 100
 Kwieciak Czesław 62
 Kwieciak J. 226
 Kwijas Maksymilian 105
 Kwoc 159

 Lamenta E. 232
 Langer Jerzy 164, 165, 226
 Laska Szmyt Anna 78, 84, 89, 247
 Leszczyńska Katarzyna 220
 Lesińska Paulina 204
 Leśniczak Mieczysław 291
 Leśniewski Krzysztof 80
 Lewandowski Adam 17, 127, 130, 183, 220,
 221, 222
 Lewandowski Mieczysław 157, 158, 164
 Lewandowski Wojciech 37
 Liberski Władysław 105, 106
 Liczba Piotr 257
 Linartas Brygida 226
 Lisek Jakub 245
 Litka Jan 91, 92
 Lizakowski Józef 37, 56
 Loga Bogumił 164, 165
 Lonc 159
 Lorek Lucyna 73
 Lorek Robert 69, 236
 Lorenz Urszula 194
 Lubowicki Krzysztof 242
 Łakomy 150
 Ławecka Michalina 223
 Ławniczak Czesław „Laleczka” 159, 181-
 183, 184
 Ławniczak Witek 194
 Łaznowski Andrzej 90
 Łaznowski Jan 91, 92
 Łaznowski Michał 92
 Łączna M. 70
 Łączny Marian 39
 Łowiński Bogusław 218
 Łożyński Krzysztof 118
 Łucka Jessica 258
 Łuczak Alojzy Andrzej 219, 220, 222
 Łuczak Kazimierz 226
 Łuczak Robert 5, 11, 17, 203-204, 289-290
 Łuszczewska Hanna 257
 Lyko Mirosław 233

 Maciejewski Krzysztof 68, 193, 204, 233,
 267
 Mackiewicz J. 225
 Maćkiewicz Stanisław 24, 33
 Madaliński Ignacy 56
 Magnuszewski Wojciech 57
 Majsner Anna 266
 Malińska Stanisława 73
 Maliński Franciszek 38, 39
 Małecki Józef ks. 91
 Małecki Mariusz ks. 89

- Małkowicz Zbigniew 270, 280, 281
 Marchelek Wiktor 138
 Marciniak Hubert „Młody” 252
 Marczak G. 233
 Matuschka Mieczysław ks. 66
 Matuszak M. 70, 232
 Matuszewska Honorata 137, 266
 Matuszewski Feliks 24
 Matuszewski K. 138
 Matuszewski Mieczysław 58, 105
 May Leon 38, 41, 42, 44, 56, 105, 106
 May Michał 40, 56, 59
 Mazurczak Tomasz 241
 Mendyka Katarzyna Stachowska 269, 277
 Michalak Ewa 73
 Michalski Stanisław ks. 57, 59
 Michałowicz Andrzej 192, 225, 226
 Michałowicz Danuta 190
 Michałowska Marzena 270, 279
 Michałowski Bartosz 270, 276
 Mielcarek Daniel 252
 Mielcarek Dorota 79
 Mielcarek Marcin 260-261
 Mieloch Maciej 242
 Mieloszyńska Aleksandra 89
 Migacz Anita 255
 Migdalska Ewa 233
 Mikołajczak Niewińska Marta 78, 84, 87
 Mikołajczak Stanisław 29, 31, 32, 33, 35, 36, 38, 39, 40, 42, 56, 134, 135, 136
 Mikołajek Kazimierz 196, 199, 202, 233, 234, 237
 Mikołajek Stanisław 119, 199, 202, 233, 234
 Mikołajewska Maria 71, 72
 Milewska Barbara 4, 5, 11, 17, 184, 286-287
 Milewski Aleksander 163, 225
 Milewski Piotr 4, 5, 11, 17, 109, 283-286, 287
 Minchejmer Czesław 29, 36
 Misiomy Jan 230
 Misiomy Paweł 164, 165, 166, 179, 226
 Młodziejowski Jerzy 41
 Mniejżyński Władysław ks. 66
 Mocek Edmund 35, 56, 135
 Moese Henryk 136
 Monarcha Krzysztof 257
 Mor Tomasz 204
 Mróz Stanisław 67, 105, 106
 Musielak Naskręt Elwira 71-74, 179, 229, 230, 231
 Musielak Stanisława z Nagengastów 72
 Muszyński Przemysław 257
 Myler Barbara 223
 Nadratowski Jan 134
 Narożny Leszek 86
 Naskręt Bronisław 237
 Naskręt Małgorzata 73
 Naskręt Marian 74, 164, 165, 229
 Nawrot Leon 157
 Nawrot Z. 225, 226
 Nazarczuk Anna 223
 Nicke Adam 233, 234
 Nicke Anna 75, 76
 Niedzielska M. 22
 Niewińska Marta Mikołajczak 78, 86, 87
 Norek Jan 196
 Nosek Hubert 148, 149
 Nowak E. 70
 Nowak Gabriela Wasielewska 71, 192, 193, 194, 196, 271, 279
 Nowak H. 70
 Nowak K. 142
 Nowak Weronika 258
 Nowakowski E. 225
 Nowakowski J. 225
 Nowakowski Zygmunt 39
 Nowicka D. 70
 Nowicki Andrzej „Puma” 227, 228, 229
 Nowicki Stanisław 59, 61, 62-64, 66, 92, 140
 Nowicki Szczepan 91, 92
 Oczepa Janusz 166
 Ogierman Alojzy 109
 Ogonowski Henryk 96, 142, 143, 144, 145, 158
 Olejniczak D. 70
 Olszewska Grażyna 270

- Olszewska Helena 72, 176, 178, 179
Olszewski Stanisław 24, 33, 91
Ortel Romuald 166, 167
Ortman M. 225
Osińska Władysława 104
Owczareczak Franciszek 92
Owczareczak Lidia 221
Owczarek Monika 204
Owczarek Irena 73
- Paetz Paulina 125, 130
Pajdziewicz J. 231
Pająk Wiktor s. 199, 233, 234
Panas Agnieszka 81, 84, 85, 270, 280, 281
Papiernik Stanisław 36, 37, 38, 56, 138
Paskiewicz Dawid 256
Paterczyk Maciej 78, 79, 80, 83, 204, 270, 273
Paul M. 70
Pauter Sebastian „Seba” 251
Pawlaczyk Zdzisław 67
Pawlak Ewa 233
Pawlak Józef 58
Pawlicki Stanisław 91, 92
Pawlicki Stefan 175
Pawlik – Gała Maria 166, 168
Paż Ewa 75, 76, 229, 230
Paż Wojtek 232, 233
Perfikowski Stanisław 68, 267
Perlińska – Baraniak Małgorzata 76, 221
Pestka 159
Piasecki Andrzej 192
Piasecki Arkadiusz „Kuna” 246, 252
Piasek Jędrzej ks. 84, 277
Pieprzyk Stanisław 109, 116, 132
Pierożek Stanisław 226
Pierchalski Grzegorz 210, 213
Pierchlewicz Bolesław 140
Pieszyk Potocka Krystyna 226
Pieśniak Tomek 237
Pietraszewska Magdalena 204
Pijacki Jerzy 166, 168, 169, 170
Pindras 91
Plygawko Danuta 11, 17, 71, 72
Podsiadły Adam „Ticzer” 227
Polowczyk Jakub 130
Polowczyk Tadeusz 162, 225, 226
Pomin Małgorzata 266
Poniecki Leon 29
Popelka Wilhelm 142
Popielska Klaudia 266
Potocka Krystyna Pieszyk 226
Powell Robert Baden 147, 153, 156
Pruszek Marta 235
Przybylski Jan 90
Przyłuski Michał „Majki” 251
Przywara Konrad 230
Pszeniczka Stefan 134
Puk Paweł 257
Pytlarz Andrzej 204
Pytlarz Katarzyna 219
- Raszewski Stefan 40
Ratajczak Andrzej 221
Ratajczak Anna 70, 84
Ratajczak Anna po mężu Miękus 76
Ratajczak Halina 73
Ratajczak Maria 70, 75, 76, 233
Ratajczak Marta 114
Ratajczak Michał 9, 15, 116, 119, 121, 123, 125, 130, 131, 133
Ratajczak Szymon 9, 15, 64, 125, 126, 128, 130, 223
Rogacki Piotr 257
Rostalski Wiktor 199, 233
Roszczka Ewa 220, 222
Roszczka Janusz 77, 196, 219, 221, 231
Rozstańska Wiesława 73
Różański Jacek 194
Rubach Z. 225
Ruszczyki Andrzej 24, 33
Ruta Jadzia 221
Ruta Jan 173, 234, 225
Ruta Z. 225, 231
Rybakowska Julia 204
Rychter K. 22
Ryll Florian 283, 286
Rzadki Antoni ks. 66, 158

- Saciuk A. 70
 Sałacińska Helena 29
 Sałaciński Feliks 190, 191, 214
 Sałaciński Leon 137
 Sałaciński Władysław 24, 134, 139
 Sawarzyński Jan 24, 33
 Sawiński Henryk ks. 275
 Sąsiadek Witalist 217
 Scheller Arkadiusz 153, 162
 Scheller Marian 142, 144, 157
 Schütz Teofil 24, 33, 91, 92, 134
 Serwacka E. 231
 Sibilski Stefan 270, 273
 Sikora Edmund 56
 Siolek Roman 233, 234
 Skalski Feliks 24
 Skarbecki Jerzy 266
 Skoczeń Michał 258
 Skokalski Stefan 24
 Skotarczak Janusz Tadeusz 11, 17, 68, 233, 267, 268, 269, 271, 275, 276, 277, 280, 282
 Skotarczak Ryszard 230
 Skrzypczak E. 225
 Skrzypczak Natalia 249
 Sławińska Magdalena 73
 Sławiński Lukasz 257
 Słonimska Halina 179
 Służewski Bronisław 91, 92
 Smoliński Piotr 230
 Sobik Aleksandra 76
 Sobkowiak Antoni 57
 Sobkowiak Antonina Maria 57
 Sobolewski Czesław 91, 92
 Sobolewski Michał 91, 92
 Sobora Kornel 254
 Socha Henryka 51, 52, 54, 56, 219
 Sokołowski Eugeniusz 138
 Sołtysiak Wanda 220
 Sroka Maja 204
 Sromicki Krzysztof 194
 Stablewski Florian ks. 6, 12, 19, 20
 Stachowska Katarzyna 248
 Stachowska Mendyka Katarzyna 269, 277
 Stajewska F. 22
 Stankowiak Franciszek 237
 Starosta Wl. 225
 Stawińska Monika 220
 Stefaniak Mariola 73
 Stelmaszyk Pelagia 22
 Stelmaszyk W. 22
 Stępczyński Zbigniew ks. 270, 273
 Strugarek Maciej 88
 Surzyński Józef ks. 63, 64
 Suszycki Marcin 204
 Sykulski Jacek 86, 270, 276, 278
 Szal Marietta 280
 Szczepaniak Eligiusz 270, 273
 Szczepska K. 226
 Szcześniak Mieczysław 270, 273
 Szczęsny Stanisław 40, 56
 Szewczyk Arkadiusz 130, 170, 236
 Szalaty E. 232
 Szmyt Anna Laska 78, 84, 89, 247
 Szmyt Nina 204
 Szolek Wojciech 276
 Szreiberówna Maria 138, 139
 Szrom Janusz 87
 Szubert Adrian 277
 Szubert Antoni 91, 92
 Szubert Halina 190
 Szubert Tomasz 226
 Szubert W. 22
 Szulc Arkadiusz 251
 Szulc Jan 164, 165, 226
 Szulc Krzysztof 257
 Szulczyński Marian 234
 Szuwalski Antoni 24
 Szwarc Roman 165
 Szwargot Jerzy 237
 Szydłowski Jarek 238-239
 Szydłowski Marcin 238-239
 Szydłowski Roman 237, 238
 Szymanderski Paweł 216
 Szymańska Beata dr 88
 Szymański Maciej „Ceha” 251, 252
 Ścisłowski Jerzy 202
 Ślenzak Jarosław 241

- Śmieczak Albin 44, 45
 Średzka Regina 138
 Średzki Eryk 134, 135
 Świętek Katarzyna 220
 Świderek Krzysztof 291
 Świetlik Władysław 24
 Święcicki Heliodor 6, 11, 12, 17, 30-31, 210, 237
 Świtalski Kryspin 234
- Taciak Antoni 259
 Taciak Janusz 237
 Taczak Teodor 58
 Talaska Henryk 48
 Tomaszewski Feliks 38, 56, 140
 Tomaszewski Grzegorz 223
 Tomczak Irek 202
 Tomczak Mariusz 79, 241
 Tomczak Piotr 248
 Tomczyk Jakub 243
 Tomczyk Robert 250, 254
 Tomczyk Zuzanna 11, 17
 Towarnicka Elżbieta 87, 88
 Trzeciak H. 22
 Trzeciakowski Lech 17
 Trzyna Anita 255
 Tutaj Roxana 259, 266
 Twardowski Leopold 270, 279
 Tylman W. 233
 Typański Dawid 254
 Tyśper L. 70
- Ullmann Tadeusz 96, 135
 Urbaniak J. 91
 Urbaniak Maria 44, 45, 70
 Urbańska Elżbieta 48
- Wagner Feliks 216
 Wajdzik Zbigniew 270, 280
 Waldron Emmanuel 82
 Waldron Ruth 81, 82, 83
 Waligóra Ryszard 254
 Wałdowski Andrzej ks. 204, 274, 275
 Warot Tadeusz 75, 113, 162, 164, 165, 166, 179, 226
- Wasiak Krzysztof 223
 Wasielewska Gabriela Nowak 71, 171, 192, 193, 196, 270, 279, 194, 196
 Wasielewski Ryszard „Wasielka” 227
 Wawrzyniak Piotr ks. 6, 13, 19, 20, 24, 28, 29, 30, 31, 34, 47, 48, 52, 56, 74, 78, 102, 126, 164, 176, 178, 271
 Wawrzyniak Ryszard 226
 Wawrzynowicz Leszek 54, 56, 78, 236
 Weiss Jan 270
 Wencka Jędrzej „Stiffła” 240, 246, 247
 Weroniczak Roman 38, 56
 Werwiński Paweł „Wna” 251
 Wesołowski Lucjan 194
 Węclewska Grażyna 270
 Widera Krzysztof 223
 Wieliński Marian 40, 41, 42, 43, 44, 56, 70, 105
 Wierska Elżbieta 221
 Wilczyński Michał 254
 Winięcki E. 225
 Wiśniewski Grzegorz 245
 Wiśniewski Jarek 130, 235
 Wiśniewski Michał 235
 Wiśniewski Roman 235, 265
 Witczak Janusz 164, 165 166, 226
 Wiza Baja 226
 Wnuk Aneta 75, 76, 233
 Wojciechowska Wanda 188-190
 Wojna Ludwik 44, 45, 48, 56
 Wojtas Wojtek 252
 Wójcik Dariusz 64
 Wrzeszczyński Franciszek 8, 14, 35, 70, 136
 Wybieralska W. 232
 Wyrzykiewicz Franciszek 132
 Wyrzykiewicz Irek 236
 Wysocki B. 226
 Wysocki Z. 226
- Zachariasz Ilona 270, 278
 Zachariasz Karol 245
 Zachariasz Szymon 245, 246, 258
 Zakrzewski Zdzisław ks. 24, 28, 56

- Zamiara Donat 204
Zbiciak Jerzy 192
Zbiegień Tadeusz 14, 56, 70, 100, 139
Zdankiewicz Jakub „Sagal” 246, 252
Zdrojewski Bogdan 127
Zeidler Jerzy 148
Zembrowski Grzegorz 244
Zgodziński Jerzy 219
Zieja Szymon 248, 249
Zieliński Bartosz 243
Zieliński Bolesław 40, 56, 64, 109
Zieliński Jerzy 48, 56
Zieliński Marian 4, 5, 8, 9, 10, 11, 15 16, 17,
44, 52, 66, 72, 77, 90, 101, 102, 103, 104-
111, 113-118, 119, 121, 127, 130, 146, 150,
152, 154 155, 159, 161, 166, 170, 175, 176,
178, 184, 185, 196, 206, 228, 231
Zieliński Ryszard 64, 65
Zieliński Stanisław 59
Zmysłona Katarzyna 220
Zuchowicz Marta 220
Zuszek Magdalena 223
Zwierzchowski Andrzej 21, 24, 28, 33, 36
Zwierzycka Maria 73
Zydlawicz Franciszek 24
Zydlawicz Michał 34
Zygmunt Natalia „Zyga” 252
- Żabińska Grażyna 76
Żabiński Bartosz 242
Żeleźny Jakub 257

Bibliografia

Zbiory

Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy im. H. Święcickiego w Śremie.
 Spółdzielczego Banku Ludowego im. Ks. Piotra Wawrzyniaka w Śremie.
 Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. St. Moniuszki.
 Towarzystwa Muzycznego im. Mariana Zielińskiego.
 Muzeum Śremskiego.

Słowniki biograficzne i encyklopedie

Encyklopedia muzyczna PWN, t. III, część biograficzna red. E. Dziębowska, Warszawa 1997.
Księża społecznicy w Wielkopolsce 1894-1919. Słownik biograficzny, t I-IV, red. L. Wilczyński i H. Szatkowski, Gniezno 2007- 2009.
Słownik biograficzny Śremu, red. D. Płygawko i A. Podsiadły. Śrem 2008.
Wielkopolski słownik biograficzny, Warszawa-Poznań 1981.

Monografie i opracowania drukowane

Andrzejczak J., *120 lata Kola Śpiewackiego „Moniuszko” w Śremie*. Śrem 2000.
 Ciesielska U., *100 lat Towarzystwa Muzycznego im. Mariana Zielińskiego w Śremie*, Śrem 2011.
 Ciesielska U., *Wspomnienie o Stanisławie Ciesielskim*, Śrem 2003.
Dzieje Śremu, red. S. Chmielewski. Warszawa – Poznań 1972.
Dzieje Śremu, red. M. Rezler. Poznań 2003.
 Kłos J. *Król czynu. Mowa żałobna, którą wygłosił przy zwłokach ś.p. Księdza Pralata Piotra Wawrzyniaka Patrona Spółek Zarobkowych Proboszcza Mogileńskiego na nabożeństwie żałobnym w poznańskiej farze dnia 12. listopada 1910 roku*. Poznań 1910.
 Kłos J. *Mowa żałobna na nabożeństwie żałobnym za duszę ś.p. Henryka Sienkiewicza w kolegiacie farnej w Poznaniu dnia 28 listopada 1916 roku*. Poznań 1916.
 Kucharski N., *Jubileuszowe sprawozdanie z czynności 25-cio letniej działalności Towarzystwa Przemysłowego w Śremie, założonego pod wezwaniem św. Wojciecha z dnia 1 marca 1871*. Poznań 1896.
 Łuczak Cz., *Ks. Piotr Wawrzyniak (1849-1910)*. Poznań 2000.
 May L., *80-lecie Kola Śpiewackiego Moniuszko w Śremie*. Warszawa 1960.
 Roszcza J., *Muzyczne wspomnienia „Piątki, w: „Nasza szkoła” [Szkoła Podstawowa nr 5 im. Arkadego Fiedlera w Śremie]*, opr. W. Sołtysiak. Śrem 1993.
 Płygawko D., *Księgarze i drukarze w Śremie 1869-2009*, Śrem 2009.
 Płygawko D., Podsiadły A., *Towarzystwo Miłośników Śremu. Rys historyczny 1887-1987*, Śrem 1987.
 Sienkiewicz H., *Wspomnienie. Drugi pogrzeb Sienkiewicza z Vevey do Warszawy w październiku 1924 roku*, Warszawa 1997.
 Socha H., Ciesielska U., *130 lat Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki*. Śrem 2010.
 Trzeciakowski L., *Pod pruskim zaborem 1850-1918*. Warszawa 1973.
 Zakrzewski Z., *Przechadzki po Poznaniu lat międzywojennych*, Warszawa-Poznań 1983.

Zorganizowany amatorski ruch chóralny w Wielkopolsce 1892-1992 [inny wariant tytułu: *Amatorski zorganizowany ruch śpiewaczy Wielkopolski w latach 1892-1992*], red. J. Hellwig. Poznań 1992.

Życie z muzyką: 35 lat Pro *Sinfoniki*, red. A. Potulski. Poznań 2004

Prace magisterskie i dyplomowe, maszynopisy, rękopisy

Andrzejczak J., *65 lat działalności Towarzystwa Muzycznego w Śremie*, Śrem 1976 (maszynopis).

Andrzejczak J., *Życie muzyczne Śremu w latach 1880-1939*. Poznań 1977 (praca magisterska).

Błoszaj S., *Tradycje muzyczne w „Starej Strzelnicy” w Zbrudzewie*, (maszynopis).

Danielewicz B., *Na 55 lecie Towarzystwa Muzycznego*, Śrem 1966 (maszynopis).

Falecki S., *50 lat pracy Towarzystwa Muzycznego w Śremie*, Śrem 1962 (maszynopis).

Falecki S., *Historia Towarzystwa Muzycznego w Śremie opracowana z okazji jubileuszu 70-lecia*, Śrem 1981 (maszynopis).

Falecki S., *Na otwarcie amfiteatru*, Śrem maj 1978 (maszynopis).

Falecki S., *Pamiętnik działacza kulturalno-oświatowego*, (maszynopis).

Sprawozdanie zastępcy dyrygenta Kola Śpiewackiego Polskiego w Śremie na Ważnym Zebraniu dnia 24 lutego 1918, (rękopis).

Tomyślak Aleksander, *Sprawozdanie z 50-letniej działalności Chóru Kościelnego pod wezwaniem św. Cecylii w Śremie*. Śrem 1961 (maszynopis).

Widera K. *Specyfika powstania muzycznej szkoły artystycznej* [w Śremie]. Środa Wielkopolska 2010 (praca dyplomowa).

Zbiegień T., *Dzieje Towarzystwa Muzycznego w Śremie podane do wiadomości ogółu na zebraniu jubileuszowym tegoż Towarzystwa w dniu 4 lipca 1937 rok*. Śrem 1937 (maszynopis).

Czasopisma i wydawnictwa ciągłe

„Czas Śremski” (maj 1999; maj 2000).

„Droga” (27 VI 1999).

„Dziennik Bydgoski” (2 VIII 1910).

„Express Poznański” (15 V 1956; 27 V 1957).

„Gazeta Jarocińska” (28 VII 1935; 2004, nr 28).

„Gazeta Poznańska” (4 VII 1962; 23 I 1987; 20 IV 1999; 7 V 1999; 10 V 1999; 17 V 1999; 9 V 2000; 10 V 2000; 22 V 2000; 30 XII 2003).

„Gazeta Śremska” (1991-2012).

„Gazeta Wyborcza” (11 V 1996; 13 V 1996; 18 V 1996).

„Głos Poranny” [Łódź] (26 I 1935).

„Głos Śremski” (1984, nr 6; 1985, nr 6; 1985, nr 11; 1986, nr 7; 1986, nr 12; 1989, nr 6; 1990, nr 6; 1991, nr 5).

„Głos Wielkopolski” (24 V 1994; 23 V 1995; 1 VI 1995; 5 VI 1995; 14.V.1996; 16 V 1996; 20 V 1996; 6-7 V 2000; 23 V 2000).

„Kurier Polski” (22 VIII 1937).

„Kurier Poznański” (8 VII 1918; 7 VII 1930; 25 VII 1939).

„Kurier Śremski” (31 V 2012).

„Kurier Warszawski” (16 VIII 1910).

- „Mały Przewodnik Katolicki” (1996, nr 7-8; 2000, nr 7).
- „Miesięcznik Kościelny Archidiecezji Poznańskiej” (1994, nr 9; 1996, nr 6; 1998, nr 6).
- „Niedziela” (11 VI 2000).
- „Nowy Kurier” (26 VIII 1932; 2 VIII 1933; 25 VIII 1933; 4 XII 1933).
- „Nurt” (1969, nr 11).
- „Orędownik” – Organ Urzędu Powiatu Śremskiego (17 VI 1920).
- „Otwarta Szkoła” (wrzesień 1995).
- „Pierwiosnek” – pismo okolicznościowe wydawane z okazji zjazdów nauczycieli i absolwentów Gimnazjum, Liceum i Zespołu Szkół im. gen. Józefa Wybickiego w Śremie (1958; 1983; 1993).
- „Przegląd Koniński” (2005, nr 21).
- „Przegląd Muzyczny” (1930, nr 6-7).
- „Przegląd Wielkopolski” (1988, nr 4).
- „Przemiany na Szlaku Piastowskim” (2005, nr 47).
- „Przewodnik Katolicki” (24 VII 1994; 15 X 1995; 9 III 1997; 28 V 2000).
- „RUaH” (2005, nr 2).
- Sprawozdania Dyrekcji Państwowego Gimnazjum im. Generała Józefa Wybickiego w Śremie* (za rok szkolny 1929/30, 1933/34, 1937/1938).
- „Śpiewak” [Miesięcznik. Organ Kół Śpiewackich Polskich w Niemczech], (1919, nr 6).
- „Tydzień Ziemi Śremskiej” (2000-2013).
- „Tygodnik Śremski” (1994-1997; 2003; 2008-2013).
- „Wawrzynek” (maj 1997 i maj 1998).
- „Wiadomości Śremskie” (9 V 1995; 30 VI 1995; 2004, nr 1; 2004, nr 4).
- „Życie Muzyczne” [Miesięcznik Polskiego Związku Chórów i Orkiestr], (2005, nr 4-6).
- „Życie Śremskie” (2001, nr 4)

Artykuły

- Amadeus w Śremie* [Orkiestra Kameralna A. Duczmal], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2007, nr 38, s. 8.
- Andrzejczak Jerzy, *Koło Śpiewackie „Moniuszko”*, w: „Gazeta Śremska”, 2000, nr 9, s.10-13. (ans), *Muzyczny podwieczorek*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2008, nr 26, s. 20. (as), *Gospel na święta*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2007, nr 50, s. 8.
- A-ski, *Po zlocie nad jeziorem garczyńskim*, w: „Nowy Kurier” 26 VIII 1932.
- [Ask], *Wielki koncert Tow. Miłośników Muzyki*, w: „Nowy Kurier” 4 XII 1933.
- Bartkiewicz T., *Ksiądz Józef Surzyński*, w: „Śpiewak” [Miesięcznik. Organ Kół Śpiewackich Polskich w Niemczech], 1919, nr 6, s. 3-5.
- Bartnik Adrian, *Jak smakuje K=I=W=I?* [zespół ze Śremu], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 29, s. 19.
- Bartnik Adrian, *Może ktoś pomyśli „ten typ głupio nie gada”* / rozm. Zuzanna Tomczyk, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2011, nr 21, s. 17.
- Bartnik Adrian, *Nacja w natarciu* [zespół rockowy ze Śremu „Nacja Prawdziwych Graczy”], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 22, s. 16.
- Bartnik Adrian, *Przytul mnie mamo!* [zespół ze Śremu „Hug Me Mum”], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 21, s. 16.

- Bartnik Adrian, *Zakręt na prostej* [zespół „Zakręt” ze Śremu], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 20, s. 10.
- [B. J.], *Z kart historii chóru „Moniuszko”*, w: „Gazeta Śremska”, 1992, nr 12, s. 11.
- Błażejewski M., *Ta paskudna dyskoteka*, w: „Gazeta Poznańska” 23 stycznia 1987, s. 11.
- Błozzyk Stanisław, *Moje miasto Śrem*, w: „Gazeta Śremska”, 2003, nr 11-12, s. 19-21.
- Błozzyk Stanisław, *Pofranciszkański zespół klasztorny w Śremie i jego tradycje muzyczne*, w: „Gazeta Śremska”, 2011, cz. I nr 3-4, s. 13-15, cz. II nr 5-6, s. 10-13.
- Bóg uśmiecha się gdy człowiek śpiewa*, w: „Mały Przewodnik Katolicki”, 1996, nr 7-8.
- Brenda Daria, *Jubileuszowy koncert* [chór Concentio], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2006, nr 1, s. 12.
- Brenda Daria, *Jubileuszowy Śremsong*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2006, nr 20, s. 13.
- Brenda Daria, *Śremsong zakończony*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2006, nr 21, s. 12.
- Chmielewska J., Dudek K., *Spizowym okiem*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2000, nr 11, s. 6-7.
- Chóralne dziękczynienie*, w: „Przemiany na Szlaku Piastowskim” nr 47, 25 XI 2005.
- Ciesielska Urszula, *Chór Moniuszko w 2004 roku*, w: „Gazeta Śremska”, 2004, nr 11-12, s. 24-26.
- Ciesielska Urszula, *Chór „Moniuszko” w Częstochowie*, w: „Gazeta Śremska”, 2003 nr 7-8, s. 6.
- Ciesielska Urszula, *Chór Moniuszko w Warszawie*, w: „Gazeta Śremska”, 2004, nr 3-4, s. 6-7.
- Ciesielska Urszula, *Chór „Moniuszko” w Żerkowie*, w: „Gazeta Śremska”, 2004, nr 9-10, s. 37.
- Ciesielska Urszula, *Chórowi [Moniuszko] strzeliło 125 lat*, w: „Gazeta Śremska”, 2005, nr 9/10, s. 17.
- Ciesielska Urszula, *Hej kołęda, kołęda*, w: „Gazeta Śremska”, 2012, nr 1-2, s. 49-50.
- Ciesielska Urszula, *Kołodowanie w Muzeum*, w: „Gazeta Śremska”, 2000, nr 1-2, s. 32-33.
- Ciesielska Urszula, *Miastu w podarunku*, w: „Wiadomości Śremskie”, 2004, nr 1.
- Ciesielska Urszula, *Spotkanie chóralne w Psarskiem*, w: „Gazeta Śremska”, 2003, nr 11-12, s. 32.
- Ciesielska Urszula, *Sukcesy Chóru Moniuszko*, w: „Gazeta Śremska”, 2006, nr 5-6, s. 24-25.
- Ciesielska Urszula, *Udane dwie kadencje Zarządu chóru „Moniuszko”*, w: „Gazeta Śremska”, 2007, nr 5/6, s. 26-27.
- Ciesielska Urszula, *Uroczystość w Turwi*, w: „Gazeta Śremska” 2002, nr 10, s. 35.
- Czubak Michał, *Koncertowanie w Śremie*, w: „Tygodnik Śremski”, 2010, nr 3, s. 6-7.
- Czubak Michał, *Legenda polskiego jazzu zagrała w Śremie* [grupa „Laboratorium”], w: „Tygodnik Śremski”, 2011, nr 5, s. 10.
- Czubak Michał, *Pomysł, aby na rynku wystawić fortepian i tam grać Chopina jest genialny*, w: „Tygodnik Śremski”, 2010, nr 22, s. 8-9.
- Czubak Michał, *Śpiewają już od 130 lat* [Śremskie Stowarzyszenie Śpiewackie im. St. Moniuszki], w: „Tygodnik Śremski”, 2010, nr 22, s. 14.
- Czubak Michał, Mikos Paweł, *Niezwykły koncert dla najmłodszych* [Bartek Wrona i in.], w: „Tygodnik Śremski”, 2010, nr 7, s. 6-7.
- Czubak Michał, Mikos Paweł, *„Król czynu” spogląda na Śrem*, w: „Tygodnik Śremski”,

2010, nr 270, s. 16-17.

CZUM, *Switch on Quintet koncertował w Śremie*, w: „Tygodnik Śremski”, 2010, nr 19, s. 13.

Cylka Tomasz, Firlej Katarzyna, *Alternatywa dla Jarocina?*, w: „D/C Magazyn Dziewczyny i Chłopaka”, 20.V.1996.

Domański Adrian, *Brytowie podbili Śrem* [brytyjski zespół The Brew], w: „Tygodnik Śremski”, 2009, nr 39, s. 6.

Domański Adrian, *Ewenement artystyczny* [Towarzystwo Muzyczne im. M. Zielińskiego w Śremie], w: „Tygodnik Śremski”, 2011, nr 48, s. 3

Domański Adrian, *Pół tysiąca przedszkolaków szalalo z Majką Jeżowską*, w: „Tygodnik Śremski”, 2009, nr 42, s. 7.

Domański Adrian, *Radość spacerowania ze stylem*, w: „Tygodnik Śremski”, 2009, nr 40, s. 12.

Dudi, Śremsong .99, w: „Czas Śremski”, maj 1999.

Dziarski R., *Nasza reprezentacja harcerska przed popisem*, w: „Nowy Kurier” 2 VIII 1933. *Dzisiejsze audycje*, w: „Głos Poranny” [Łódź] 26 I 1935, s. 6.

EMA, *Brytyjska kapela The Brew zagrała w Śremie*, w: „Tygodnik Śremski”, 2010, nr 17, s. 21.

EMA, *Elvis Presley i operetka w Hali Bazar*, w: „Tygodnik Śremski”, 2010, nr 10, s. 6

ER, *IX Wielkopolski Przegląd Piosenki Religijnej Śremsong 2000, Finałowy koncert zadekują papieżowi*, w: „Gazeta Poznańska”, 9.V.2000.

ER, *Trwa Śremsong 2000. Śpiewały przedszkolaki*, w: „Gazeta Poznańska”, 10.V.2000.

ER, *Koncert dedykowali Janowi Pawłowi II. W Śremie zaśpiewali dla papieża*, w: „Gazeta Poznańska”, 22.V.2000.

ER, *Zakończył się Śremsong 2000. Wystąpiło ponad 2000 artystów*, w: „Gazeta Poznańska”, 22.V.2000.

Falecki Stanisław, *Dni Śremu już po raz osiemnasty*, w: „Głos Śremski”, 1985, nr 6.

Falecki Stanisław, *Prezentacja dorobku kulturalnego Miasta i Gminy Śrem w Palacu Kultury w Poznaniu*, w: „Głos Śremski”, 1984, nr 6.

Ferster E.A., *Żywoć synkopowany*, w: „Gazeta Śremska”, 2007 nr 3/4, s. 28.

Frąckowiak Martyna, *10 lat z chórem Concentio- obchody jubileuszu*, w: „Gazeta Śremska”, 2006, nr 1/2, s.16-19

Gościnnie występ orkiestry harcerskiej w Jarocinie, w: „Gazeta Jarocińska” 28 VII 1935.

Grajewski F., *W Kole Śpiewackim „Moniuszko” (1945-1956)*, w: „Gazeta Śremska”, 2003, nr 4, s. 30-32.

Grobelna Wiesława, *V Festiwal Pieśni Patriotycznej Powiatu Śremskiego*, w: „Gazeta Śremska”, 2010, nr 11-12, s. 9.

Grucza R., *Niezwykły Złot*, w: „Życie Muzyczne” [Miesięcznik Polskiego Związku Chórów i Orkiestr], 2005, nr 4-6, s. 4-5.

(has), *Zielony koncert w Słonku* [grupa „Dom o zielonych progach”], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2008, nr 16, s. 16.

(has), *Królowa w Śremie* [Eleni], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2008, nr 2, s. 9.

Janhs B., *Książka z autografem. Prof. Stefan Stuligrosz „Piórkiem Słowika*, w: „Gazeta Śremska”, 1996, nr 9, s. 9.

- Jahns B., Śrem zawsze kochał muzykę, w: „Głos Śremski”, 1990, nr 6.
- (jaz), *Festiwalowe prezentacje* [Festiwal Pieśni Patriotycznej Powiatu Śremskiego], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 46, s. 16.
- J.K., *Aktor to ma klawe życie*, w: „Głos Śremski”, 1986, nr 12.
- (jz), *Będzie Festiwal Pieśni Patriotycznej*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2006, nr 6, s. 4
- (jz), [Stoipiędziesiąt] *150 lat dla „Moniuszki”*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2005, nr 26, s. 11
- (jz), *Śpiewające Święto Wiosny*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2008, nr 20, s. 20.
- kas, *Śpiewająco w Odlewni*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2005, nr 19, s. 13.
- Katecheza inaczej. Rozmowa dnia z Januszem T. Skotarczakiem, katechetą i organizatorem VIII Wielkopolskiego Przeglądu Piosenki Religijnej*, w: „Gazeta Poznańska”, 20.IV.1999.
- (King), *Śremsong ,96*, w: „Gazeta Wyborcza”, 11.V.1996r.
- (King), *Śremsong ,96*, w: „Gazeta Wyborcza”, 13.V.1996.
- (King), *Śrem, Śremsong ,96*, w: „Gazeta Wyborcza”, 18.V.1996.
- Klinowski M., *Babcia stała na balkonie*, w: „Życie Śremskie” 2001, nr 4, s. 8.
- (Kmg), *IV Wojewódzki Przegląd Piosenki Religijnej Śremsong ,95 przeszedł już do historii...*, w: „Wiadomości Śremskie”, 30.VI.1995.
- Kujawski D., *80-lecie Towarzystwa Muzycznego w Śremie*, w: „Gazeta Śremska”, 1991, nr 4, s. 4-5.
- Kujawski D., *W oszłomieniu*, w: „Pierwiosnek”, 1993, s. 36.
- Kuta Magdalena, *Czterolatki dały czadu* [„The Meress” zespół ze Śremu], w: „Tygodnik Śremski”, 2010, nr 32, s. 11.
- Kuta Magdalena, *Mączka Eliza, Szlagiery na rynku* [grupa „Pod Budą”], w: „Tygodnik Śremski”, 2010, nr 37, s. 11.
- Kwaśnik S., *Zawody okręgu XI –go i 50-lecie Kola Śpiewackiego w Śremie*, w: „Przegląd Muzyczny”, 1930, nr 6-7.
- L. A., *Po konkursie orkiestr rozrywkowych*, w: „Express Poznański” 15 V 1956.
- Loga B., *Wspomnienia*, w: „Gazeta Śremska”, 2007, cz. I, nr 7-8, s. 6-9; cz. II, nr 9-10 s. 14-17.
- Ławniczak Czesław, *W walce i niewoli*, w: „Nurt”, 1969, nr 11, s. 6-10.
- (mach), *Zaśpiewali patriotycznie* [II Festiwal Pieśni Patriotycznej Powiatu Śremskiego], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2007, nr 44, s. 7.
- MAG, *Orkiestra towarzyszy zalodze odlewni w radości i smutku* [Orkiestra dęta Odlewni Żeliwa w Śremie], w: „Gazeta Poznańska”, 1999, nr 252 dod. Powiaty, s. 4.
- Mączka Eliza, *Chóry z całej Wielkopolski sprowadziły do nas święto wiosny*, w: „Tygodnik Śremski”, 2011, nr 20, s. 9.
- Mączka Eliza, *Dla nich zespół, to odskocznia, ale dla ich fanów dobra muzyka* [„Rejestr Świrów” - zespół punkowy ze Śremu], w: „Tygodnik Śremski”, 2011, nr 5, s. 13.
- Mączka Eliza, *Golcowie na wigili śremian*, w: „Tygodnik Śremski”, 2010, nr 51, s.10.
- Mączka Eliza, *Kawalek za grosze* [„Hug Me Mum” zespół muzyczny ze Śremu], w: „Tygodnik Śremski”, 2011, nr 24, s. 10.
- Mączka Eliza, *Ks. Piotr Wawrzyniak zakrępuje na ekranach!*, w: „Tygodnik Śremski”, 2010, nr 230, s. 8.
- Mączka Eliza, *Raper, który spełnił swoje marzenia* [Adrian Bartnik], w: „Tygodnik

Śremski”, 2011, nr 22, s.10.

Mączka Eliza, *RockPastwisko: ogromna dawka muzyki oraz chęć pomocy innym*, w: „Tygodnik Śremski”, 2010, nr 38, s. 9.

Mączka Eliza, Śremianie poczuli bluesa, w: „Tygodnik Śremski”, 2010, nr 37, s. 11.

Mączka Eliza, Śremski Zakręt przebojem na antenę radia [„Zakręt” zespół muzyczny ze Śremu], w: „Tygodnik Śremski”, 2011, nr 19, s. 5.

(mb), „*Anty - Jarocin*” w *Śremie*, w: „Głos Wielkopolski”, 14.V.1996.

(mb), „*Dwa Tysiące na Śremsongu*”, w: „Głos Wielkopolski”, 16.V.1996.

(mb), „*Śremsong*” czyli „*anty-Jarocin*”, w: „Głos Wielkopolski”, 20.V.1996.

Milewski A., *Piotr Milewski*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej” 2007, nr 34, s. 6.

MJ, *Elżbieta Adamiak i kanadyjski wirus na scenie*, w: „Tygodnik Śremski”, 2013, nr 19, s. 12.

(M.P.), Śremsong 95, w: „Tygodnik Śremski”, 8.VI.1995.

(M.P.)(A.J.), Święte Śpiewanie, w: „Tygodnik Śremski”, 23.V.1996.,

(mr), *Słońce niech wschodzi tam gdzie ty*, w: „Tygodnik Śremski”, 1.VI.1994.

(noa), *Chóralne święto*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2007, nr 22, s. 15.

Nowak B., *Tradycje ruchu chóralnego w Wielkopolsce*, w: „Przegląd Wielkopolski” 1988, nr 4, s. 36.

Nowicka B., *A ślady zasypał czas ...*, w: „Gazeta Śremska”, 2004, nr 5-6, s. 31.

Okoniewska M., *Orkiestra całym życiem*, w: „Tygodnik Śremski” 15.05.1997.

Olech Daria, *Z piosenką do Warszawy* [udział śremian w VIII Ogólnopolskim Festiwalu Piosenki Retro im. Mieczysława Fogga], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2011, nr 42, s. 10.

[ósmy] *VIII Wielkopolski Przegląd Piosenki Religijnej*, w: „Droga”, 27.VI.1999.

pał, *Niebywale powodzenie religijnego śpiewania*, w: „Głos Wielkopolski”, 24.V.1994.

pał, *Songi dla Jubilata*, w: „Głos Wielkopolski”, 23.V.2000.,

pał, *Śremsong - festiwal rekordowy*, w: „Głos Wielkopolski”, 6-7.V.2000.

Paś M., *Bo pieśń rodzi i pieśń wskrzesza...*, w: „Gazeta Śremska”, 2006, nr 11-12, s. 6-7.

Paterczyk Maciej [organizator warsztatów] *Warsztaty gospel są owocem pracy i wysiłku wielu ludzi* / rozm. Krzysztof Ratajczak, w: „Tygodnik Śremski”, 2009, nr 9, s. 2.

Płygawko Danuta, *Jubileusz ks. Piotra Wawrzyniaka*, w: „Gazeta Śremska”, 2011, nr 1-2, s. 20-23.

Poczekaj Robert, *Do Śremu przyjechały zespoły z całej Polski, aby śpiewać na chwałę Bogu*, w: „Przewodnik Katolicki”, 28.V.2000.

Poczekaj Robert, *Śremsong 2000*, w: „Mały Przewodnik Katolicki”, 2000, nr 7-8.

Podsiadły , *Cześć Muzyce!*, w: „Głos Śremski”, 1989, nr 6.

Podsiadły Jarosław, *VIII Wielkopolski Przegląd Piosenki Religijnej „Śremsong”*, *Być bliżej Boga*, w: „Gazeta Poznańska”, 7.V.1999.

Podsiadły Jarosław, *VIII Śremsong przeszedł do historii*, w: „Gazeta Poznańska”, 17.V.1999.

Podsiadły Jarosław, *W Śremie śpiewają na chwałę Boga. Występują bez tremy*, w: „Gazeta Poznańska”, 10.V.1999.

Podsiadły Józef, *Odsłonięcie Pomnika Ofiar Katyńskich*, w: „Głos Śremski”, 1991, nr 5.

Powrót śremskiej orkiestry z Węgier, w: „Nowy Kurier” 25 VIII 1933.

Przybyła Magda, *Poznańskie Słowiki w Śremie*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 18, s. 17.

- Przywara Joanna, „*Concentio*” wśród laureatów, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2007, nr 21, s. 13.
- Ratajczak Krzysztof, *Muzyka, która porывa młode serca*, w: „Tygodnik Śremski”, 2008, nr 7, s. 9.
- Ratajczak Krzysztof, *Odkopujemy to co zostało zapomniane* [zespół „Kapstel”], w: „Tygodnik Śremski”, 2008, nr 14, s. 7.
- Ratajczak Krzysztof, *Po prostu przytul mnie mamo* [„Hug Me Mum”], w: „Tygodnik Śremski”, 2010, nr 10, s. 8.
- Ratajczak Krzysztof, *Warsztaty na chwałę Pana*, w: „Tygodnik Śremski”, 2009, nr 9, s. 7.
- (s), *Moje miasto Śrem* [utwór o Śremie na portalu youtube], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 18, s. 19.
- (s), *Osiem talentów* [VII Przegląd Talentów Muzycznych Powiatu Śremskiego], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2007, nr 47, s. 8.
- (s), *Ze Zbrudzewa do Warszawy* [II Konkurs Piosenki Retro], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2011, nr 25, s. 11.
- (sam), *Robert Kasprzycki*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2007, s. 6.
- Sargon, *A jednak jest scena muzyczna* [w Śremie], w: „Tygodnik Śremski”, 2003, nr 31, s. 11.
- Sargon, *Chóralna pasja* [chór Concentio], w: „Tygodnik Śremski”, 2003, nr 39, s. 11.
- Scheller A., *Niezapomniana przygoda ze skautingiem – marszowa orkiestra dęta*, w: „Pierwiosnek”, 1993, s. 32.
- Scheller Marian, *Defilada*, w: „Gazeta Śremska”, 2009, nr 9-10, s. 19-21.
- Scheller Marian, *Okres międzywojenny*. [Wspomnienia z lat dziecięcych w Śremie (fragmenty)], w: „Gazeta Śremska”, 2003, nr 9-10, s. 14-16.
- (sdr), Śremsong, 95, w: „Głos Wielkopolski”, 23.V.1995.
- (sdr), Śremsong, 95, w: „Głos Wielkopolski”, 1.VI.1995.
- (sdr), Śremsong, 95, w: „Głos Wielkopolski”, 5.VI.1995.
- Siwy Jeleń, *Przeszłość harcerska*, w: „Pierwiosnek”, 1958, s. 23-27.
- Skotarczak Janusz T. *Przystanek Śremsong 2005 – Wielkopolskie Spotkanie z Piosenką Religijną*, w: „Ruah”, 2005, nr 2, s. 36.
- Skotarczak Janusz T. Śremsong, w: „Przewodnik Katolicki”, 24.VII.1994.
- Skotarczak Janusz T. Śremsong, 95 IV Wojewódzki Przegląd Piosenki Religijnej, w: „Przewodnik Katolicki”, 15.X.1995.
- Skotarczak Janusz T. Śremsong, 97 zaprasza, w: „Przewodnik Katolicki”, 9.III.1997.
- Skotarczak Janusz T. Śremsong czyli Wojewódzki Przegląd Piosenki Religijnej, w: „Otwarta Szkoła”, XI - 1995
- Skotarczak Janusz T. Śremsong czyli Wojewódzki Przegląd Piosenki Religijnej, w: „Wiadomości Śremskie”, 9.V.1995.
- Skrzypczak Hanna, *Rekordowy Śremsong*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2008, nr 21, s. 20.
- Socha Henryka, [dziesiąte] *X Jubileuszowe Spotkanie Chóralne w Śremie*, w: „Gazeta Śremska” 2011, nr 9-10, s. 18.
- Socha Henryka, [sto trzydzieści] *130 lat Śremskiego Stowarzyszenia Śpiewackiego im. Stanisława Moniuszki*, w: „Gazeta Śremska”, 2010, nr 3/4, s. 18-20.
- Socha Henryka, *Chóralne Święto Wiosny w Śremie – historia i współczesność*, w: „Gazeta

Śremska”, 2008, nr 7-8, s. 2-5.

Sokowicz L., *Nie tylko występy*, w: „Gazeta Jarocińska”, 2004, nr 28, s. 18.

Sołtysiak W., *Minęło 10 lat Pro Sinfoniki w Śremie*, w: „Gazeta Śremska”, 1996, nr 4, s. 27; nr 5, s. 28.

Stępczyński Zbigniew, Śremsong'94, w: „Miesięcznik Kościelny Archidiecezji Poznańskiej” 1994, nr 9.

Stępczyński Zbigniew, Śremsong'96, w: „Miesięcznik Kościelny Archidiecezji Poznańskiej”, 1996, nr 6.

Stępczyński Zbigniew, Śremsong 1998, w: „Miesięcznik Kościelny Archidiecezji Poznańskiej”, 1998, nr 6.

Szczesny Marcei, *Na śremskiej scenie*, w: „Głos Śremski”, 1986, nr 7.

Szczesny Marcei, *O śremskiej muzyce*, w: „Głos Śremski”, 1985, nr 11.

Szmyt Anna, *Śpiewali na chwałę Panu*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2008, nr 7, s. 20.

Sznura Łukasz, *Słonko zachorowało na bluesa* [„Nocna Zmiana Bluesa” w Śremie], w: „Tygodnik Śremski”, 2009, nr 47, s. 6 – 7.

Sydor S., *Chór Moniuszko nagrodzony*, w: „Wiadomości Śremskie”, 2004, nr 4.

Śremiaczy rozslawili imię Polski, w: „Kurier Polski” 22 VIII 1937

Śremsong ,97 VI Wielkopolski Przegląd Piosenki Religijnej, w: „Wawrzynek”, maj 1997.

Śremsong ,98 VII Wielkopolski Przegląd Piosenki Religijnej, w: „Wawrzynek”, maj 1998.

Śremsong 2000, w: „Czas Śremski”, 9-20.V. 2000.

Święto pieśni w Śremie, w: „Kurier Poznański”, 7 VII 1930.

Tomaszewicz Krzysztof, Śmiejeżak Regina, *Bóg uśmiecha się, kiedy widzi, że człowiek śpiewa*, w: „Niedziela”, 11.VI.2000.

Tomczak M., *Dedykujemy miastu tę piosenkę*, w: „Gazeta Poznańska” 30 XII 2003.

Tomczyk Zuzanna, *Bardzo wesola piosenka retro* [Konkurs Piosenki Retro w Zbrudzewie], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 41, s. 16-17.

Tomczyk Zuzanna, *Blues zabrzmiął na ulicach Śremu*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 38, s. 16.

Tomczyk Zuzanna, *Bo naprawdę wciąż jesteśmy tacy sami* [grupa „Pod Budą”], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 37, s. 19.

Tomczyk Zuzanna, *Chór ze 130 - letnią tradycją* [Stowarzyszenie Śpiewackie im. Stanisława Moniuszki], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 29, s. 19.

Tomczyk Zuzanna, *Cichosza na śremskim rynku* [koncert Grzegorza Turnaua], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 40, s. 11.

Tomczyk Zuzanna, *I zagrają, i przytulą* [śremska grupa „Hug Me Mum”], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 27, s. 18.

Tomczyk Zuzanna, [Robert] *Kasprzycki show*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 07, s. 18.

Tomczyk Zuzanna, *Koncert chopinowski* [pianista Piotr Banasik], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 22, s. 18.

Tomczyk Zuzanna, *Kwartet czarował jazzem* [grupa „Saundchek”], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2011, nr 2, s. 19.

Tomczyk Zuzanna, *Laborka zaszalała w Śremie* [grupa „Laboratorium”], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2011, nr 5, s. 19.

- Tomczyk Zuzanna, *Lokalne granie nad jeziorem* [koncert śremskich formacji muzycznych], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 26, s. 18.
- Tomczyk Zuzanna, *Muzyczny wypas na stadionie* [koncert „RockPastwisko”], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 38, s. 17.
- Tomczyk Zuzanna, *Nie gryzą, a grają* [„Czerwona Mrówka” zespół muzyczny ze Śremu]. w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 49, s. 18.
- Tomczyk Zuzanna, *Słoneczne kwadransy jazzu* [koncert Jana Ptaszyna Wróblewskiego], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 42, s. 19.
- Tomczyk Z., *Sławomir Kramm zaśpiewał dla arcyksięcia*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2012, nr 5.
- Tomczyk Zuzanna, *Śrem chory na bluesa* [koncert „Nocnej Zmiany Bluesa”], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 47, s. 18.
- Tomczyk Z., *Śremski śpiewak w parlamencie UE*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2011, nr 46 .
- Tomczyk Zuzanna, *Trasę zaczęli od Śremu* [brytyjski zespół The Brew], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 17, s. 18.
- Tomczyk Zuzanna, *Wigilia na góralską nutę* [Golec Orkiestra], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 51, s. 20
- Tomczyk Zuzanna, *Wszystko przed nimi* [„Ego – Lego” śremski zespół rockowy], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 42, s. 19.
- Warot Tadeusz, *Zarys działalności zespołów muzycznych w Gimnazjum, Liceum i Zespole Szkół im. gen. Józefa Wybickiego w Śremie w latach 1928-1980*, w: „Pierwiosnek”, 1983, s. 22.
- Wasielawska Gabriela, *Bóg uśmiecha się kiedy widzi, że człowiek śpiewa (R.Tagore)*, w: „Gazeta Śremska”, 26.VI.1995r.
- Wianki znów w Śremie*, w: „Orędownik” [Organ Urzędu Powiatu Śremskiego], 17 VI 1920.
- Wielkie dni śpiewactwa polskiego*, w: „Gazeta Poznańska” 4 VII 1962.
- W Śremie śpiewają dla Boga*, w: „Gazeta Śremska”, 1999, nr 6.
- Zalewski Jan, *Muzyczna uczta* [Orkiestra Kameralna A. Duczmal], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2007, nr 43, s. 14.
- Zalewski Jan, *Niezwykła wigilia* [występ wirtuoza gitary Łukasza Kuropaczewskiego], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 51, s. 18.
- Zalewski Jan, *Pamięci księdza zwanego królem*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 46, s. 23.
- Zalewski Jan, *Popis Duńczyków* [Chór i Orkiestra Aurehoj], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2007, nr 14, s. 4.
- Zalewski Jan, *Soyka Live* [koncert Stanisława Soyki w Śremie], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 22, s. 17.
- Zalewski Jan, *Śpiewają na chwałę Boga i ludzi* [Śremskie Stowarzyszenie Śpiewackie im. St. Moniuszki], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 22, s. 19.
- Zieliński Ryszard, *90 lat śpiewania w śremskiej farze*, w: „Kurier Śremski”, 31 maja 2012. (zut), *Chór Cantavi na podium* [w Ogólnopolskim Konkursie Chóralnym], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 47, s. 18.
- (zut). [cztery] *4 świeczki na torcie The Merse*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 33, s.

18.

(zut), *Gala w „Słonku”* [Festiwal Pieśni Patriotycznej Powiatu Śremskiego], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 3, s. 16.

(zut), *Gaudeamus w Śremie* [chór z Ukrainy], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 26, s. 19.

(zut), *Gitarowy jazz* [koncert „Switch on Quintet”], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 19, s. 20.

(zut), *Gospel w Bazarze*, w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 9, s. 18.

(zut), *Młody chór z dawną muzyką* [Cantavi Ad Homini], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 9, s. 17.

(zut), *Nuty poezji* [występ Aleksandry Kielb – Szawuły], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 21, s. 19.

(zut), *Robią halas w całej Polsce* [śremska grupa „The Mers”], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 37, s. 2

(zut), *Rockowo-Funkowe inspiracje* [„Camping Hill” śremski zespół muzyczny], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2011, nr 14, s. 15.

(zut), *Śpiewem witali wiosnę* [Chóralne Święto Wiosny w Śremie], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 17, s. 18.

(zut), *Świąteczny koncert* [Elżbiety Adamiak], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2013, nr 19, s. 17.

(zut), *Wyjątkowy koncert* [Sławomira Olgierda Kramma], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 10, s. 18.

(zut), *Wyróżnienie dla Cantavi* [„Cantavi Ad Homini” chór ze Śremu], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2011, nr 42, s. 17.

(zut), *Zagrali dla dzieci* [Bartek Wrona i in.], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 7, s. 19.

(zut), *Zagrali i to jak!* [grupa SBB], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2010, nr 15, s. 18.

(zut), *Zaśpiewała dla Szymona* [Majka Jeżowska], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2009, nr 42, s. 7.

(zut), *Zatrzymać się i posłuchać* [koncert muzyki pasyjnej w śremskiej farze], w: „Tydzień Ziemi Śremskiej”, 2012, nr 14, s. 24.

Spis treści

Przedmowa	4
Foreword	5
Wstęp	6
Introduction	12
I. Chóry i zespoły wokalne (<i>Urszula Ciesielska</i>)	19
1. Śremskie Stowarzyszenie Śpiewacki im. Stanisława Moniuszki (1880-2012)	19
a. Lata 1880-1897 (czasy ks. Piotra Wawrzyniaka i dyrygenta Wiktora Kozłowskiego)	19
b. Lata 1897-1948 (czasy Czesława Dutkiewicza i Stanisława Mikołajczaka oraz innych dyrygentów).	23
c. Lata 1948-1982 (pod dyrekcją Bolesława Zielińskiego i Mariana Wielińskiego).	40
d. Lata 1982-2000 (pod dyrekcją Jana Bromberka)	46
e. Lata 2000-2012 (pod dyrekcją Jerzego Andrzejczaka).	48
2. Towarzystwo Chóru Kościelnego pod wezwaniem św. Cecylii przy śremskiej farze (1922-2012)	57
a. Pod dyrekcją Wiktora Kozłowskiego i Jana Borowiaka (lata 1922-1940)	57
b. Pod dyrekcją Stanisława Nowickiego (lata 1945-1990).	62
c. Odrodzony chór pod dyrekcją Ryszarda Zielińskiego (lata 1990-2012)	64
3. Tradycje muzyczne pofranciszkańskiego zespołu klasztornego w Śremie	66
4. Chóry i szkolne zespoły wokalne (1920-2012).	70
a. Dawne chóry gimnazjalne	70
b. „Niezapominajki” i „Margaretki” Elwiry Musielak	71
c. Mandoliniści i chórek Karoliny Ciesielskiej.	74
d. Chóry w szkołach podstawowych.	76
5. Chór Concertio i warsztaty gospel (1996-2010).	78
6. Nowe chóry na początku XXI w.	84
a. Corda Cordi	84
b. Cantavi Ad Homini	86
c. Animando	89
II. Towarzystwa muzyczne i orkiestry (<i>Urszula Ciesielska, Jerzy Kondras</i>)	90
1. Towarzystwo Muzyczne im. Mariana Zielińskiego (1911-2012)	90
a. Pierwsze lata działalności (1911-1921).	90
b. Pod batutą Stanisława Ciesielskiego (1926-1954)	95

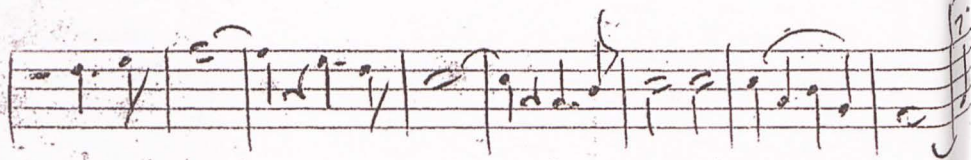
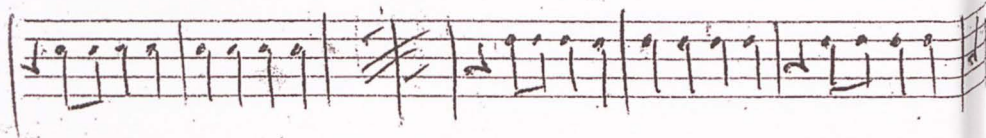
c. Orkiestra Mariana Zielińskiego (1954-1991)	104
d. Pod dyrekcją Michała Ratajczaka (1992-2008)	119
e. Pod dyrekcją Szymona Ratajczaka (od 2009 roku)	125
f. Jubileusz 100-lecia towarzystwa	127
2. Towarzystwo Miłośników Muzyki (1921-1936)	134
3. Orkiestra Jana Borowiaka (lata 1926-1939)	140
4. Dęta Orkiestra Gimnazjalna (1928-1939)	143
5. Inne orkiestry Stanisława Ciesielskiego (1931-1959)	159
6. Zespół Instrumentalny 10. Drużyny ZHP (1959-1960)	164
7. Orkiestra Dęta Odlewni Żeliwa (1969-2008)	166
III. Upowszechnianie muzyki i edukacja muzyczna (<i>Urszula Ciesielska, Jerzy Kondras</i>)	175
1. Społeczne Ognisko Muzyczne (1950-2012)	175
2. Klasa fortepianu Wandy Wojciechowskiej (1897-1979)	188
3. Powiatowa Poradnia Pracy Kulturalno-Oświatowej (1966-1976)	190
4. Klub Kulturalno-Oświatowy „Maciuś” (1968-1994)	192
5. Śremski Ośrodek Kultury (1976-2012)	195
6. Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy im. Heliodora Święcickiego	210
7. Muzeum Śremskie	214
8. Pro Sinfonika w Śremie	219
9. Katolicka Niepubliczna Szkoła Muzyczna I stopnia w Śremie	223
IV. Zespoły muzyczne (<i>Jerzy Kondras, Zuzanna Tomezyk</i>)	225
1. Młodzieżowe zespoły muzyczne w latach 1948-1980	225
a. Pierwsze zespoły instrumentalne (1948-1959)	225
b. Bim-Bom (1959-1963)	226
c. „Kolorowi” (1961-1970)	226
d. Złote Struny (1966-1968)	227
e. Arkany (1967)	229
f. Zespół „Arkany” i Ewa Paż	230
g. Lechici (1968-1973)	230
h. Żaki, Atuty i Dzięcioły (1964-1969)	231
i. Kwadraty (1969-1971) i dziewczęcy zespół muzyczny	232
j. Zespół wokально-instrumentalny (1971-1975)	233

k. Big-band (1977-1980)	233
l. AS-2 i Metrum (1979-1989)	233
m. M-3 Komfort (1982-1986)	234
2. Zespoły rozrywkowe i kapele	235
a. JiM Band	235
b. Capella Canta Brass	236
c. Kapela ludowa Chabry	237
d. Kapela Śrymioki	237
e. Bracia Szydłowscy	238
f. Inne zespoły	239
3. Współczesna młodzieżowa scena muzyczna (2000-2012)	240
a. Nimocast	240
b. Kapstel	241
c. Leif Erikson	242
d. Zakręt	242
e. The Merss	245
f. K=I=W=I.	246
g. Rejestr Świrów	248
h. Camping Hill	249
i. NPG Crew	251
j. Hug Me Mum	252
k. Czerwona Mrówka	254
l. Ego Lego	255
m. The Corners	256
n. Puzzle	257
o. Gustave	257
p. Overdose	257
r. The Karlins	258
4. Młodzi piosenkarze	259
a. Roxana Tutaj	259
b. Julia Bartkowiak	259
c. Marcin Mielcarek	260

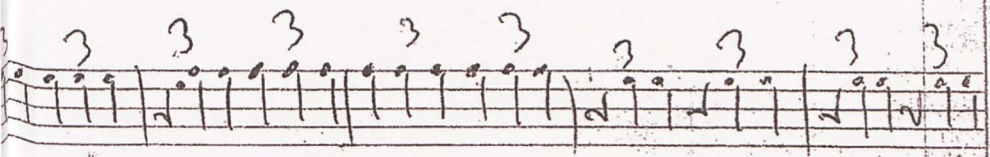
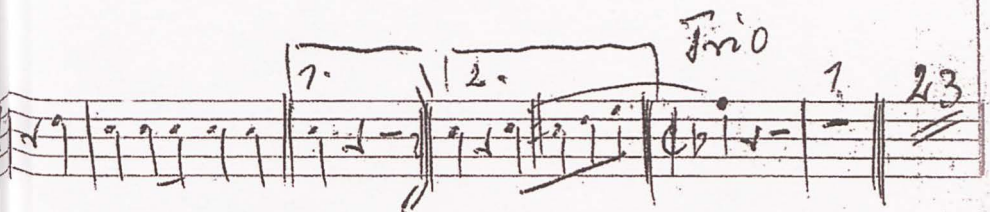
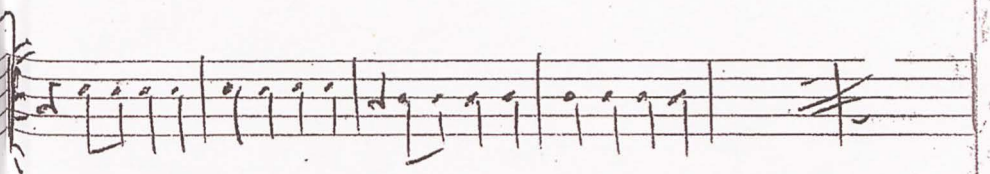
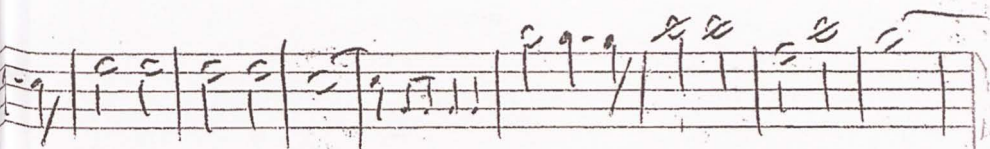
d. Adrian Bartnik „Dret”	261
5. Miejsca koncertów młodzieżowych zespołów muzycznych	262
a. Przegląd Zespołów Rockowych	263
b. Polski Dzień Bluesa	263
c. Przystanek I Love Śrem	264
d. Tandem Show	264
e. Festiwal Pieśni Patriotycznej	264
f. Konkurs Piosenki Retro	265
V. Śremsong - Ogólnopolski Festiwal Piosenki Religijnej (Janusz T. Skotarczak).	267
1. Początki Śremsongu	267
2. Inspiracje	268
3. Autorski projekt lekcji religii	269
4. Z pamiętnika Śremsongu	271
VI. Muzyczni ambasadorowie Śremu (Urszula Ciesielska)	283
1. Piotr Milewski	283
2. Barbara Milewska	286
3. Robert Kasprzycki	287
4. Robert Łuczak	289
5. Sławomir Olgierd Kramm	290
Spis ilustracji	293
Index nazwisk	305
Bibliografia	314

Louise!

50cm

shic Bini

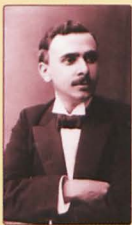

ŚREM
W MAŁYCH
MONOGRAFIACH
1

Danuta Pływawko

Księgarze i drukarze
w Śremie 1869–2009

ŚREM 2009

ŚREM
W MAŁYCH
MONOGRAFIACH
2

Henryk Rykert

WZOREM OJCÓW

Z dziejów
Kurkowego Bractwa
Strzeleckiego w Śremie
(1635–2009)

ŚREM 2010

ŚREM
W MAŁYCH
MONOGRAFIACH
3

Adam Podsiadły

Śremianin
w rektorskiej todze
Heliodor Świącicki
(1854-1923)

ŚREM 2010

ŚREM
W MAŁYCH
MONOGRAFIACH
4

Jarosław Wawrzyniak

Śrem w Powstaniu
Wielkopolskim
1918-1919

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA
PUBLICZNA W POZNANIU

BIBL.REGION.

